

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือนมีนาคม 2558 – เดือนมีนาคม 2563)

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง
ของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

คณะผู้วิจัย

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	นักวิจัย
3. นางมณฑิยา	โสภณ	นักวิจัย
4. นางลำดวล	มาตรวิจิตร	นักวิจัย
5. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	นักวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	นักวิจัย
7. นางฉวี	มานพ	นักวิจัย
8. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	นักวิจัย
9. นายธงชัย	แสงพันตา	นักวิจัย
10. นางสมบุญ	พิจักคี่	นักวิจัย
11. นางฐิติชญา	ศรารักษ์	นักวิจัย
12. นางสาวณัฐจิรา	นิมอณรงค์	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือนมีนาคม 2558 – เดือนมีนาคม 2563)

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง
ของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

คณะผู้วิจัย

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	นักวิจัย
3. นางมณฑิรา	โสภีร์	นักวิจัย
4. นางลำดวล	มาตรวิจิตร	นักวิจัย
5. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	นักวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐา	นักวิจัย
7. นางฉวี	มานพ	นักวิจัย
8. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	นักวิจัย
9. นายธงชัย	แสงพันตา	นักวิจัย
10. นางสมบุญ	พิจักดิ์	นักวิจัย
11. นางฐิติชญา	ศรารักษ์	นักวิจัย
12. นางสาวณัฐจิรา	นิมอณรงค์	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทที่ 1	ความเป็นมา	หน้า
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2	คำถามการวิจัย	2
1.3	วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.4	วิธีการดำเนินการวิจัย	2
1.5	พื้นที่ศึกษาวิจัย	3
1.6	ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย	3
1.7	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.8	ทีมงานวิจัย	3
1.9	ทีมที่ปรึกษา	4
บทที่ 2	บริบทชุมชนตำบลมะขามล้ม	
2.1	บริบทชุมชนตำบลมะขามล้ม	5
2.2	ต้นทุนภายในชุมชน	10
2.3	การประกอบอาชีพ	11
2.4	ประเพณีเกี่ยวกับการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ	11
2.5	ประเพณีและวัฒนธรรมของตำบลมะขามล้ม	14
2.6	ผู้รู้/ปราชญ์ภายในชุมชน	17
บทที่ 3	ขั้นตอนการดำเนินงาน	
3.1	กระบวนการดำเนินงาน	19
3.2	ผลการดำเนินงาน (1 มีนาคม 2558 – 31 กรกฎาคม 2561)	19
บทที่ 4	ผลการวิจัย	
4.1	วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	33
4.2	กระบวนการทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	39
4.3	ปัจจัย เชื้อนาไข และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลมะขามล้มในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง	48
4.4	รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี	51
บทที่ 5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1	สรุปผลวิจัย	58
5.2	ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ	59
5.3	ปัญหาการวิจัย	62
5.4	ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต	62
ภาคผนวก		
ก.	สรุปรายงานการประชุม	63
ข.	รูปภาพกิจกรรมของโครงการ	197

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG58M0003
ชื่อโครงการ: โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง
ของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
ชื่อนักวิจัย: นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ และคณะ
email address: ไม่มี
ระยะเวลาโครงการ: 1 มีนาคม 2558 – 31 มีนาคม 2563

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (1 มีนาคม 2558 – 31 มีนาคม 2563) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนา การทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้มตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขและกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม โดยมุ่งเน้นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เวทีชี้แจงทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์วัตถุประสงค์ของโครงการ การประชุมทีมวิจัย การอบรมเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลความเป็นมา วิถีชีวิต และการทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้มตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนในพื้นที่อื่น สรุปวิเคราะห์แนวทางการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำนาที่พึ่งตนเองของชุมชน เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพึ่งตนเองเพื่อลดต้นทุนการทำนาของชุมชนไปสู่การปฏิบัติการ การคืนข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อตรวจสอบสร้างความเข้าใจมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง และสรุปบทเรียนการดำเนินงานทุกครั้ง ร่วมกับคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม

การเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนบ้านมะขามล้มเกิดขึ้นในช่วงปี 2513 ที่มีระบบชลประทานเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาจากแบบยังชีพเป็นเชิงพาณิชย์ มีการทำนาปรังได้ และมีการใช้สารเคมีช่วงปี 2530 เพื่อหวังผลผลิตที่สูงขึ้น สร้างรายได้ มีพื้นที่เลี้ยงปลาเพิ่มขึ้น ทำให้ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน / ระบบเครือข่ายลดลง รวมทั้งมีระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก จนชาวนามีการทำนาที่พึ่งพาตนเองลดลงตามลำดับ สัมพันธ์กับผลการศึกษาวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาและการทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้ม พบว่าชาวนาในอดีตมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข ทำนาเพื่อไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน ทุกอย่างพึ่งพิงธรรมชาติ แรงงานวัวควาย และการลงแขกเป็นหลัก จึงทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายในการทำนา รวมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ช่วยให้การทำนาได้ผลผลิตที่ดี มีการดูแลพระแม่โพสพ แต่ในปัจจุบันมีต้นทุนการผลิตสูงถึง 2,380 – 2,780 บาท / ไร่ หากมีการดูแลอย่างเต็มที่ก็จะสูงถึง 5,000 – 6,000 บาท / ไร่ จากการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้พระแม่ธรณี / พระแม่โพสพถูกทำลายจนสูญเสียสภาพ ผลผลิตที่ได้จึงไม่สูงตามที่คาดหวัง

ผลจากการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการทำนา เช่น การซื้อเมล็ดพันธุ์ ไร่และแมลงศัตรูพืช ขั้นตอนการทำนา สภาพดินฟ้าอากาศ (น้ำท่วม – น้ำแล้ง) และระบบการไหลเวียนของน้ำทิ้งจากบ่อปลา เป็นต้น โดยการเรียนรู้การทำนาแบบพึ่งพาตนเองผ่านการรวมกลุ่มกันทดลองทำนาข้าวอินทรีย์ 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนการผลิต ขั้นตอนการทำนาข้าวในอดีตเปรียบเทียบกับปัจจุบัน รื้อฟื้นการทำพิธีขวัญ

ข้าว ควบคู่กับการจัดบันทึกรายจ่าย การเจริญเติบโตของพันธุ์ข้าวหอมนิล – หอมใบเตย มีการใช้น้ำหมักชีวภาพจากไคโรเดอมาเพื่อช่วยป้องกันโรคเชื้อราต่าง ๆ สมุนไพรสะเดา ช่วยในการไล่แมลงศัตรูพืชต่าง ๆ จุลินทรีย์จาวปลวกเป็นฮอร์โมนบำรุง และฮอร์โมนไข่ ช่วยบำรุงให้ข้าวแข็งแรง ออกรวงดี น้ำนมดี เมล็ดโต โดยได้ผลผลิต 18 เกวียน จากพื้นที่นา 20 ไร่ มีต้นทุนเพียง 2,670 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับการทำนาเคมี 6,020 บาท/ไร่ และการทำนาผสมผสานระหว่างการทำนาเคมีกับน้ำหมักชีวภาพ 4,170 บาท/ไร่ ตามลำดับ จนนำข้อมูลมาวิเคราะห์และค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ 1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้มและจัดประชุมทุกเดือน 2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน 3. จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบลดใช้สารเคมี 4. ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี 5. การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง และ 6. การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำขวัญข้าวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น

ผลจากการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม ทั้ง 6 กิจกรรมมาทดลองปฏิบัติการ พบว่า เกิดการตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้มมีสมาชิกจำนวน 22 คน เพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มชาวนา ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ตลอดจนเป็นพื้นที่กลางในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการทำนาที่ลดการใช้สารเคมี จนเกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมากกว่าหวังผลประโยชน์ เกิดการแบ่งปันผลผลิตข้าวในกลุ่มนำเข้าพิธีการชนข้าวเข้ายังและการทำขวัญข้าว เกิดพื้นที่ต้นแบบในการทำนาแบบลดการใช้สารเคมี เกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวหันกลับมาทำนาแบบลดใช้สารเคมีและหันกลับมาปลูกข้าวไว้กินเอง 1 – 3 ไร่/ครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายในการซื้อข้าวสารและหันมาปลูกข้าวกินเองที่นอกจากจะมีความภาคภูมิใจแล้วยังได้กินข้าวปลอดสารเคมี เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและประเพณีการชนข้าวเข้ายังและการทำขวัญข้าวร่วมกัน คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนาจากผู้ใหญ่ในชุมชน มีหน่วยงานสนับสนุนการทำโรงสีข้าวชุมชนที่ชาวนาบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม ทำให้ชาวนาสีข้าวไว้กินเองได้ในราคาไม่แพง ทีมวิจัยและคนในชุมชนหันมาบริโภคข้าวของตนเอง สมาชิกในกลุ่มเกิดทักษะการบริหารจัดการร่วมกัน และคนในชุมชนได้ข้าวที่มีคุณภาพและลดการใช้สารเคมีไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่า ชาวนาเป็นผู้มีความรู้และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

คำหลัก : การทำนาที่พึ่งพาตนเอง, การมีส่วนร่วม

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บ้านมะขามล้มตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนในเขตตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง และมีคลองชลประทานผ่านถึง 3 สาย ทำให้บ้านมะขามล้มมีอาชีพทำนาเป็นหลัก มีวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนาข้าว การทำพิธีสู่ขวัญข้าว พระแม่โพสพ วันสารทลาว และวันสำคัญในรอบปีที่น่าสนใจ เป็นต้น เมื่อมีระบบชลประทานเข้ามาในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2513 ทำให้ชาวนาหันมาทำนาปรังเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีน้ำใช้ตลอดปี และช่วงปี 2530 ที่มีการทำนาโดยใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีเพื่อหวังผลผลิตที่สูงขึ้น รวมทั้งมีการเลี้ยงปลาาร่วมด้วย ระบบการทำนาเพื่อยังชีพเปลี่ยนเป็นทำนาเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างรายได้ มีพื้นที่เลี้ยงปลาเพิ่มมากขึ้น ทำให้ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน / ระบบเครือข่ายลดลง รวมทั้งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ปรับเป็นย่านการค้าร่วมด้วย มีตลาดนัดที่เข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชน ระบบการบริโภคจึงเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ส่งผลให้ชาวนาพึ่งพาตนเองลดลงตามลำดับ

การดำเนินโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ชี้แจงทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์วัตถุประสงค์ของโครงการ การประชุมทีมวิจัย การอบรมเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลความเป็นมา วิถีชีวิต และการทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้มตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนในพื้นที่อื่น สรุปวิเคราะห์แนวทางการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำนาที่พึ่งตนเองของชุมชน เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่พึ่งตนเองเพื่อลดต้นทุนการทำนาของชุมชนไปสู่การปฏิบัติการ การคืนข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อตรวจสอบสร้างความเข้าใจมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง และสรุปบทเรียนการดำเนินงานทุกครั้ง ร่วมกับคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม

ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชาวนาบ้านมะขามล้ม คือ ระบบการพึ่งพาตนเองลดลง จากที่เคยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติไปพึ่งพาการใช้สารเคมี เทคโนโลยี และการจ้างแรงงานจนมีต้นทุนการทำนาสูงขึ้น ทำให้การทำนาในปัจจุบันมีต้นทุนการผลิตสูงถึง 2,380 – 2,780 บาท / ไร่ หากมีการดูแลอย่างเต็มที่ก็จะสูงถึง 5,000 – 6,000 บาท / ไร่ ขณะที่ผลผลิตกลับไม่สูงขึ้น รวมทั้งมีปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการทำนา เช่น การซื้อเมล็ดพันธุ์ โรคและแมลงศัตรูพืช ขั้นตอนการทำนา สภาพดินฟ้าอากาศ (น้ำท่วม – น้ำแล้ง) และระบบการไหลเวียนของน้ำทิ้งจากบ่อปลา เป็นต้น ทีมวิจัยจึงเรียนรู้การทำนาแบบพึ่งพาตนเองผ่านการรวมกลุ่มกันทดลองทำนาข้าวอินทรีย์ 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนการผลิต ขั้นตอนการทำนาข้าวในอดีตเปรียบเทียบกับปัจจุบัน รื้อฟื้นการทำพิธีสู่ขวัญข้าว ควบคู่กับการจดบันทึกรายจ่าย การเจริญเติบโตของพันธุ์ข้าวหอมนิล – หอมใบเตย ควบคู่กับการทดลองทำนาอินทรีย์โดยใช้น้ำหมักชีวภาพจากไคโรเดอม่าเพื่อช่วยป้องกันโรคเชื้อราต่าง ๆ สมุนไพรสะเดา ช่วยในการไล่แมลงศัตรูพืชต่าง ๆ จุลินทรีย์จาวปลวกเป็นฮอร์โมนบำรุง และฮอร์โมนไข่ ช่วยบำรุงให้ข้าวแข็งแรง ออกรวงดี น้ำนมดี เมล็ดโต โดยได้ผลผลิต 18 เกวียน จากพื้นที่นา 20 ไร่ มีต้นทุนเพียง 2,670 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับการทำนาเคมี 6,020 บาท/ไร่ และการทำนาผสมผสานระหว่างการทำนาเคมีกับน้ำหมักชีวภาพ 4,170 บาท/ไร่ ตามลำดับ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาสรุปวิเคราะห์จนได้ค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ 1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

ชาวนาบ้านมะขามล้มและจัดประชุมทุกเดือน 2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ ข้อมูลร่วมกัน 3. จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบ ลดใช้สารเคมี 4. ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี 5. การดำเนินงานโรงสีชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง และ 6. การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำ ข้าวข้าวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น

ผลการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบาง ปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรีทั้ง 6 กิจกรรม มาทดลองปฏิบัติการ พบว่า เกิดการตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้าน มะขามล้ม จำนวน 22 คน เพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มชาวนา ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำ กิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ตลอดจนเป็นพื้นที่กลางในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการทำนาที่ลด การใช้สารเคมี จนเกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมากกว่าหวังผลประโยชน์ เกิดการแบ่งปันผลผลิตข้าวใน กลุ่มนำเข้าพิธีการชนข้าวเข้ายังและการทำขวัญข้าว เกิดพื้นที่ต้นแบบในการทำนาแบบลดการใช้สารเคมี เกิด การกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวหันกลับมาทำนาแบบลดใช้สารเคมีและหันกลับมาปลูกข้าวไว้กินเอง 1 – 3 ไร่/ ครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายในการซื้อข้าวสารและหันมาปลูกข้าวกินเองที่นอกจากจะมีความภาคภูมิใจแล้ว ยังได้กินข้าวปลอดสารเคมี เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและประเพณีการชนข้าวเข้ายังและการทำขวัญข้าวร่วมกัน คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนาจากผู้ใหญ่ในชุมชน มีหน่วยงานสนับสนุน การทำโรงสีข้าวชุมชนที่ชาวนาบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม ทำให้ชาวนาสีข้าวไว้กินเองได้ในราคาไม่แพง ทีมวิจัยและคนในชุมชนหันมาบริโภคข้าวของตนเอง สมาชิกในกลุ่มเกิดทักษะการบริหารจัดการร่วมกัน และ คนในชุมชนได้ข้าวที่มีคุณภาพและลดการใช้สารเคมีไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการ ทำงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่า ชาวนาเป็นผู้มีความรู้และสามารถก้าวข้ามวิกฤตจากการคิดว่า เป็นอาชีพที่ต่ำต้อยมาสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จนสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ร่วมกันอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์ผลรูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรีทั้ง 6 กิจกรรม พบว่า เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการคิด การ วางแผน การลงมือทำ การตัดสินใจ และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะเป็นด้านลบหรือด้านบวก ของทีมวิจัยและคนในชุมชนตื่นตัวเข้ามาร่วมเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปตัดสินใจทดลอง ปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา จนเกิดพลังการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสริมพลังจาก ข้อมูล มีการถ่ายทอดความรู้ไปยังชาวนารุ่นใหม่ที่สนใจ จนเกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม หากจะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบาง ปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรีอย่างต่อเนื่อง ทีมวิจัยมีข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการประชุมกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้าน มะขามล้มอย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ใหม่ที่เข้ามาเกี่ยวกับการทำนา 2) ควรเก็บรวบรวมข้อมูล ต้นทุนการผลิต ผลผลิตจากการทำนาปลอดสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับใช้กับการทำนาอย่างมี ประสิทธิภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และ 3) ควรศึกษาดูงานโรงสีชุมชน ในพื้นที่อื่นเพื่อนำมาปรับใช้กับการบริหารจัดการกลุ่มโรงสีได้อย่างสอดคล้องกับบริบทชุมชนต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทั่วไปของตำบลมะขามล้ม เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง บางส่วนเป็นดินดอน มีระบบคลองชลประทานส่งน้ำอย่างเพียงพอ โดยตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางปลาหมากไปทางทิศตะวันตกประมาณ 13 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 42 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 26,250 ไร่ ประชากรรวมทั้งสิ้น 5,207 คน จำนวนครัวเรือน 1,500 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 2,504 คน หญิง 2,703 คน ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน และเนื่องด้วยตำบลมะขามล้มมีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีระบบชลประทานที่ส่งน้ำเพียงพอ การทำนา จึงเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนมาแต่ครั้งอดีต โดยมีเนื้อที่การทำนาทั้งสิ้นประมาณ 13,000 ไร่ ส่วนอาชีพรองลงมาเป็น การเลี้ยงปลาน้ำจืด เช่น ปลาตะกุง ปลาช่อน การเลี้ยงไก่ ทำสวน ปลูกผัก รับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ ตามลำดับ

ใน ปี พ.ศ. 2500 คนในตำบลมะขามล้ม อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเครือญาติ มีลักษณะเป็นคุ้มบ้าน มีการไปมาหาสู่และรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชีวิตความเป็นอยู่จึงเป็นไปอย่างเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยมีอาชีพหลัก คือ การทำนา เน้นปลูกไว้กินเองภายในครอบครัว เหลือจากกินแล้วจึงขายให้พ่อค้าที่จะมารับซื้อตามยุ้งฉาง โดยการทำนายังคงใช้ควายในการไถนา ใช้แรงงานในครัวเรือนและการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเป็นหลักทั้งเรื่อง การเอาแรง การแลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญา การจัดระบบน้ำ เป็นต้น ที่สำคัญไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง ซึ่งจะทำนา ปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี และจะไปรอเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ กระทั่งในปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา เมื่อจังหวัดสุพรรณบุรี มีการจัดระบบชลประทานขนาดกลางและขนาดเล็ก ทำให้ตำบลมะขามล้มมีน้ำเพียงพอในการทำนาตลอดทั้งปี จากเดิมที่ทำนาปีละ 1 ครั้ง จึงเปลี่ยนมาเป็นการทำนาปีละ 2 ครั้ง ส่งผลให้วิถีการทำนาเปลี่ยนไปจากการปลูกข้าวไว้บริโภคในครอบครัว เป็นมุ่งเน้นไปที่การปลูกเพื่อขายเข้าโรงสี มีการรับเอาเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้เพื่อเร่งการผลิตให้รวดเร็วและได้ผลผลิตมากขึ้น แรงงานคนและสัตว์ถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยีที่สะดวกสบายและใช้เวลาที่สั้นกว่า รวมทั้งมีปุ๋ยเคมีและยาที่เร่งการเจริญเติบโตของข้าว ทำให้ชาวนาในตำบลมะขามล้มสามารถเร่งการทำนาได้อย่างเต็มที่โดยเน้นที่ผลผลิต โดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนการทํานาที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ความสัมพันธ์และการรวมกลุ่มเอาแรง แลกเปลี่ยนความรู้กันของคนในชุมชนนั้นวันจะยิ่งลดน้อยลง ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่จะช่วยลดต้นทุนการทํานานั้นวันก็เริ่มเลือนหายไป

ปัจจุบัน ชาวนาในตำบลมะขามล้มหันมาพึ่งพาปัจจัยภายนอกชุมชนเป็นหลัก ใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชอย่างเต็มรูปแบบ มีการจ้างแรงงานในทุกขั้นตอนการผลิต ต้นทุนการทำนาแต่ละครั้งเพิ่มสูงขึ้น เฉลี่ย 6,500 – 7,000 บาทต่อไร่ ชาวนายังเร่งการผลิตต้นทุนก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ที่สำคัญความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งพาอาศัยกันก็ยิ่งลดน้อยลง เนื่องจากที่ผ่านมาทุกคนต่างเร่งที่จะทำนาจนไม่มีเวลาให้ความสำคัญกับคนรอบข้าง ใช้ชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ เห็นแก่ผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักมากกว่าจะใส่ใจเพื่อนบ้านและกลับมารวมกลุ่มช่วยเหลือกันดังเช่นในอดีต

จากปัญหาดังกล่าวที่วิจัยที่เป็นชาวนาจึงได้ร่วมกันเสนอ “โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาหมาก จังหวัดสุพรรณบุรี” ขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนตำบลมะขามล้มได้กลับมารวมกลุ่ม พุดคุยแลกเปลี่ยน จนเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ที่ทำให้คนในชุมชนหันมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ค้นหาวิธีการทำนาซึ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง ที่สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนรวมทั้งระบบการผลิตข้าวที่จะนำไปสู่การลดต้นทุนและลดผลกระทบจากการพึ่งพาสภาพภายนอกของชุมชนร่วมกัน โดยอาศัยองค์ความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่

1.2 คำถามการวิจัย

“รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีควรเป็นอย่างไร”

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
4. เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม

ประเด็นการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 1. ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน
 2. ข้อมูลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
 3. ข้อมูลต้นทุนภายในชุมชน (ผู้รู้/ปราชญ์ ทรัพยากร การศึกษา อาชีพ วัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มองค์กร งบประมาณ เครื่องมือ ฯลฯ)
 4. วัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำนา
 5. วิถีชีวิตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อการทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม
 6. เทคโนโลยีการผลิตข้าวตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - การทำนา ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน
 - ต้นทุนการผลิต (ค่าแรงงาน ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง อื่นๆ)
 - พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - ลักษณะทางกายภาพ (จำนวนพื้นที่การทำนา สภาพพื้นที่)
 - ระบบน้ำ (แหล่งที่มาของน้ำ เส้นทางน้ำ)
 - ภัยคุกคามต่างๆ (โรคข้าว แมลงศัตรูพืช)
3. เพื่อศึกษา ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง
 - สถานการณ์ปัญหาและทัศนคติที่มีต่ออาชีพทำนาของคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม
 - ปัจจัย เงื่อนไข ที่นำไปสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำนาที่พึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม
 - บทเรียนในการทำนาที่เน้นการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม
4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เวทีชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประชุมทีมวิจัย
3. จัดเวทีพัฒนาศักยภาพของทีมนักวิจัยผ่านการอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน

4. เก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5. เก็บรวบรวมข้อมูลการทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
6. เก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำนาที่พึ่งตนเองของชุมชน
7. จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
8. ศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนในพื้นที่อื่น
9. เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการฯ
10. จัดเวทีใหญ่นำเสนอผลการศึกษาในชุมชน
11. ทดลองปฏิบัติการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน
12. เก็บข้อมูลและสรุปวิเคราะห์แนวทางการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน
13. รูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพึ่งตนเองเพื่อลดต้นทุนการทำนาของชุมชน
14. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณะ
15. จัดทำรายงานผลการวิจัย

1.5 พื้นที่ศึกษาวิจัย

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1.6 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

20 เดือน ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2558 ถึง 31 ตุลาคม 2559

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้ข้อมูลกระบวนการและขั้นตอนการทำนาของชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
3. ได้ข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง
4. ได้รูปแบบกระบวนการทำนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน
5. คนในตำบลมะขามล้มเกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนพูดคุยและทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
6. เกิดความร่วมมือในกระบวนการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน

1.8 ทีมงานวิจัย

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอเนงค์	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	นักวิจัย
3. นางมณเฑียร	โสเมภีร์	นักวิจัย
4. นางลำดวล	มาตรวิจิตร	นักวิจัย
5. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	นักวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐฤติ	นักวิจัย
7. นางฉวี	มานพ	นักวิจัย
8. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	นักวิจัย
9. นายธงชัย	แสงพันตา	นักวิจัย
10. นางสมบุญ	พึงจักกลี	นักวิจัย

11. นางฐิติชญา	ศราธพันธ์	นักวิจัย
12. นางสาวณัฏฐ์จิรา	นิ่มอนงค์	นักวิจัย

1.9 ที่ปรึกษา

1. นายวินัย	มาตรวิจิตร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ต.มะขามล้ม อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี
2. นายเฉลิมวิศม์	นิ่มอนงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ต.มะขามล้ม อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

บทที่ 2

บริบทชุมชนตำบลมะขามล้ม

ปัจจุบันชาวนากลายเป็นอาชีพที่นับวันจะสูญหายไปจากสังคม เหลือแต่ชาวนาสูงวัย ลูกหลานชาวนาส่วนใหญ่ต่างเข้ามาทำงานในเมือง หรือเคลื่อนย้ายสู่แรงงานนอกภาคเกษตรมากขึ้น เพราะเห็นว่าอาชีพทำนาเป็นงานที่หนัก ต้องพึ่งพาธรรมชาติ รายได้น้อยไม่แน่นอน และไม่มีสวัสดิการที่มั่นคง จึงทำให้เกิดความหวั่นวิตกว่าอนาคตข้างหน้าอาชีพชาวนาจะกลายเป็นคนส่วนน้อยและส่งผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม เราจะเห็นได้ว่าสังคมชาวนาในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ชาวนาจำนวนไม่น้อยได้เปลี่ยนแปลงฐานะตนเองเป็นชนชั้นกลาง ชาวนาจำนวนมากรับอิทธิพลทางความคิดบริโภคนิยมจากสังคมเมือง และทำการผลิตเพื่อตอบสนองตลาดมากกว่าการพึ่งพาตนเองนั่น คือ ผลิตเพื่อขายมากกว่าผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ตลอด 40 ปีที่ผ่านมารูปแบบการผลิตของชาวนาแบบใช้สารเคมีดูจะเป็นสิ่งคู่กัน แม้ต้นทุนจะสูง สวนทางกับผลผลิตแต่ดูเหมือนชาวനาก็ยังคงพร้อมเสี่ยงและเลือกที่จะใช้สารเคมีมากกว่าการพึ่งพาธรรมชาติและวิธีการผลิตแบบพึ่งพาตนเอง

แต่ในขณะเดียวกัน ได้เริ่มมีชาวนาอีกจำนวนไม่น้อยที่เลือกจะปรับเปลี่ยนตัวเอง หันกลับมาฟื้นฟูวิถีการทำนาแบบเดิมที่พึ่งพากับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และหันกลับมาทำนาแบบลดการใช้สารเคมี ซึ่งเป็นเหมือนแสงสว่างของชาวนาในประเทศไทยที่เริ่มกลับมาตระหนักถึงคุณค่าและให้ความหมายของชาวนาในฐานะกระดูกสันหลังของชาติอีกครั้ง เราจะเห็นกลุ่มเกษตรกรชาวนาทั้งแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบและแบบลดการใช้สารเคมีกระจายอยู่ทั่วประเทศในหลายจังหวัดทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้มในจังหวัดสุพรรณบุรีก็เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ๆ ชาวนาเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่ต้องเผชิญและอยากที่จะปรับวิถีการผลิตของตนเอง โดยการทำนาที่ลดการใช้สารเคมีโดยพึ่งพาทรัพยากรที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อีกครั้ง

บริบทชุมชนตำบลมะขามล้ม

ตำบลมะขามล้ม มีเนื้อที่ประมาณ 26,250 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และบางส่วนเป็นพื้นที่ดอน (ที่สูง) มีระบบคลองส่งน้ำที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่ที่สำคัญของคนในตำบลมะขามล้ม ได้แก่เกษตรกรรม คือ การทำนา เลี้ยงสัตว์ สำหรับทางด้านการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่จะนิยมเลี้ยงสัตว์พันธุ์พื้นเมือง เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมของครอบครัว สัตว์ที่เลี้ยงกันมาก ได้แก่ เป็ด ไก่ สุกร เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วน มีการจัดตั้งเป็นฟาร์ม ได้แก่ เป็ดไข่ ไก่ รวมทั้งขุดบ่อเลี้ยงปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน เป็นต้น

รูปภาพแสดงแผนที่ตำบลมะขามล้ม

บ้านมะขามล้มตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนในเขตตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอบางพลาม้า มาทางทิศตะวันตกประมาณ 14 กิโลเมตร มีเขตติดต่อกับอำเภอสองพี่น้องและอำเภอมะขาม มีพื้นที่ทำกินกระจายอยู่โดยรอบ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง เดิมบ้านมะขามล้มถูกปกคลุมไปด้วยต้นสะแก ต้นข่อย ไม้ รวมทั้งหญ้าคาม ฯลฯ ก่อนที่จะตั้งเป็นหมู่บ้าน พื้นที่อยู่อาศัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มบ้านเหนือ กลุ่มบ้านกลาง กลุ่มบ้านใต้ มีแหล่งน้ำสำคัญอยู่ 3 สาย คือ คลองชลประทาน คลองลำ คลองควาย ซึ่งในอดีตใช้เป็นเส้นทางคมนาคมและใช้ในการอุปโภคบริโภคซึ่งมีความสำคัญมาก ปัจจุบันบ้านมะขามล้มประกอบด้วย 14 หมู่บ้านจำนวนครัวเรือน ประมาณ 1,200 ครัวเรือน ประชากรประมาณ 5,207 คน บริเวณหมู่บ้านมีถนนลาดยางและถนนคอนกรีตตัดผ่านทั้งหมดทุกหมู่บ้าน แต่ละเส้นทางมีการเชื่อมต่อถึงกันหมด ทำให้บ้านมะขามล้มสามารถติดต่อกันเองภายในชุมชนและติดต่อกับภายนอกได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งปัจจุบันมีการขยายตัวทางด้านการค้าการลงทุนในพื้นที่ ทำให้มีคนจากหลายพื้นที่หลายจังหวัดอพยพเข้ามาประกอบอาชีพ ส่งผลให้ชุมชนขยายตัวเป็นชุมชนขนาดใหญ่และมีระบบสาธารณูปโภคที่ครบครัน

ในส่วนของการปกครองท้องถิ่น ในอดีตชาวบ้านที่อพยพมานั้นได้มาตั้งหลักฐานจับจองที่ดินเป็นเวลานาน จึงมีการจัดการปกครองดูแลกันเองขึ้นแต่ในระยะแรกก็ยังไม่มีความมั่นคง การปลูกบ้านปลูกเรือนก็เป็นเพียงการสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราว การทำนาปลูกข้าวก็ยังมีไม่มากนัก เนื่องจากกลัวภัยสงคราม จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บ้านเมืองสงบสุข จึงทำให้ชาวพวนมาตั้งหลักปักฐานอย่างมั่นคง เมื่อทางราชการเห็นว่าบ้านเมืองแห่งสยามประเทศมีความสงบสุขจากสงครามแล้วนั้น ประชาชนพลเมืองก็อยู่กันอย่างกลุ่มเป็นก้อนมีความสุขสงบสมบูรณ์ดี ก็ได้มีการจัดการปกครองให้ทั่วถึงตามชนบททุกแห่งจึงได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นในปี พ.ศ.2447 ทำให้ทางราชการเริ่มทำการสำรวจตามชุมชนชนบท เพื่อจัดการให้มีการปกครอง หลากๆ หมู่บ้านก็มารวมกันเรียกว่าตำบล ผู้ที่เป็นหัวหน้าตำบลเรียกว่ากำนันทำหน้าที่

ปกครองดูแลส่วนหัวหน้าที่ดูแลหมู่บ้านเดิมได้เปลี่ยนมาเป็นผู้ใหญ่บ้านแทน ในส่วนของหมู่บ้านสะแก ทางราชการได้เข้ามาสำรวจและเห็นว่าหมู่บ้านใหญ่มีประชากรอาศัยกันอย่างหนาแน่น เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ทำนาได้ผลผลิตดี ผู้แทนจากส่วนราชการเห็นต้นมะขามขนาดใหญ่ล้มอยู่จึงได้มีคำสั่งให้เปลี่ยนจากบ้านสะแกเป็นบ้านมะขามล้มมีการปกครองโดยกำนันเป็นผู้ดูแล ซึ่งกำนันคนแรกได้แก่นายท่า ต้นสกุลสอทอง

หลังจากนั้นไม่นานก็ได้ตั้งบ้านมะขามล้มเป็นตำบลมะขามล้มแต่นั้นเป็นต้นมา นับถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2558) บ้านมะขามล้มมีกำนันปกครองทั้งหมด 9 คนได้แก่

1. นายท่า สอทอง เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2457 – พ.ศ.2464
2. นายพุก มาตรวิจิตร เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2464 – พ.ศ.2468
3. นายโต หอมสุวรรณ เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2468 – พ.ศ.2484
4. นายแก้ว หอมสุวรรณ เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2484 (เป็นกำนันอยู่ 6 เดือนก็ถูกทางราชการเรียกกระดมพลไปเป็นทหารไปรบที่เชียงตุง สมัยสงครามอินโดจีน)
5. นายพัน สอทอง เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2484 – พ.ศ.2485
6. นายมณฑา สอทอง เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2485 – พ.ศ.2516
7. นายวิชัย ดวงจันทร์ เป็นกำนันตั้งแต่ พ.ศ.2516 – พ.ศ.2531
8. นายหิรัญ ดวงจันทร์ เป็นกำนันเมื่อพ.ศ.2531 – พ.ศ.2556
9. นายจำรัส ราชสิงห์ พ.ศ.2557 – ปัจจุบัน

เมื่อตั้งเป็นตำบลแล้วได้แบ่งพื้นที่การอยู่อาศัยออกเป็นหมู่ ปัจจุบันตำบลมะขามล้มมี 14 หมู่ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกโก หมู่ที่ 2 บ้านมะขามล้ม หมู่ที่ 3 บ้านมะขามล้ม หมู่ที่ 4 บ้านมะขามล้ม (ชื่อบ้านมะขามล้มทั้ง 3 หมู่บ้าน) หมู่ที่ 5 บ้านสะแกยางหมู่ หมู่ที่ 6 บ้านโบสถ์ หมู่ที่ 7 บ้านหมีตะลุ่ม หมู่ที่ 8 บ้านปากบาง หมู่ที่ 9 บ้านดอนไผ่แขวน หมู่ที่ 10 บ้านวัดโบสถ์ หมู่ที่ 11 บ้านดอนโพธิ์งาม หมู่ที่ 12 บ้านกระทุ่มใหญ่ (มะขามล้ม) หมู่ที่ 13 บ้านโพธิ์เตาเหล็ก หมู่ที่ 14 บ้านโคกข่อย (มะขามล้ม)

ประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าของชุมชน

บ้านสะแกหรือบ้านมะขามล้ม เดิมมีสมาชิกเพียง 12 ครอบครัว ต่อมาจึงได้สืบลูกหลานจนมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และยังมีการอพยพมาจากบ้านเก่าห้อมเข้ามาสมทบอีก นอกจากชาวพวนที่เข้ามาอาศัยอยู่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีกลุ่มคนจีนเดินทางเข้ามาอยู่อาศัยร่วมกับชาวพวนด้วย ทำให้มีการขยายที่ทำกินออกไปอย่างกว้างขวาง และได้แยกเป็นหมู่บ้านอีกหลายหมู่บ้าน เช่นบ้านโคกโก บ้านรางบัว บ้านดอนตาจีน เป็นต้น ซึ่งอยู่ในเขตตำบลมะขามล้มและตำบลวัดโบสถ์ แต่ถึงกระนั้นประชากรที่แยกตัวออกไปก็ยังคงไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องที่บ้านสะแกอยู่เสมอ นอกจากนี้บริเวณรอบนอกของหมู่บ้านยังมีประชากรจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ที่บ้านสะแกยางหมู่ มีคนไทยและลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ด้วย

ประมาณปี พ.ศ.2484 (ตรงกับสมัยกำนันแก้ว กำนันคนที่ 5) เริ่มเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมากจากภาวะสงคราม กลางคืนเวลาจะจุดไฟต้องทำที่กำบังไม่ให้มองเห็นแสงไฟจากข้างบนได้และมีเวรยามคอยตรวจว่ามีเครื่องบินผ่านมาหรือไม่ ถ้ามียามจะตีเกะเพื่อเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านดับไฟ ช่วงนี้สินค้าขาดตลาดและมีราคาแพงมากหากต้องการไปซื้อสินค้าที่อำเภอบางปลาม้า ต้องใช้บัตรในการแลกซื้อ ราคาข้าวเปลือกสูงขึ้นมากจากราคาต่อเกวียน 20 บาทเพิ่มสูงขึ้นถึงเกวียนละ 400-800 บาท เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีราคาแพงชาวบ้านต้องซื้อดอกฝ้ายมาปั่นแล้วทอผ้าขึ้นใช้เอง

ในปี พ.ศ.2485 ขณะที่ภาวะสงครามกำลังดำเนินอยู่ บ้านมะขามล้มถูกน้ำท่วมครั้งใหญ่ชาวบ้านเรียกว่า “ปีน้ำบ้า” น้ำท่วมสูงมาก ชาวบ้านต้องขนย้ายสัตว์เลี้ยงไปไว้ในที่สูงซึ่งเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวที่น้ำไม่ท่วมถึง บริเวณบ้านนายบุญรอด วงษ์บัณฑิต ในปัจจุบัน ปีนี้ชาวบ้านเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ได้เกิดภาวะขาดแคลนอาหารทั้งคนและสัตว์เลี้ยงอีกทั้งเป็นช่วง

สงครามสินค้ามีราคาแพงทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น น้ำท่วมอยู่ประมาณหนึ่งเดือนจึงจะลดลง หลังจากนั้นน้ำลดลงแล้วรัฐบาลได้ช่วยเหลือโดยการแจกจ่ายพันธุ์ข้าวให้ชาวบ้านนำไปปลูก ชาวบ้านต้องเดินทางไปรับพันธุ์ข้าวที่วัดทุ่งอุทุมพร (วัดบ้านด่าน) ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 15 กิโลเมตร การแจกจ่ายข้าวแจกให้ตามการถือครองที่นาโดยแจกให้ไร่ละ 1 ถังแต่ไม่เกิน 50 ถัง หลังจากนั้น 2-3 ปีเศรษฐกิจของหมู่บ้านจึงเข้าสู่ภาวะปกติ

ปี พ.ศ.2498 - พ.ศ.2499 จังหวัดสุพรรณบุรี เกิดปัญหาโจรผู้ร้าย โจรที่มีชื่อเสียง เช่น เสือฝ้าย เสือดำ เสือมเหศวร ฯลฯ ออกปล้นทรัพย์สินของราษฎรก่อให้เกิดความเดือดร้อนกันทั่ว ทางราชการจึงให้ตำรวจออกกวาดล้าง สมัยนั้นตรงกับสมัยของกำนันมณฑา สะอั้งทอง (กำนันคนที่ 7 ของบ้านมะขามล้ม) ท่านมีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการปราบโจรผู้ร้าย ท่านได้ให้ความร่วมมือกับตำรวจสามารถจับโจรได้ 3 คน คือ เสือดำ เสือแล และเสือผล ซึ่งโจรทั้งสามถูกตำรวจวิสามัญที่หมู่บ้านแห่งนี้

ในปี พ.ศ.2505 ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี หมู่บ้านมะขามล้มถูกกำหนดว่าเป็นพื้นที่สีแดงเนื่องจากมีคอมมิวนิสต์อยู่ สาเหตุจากที่นายรวม วงษ์พันธ์ ซึ่งเป็นคนบ้านมะขามล้มได้เดินทางไปอยู่ที่ประเทศจีนและได้เข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อกลับเข้าสู่ประเทศไทยนายรวมก็ได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเมื่อนายรวมกลับมาที่บ้านก็ได้มีการนำเอาระบบคอมมิวนิสต์มาเผยแพร่ให้แก่คนในหมู่บ้าน มีการแจกหมู เปิด โกว พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ชาวบ้านเข้าร่วมกับพวกคอมมิวนิสต์แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากคนในหมู่บ้านมะขามล้มเน้นการทำนาเป็นอาชีพหลัก ดังนั้นการแจกสัตว์เลี้ยงต่างๆ จึงไม่ได้ผล และเหตุด้วยคนในหมู่บ้านเคารพในพระมหากษัตริย์ ทำให้ระบบคอมมิวนิสต์ไม่แพร่หลายนักในพื้นที่ มีสมาชิกเพียง 2 คนเท่านั้น ซึ่งเหตุผลอีกประการหนึ่งอาจจะเพราะชาวบ้านมีความเกรงกลัวต่อการใช้กำลังเข้าปราบปรามของรัฐ กลัวว่าจะถูกจับไปฆ่าจึงไม่สนใจ ที่สำคัญชาวบ้านยังขาดการศึกษาจึงยังไม่เข้าใจว่าระบบคอมมิวนิสต์คืออะไร ในเวลาต่อมาทางการจึงได้ส่งกำลังเข้ามากวาดล้างและสามารถจับนายรวมและสมาชิกอีก 2 คนได้ นายรวม ถูกประหารชีวิตส่วนสมาชิกทั้ง 2 คนถูกปล่อยตัวไป เนื่องจากว่าถูกหว่านล้อมให้หลงเชื่อโดยมิได้ตั้งใจ หลังจากนั้นนายรวมถูกจับกุมและคุมตัวไว้ที่บ้านมะขามล้มเป็นเวลา 3 วัน ตำรวจจึงนำเกวียนมารับตัวนายรวมโดยบอกจะนำตัวนายรวมเข้ากรุงเทพ แต่พอนำตัวนายรวมออกจากหมู่บ้านได้ไม่นานชาวบ้านได้ยินเสียงปืนดังขึ้น เป็นอันรู้กันในหมู่บ้านว่านายรวมเสียชีวิตแล้ว เพราะนักโทษหลายคนที่ถูกควบคุมตัวออกจากหมู่บ้านทางเกวียนจะถูกยิงบริเวณท้ายหมู่บ้านหรือนอกหลังบ้านเสมอเช่นเดียวกับเสือผล นายรวมถูกประหารชีวิตบริเวณนอกหลังบ้านในปัจจุบัน เป็นจุดสิ้นสุดระบบคอมมิวนิสต์ในหมู่บ้านมะขามลมนับจากนั้นเป็นต้นมา

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน

การดำรงชีพของชาวบ้านมะขามล้มในระยะเริ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรต่างๆ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีสัตว์น้ำจำพวกปลานานาชนิดอาศัยอยู่อย่างชุกชุม เมื่อก่อนนี้เวลาชาวบ้านออกไปหาปลาไม่มีเครื่องมือมากมายเหมือนสมัยนี้ มีเพียงสวิงไปอันเดียว ตอนเย็นก็ได้ปลามาเต็มตาแล้ว ปลาเมื่อก่อนมีชุกชุมมากทำวิธีการไหนก็ได้ปลา เวลาพายเรือออกไปแค่เอาไม้พาย พายไปที่ปลาก็กระโดดขึ้นจากน้ำเป็นแถว เมื่อก่อนปลาที่หาได้ก็มีขนาดใหญ่ทั้ง ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาแขยง ปลาสวาย ปลาชิว เวลาได้มานอกจากจะเอามาทำแกงแล้วก็เอามาทำปลาร้ากันหมด ถ้าตัวใหญ่มากก็เอามาครวทำตากแดดเก็บไว้ โดยในอดีตหนองน้ำและคลองธรรมชาติมีอยู่หลายแห่ง เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดของหมู่บ้านทั้งพืชและสัตว์น้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกึบม้า ผักตบ ผักโสน ต้นกก ปลา กุ้ง หอย กบ ฯลฯ หลังช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจะออกจับปลาตามแหล่งน้ำต่างๆ ปลาที่หามาได้โดยส่วนใหญ่จะเป็นปลาที่มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมทั้งสภาพอากาศที่ร้อนและการเปลี่ยนแปลงของน้ำ เช่น ปลาช่อน ปลาหมอ จะถูกนำไปซังไว้ที่บ่อน้ำที่ขุดขึ้นมาใช้ซังปลา โดยเฉพาะบ่อน้ำที่ใช้ซังปลามีความกว้างประมาณ 2.5 เมตร มีความลึกที่สามารถกักเก็บน้ำได้แล้วนำทางมะพร้าวมาปิดปากหลุมไว้ สามารถซังปลาไว้บริโภคได้นานหลายเดือน ส่วนปลาอื่นๆเช่นปลาฉลาม ปลากระสง จะนำมา

อย่างให้แห้งแล้วเก็บไว้ในโอ่ง นอกจากนี้ชาวบ้านมะขามล้มยังมีการถนอมอาหารด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปลา ร้า ปลา ส้ม ตากแห้ง อย่าง ทำกะปิ เป็นต้น

ในอดีตชาวบ้านมะขามล้มทำนาและปลูกผักต่างๆ ไว้เพื่อบริโภคโดยอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติ การทำนาทำปีละครั้ง ปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคและแบ่งพื้นที่ไว้เล็กน้อย เพื่อใช้ในการปลูกข้าวเหนียวไว้ทำขนมในเทศกาลต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อใช้แรงงานและการบริโภค โดยเลี้ยงวัวควายไว้ไถนาและลากเกวียน บางบ้านมีการเลี้ยงม้าไว้เป็นพาหนะในการเดินทาง เลี้ยงเป็ด ไก่ และหมูไว้ในการบริโภค ตามปกติชาวบ้านจะไม่บริโภคเนื้อสัตว์มากนัก นอกจากสัตว์น้ำต่างๆ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ส่วนเป็ด ไก่ และหมู จะนำมาประกอบอาหาร สำหรับการทำบุญในวันพระและในงานเทศกาลต่างๆ เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากตลาดและไม่มีพ่อค้าแม่ค้าที่จะนำเข้ามาขาย นานๆ ครั้ง ชาวบ้านจึงจะเดินทางเข้าไปที่ตลาดเก่าห้องเพื่อซื้อของใช้จำเป็น ซึ่งตลาดเก่าห้องอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร ในหน้าแล้งต้องเดินเท้าไปตามคันนา ส่วนในหน้าน้ำสามารถพายเรือไปได้ เส้นทางสัญจรทางน้ำที่สำคัญ คือ คลองสะแกที่มีต้นน้ำอยู่ที่บางยี่หุน ผ่านบางโพธิ์บ้านสะแกอย่างหมู่บ้านมะขามล้ม บ้านรางบัว บ้านคูบัวแล้วไปสิ้นสุดที่บ้านคอวัง ชาวบ้านจะใช้เส้นทางนี้ในการเดินทางไปตลาดเก่าห้องและการเดินทางไปในอำเภอบางปลาม้าได้ โดยล่องเรือมาตามเส้นทางดังกล่าว จนถึงท่าเรือตลาดเก่าห้อง ตลาดเก่าห้องเป็นตลาดที่ชาวบ้านเข้ามาจับจ่ายซื้อหาของใช้ที่จำเป็นและเป็นศูนย์กลางในการคมนาคมที่สำคัญที่สุดในอำเภอบางปลาม้า เพราะมีเส้นทางเดินเรือไปยังอำเภอจรัญราย นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งจากอำเภอจรัญราย สามารถนั่งรถไปยังกรุงเทพฯ และไปบ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ ต่อมาคนจีนได้เข้ามามีบทบาททางการค้า โดยการเข้ามาเป็นพ่อค้าคนกลางในการค้าข้าว และสินค้าอุปโภคและบริโภคอื่นๆ ชาวจีนได้เปิดร้านขายสินค้า ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเดินทางไปไกล เพื่อไปซื้อสินค้าที่ตลาดเก่าห้อง

นอกจากการผลิตและดำรงชีพในท้องถิ่นแล้วยังทำการค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนข้างเคียงมาเป็นเวลานานสินค้าสำคัญของบ้านมะขามล้ม คือ ข้าว และพืชผักต่างๆ เช่น พลู่ พัก แพง น้ำเต้า แตงกวา ใบตองแห้ง กล้วย บวบ เป็นต้น โดยชาวบ้านจะนำพืชผักใส่ลงเรือแล้วนำร่องไปขายตามหมู่บ้านที่อยู่ใกล้คลองในฤดูน้ำหลาก เช่นบ้านโคกโก บ้านรางบัว หมู่บ้านดังกล่าวมีพื้นที่ลุ่มน้ำมาก ทำให้น้ำท่วมพื้นที่ทำนาและพื้นที่อยู่อาศัยเสมอ จึงไม่สามารถปลูกพืชผักได้เท่าที่ควร เวลานำสินค้าไปขายชาวบ้านจะชวนกันไปหลายๆ คน ส่วนในหน้าแล้งจะมีผู้เข้ามาซื้อผลผลิตถึงในหมู่บ้าน เมื่อ 50-60 ปีก่อน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ชาวบ้านจะนำข้าวไปแลกมะพร้าวกับเกลือในอัตราส่วน ข้าว 1 ถัง ต่อเกลือ 1 ถัง เกลือมีความสำคัญมากมีราคาแพงและมีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการถนอมอาหาร ชาวบ้านจึงมักจะดักเตี้นลูกหลานเสมอว่า “ใครทิ้งเกลือตาจะบอด”

ในระยะ 20 - 30 ปีที่ผ่านมานี้มีรถจำหน่ายสินค้าต่างๆ ในหมู่บ้าน มีทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภคบางครั้งก็มีตลาดนัดที่วัดสุขเกษม โดยผู้ค้าจากตัวอำเภอเป็นผู้นำมาขาย ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2540 มีตลาดนัดหมู่บ้านบริเวณสี่แยกมะขามล้ม ในทุกวันอังคารและทุกวันเสาร์โดยมีทั้งคนในหมู่บ้านและคนในพื้นที่ใกล้เคียงและพ่อค้าต่างถิ่นนำสินค้ามาขาย ส่วนสินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายมักจะเป็นผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผักสดต่างๆ มีทั้งที่ปลูกเองและที่รับมาขาย ปลา อาหารสด และอาหารสำเร็จรูปต่างๆ ส่วนพ่อค้าต่างถิ่นมักนำเสื้อผ้าและของใช้ต่างๆ มาจำหน่าย บริเวณสี่แยกมะขามล้ม ซึ่งพ่อค้าขายนานวันเข้าจึงทำให้ตลาดนัดที่สี่แยกมะขามล้มกลายเป็นตลาดนัดใหญ่ของตำบลมีร้านค้ามากกว่า 100 ร้านในแต่ละครั้ง ทำให้ผู้คนจากหมู่บ้านต่างๆ ทั้งในตำบลมะขามล้มและตำบลใกล้เคียงได้เข้ามาซื้อของในวันอังคารและวันเสาร์ โดยไม่ต้องเข้าไปในตัวเมืองหรือในตัวอำเภอบางปลาม้า บริเวณสี่แยกมะขามล้มเป็นบริเวณที่ถนน 2 สาย คือ บ้านสูตร-วังน้ำเย็น และสายเลียบคลองชลประทาน จากวัดป่าเลไลยก์สิ้นสุดที่อำเภอสองพี่น้องมาตัดกัน ทำให้การจราจรค่อนข้างคับคั่งและเริ่มมีอาคารพาณิชย์หลายอาคาร โดยมีทั้งร้านเสริมสวย ร้านขายยาโดยเภสัชกร ปั๊มน้ำมัน ไปรษณีย์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ร้านคอมพิวเตอร์ ร้านโทรศัพท์มือถือ ร้านเกม ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านอุปกรณ์การเกษตร ร้านของฝากจากตำบลมะขามล้ม เป็นต้น

ต้นทุนภายในชุมชน

▪ ทรัพยากรในพื้นที่

1.) สภาพพื้นที่

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลมะขามล้ม เป็นพื้นที่ราบลุ่ม สลับพื้นที่ดอนบางส่วนทำให้เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกข้าว เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ และน้ำเข้าถึง ทำให้สามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี ในอดีตย้อนไปประมาณ 50 ปี พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลมะขามล้มจะถูกปกคลุมไปด้วยต้นสะแก และมีหนองน้ำขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วบริเวณ ในสมัยนั้นมีความสมบูรณ์อย่างมาก

2.) แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำสำคัญของตำบลมะขามล้มมีอยู่ 3 สาย คือ คลองชลประทาน คลองลำ และคลองควาย ซึ่งในอดีต คลองลำและคลองควายจะเป็นคลองที่ชาวบ้านใช้เป็นเส้นทางคมนาคมและใช้ในการอุปโภคบริโภคซึ่งมีความสำคัญมาก บริเวณริมคลองจะมีการตั้งท่าขายข้าวขึ้นและมีการติดต่อค้าขายกับพื้นที่อื่นๆ ซึ่งการขายข้าวในสมัยนั้นจะส่งกันทางเรือ ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2513 จึงมีคลองชลประทานขึ้น และเป็นจุดเริ่มให้ชาวนาหันมาทำนาข้าวปีละ 2 ครั้ง อีกทั้งเมื่อมีการทำถนนตัดเข้าในชุมชนทำให้บทบาทของคลองลำ คลองควาย ก็มีสถานะที่เปลี่ยนไปด้วยเมื่อมีการดึงน้ำเข้าไปสู่ภาคการเกษตรอย่างเต็มตัว อีกทั้งในปัจจุบันยังมีการขุดบ่อทำฟาร์มปลากันเป็นจำนวนมาก ทำให้การใช้น้ำจากคลองหลักทั้ง 3 สายนั้นมีมากยิ่งขึ้น

3.) สภาพดิน

ข้อมูลจากการเก็บดินในแปลงทดลองของชาวนาไปตรวจในวันที่ 8 กรกฎาคม 2558 จำนวน 20 ไร่ ซึ่งมีสภาพเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำเข้าถึงตลอด และมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง

- ความเป็นกรด/ด่าง (pH;ดิน : น้ำ อัตราส่วน 1:1) = 4.9 ระดับ กรดจัดมาก
- ความต้องการปูน (Lime Requirement) – ใส่ปูนมาร์ลในการปรับสภาพความเป็นกรดในดิน = 1.5 ตัน/ไร่
- ปริมาณฟอสฟอรัส (สกัดด้วย DA) = 3 mgkg⁻¹ ระดับ ต่ำมาก
- ปริมาณโพแทสเซียม (สกัดด้วย DA) = 86 mgkg⁻¹ ระดับ สูง

4.) ฤดูกาลและสภาวะอากาศ

ตำบลมะขามล้ม มี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม
2. ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม
3. ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

จากฤดูกาลดังกล่าวทำให้เอื้อต่อชาวนาในตำบลมะขามล้มในการปลูกข้าวปีละ 2 ครั้ง โดยครั้งแรกจะเริ่มปลูกช่วงเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายนซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนซึ่งจะเอื้อต่อการเติบโตของข้าว และจะปลูกครั้งที่สองในช่วงเดือนพฤศจิกายนซึ่งเป็นช่วงกลางฤดูหนาวซึ่งชาวนาจะใช้น้ำที่เก็บกักไว้จากช่วงฤดูฝนในการทำนา แต่ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาในพื้นที่ตำบลมะขามล้มมีสภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เริ่มส่งผลถึงการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของตำบล

■ การประกอบอาชีพ

อาชีพ	ปี พ.ศ.2557												ปี พ.ศ.2558		
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
ทำนา					←				→		←				→
ปลูกเผือก											←				→
เลี้ยงปลา	←											→			
ผักสวนครัว	←											→			
ค้าขาย	←											→			
เลี้ยงไก่/เป็ด	←											→			
เลี้ยงวัวนม	←											→			
แปรรูปปลา	←											→			
แปรรูปไข่เป็ด	←											→			

หมายเหตุ เริ่มต้นในช่วงปี 2516 ภายหลังจากการมีคลองชลประทานขนาดเล็ก จนถึงปัจจุบัน (ตัวอย่างใช้ปี 2557-2558)

อาชีพหลักของคนในชุมชน คือ อาชีพการทำนาปรังซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในตำบลมะขามล้ม โดยจะมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง โดยครั้งที่หนึ่งจะเริ่มทำนาในช่วงเดือนพฤษภาคมและจะไปเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกันยายน ครั้งที่สองจะเริ่มในช่วงเดือนพฤศจิกายนและจะไปเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมีนาคมของปีถัดไป ส่วนอาชีพอื่นๆ ของคนในตำบลมะขามล้ม คือ การเลี้ยงปลา ปลูกเผือก เลี้ยงวัวนม เลี้ยงไก่และเป็ด รวมถึงมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทั้งจากปลาและไข่เป็ด และที่มีมากขึ้น คือ การค้าขาย เนื่องจากพื้นที่ตำบลมะขามล้มเป็นพื้นที่เส้นทางผ่านที่จะเข้าตัวเมืองสุพรรณบุรีและเส้นทางที่จะไปจังหวัดนครปฐม ทำให้พื้นที่บางส่วนมีการขยายตัวและเปลี่ยนไปเป็นตึกแถวที่ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ที่มีคนจากต่างพื้นที่มาลงทุนมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปในอดีตตำบลมะขามล้มมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งสภาพของดินที่เหมาะสมกับการปลูกพืชได้แก่ การทำนาข้าว การเพาะปลูกพืชไร่ การเพาะปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผลต่างๆ การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ถาวรสำหรับการปศุสัตว์ แหล่งน้ำ ประกอบด้วยแม่น้ำลำคลองต่างๆ และหนอง บึง ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งจากการทำเกษตรและการหาปลาเพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันสภาพพื้นที่ได้เปลี่ยนไปดินเสื่อมคุณภาพจากการใช้สารเคมีแหล่งน้ำธรรมชาติถูกกลบเพื่อปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นแปลงใหญ่ สัตว์น้ำต่างๆ ลดจำนวนลงอย่างมาก เนื่องจากการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นของชาวนา พร้อมกันนี้สภาพอากาศก็มีความเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ตำบลมะขามล้มจะมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี แต่ปัจจุบันพื้นที่มักพบกับปัญหาภัยแล้งอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

■ ประเพณีเกี่ยวกับการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ

ชาวบ้านมะขามล้ม มีความยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนาการทำบุญและการปฏิบัติตามจารีตประเพณีมีมาแต่โบราณเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิต แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติและผีบรรพบุรุษ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวได้แสดงออกมาเป็นรูปแบบของพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ที่ส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเพณีของชาวบ้านมะขามล้มยังคงดำรงอยู่ตราบนานปัจจุบัน วัฒนธรรมด้านประเพณีของบ้านมะขามล้มแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ประกอบด้วย ประเพณีเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ ประเพณีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้ชาวไทยพวนบ้านมะขามล้มยังยึดถือและปฏิบัติต่อกันมาโดยที่มีจารีตประเพณีของหมู่บ้านที่เรียกว่า ฮีต 12 คอง 14 เป็นเครื่องมือควบคุมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ หากไม่ปฏิบัติตามจะไม่ประสบความสำเร็จ

ฮิต 12 คอง 14 จาริตของชาวพวนบ้านมะขามล้มที่เคยถือปฏิบัติ

ฮิต คือ จาริตประเพณีเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องปฏิบัติตามจึงจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว โบราณถือว่าการไม่นับถือปฏิบัติตามจาริตประเพณีหรือเลิกลืมนับถือประเพณี เรียกว่า “ม้างฮิต” คือ การทำลายประเพณี ถือว่าไม่มีความเจริญในชีวิต คนโบราณจึงมักกล่าวว่า “ฮิต 12 คอง 14” โดยที่ฮิตจะเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติในแต่ละเดือน ส่วนคอง 14 เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติในการครองเรือน ฮิต 12 คอง 14 มีดังนี้

ฮิต 12

1. ฮิตอายยี่ ให้สงฆ์เข้ากรรม
2. ฮิตที่สอง ทำเอาพินมาไว้
3. ฮิตที่สาม ให้ทายกตักเตือน ทำบุญข้าวจี
4. ฮิตที่สี่ ดอกไม้บูชา
5. ฮิตที่ห้า มาหตสงฆ์มาหตผู้เฒ่าเป็นตรุษสงกรานต์
6. ฮิตที่หก หลานทำบุญตักบาตร วิสาขมาสคือบุญบ้องไฟ
7. ฮิตที่เจ็ด ไปบวงสรวงอาฮักษ์
8. ฮิตที่แปด คักบุญเข้าพรรษา
9. ฮิตที่เก้า มาบุญเข้าสารท บุญตักบาตรข้าวประดับดิน
10. ฮิตที่สิบ กินทานบุญข้าวสะ ฆิปปุ่ทานแล้วฝนดี
11. ฮิตที่สิบเอ็ด มีพรรษาให้ออกเฟิ่นจึงบอกให้เราทำบุญ
12. ฮิตที่สิบสอง หนุนกลืนผ้าป่า ตามเฟิ่นว่าบุญลอยกระทง ฮิตตามตรงมีมาสำนี้

คอง 14

1. คองที่หนึ่ง คือก่อกองพระทราย
2. คองที่สอง เดือนหกพายุนดินเข้าวัดเดือนห้ารัฐกินน้ำสาบาน
3. คองที่สาม เลี้ยงเข้าแขก ปักหรือแขกตามประเพณี (เรียกแม่โพสพเข้าบ้าน)
4. คองที่สี่ ทำบุญมหาชาติ ให้ตักบาตรเก็บดอกทำบุญ
5. คองที่ห้า ทานผ้าป่าทำบุญกลืน
6. คองที่หก ปันทำบุญพระเหวส มนต์พระเศกกับให้เคนกันท์
7. คองที่เจ็ด ปันทำบุญพ่อแม่ เลี้ยงเฒ่าแก่ผู้ท่านมีคุณ
8. คองที่แปด ปูกเฮือนซานให้ลูก ตามสุขทุกข์แจกมรดก
9. คองที่เก้า มีลูกเขยลูกเฝ้า เจ้าอย่าได้ดูถูกนินทา
10. คองที่สิบ แนวศีลทานให้อ้า อย่าเว้าคำพูดคำขาน
11. คองที่สิบเอ็ด การเป็นพ่อบ้าน ให้ปากด้านโอนอ่อนความดี
12. คองที่สิบสอง ได้แก่พระราชให้รักษาธรรมทศราช
13. คองที่สิบสาม มีลูกเขยมาสู่ให้เจ้าอยู่สำรวจมาจา
14. คองที่สิบสี่ ผัดเข้าโฮมสาน หออาจารย์ผู้เคยตั้งก่อ เจ้าอย่าพ้อผิดฮิตคองธรรมบาปและกรรมนำมาบ่อแล้ว

ประเพณีสู่ขวัญข้าว

เป็นประเพณีมาแต่โบราณชาวบ้านทุกบ้านต้องทำกันเพื่อที่จะได้เรียกขวัญให้แก่แม่โพสพ โดยผู้เฒ่าผู้แก่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาร่วมทำพิธีสู่ขวัญข้าว โดยมีผู้เฒ่าที่ท่องหรือเรียนคำสู่ขวัญข้าวเรียกขวัญแม่โพสพมาเป็นผู้นำทำพิธีชาวบ้านก็จะ

เรียกผู้เฒ่าที่พาทำพิธีนี้ว่า หมอพรสู่ขวัญ ในตอนนั้นหมู่บ้านมะขามล้มก็มีลุงที่ชาวบ้านมะขามล้มต้องรู้จักกัน คือ พ่อดาว (พ่อทิดแสง) บารมี เป็นผู้ทำพิธีสู่ขวัญข้าว ในพิธีสู่ขวัญข้าวจะมีของที่ใช้ในการทำพิธี ดังนี้

- เหล้าขาว
- ไก่ต้ม 1 ตัว
- ไช้ต้ม 2 ลูก
- ข้าวเกรียบ
- กล้วย 1 หวี
- ข้าวต้มมัด
- ถั่วลิสงตัด
- แดงโม
- น้ำ 1 ขวด
- ดอกข้าวโพด
- ข้าวเปลือก 1 กระบุง
- ฝักคูณ 2 ฝัก
- ผ้าขาว
- แอ็ก
- ดอกกระเจี๊ยะ หวี แป้ง น้ำมันใส่ผม
- ไช้ลอย (ไช้ดักปลา)
- ทอง 1 บาท (ทองแท่ง)
- เคียวเกี่ยวข้าว 1 เล่ม

และในพิธีต้องทำขันธ 5 ในขันธ 5 ต้องมีของดังนี้

- รูป 5 ดอก (รูปแหวน)
- เทียน 5 เล่ม
- ดอกข้าวโพด
- เหล้า
- ข้าวสุก 1 ถ้วย
- เกลือ 1 ถ้วย

พิธีจะต้องทำวันศุกร์เท่านั้นเริ่มทำตอนบ่ายๆ หรือเย็น ก็จะเริ่มนำเอาของที่เตรียมมาวางไว้หน้ายุ้งข้าว บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ ลูกหลาน พี่น้องบ้านใกล้เคียงจะมานั่งรอบวงทำพิธีโดยมีหมอพรเป็นผู้ทำพิธีเชิญขวัญข้าวเชิญแม่โพสพขึ้นยั้งฉางแล้วเรียกขวัญข้าวและขอขมาแม่โพสพแล้ว หมอพรก็จะเก็บของในพิธีใส่เข้าไว้ในไซ แล้วนำไปวางไว้บนยุ้งข้าว 1 คั้น เข้าค้อยขึ้นมาเก็บลงจากยุ้งข้าว (ในตอนนั้นพอ ตี 5 ครึ่ง พ่อ แม่ ก็จะปลูกลูก หลานให้ขึ้นไปบนยุ้งข้าวเพื่อไปเก็บไซลงมาจากยุ้ง ในไซจะมีของหวาน ไช้ต้ม เป็นของที่เด็กชอบมากเพราะได้กินขนมและไช้ต้ม ที่อยู่ในไซ) จากนั้นเป็นอันว่าเสร็จพิธีแล้ว เจ้าของบ้านก็จะนำของมาเลี้ยงชาวบ้านที่มาร่วมพิธี ชาวบ้านก็จะพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำพิธีสู่ขวัญกันทุกบ้านจนครบหมู่บ้านมะขามล้มและจะมีการแบ่งปันอาหารรับประทานกันทุกบ้านทำให้ชาวบ้านมะขามล้มมีความรักความสามัคคีกันอย่างอบอุ่นและมีความสุขอยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัยกันเกื้อกูลกันมาตลอดโดยไม่ได้ใช้เงินทองว่าจ้างกันมา ข้าวที่อยู่ในยุ้งก็จะแบ่งไว้สีข้าวกินเอง เป็นข้าวปลูกหน้าใหม่หรือเหลือถึงจะขายโดยที่ชาวบ้านสามารถกำหนดราคาข้าวเองได้ จะมีพ่อค้าข้าวมาหาซื้อข้าวตามบ้าน พ่อค้าดูข้าวแล้วให้ราคาข้าวไม่ดีไม่พอใช้ ชาวนาจะไม่ขายข้าวให้ (ชาวนาสมัยนั้นขายข้าวได้เกวียนละ 500 – 600 บาทเท่านั้น) วิถีชีวิตในตอนนั้นชาวบ้านอาศัยการร่วมมือร่วมแรงและแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่กันอย่างมีความสุข การสีข้าวในตอนนั้นก็จะมีโรงสีต่างหมู่บ้านและในหมู่บ้านมารับข้าวเปลือกจากชาวบ้านไปสีให้แก่ชาวนาโดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนกันข้าวเปลือก 100 กิโลกรัมจะได้ข้าวสารให้แก่ชาวนา 64 – 68 กิโลกรัมและข้าวปลายโรงสีเอาให้ชาวบ้าน มีโรงสีทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านมี

รถวิ่งเก็บถึงบ้าน ในตอนนั้นก็มิโรงสโคโก โรงสรางบัว หมู่บ้านมะขามล้มก็โรงสกันนมนทา สะอั้งทอง ผู้ที่วิ่งเก็บข้าวใน หมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน คือ นายสำรวย จันทรเพ็ญ

ประเพณีสู่ขวัญควาย

ก็มีมาแต่โบราณเช่นกันพิธีนี้เกิดขึ้นมาเพื่อขอขมาควายและสู่ขวัญให้ควายใช้ควายทำงานหนักมาทั้งปีขอขมาเพื่อไม่ให้เป็นบาปเป็นกรรมต่อกัน สู่ขวัญควายก็เรียกขวัญให้แก่ควายด้วยของที่ใช้ในการทำพิธีมีดังนี้คือ

- เหล้าขาว 1 ขวด
- ขนมห่มขาว ห่มแดง
- กล้วยหวีงาม 1 หวี
- ไก่ต้ม 1 ตัว
- กล้วยอ่อน 1 กำมือ

ของที่ต้องเอามาเข้าพิธีก็มีไก่ แอ่คอกควาย เชือกควาย เอาขึ้นมาวางบนบ้าน มีผู้เฒ่าผู้แก่รอบวงสู่ขวัญควาย (ไม่ต้อง นำควายขึ้นมาสู่ขวัญ) เอาแต่เครื่องมือที่ใช้กับควายขึ้นมาสู่ขวัญเท่านั้นเสร็จพิธีก็จะแบ่งของให้หมอพร แล้วก็กินข้าวร่วมกัน เป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีและวัฒนธรรมของตำบลมะขามล้ม

ประเพณีกำฟ้า

ขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี จะทำกันมาตั้งแต่โบราณเพื่อให้ชาวบ้านได้มีวันพักผ่อน ประเพณีจะทำข้าวหลามเผาข้าว หลามหรือต้มข้าวหลามกินหรือแจกจ่ายกัน การทำข้าวหลามก็จะมีข้าวเหนียว มะพร้าว เกลือ น้ำตาลทรายขาว ไม้ไผ่ป่า ใบเตย เอาข้าวเหนียวใส่กระบอกแล้วก็นำไปต้ม เผา หรือย่างแล้วแต่ชาวบ้านจะทำกัน จะทำข้าวหลามกันในวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันเผาข้าวหลาม เข้าขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ก็จะไปทำบุญที่วัดก็จะห่อข้าวหลามมาวัดบ้านละ 3 – 4 กระบอก แล้วแต่ ว่าบ้านไหนจะเอามาทำบุญเท่าไร ที่วัดก็จะได้ข้าวหลามจำนวนมากจากชาวบ้าน วัดก็จะแจกจ่ายให้กับทางโรงเรียนและวัด ต่างๆ ที่ไม่ได้ทำข้าวหลาม และในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะสั่งห้ามลูกหลานไม่ให้ทำงานบ้านทุกอย่าง ห้ามออกนา ห้ามตัดเล็บ ห้ามเย็บผ้า (มีคนที่ไม่เชื่อในประเพณีก็ออกไปนา พอออกไปนาโดนงูเห่ากัด บางคนโดนฟ้าผ่า) มันเป็นเรื่องที่ เหลือเชื่อแต่มันก็เป็นความเชื่อส่วนบุคคล ชาวบ้านมะขามล้มยึดถือเป็นประเพณีสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีวันสงกรานต์จะตรงกับเดือน 5 ตรงกับวันที่ 13 – 15 เมษายน ของทุกปีแต่ก่อนลูกเด็กเล็กแดงจะต้องตื่น ขึ้นมาอาบน้ำก่อนภาคีคืออาบน้ำตั้งแต่เช้ามีด เด็กๆ ก็จะถามว่าอาบน้ำก่อนภาคีอะไรได้คำตอบจาก ปู่ ย่า ตา ยาย มาว่าวันนี้เป็น วันปีใหม่ของไทยเราลูกขึ้นมาก่อนภาคีได้ก็จะได้เป็นสิริมงคลแก่ตัวเรา คำว่าอาบน้ำก่อนภาคีคือนกกาเขาจะบินออกหากิน แต่เช้ามีดก่อนสว่าง แสดงว่านกกาเขาขยันหากินเก่ง เมื่ออาบน้ำก่อนภาคีเสร็จก็จะไปทำบุญที่วัดกัน วันที่ 13 เมษายนนี้จะมี กระเจดพาสู่เสือ ในกระเจดก็มีเสื้อผ้าของทุกคนในบ้านเอามาด้วยกันให้หมดทุกคนแล้วเอาผ้ามาห่อมัดไว้แล้วเอาไว้กัน กระเจด แล้วจะมีผาดกลมเล็ก 1 ลูกวางไว้บนห่อผ้าในถาดก็จะมี 1. ข้าวต้มมัด 9 กลีบ 2. ข้าวปั้นเป็นคำ 9 คำ 3. ข้าวเหนียว แดง 4. กาละแม 5. ขนมหวาน 6.หมาก พลุ 7.เทียนเวียนหัวให้คนทุกคนในบ้านเอาพันบนหัวให้เส้นเทียนชนกันพอดีแล้วเอา เล็บจิกนပ်ให้เลยอายุของแต่ละคนทุกคนในบ้านใช้เส้นเทียนเส้นเดียวกัน แล้วเอาเส้นมาพันวางไว้บนถาด 8.ข้าวเกรียบกุ้ง ข้าว เกรียบว่าวแผ่นใหญ่ แดงโมและของทุกอย่างให้นามาวางไว้บนถาด 9.บั้งพาเวร บั้งพาเวรก็จะมีหมากพลู ดอกคูณ ดอกไม้ วาง ไว้บนถาด เป็นกระเจดพาสู่เสือ เอาไปตั้งรวมกันไว้บนศาลาวัดทุกบ้านจะทำกัน กรรมการวัดก็จะเก็บเอาบั้งพาเวรไปรวมกัน แล้วพระจะทำพิธีบั้งสกุลงให้พอเสร็จพิธีทางศาสนาแล้วพระสงฆ์ให้พร พระก็จะเดินมาพรมน้ำมนต์ใส่กระเจดทุกกระเจดเพื่อให้ เป็นสิริมงคลของทุกกระเจดพอเสร็จสิ้นพิธีทางพระพุทธศาสนาในวันที่ 13 เมษายนก็กลับมาจากวัดแล้วก็จะมากินข้าวร่วมที่ นื่องกันและพอกินข้าวเสร็จก็ได้ไปสุมา (การแสดงความเคารพ) ผู้เฒ่าผู้แก่ตามละแวกบ้านใกล้เคียงเพื่อขอขมาแล้วก็ขอสินขอ พรผู้เฒ่าผู้แก่อย่างสนุกสนาน (แต่ในสมัยนี้ไม่มีแล้วมีแต่บ้านใครบ้านมัน) เสร็จประเพณีตรงนี้จากนั้นก็ชวนกันไปเที่ยวตาม วัดต่างๆ ที่ใกล้บ้านเพื่อสรงน้ำพระ หนุ่มสาวพากันเที่ยวตอนนั้นต้องเดินและจักกรยานเท่านั้นไม่มีรถเหมือนในปัจจุบันตก

กลางคืนหนุ่มสาว บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้ ก็จะนัดกันมารวมที่ลานบ้าน ลานวัด แล้วแต่หนุ่มสาวจะรวมกันก็จะมาเล่นรำ วง ลูกช่วง ซ่อนหา ภูกินหาง รีรีข้าวสาร สนุกสนานมากหนุ่มๆ สาวๆ ต่างบ้านก็จะมาเล่นด้วย การจัดงานประเพณีสงกรานต์ จะมีขึ้น 4 – 5 คืน (เป็นที่หน้าเสียดายการละเล่นเหล่านี้หายไปหมดแล้ว)

ประเพณีทำบุญหลังบ้าน

ขึ้น 8 ค่ำเดือน 7 ของทุกปีการทำบุญหลังบ้านก็ถือว่าเป็นประเพณีของชาวบ้านมะขามล้มเช่นกันหมู่บ้านก็แบ่งออกเป็น บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้ แต่ละหลังก็จะมีลานไว้ทำบุญเอาวันพระแรกของเดือน 7 เป็นวันทำบุญจะเริ่มที่หมู่บ้านเหนือ วันพระที่ 2 ของบ้านกลาง วันพระที่ 3 บ้านใต้ การทำบุญหลังบ้านก็จะมีการทำขนมจีน ขนมหวานั่นเอง เพื่อเอาแจกญาติพี่น้องที่ออกเรือนไปอยู่ บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้พอถึงเดือนใกล้ทำบุญก็จะหมักแป้งขนมจีนไว้ พอวันโกนตั้งแต่ตี 2 ก็เริ่มเรียกกันให้ลูกขึ้นมาช่วยกันตำแป้งขนมจีนและต้มน้ำใส่กระทะใบบัว เอาโรยเส้นขนมจีนกว่าจะเสร็จก็สว่างหรือก็สาย ๆ บ้านที่แบ่งเหนียวเราก็จะทำข้าวจี๋กินอร่อยมาก เสร็จก็เริ่มแจกขนมจีน ขนมหวาน แก่ญาติพี่น้อง ตอนนั้นจะใช้หาบกระจาดเดินแจก ผู้ชายก็จะช่วยกันเหลาไม้ทำธง และเตรียมที่ให้พระสวดมนต์เย็น บ้านใครอยู่ใกล้ที่ทำบุญก็จะล้อมด้วยรอบบ้านโยงกันทุกบ้านที่ใกล้กันกับที่ทำบุญหลังบ้านเย็นพระก็จะมาทำพิธีสวดทิพมนต์เย็น ชาวบ้านเหนือก็จะเตรียมของมารวมพิธี ก็มีเสื้อของทุกคนในบ้านห่อใส่กระจาด มีขวดน้ำ 1 ขวด ญาคูเอาต้นหญ้าคามาก็กเปียหรือพันให้สั้นเอาใส่ไว้ในกระจาดมีกระบี่ใส่ทราย 1 ใบ เข้าพิธี มีข้าวสารมาตักบาตรตอนเย็น เสร็จแล้วพระก็จะสวดทิพมนต์เย็น เสร็จก็จะเอาขนมจีนมาเลี้ยงพี่ น้อง บ้านเหนือ บ้านกลางและบ้านใต้กินขนมจีนร่วมกัน พูดคุยถามข่าวซึ่งกันและกัน (เพราะในอดีตต้องเดินไปหากัน) และพอลบบ้านก็จะเอาน้ำในขวดและทรายที่เอาไปทำพิธีเดินหว่านรอบบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้าน เช้าวันพระก็จะมาทำบุญตักบาตรกัน เจ้าภาพบ้านเหนือก็จะแต่งสำหรับ พาคาว พาหวาน มาทำบุญตักบาตรกัน เจ้าภาพบ้านเหนือก็จะแต่งสำหรับพาหวาน พาคาว มาทำบุญทุกบ้านก็จะหิ้วของและนำเงินมาใส่กันเทศน์ เสร็จพิธีก็จะกินข้าวร่วมกันอีกครั้ง เช้าจะมีไม้ที่ทำปักไว้มาแบ่งกันไปปักไว้ตามมุนาของแต่ละคน

ประเพณีการทำบุญหลังบ้าน (เดือนเจ็ด) คำว่าทำบุญหลัง หมายถึง บริเวณที่ทำบุญเมื่อสมัยโบราณ คือ นอกเขตของหมู่บ้านแห่งใดแห่งหนึ่ง ดังนั้นการทำบุญหลังบ้านคือการทำบุญบริเวณนอกเขตของหมู่บ้านหรือบริเวณท้ายหมู่บ้าน เพื่อบูชาบรรพบุรุษและเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว การทำบุญหลังบ้านจะทำบริเวณที่อยู่ท้ายหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 แห่ง คือ บริเวณท้ายบ้านของกลุ่มบ้านเหนือ บริเวณท้ายบ้านของกลุ่มบ้านกลาง และบริเวณท้ายบ้านของกลุ่มบ้านใต้แต่ละกลุ่มจะทำบุญไม่พร้อมกัน บ้านเหนือจะทำบุญในวันขึ้น 8 ค่ำเดือน 7 กลุ่มบ้านกลางทำบุญในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 กลุ่มบ้านใต้ทำบุญในวันแรม 8 ค่ำเดือน 7 ก่อนถึงวันทำบุญ 1 วันชาวบ้านจะมาช่วยกันจัดเตรียมสถานที่และเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสวดทิพมนต์

ประเพณีเข้าพรรษา

ประมาณเดือน 7 – 8 ของทุกปีผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะไปถือศีลที่วัดและนอนวัดในวันพระกัน 1 คืนในอดีตวันพระเมื่อไหร่ปู่ย่า ตา ยาย ก็จะปลุกลูกหลานให้ไปส่งที่วัดเพื่อถือศีลที่วัดกัน แต่ก่อนไม่มีรถไปส่งที่วัด ลูกหลาน แต่ละบ้านก็จะตื่นหาบกระจาดของไปส่งให้ที่วัดพากันเดินหาบไปเป็นแถวพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน (ในกระจาดก็จะมีผ้าห่ม มุ้ง หมอน และของใช้ที่จำเป็น) ของที่เตรียมใส่กระจาดมาเพื่อเตรียมนอนค้างคืนที่วัดถือศีลกัน รุ่งเช้าก็จะเตรียมตัวไปทำบุญที่วัด ลูก หลาน บ้านใดที่อยากมีแสงสว่างให้แก่ครอบครัวก็จะพากันซื้อต้นเทียน ผ้าอาบน้ำฝน มาถวายพระกัน พอตกเย็นก็จะพากันลูกหลานไปเวียนเทียนที่วัด ในประเพณีเข้าพรรษานี้จะมีประเพณี สารทไทยเดือน 10 ขึ้น การทำสารทไทยต้องเตรียมของไว้ทำขนมกันเกือบจะเป็นเดือน ต้องซื้อข้าวตอกมาเลือกเม็ดข้าวออกจนหมด ถั่ว งา ข้าวพอง มาคั่วไว้ ถ้าทำขนมจะต้องกวานกว่าจะได้แบ่งมาขึ้นเป็นกงใช้เวลาเป็นอาทิตย์เลย กาลละแมกวนกันแต่ละกระทะ 6 – 7 ชั่วโมง ข้าวเหนียวแดงอีกแต่ละกระทะก็เป็น 2 – 3 ชั่วโมง เช้าวันโกนก็จะตื่นตั้งแต่ตี 2 มาทำแป้งขนมจีน แต่ก่อนหมักข้าวเพื่อทำขนมจีน พอขนมจีนเสร็จก็จะเตรียมขนมสารท ขนมน้ำไปแจกแก่ญาติพี่น้อง ที่อยู่ต่างบ้านกันไม่ว่าจะอยู่ไกลหรือจะอยู่ใกล้ (ในอดีตต้องเดินเท้าแจกของ) เสร็จจากไปแจกขนมในงาน

สารไทย ญาติพี่น้องก็จะนำสิ่งของมาใส่กระเจาดด้วยเพื่อจะนำไปทำบุญ (เป็นกล้วย หรือผลไม้กระป๋อง) กระเจาดก็จะใช้ไม้ไผ่ มาจากร้านมีไม้หอมตรงกลาง บางบ้านก็จะเป็นตะขิง กระมัง และประดับด้วยกระดาษสีและดอกไม้ให้ดูสวยงาม

ขนมที่ต้องทำในประเพณีสารท

- ขนมกระยาสารท
- ขนมกง
- ขนมข้าวเหนียวแดง
- ขนมกาละแม

ของที่ต้องจัดเตรียมใส่กระเจาด

1. กล้วย	8.หอมแดง	15.สบู	22.ปลากระป๋อง
2. ข้าวสาร	9.กะปิ	16.น้ำยาล้างจาน	23.นมกล่อง
3. อ้อย	10.น้ำปลา	17.ยาลดไข้	24.น้ำขวด
4. มะพร้าวอ่อน	11.เกลือ	18.เข็ม ด้าย	
5. พริกเขียว	12.น้ำตาล	19.ดินสอ ปากกา	
6. พริกทอง	13.ผลไม้	20.ยาสีฟัน แปรงสีฟัน	
7. กระเทียม	14.แพ๊ป	21.นมกระป๋อง	

ขนมที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องใส่กระเจาด

- ขนมสารท
- ขนมกง
- ขนมกาละแม
- ขนมข้าวเหนียวแดง

กล้วย มะพร้าว ผลไม้ พริกเขียว พริกทอง ต้องล้างน้ำก่อน แห้งแล้วถึงค่อยเอาใส่กระเจาด สิ่งของที่จัดเตรียมไว้จัดแต่งให้ดูสวยงาม เข้าไปทำบุญที่วัดเสร็จแล้วกินข้าวเช้าเรียบร้อย ก็จะเอากระเจาดที่จัดไว้ไปวัด ชาวบ้านก็จะเอากระเจาดมารวมกันที่วัดเป็นร้อยๆ กระเจาดและมีเงินมาทำบุญโดยไม่ได้กะเกณฑ์ ทางกรรมการวัดก็จะนับและแบ่งกระเจาดไว้ถวายพระ ทำลากให้แก่ชาวบ้านจับว่าจะโดนวัดไหนจะเขียนชื่อวัดไว้ตามเสาศาลาวัด พอพระฉันท์เพลเสร็จแล้วชาวบ้านได้ลากแล้วแล้วรู้ว่าของตัวเองได้วัดไหนก็จะช่วยกันยกกระเจาดไปไว้ตามชื่อวัด (ทางวัดก็จะนิมนต์พระแต่ละวัดมาด้วย) หรือที่เรียกว่ามารับกระเจาด

ประเพณีออกพรรษา

ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ผู้เฒ่าผู้แก่จะลาออกจากการจำศีลก็จะทำกองผ้าป่าผู้เฒ่าผู้แก่ที่ถือศีลและชาวบ้านร่วมด้วย เข้าแรก 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านก็จะจัดเตรียมข้าวสาร ลูกโยน ข้าวต้มมาไว้ใส่บาตร (แต่ตอนนี้ลูกโยนและข้าวต้มไม่มีแล้ว) บ้านมะขามล้ม พระสงฆ์จะเดินจากหน้าโบสถ์มาให้ชาวบ้านตักบาตรจนถึงบนศาลา ด้านล่างจะตักบาตรข้าวสาร ด้านบนศาลาจะตักบาตรข้าวสุก ในตอนนั้นก็จะมี ลูกโยนมาใส่ด้วย ลูกโยนก็จะเอาใบเตย ใบลำเจียก มาพับข้าวเหนียวให้เป็นก้อนกลมๆ พับให้เหลือหางไว้ เอาหางใบเตยและใบลำเจียก มัดรวมแล้วเอาไปต้มให้สุก วันออกพรรษานี้เด็กๆ ชอบเพราะได้ตักบาตรพระ พุทธโดยการนำเหรียญใส่ลงไปที่บาตรพระพุทธรูปองค์เล็ก โดยที่จะมีกรรมการวัดต้นพระพุทธรูปมาด้านหน้าพระสงฆ์

ประเพณีลอยกระทง

ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ของทุกปี รุ่งเช้าจะไปทำบุญตักบาตรกัน กลางวันก็จะนั่งทำกระทงร่วมกันจะเอาต้นกล้วย ใบตอง มาทำกระทงกัน พอตกกลางคืนก็จะพา ลูก หลาน ออกไปตามคลองบึง เพื่อขอขมาแม่คงคา ที่เราเคยอาบน้ำ มา ผู้เฒ่าผู้แก่ตอนนั้นพอเที่ยงคืนก็จะลุกขึ้นมาหาบน้ำใส่โองไว้กินไว้ใช้ ผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าน้ำในวันเพ็ญจะเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์

การทอดผ้าป่าสามัคคี

ในระหว่างปีในอดีตจะมีผ้าป่าสามัคคีของ ลูก หลานที่ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดก็นำผ้าป่ามาทอดที่วัดกันทั้งปี กลางคืนจะมีการต้อนรับผ้าป่าโดยมีแตรวงมาคอยต้อนรับ ร้องเพลง เชียร์ร่าวกันเป็นที่สนุกสนาน ในงานก็จะมีร้านมาวางของ ขายอยู่ที่ใต้ศาลา (ในตอนนั้นมียอย มีไม้ไผ่มาขายเป็นบรรยากาศที่ตอนนั้นหาที่ไหนไม่มีแล้ว)

การรักษาพยาบาลในช่วง พ.ศ.2500

ตอนนั้นการรักษาพยาบาลก็ต้องไปสุขศาลาหมู่บ้าน มีหญิงตั้งท้อง ลูกจะคลอดก็ใช้หมอต่ายและหมอประจำตำบล คอยดูแลนมผงเด็กก็ไม่มีขาย แม่จะเลี้ยงลูกด้วยนม บางคนก็จะหุงข้าวแล้วเอาน้ำข้าวเก็บไว้ชงใส่น้ำตาลทรายขาวและเกลือให้ ลูกกิน (เป็นอาหารเสริมอย่างดีในตอนนั้น) พอคลอดลูกเสร็จจะต้องทำพิธีออกไฟ

ประเพณีออกไฟ

เป็นประเพณีสืบเนื่องกันมานานแล้วพอแม่คลอดลูกหมอต่ายทำคลอดเสร็จก็จะนำเด็กขึ้นมาวางไว้ในกระดังเอาอ่าง น้ำมารองกระดังอีกที ป้องกันไม่ให้มดขึ้นเด็ก ยายก็จะอุ้มเด็กมาแล้วก็เอาเท้าเด็กแตะพื้นดินให้เท้าเด็กโดนพื้นดิน ยายก็จะพูด บอกแม่ธรณีเพื่อที่จะให้แม่ธรณีรับลูกไว้ ขออนุญาตแม่ธรณีก่อนจะวางเด็กลงดิน พอคลอดเสร็จแม่ของเด็กก็จะอยู่ไฟ แม่อยู่ไฟ ก็จะมีผู้เฒ่าที่ดัดพิษไฟได้มาทำพิธีให้ โดยใช้ด้ายสายสิญจน์ล้อมไว้ 4 ทิศ เพื่อป้องกันแม่และเด็กเป็นความเชื่อมาตั้งแต่ตอนนั้น แล้วก็จะมีแคร่อยู่ไฟเหมือนกระดานแผ่นเดียวใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกแล้วเอาปุ๋ยมูลวัวขี้ไก่ขี้หมูมาวางไฟขึ้นถึง ทำเตาสี่เหลี่ยมมีสังกะสีรองกันไว้ ให้หนาเพื่อไม่ให้ไปถึงกระดานบ้าน จะใช้เชือกห้อยบนคานไม้มัดกาน้ำร้อน ต้มไว้ให้กิน ส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่ไฟจะไม่ใส่เสื้อผ้าเพื่อให้ ได้ซึมซับยา โดยพ่อเด็กก็ต้องคอยดูไฟไม่ให้ดับทั้งคืน

▪ ผู้รู้/ปราชญ์ภายในชุมชน

ภูมิปัญญา	ชื่อ - สกุล	สถานภาพ		การนำไปใช้		คุณค่า		จุดเด่นของภูมิปัญญา
		คงอยู่	หายไป	ขาย	ใช้เอง	มี	ไม่มี	
การทำนา	นางลำดวน มาตรวิจิตร	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นายจำปี พึ่งจักษ์	/		/	/	/		การใช้สารชีวภาพ
การทำนา	นายนิยม ดิษฐวุฒิ	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นางดาวเรือง พันธุ์ศรี	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นายธงชัย แสงพันดา	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นางฉวี มานพ	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำขวัญนาค	นายสีลา วงษ์พันธ์	/		/	/	/		การเป็นหมอปราชญ์ที่สืบทอดจากรุ่นพ่อ-แม่
แพทย์พื้นบ้าน	นายโอภาส หอมสุวรรณ	/		/	/	/		การเป็นหมอเป่ากระดูก
นวดแผนไทย / แผนโบราณ	นางดวงใจ รอดสุวรรณ	/		/	/	/		เป็นวิชาการนวดที่ตกทอดมารุ่นต่อรุ่น
นวดแผนไทย / แผนโบราณ	นางกัญญาธิ์ พันธุ์ศรี	/		/	/	/		เรียนมาจากโครงการฝึกอบรมของสาธารณสุข
การเลี้ยงปลา	นายวินัย มาตรวิจิตร	/		/	/	/		การทำสูตรอาหารปลาที่สามารถเร่งการเติบโต
การทำขนมไทย	นางลำดวน ดิษฐวุฒิ	/		/	/	/		สืบทอดมาจากรุ่นพ่อ
การทำขนมไทย	นางภาณี จันทร์เพ็ญ	/		/	/	/		สืบทอดมาจากรุ่นพ่อ
การแปรรูปอาหาร	นางสมบุรณ์ มาตรวิจิตร	/		/	/	/		เป็นผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านชุมชน
การเย็บปักถักร้อย	นางอุไรวรรณ สุขสำราญ	/		/	/	/		มีความปราณีตและราคาถูก

การปลูกมะนาว	นายสัมฤทธิ์ ยอดอานนท์	/		/	/	/		เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น
การจัดงาน	นายประสิทธิ์ วงษ์พันธุ์	/		/	/	/		สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ
การทำนา	กลุ่มโรงเรียนชานา	/		/	/	/		การลดต้นทุนการทำนา
การแปรรูปผลิตภัณฑ์	กลุ่มแม่บ้านหมู่ 3	/		/	/	/		การช่วยเหลือกันของคนในชุมชน

ตำบลมะขามล้มมีต้นทุนในชุมชนค่อนข้างมากทั้งในเรื่องของทรัพยากร ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาความเชื่อและ ผู้รู้ที่ส่งต่อความรู้มาจากรุ่นต่อรุ่น โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการทำนาของคนในชุมชน ที่ในอดีตนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ความ เป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นไปอย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คนในชุมชนเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมถึงเคารพในสิ่งต่างๆ รอบตัวที่ เกี่ยวกับการทำนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกพิธีกรรมความเชื่อของคนในตำบลมะขามล้มในอดีตจะเป็นการแสดงออกถึงความเคารพที่ มีต่อผู้มีพระคุณ กระทั่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนของชุมชน ทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การจัดระบบชลประทานที่ทำให้ สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง การเปลี่ยนวิถีจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการทำเกษตรเพื่อขาย การนำสารเคมีเข้ามาใช้ในการเร่ง การผลิต เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่ ความเป็นอยู่ รวมทั้งความเชื่อของคน ในชุมชน

บทที่ 3

ขั้นตอนการดำเนินงาน

3.1 กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินกิจกรรมของโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในรายงานฉบับสมบูรณ์มีกิจกรรมต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. เวทีชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประชุมทีมวิจัย
3. จัดอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน
4. เก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5. เก็บรวบรวมข้อมูล การทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
6. เก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม
7. จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
8. ศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนในพื้นที่อื่น
9. เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการฯ
10. จัดเวทีใหญ่นำเสนอผลการศึกษาในชุมชน
11. ทดลองปฏิบัติการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน
12. เก็บข้อมูลและสรุปวิเคราะห์แนวทางการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน
13. รูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพึ่งตนเองเพื่อลดต้นทุนการทำนาของชุมชน
14. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณะ
15. จัดทำรายงานผลการวิจัย

โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินงานในระยะที่ 3 (1 มิถุนายน 2560 – 31 กรกฎาคม 2561) ในส่วนของกิจกรรมที่ 9 – 15 เพิ่มเติม ซึ่งรายละเอียดจะอยู่ในหัวข้อ 3.2

3.2 ผลการดำเนินงาน (1 มีนาคม 2558 - 31 มีนาคม 2563)

ผลการดำเนินงานโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (1 มีนาคม 2558 – 31 มีนาคม 2563) รายละเอียดดังในตารางที่ 1 สรุปผลการดำเนินงานโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (1 มีนาคม 2558 - 31 มีนาคม 2563) ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการดำเนินงานโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
(1 มีนาคม 2558 - 31 มีนาคม 2563)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่จะได้รับ	ระยะเวลา	ผลการดำเนินงาน	บทเรียนที่ได้
1.เวทีชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย	1.เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับทีมนักวิจัยกลุ่มเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2.เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3.ทีมนักวิจัย 4.กลุ่มชาวนาในตำบลมะขามล้ม	จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.กลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจมีความเข้าใจถึงโครงการและวัตถุประสงค์ของการทำงาน 2.ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	1 มี.ค. 58 6 มี.ค. 58 17 มี.ค. 58 31 มี.ค. 58 19 พ.ค. 58 10 มิ.ย. 58	1. ทีมวิจัยและคนในชุมชนเกิดความเข้าใจการดำเนินงานโครงการในระดับหนึ่ง 2. ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานจากคนในชุมชน และกลุ่มชาวนาในชุมชนเพิ่มมากขึ้น 3.ทีมวิจัยและแกนนำชุมชน มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการทำโครงการร่วมกัน / มีเป้าหมายร่วมกันในการทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 4.ทีมวิจัยเกิดการทบทวนความเข้าใจของตนเองที่มีต่อโครงการ และช่วยกันเติมเต็มจุดที่ยังไม่เข้าใจก่อนที่จะนำเสนอให้กับคนในชุมชนได้รับรู้	1.การที่ทีมวิจัยเข้าใจในโครงการอย่างละเอียดจะช่วยให้สามารถอธิบายกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น 2.การสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ และการให้ข้อมูลในชุมชน 3.การทำให้ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนได้เข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์โครงการ รวมทั้งแผนการดำเนินงานโครงการร่วมกันทำให้การทำงานเกิดผลลัพธ์ที่มาจากความร่วมมือ และเป็นไปตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ร่วมกัน 4.การสร้างความรู้ความเข้าใจของทีมวิจัยจำเป็นต้องเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของทีมวิจัยและสร้างความมั่นใจ ต่อเมื่อทีมวิจัยมีความเข้าใจตรงกันและสามารถสื่อสารได้จึงจัดเวทีประชุมกับกลุ่มอื่นๆในชุมชน ซึ่งจะทำให้สามารถตอบข้อซักถามได้ชัดเจน
2.ประชุมทีมวิจัย	1.เพื่อวางแผนการดำเนินงานของทีมวิจัย 2.เพื่อร่วมวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจาก	ทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการฯ	ทีมวิจัยจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม 2	1.ทีมวิจัยได้แผนการดำเนินงานที่เหมาะสม 2.ทีมวิจัยได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นสามารถ	24 ก.พ. 58 28 ก.พ. 58 16 มี.ค. 58 17 เม.ย. 58 7 มิ.ย. 58	1.ได้แผนการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อการทำงานของแต่ละกิจกรรม	1.การเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ยอมรับฟังกันมากขึ้น ทำให้ทีมวิจัยทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในโครงการและลุกขึ้นมาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

	การดำเนินงาน และปรับให้เหมาะสม		เดือน/ครั้ง รวมจำนวน 10 ครั้ง (ครั้งละ 20 คน)	ปรับแก้ให้เกิดความเหมาะสม	10, 21, 25 มิ.ย. 58 25 ก.ค. 58 2 ก.ย. 58 21 มี.ค. 59 3 มี.ค. 60 11 เม.ย. 60	2.ทีมวิจัยสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ผ่านการมีส่วนร่วมในการพูดคุย แลกเปลี่ยนและค้นหาคำตอบร่วมกันของสมาชิกในทีมวิจัย 3.ทีมวิจัยมีการนำข้อมูลมาใช้วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน โดยได้มีการนำบทเรียนจากการทำกิจกรรมแต่ละครั้งมาพูดคุยในการจัดประชุมทีม และนำมาออกแบบวางแผนการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งให้ดียิ่งขึ้น 4.เกิดพื้นที่ในการช่วยเติมเต็มกำลังใจของทีมวิจัย ที่หลายคนต้องเจอเสียงสะท้อนเชิงลบจากคนในชุมชนที่ยังไม่เชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการ และสามารถนำบทเรียนนั้นมาปรับกิจกรรมที่ทำให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อทีมวิจัยมากขึ้น	2.การมีพื้นที่ให้ทีมวิจัยได้มาพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องทำให้สมาชิกในทีมเกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกันมากขึ้น และเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3.การประชุมทีมเป็นพื้นที่ให้นักวิจัยได้มาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ตลอดจนบทเรียนการทำงานร่วมกัน ทำให้ทีมมีข้อมูลในการที่จะออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตลอดจนทำให้เกิดการปรับแผนกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม 4.การประชุมทีมวิจัยช่วยเป็นพื้นที่ในการเติมพลังใจคนทำงานและหนุนเสริมข้อดีขัดระหว่างกัน ที่นำมาสู่การพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยร่วมกัน
3.จัดอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนฯ	1.เพื่อศึกษาขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน 2.เพื่อฝึกการจัดกระบวนการในชุมชน	ทีมนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ	-จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิคการประชุม	1. ทีม วิ จัย ทราบ ขั้นตอน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน	1 ก.ค. 58 10 ก.ค. 58	1.ทีมวิจัยและคนในชุมชนเข้าใจ และสามารถนำเทคนิควิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม	1.การกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ทีมได้ฝึกคิด จะช่วยสร้างการเรียนรู้ได้ โดยมีพื้นที่ปลอดภัยและพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

			อย่างสร้างสรรค์ (ตามความสนใจ)	2.ทีมวิจัยสามารถจัดกระบวนการในชุมชน		ร่วมไปใช้ในการทำกิจกรรมในพื้นที่ 2.ทีมวิจัยเข้าใจในกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม สามารถจัดกระบวนการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ 3.ทีมวิจัยได้รับการติดตั้งเทคนิคและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม 4.ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน	3.การติดตั้งเทคนิคและเครื่องมือการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมให้กับทีมวิจัยและแกนนำชุมชนต้องไม่เต็มเนื้อหานามธรรมในช่วงแรกมากเกินไป ต้องเน้นไปที่ขั้นตอนและวิธีการใช้เครื่องมือ และมีพื้นที่ในการฝึกใช้เครื่องมือจริง ก่อนที่จะมีการสรุปย่อในหลักการ ซึ่งช่วยให้ทีมวิจัยเข้าใจและสามารถนำไปใช้จริงได้ด้วยตนเอง 4.การนำเครื่องมือไปจัดเวทีกับชุมชนในระยะแรกของทีมวิจัย ต้องมีพี่เลี้ยงลงติดตามหนุนเสริมอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยแนะนำจุดที่ยังเข้าใจผิดพลาด หรือต้องการเสริมกำลังใจ/ความมั่นใจในการทำกระทั่งกลายเป็นวิถีปฏิบัติ จากนั้นจึงปล่อยให้ทีมวิจัยดำเนินการด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4.เก็บรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ฯ	1.เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลในชุมชน 3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคนในแต่ละชุมชนผ่านการพูดคุยเรื่องราวในอดีต	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.ทีมนักวิจัย 3.กลุ่มชาวนาในตำบลมะขามล้ม 4.ปราชญ์/ผู้รู้ในชุมชน	จัดเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยน และเก็บรวบรวมข้อมูลวงย่อยในชุมชน 14 หมู่บ้าน	1.ได้ข้อมูลวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2.เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลในชุมชน	14 ก.ค. 58 7 ส.ค. 58 13 ส.ค. 58 25 ก.ค. 58 26 ก.ค. 58 2 ก.ย. 58 9 ก.ย. 58 14 ก.ย. 58 17 ก.ย. 58	1.ทีมวิจัยได้ทราบข้อมูลประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2.ทีมวิจัยและคนในชุมชนเกิดกระบวนการการเรียนรู้และเห็นคุณค่าของชุมชนผ่านการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมกัน 3.ทีมวิจัยและคนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการ	1.การออกแบบกระบวนการจัดเวทีที่เป็นกันเอง ช่วยให้ได้ ข้อมูลและความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน 2.การตั้งคำถามที่ดีจะนำไปสู่ข้อมูลที่มีคุณภาพ สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนได้ 3.เครื่องมือประวัติศาสตร์ชุมชนช่วยให้คนในชุมชนเปิดใจพูดคุยกันง่ายขึ้น และ

				3.เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างนักวิจัยและคนในชุมชน	ดึงความสัมพันธ์เก่าที่ห่างเหินกันของคนในชุมชนให้กลับมา 4.ทีมวิจัยได้เรียนรู้ภูมิปัญญา / ประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการทำนาในอดีตที่แสดงถึงคุณค่าและอัตลักษณ์ของชาวนา โดยเฉพาะการทำขวัญข้าว / การนำข้าวขึ้นยุ้ง ที่นำไปสู่การใช้ข้อมูลสำหรับสร้างการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ได้เข้าใจประวัติศาสตร์และรากเหง้าของชาวนามากขึ้น 5.ทีมวิจัย แยกนำชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนเด็ก และเยาวชน เกิดการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนร่วมกัน 6.ทีมวิจัยได้ข้อมูลชุมชนที่ทำให้เข้าใจระบบความสัมพันธ์และโครงสร้างของชุมชนทำให้สามารถนำข้อมูลมาออกแบบกิจกรรมในการทดลองปฏิบัติการได้อย่างสอดคล้องกับพื้นที่	ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ช่วยเอื้อต่อการทำงานในแต่ละกิจกรรม 4.การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนต้องไม่มุ่งเน้นไปที่การเก็บข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำให้คนที่เข้าร่วมเวทีประชุมเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆกับการได้มาซึ่งข้อมูล คนเล่าภูมิใจที่ได้เล่า คนฟังได้ซึมซับและเข้าใจในรากเหง้าของชุมชนที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าร่วม 5.การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นต้นทุนที่ทำให้ทีมวิจัยเห็นพัฒนาการของชุมชน ทำให้เข้าใจอดีต เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสามารถนำมาออกแบบอนาคตร่วมกันได้ หากแต่จำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงที่สามารถตั้งคำถามชวนคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเมื่อทีมวิจัยคุ้นชินและทำบ่อยครั้งก็จะสามารถตั้งคำถามสร้างการเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องรอพี่เลี้ยง 6.เครื่องมือการเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ต้องมุ่งเน้นสร้างความสัมพันธ์ควบคู่กับข้อมูล โดยเฉพาะใช้สำหรับการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนที่ทุกคนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างแท้จริง ไม่ใช่การฟังเพียงผู้รู้บางคนที่มีประสบการณ์เท่านั้น
--	--	--	--	---	--	---

5.เก็บรวบรวมข้อมูลการทำงานฯ	1.เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการทำงานฯ 2.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ องค์ความรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลในชุมชน	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.ทีมนักวิจัย 3.กลุ่มชาวนาในตำบลมะขามล้ม 4.ปราชญ์/ผู้รู้ในชุมชน	จัดเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยน และเก็บรวบรวมข้อมูลลงในชุมชน 14 หมู่บ้าน	1. ข้อมูลกระบวนการและขั้นตอนในการทำงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันฯ 2.เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลในชุมชน	1 มี.ค. 58 17 มี.ค. 58 13 ส.ค. 58 8 ก.ค. 58 2 ต.ค. 58 19 ต.ค. 58 4 พ.ย. 58 8 ธ.ค. 58 21 ธ.ค. 58 9, 19, 23, 28 ธ.ค. 59 5 ม.ค. 60	1.ทีมวิจัยได้ทราบถึงต้นทุนการทำงาน รวมถึงขั้นตอนและวิธีการทำงานตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน 2.ทีมวิจัยได้ทราบถึงสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของชาวนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นพัฒนาการและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชาวนาบ้านมะขามล้ม 3.ทีมนักวิจัยและคนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน และเกิดการปรับเปลี่ยนไปทำงานจากการใช้น้ำหมักชีวภาพลดการใช้สารเคมี 4.ทีมวิจัยเกิดการติดตั้งทักษะการเก็บข้อมูลและการจดบันทึกข้อมูล ตลอดจนสามารถนำข้อมูลมาพูดคุยและสรุปร่วมกันได้ 5.ทีมวิจัยมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำนาของแต่ละบุคคล ทำให้เห็นความรู้ร่วมกัน บางคนได้รับกำลังใจจากสมาชิกในทีมให้สามารถก้าวข้ามความไม่เชื่อมั่นในการทดลองเปลี่ยนการผลิตมาลดใช้สารเคมี	1.การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ข้อมูลมีความชัดเจนและนำไปตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้ 2.การจดบันทึกและเก็บข้อมูลด้วยตนเองทำให้ข้อมูลถูกนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่ 3.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการลงมือทำทำให้กล้าพูด และเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4.การมีพื้นที่ กลางในการเสริมความเชื่อมั่นในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานช่วยให้ทีมวิจัยกล้าที่จะลงมือทำและไม่สนใจเสียงกระหับเชิงลบจากคนในชุมชนบางส่วนที่ยังทำนาในรูปแบบเดิม 5.การเก็บข้อมูลรายบุคคลจำเป็นต้องมีพื้นที่ให้แต่ละคนได้นำเสนอให้สมาชิกในทีมฟัง ซึ่งนอกจากจะได้ช่วยกันเสริมบทเรียนและประสบการณ์ ยังทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้และติดตั้งวิถีคิดเรื่องการใช้ประโยชน์จากข้อมูลด้วย 6.การเก็บข้อมูลการทำงานของทีมวิจัยอาจจะใช้การประมาณการในช่วงแรกเนื่องจากพฤติกรรมเดิมที่มักไม่มีการจดบันทึกที่ชัดเจนและเป็นระบบ กระทั่งได้จดข้อมูลอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาสรุปร่วมกัน ทำให้เกิดการจัดระบบข้อมูลและใช้เป็นต้นทุนในการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องในการทำงานแต่ละครั้ง
-----------------------------	--	--	--	---	--	--	--

						6.ทีมวิจัยได้ข้อมูลการผลิตและรายจ่ายของชาวนาที่ทำให้เกิดการมาทบทวนการทำนาเพื่อลดต้นทุนมากขึ้น	
6.เก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน	เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.กลุ่มผู้สูงอายุ 3. ผู้รู้/ปราชญ์ท้องถิ่น 4.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5.ทีมนักวิจัย	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน ออกแบบ การเก็บข้อมูลร่วมกัน โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 14 หมู่บ้าน	ได้ข้อมูลปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองฯ	5 ธ.ค. 58 6 ม.ค. 59 22 ม.ค. 59 6 ก.พ. 59 16 ก.พ. 59 11 มี.ค. 59 29 ก.ย. 59 19 ม.ค. 60 10,16 ก.พ. 60	1.ทีมวิจัยได้ทราบถึงข้อมูลปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองฯของ คนในตำบลละแวกในเบื้องต้น 2.ทีมวิจัยได้ข้อมูลนำไปใช้ในการออกแบบแผนการทดลองทำนา อินทรีย์ เพื่อเป็นแปลงสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน และนำข้อมูลที่จัดบันทึกมาแลกเปลี่ยนกัน 3.ทีมวิจัยเรียนรู้ปัจจัยและเงื่อนไขในการทำนาของแต่ละพื้นที่ (พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ดอน) และนำความรู้จากการพูดคุยในกลุ่มไปปรับใช้กับการทำนาของตนเอง นอกเหนือจากการทำแปลงทดลองร่วมกัน 4.การทราบข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขในการทำนาช่วยให้ทีมวิจัยสามารถตั้งรับและเตรียมพร้อมปรับตัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่	1.การตั้งคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ ช่วยให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่นำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหาด้อย่างเหมาะสม 2.การจัดเวทีร่วมกับชุมชนโดยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดเห็นร่วมกัน ทำให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ 3.การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (แปลงนาของทีมวิจัยเอง) ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้โดยมีกำลังใจจากทีมวิจัยช่วยกันสนับสนุน 4.การเก็บข้อมูลปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เลี้ยงต้องตั้งคำถามชวนทีมวิจัยวิเคราะห์ร่วมกัน โดยคำถามต้องกระตุ้นให้ทีมวิจัยได้สะท้อนข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบจากการลงมือปฏิบัติจริงของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้เห็นเงื่อนไขจริงจากพื้นที่ และทำให้มีข้อมูลในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม

						ว่าจะเป็นวิกฤติภัยแล้ง / เหลือ น้ำตาล / ราคาข้าวตกต่ำ เป็นต้น	5.การเห็นปัจจัยและเงื่อนไขชัดเจนที่ทีมวิจัย สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการ ทำนาในแต่ละรอบปีได้อย่างรอบด้าน
7.จัดเวทีวิเคราะห์ ข้อมูล และ จัด หมวดหมู่ข้อมูล	1.เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูก รวบรวมและจัด หมวดหมู่ในรูปเอกสาร 2.เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลที่เก็บ รวบรวม	ทีมนักวิจัย	จัดเวทีสรุปวิเคราะห์ ข้อมูล	1.ได้ ข้อมูล ที่ ถูก ร ว บ ร ร ม แ ล ะ จ ัด หมวดหมู่ วิเคราะห์ ใน รูปเอกสาร 2.ได้ตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลที่ เก็บรวบรวม	7 ม.ค. 59 11 มี.ค. 59 11 เม.ย. 60 25 เม.ย. 60	1. ทีมวิจัยได้ทราบข้อมูล ที่ทำการศึกษา 2. ทีมวิจัยได้รับความก้าวหน้า ของการดำเนินการ และช่วยงาน แผนงานในระยะต่อไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ 3. เกิดการตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน ระหว่างทีมวิจัยและคนในชุมชนที่ เข้าร่วมกิจกรรม 4. ทีมวิจัยได้เรียนรู้การจัด หมวดหมู่ข้อมูล และนำข้อมูลที่ ได้มาวิเคราะห์ให้เป็นระบบ 5.ทีมวิจัยได้รับการติดตั้งวิธีคิด แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์และ สามารถนำมาปรับใช้กับการทำ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน 6.การวิเคราะห์-สังเคราะห์ข้อมูล ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ การ จัดระบบข้อมูล และสามารถเลือก ข้อมูลไปใช้ได้เหมาะสม	1.การจัดหมวดหมู่ข้อมูล และนำข้อมูลที่ ได้มาวิเคราะห์ให้เป็นระบบทำให้เห็นจุด แข็ง-จุดอ่อน ของการดำเนินโครงการและ สามารถปรับกิจกรรมเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น 2.การใช้ประโยชน์จากข้อมูลช่วยสร้าง ความเชื่อมั่นในการรวมกลุ่มของชาวนาใน การทำกิจกรรมร่วมกัน และส่งผลต่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ 3.การที่ ทีมวิจัยจะวิเคราะห์ และ สังเคราะห์ข้อมูลได้นั้น จำเป็นที่ที่ผู้ ต้องมีการติดตั้งเครื่องมือและหลักคิดใน การวิเคราะห์-สังเคราะห์เพิ่มเติมให้กับทีม วิจัย ซึ่งจะช่วยจัดระบบทางความคิดและ ทำให้นักวิจัยเห็น ประโยชน์ และ ความสำคัญของข้อมูลมากขึ้น 4.การจัดระบบข้อมูล ทำให้ข้อมูลดิบที่ทีม วิจัยร่วมกันเก็บมีคุณค่าและมีพลังมาก ยิ่งขึ้น เมื่อต้องนำข้อมูลมาปรับใช้กับการ ทำนา 5.การจัดระบบข้อมูลจำเป็นที่ต้องอาศัย การร่วมคิดระหว่างทีมวิจัย ซึ่งทำให้ข้อมูล ได้รับการตรวจสอบและมีมุมมองที่

							หลากหลาย โดยในช่วงแรกอาจต้องมีพี่เลี้ยงมาสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน
8.เวทีสรุปบทเรียน การดำเนินงาน โครงการฯ	1.เพื่อสรุปบทเรียนการ ดำเนินงานของทีมวิจัย 2.เพื่อวางแผนการ ดำเนินงานในระยะต่อไป	ทีมนักวิจัย	ทีมวิจัยจัดประชุมกลุ่ม ย่อย เพื่อสรุปบทเรียน ในการดำเนินงานและ วางแผนการทำงานใน ระยะต่อไป จำนวน 3 ครั้ง (จำนวน 20 คน)	1.ได้แลกเปลี่ยน พูดคุย และ ถอด บทเรียน การ ดำเนินงานของทีมวิจัย 2.ได้แผนการ ดำเนินงานในระยะ ต่อไป	7 ม.ค. 59 13 มี.ค. 59 11 เม.ย. 60 25 เม.ย. 60	1. ทีมวิจัยได้ข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์ร่วมกันจากทีมวิจัยและ คนในชุมชน 2. ทีมวิจัยได้ข้อมูลที่ช่วยในการ ตัดสินใจและวางแผนการ ดำเนินงานร่วมกันในระยะต่อไป	1.การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและนำ ข้อมูลไปช่วยในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ได้ 2.การจัดทำรายงานการประชุมทุกครั้ง ช่วยให้เก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน 3.การสรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรม เป็นระยะช่วยให้เห็นจุดที่ทีมวิจัยทำได้ดี และจุดที่ทีมวิจัยยังต้องเสริมเพิ่มเติม ซึ่ง ทำให้การทำกิจกรรมมีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น 4.การสรุปบทเรียนในแต่ละระยะของการ ดำเนินโครงการ ช่วยให้ทีมวิจัยเห็น สถานภาพของการดำเนินโครงการร่วมกัน
9.ศึกษาและเรียนรู้ ประสบการณ์การทำ นาในพื้นที่อื่นๆ	1.เพื่อเรียนรู้บทเรียนการ ทำงานและ ประสบการณ์ จากพื้นที่ต้นแบบ 2.เพื่อแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ มุมมอง แนวคิด และวิธีการในการ ทำงานร่วมกัน	1.ทีมนักวิจัย 2.กลุ่มเป้าหมายที่ มีความสนใจ	ศึกษาดูงานและร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้จาก พื้นที่ต้นแบบ จำนวน 1 ครั้ง (จำนวน 30 คน)	1.ได้เรียนรู้บทเรียน การทำงาน และ ประสบการณ์จากพื้น ต้นแบบ 2.เกิดการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในการ ทำงานร่วมกัน	ยังไม่ได้จัด แต่ทีมวิจัย แลกเปลี่ยน ร่วมกับนาย นิจ อภักษ์ ชัยพร ทีม วิจัยนาข้าว ห้วยขมิ้น จังหวัด ประจวบคีรี ขันธ์	1.ได้เรียนรู้บทเรียนการทำงาน และ ประสบการณ์จากพื้น ต้นแบบ ผ่านการพูดคุยร่วมกันใน ฐานะชาวนา และกลับมาทดลอง ทำนาอินทรีย์ การทำน้ำหมัก ชีวภาพร่วมกัน 2.ทีมวิจัยนำความรู้ที่แลกเปลี่ยน กลับมาทดลองทำในนาข้าว และ เก็บข้อมูลผลผลิต การดูแลรักษา ต้นทุนมาวิเคราะห์ เพื่อทดลองใช้	1.การศึกษาดูงานที่มีประสิทธิภาพ ต้องมี เป้าหมายที่ชัดเจนว่าทีมวิจัยสนใจที่ อยากจะไปเรียนรู้เรื่องอะไร โดยก่อนไป ศึกษาดูงานทีมวิจัยต้องสรุปบทเรียน ร่วมกันว่า สิ่งใดที่ทีมวิจัยยังขาดไป ทั้งใน เรื่องของความรู้ เทคนิค เครื่องมือ หรือ ข้อมูลต่างๆ จากนั้นต้องมีการเตรียม คำถามที่จะไปค้นหาความรู้กับพื้นที่ ต้นแบบ 2.การศึกษาดูงานต้องมีการสรุปการเรียนรู้ ของทีมวิจัย เพื่อให้ทีมวิจัยได้ตรวจสอบ ตนเองว่าได้เรียนรู้กับพื้นที่ต้นแบบ ตอบ

					23, 28 ธ.ค. 59 5 ม.ค. 60	น้ำหมักชีวภาพควบคู่กับการทำ นาแบบเดิม	โจทย์ความต้องการหรือไม่และจะมี แผนการนำไปปรับใช้ในพื้นที่อย่างไร
10. จัดเวทีใหญ่ นำเสนอผล การศึกษาในชุมชน	1.เพื่อตรวจสอบความ คิดเห็นและความถูกต้อง ของข้อมูล 2.เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะ จากคนในชุมชน	1.คนในชุมชนที่ สนใจ 2.กลุ่ม อสม. 3.กลุ่มผู้สูงอายุ 4. ผู้รู้/ปราชญ์ ท้องถิ่น 5.หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 6.ทีมนักวิจัย	จัดเวทีสรุปและคืน ข้อมูลการดำเนินงาน และตรวจทานข้อมูล จำนวน 1 ครั้ง (ครั้งละ 70 คน)	1.คนในชุมชนได้รับรู้ ข้อมูลจากการศึกษา 2. คนในชุมชนได้ ร่วมกันตรวจทาน ข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ ถูกต้อง 3.เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูล และ ข้อเสนอแนะจากคน ในชุมชน	7 พ.ค. 60 15 มิ.ย.60 24 พ.ย 60	1.ทีมวิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลจาก การที่ได้วิเคราะห์และทดลอง ปฏิบัติร่วมกัน โดยมีคนในชุมชน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น 2.เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและแกน นำชุมชน 3.ทีมวิจัยได้เรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ ที่ นำไปสู่การปรับแผนกิจกรรม 4.ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลผลการ ดำเนินโครงการร่วมกัน	1.การนำเสนอข้อมูลทีมวิจัยต้องมีการ เตรียมข้อมูลที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบ และมีกระบวนการสื่อสารที่ทำให้ คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลร่วมกัน 2.กระบวนการนำเสนอข้อมูลต้องเปิดพื้นที่ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะ ต่อข้อมูลที่นำเสนออย่างเต็มที่ 3.ทีมวิจัยต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะคืนข้อมูล ให้ชัดเจน เพื่อให้การตรวจสอบข้อมูลมี ประสิทธิภาพและได้ข้อมูลใหม่ที่จะช่วยให้ ข้อเสนอมีคุณภาพที่สามารถนำไปทดลอง ปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น
11. ทดลอง ปฏิบัติการตามแนว ทางการทำนาที่เน้น การพึ่งตนเองของ ชุมชน	เพื่อทดลองปฏิบัติการตาม แนวทางการพึ่งตนเองของ ชุมชนเพื่อลดต้นทุนการทำ นาที่สอดคล้องกับบริบท ชุมชน	ทีมนักวิจัย	ทดลองปฏิบัติจริงใน การทำนาที่พึ่งตนเอง ของชุมชนและ สอดคล้องกับบริบท ชุมชนฯ โดยแบ่งเป็น 2 ครั้ง คือ พื้นที่นาลุ่ม และพื้นที่นาดินดอน	1.ได้ทดลองปฏิบัติการ ตามแนวทางการทำนา ที่เน้นการพึ่งตนเอง และสอดคล้องกับ บริบทชุมชนฯ 2.ทีมวิจัย ได้พัฒนา ศักยภาพของตนเอง ผ่านการจดบันทึก ข้อมูล และปฏิบัติจริง	ตุลาคม 2559 ถึง เมษายน 2560 และ พฤษภาคม 2560 ถึง พฤศจิกายน 2560	1.ทีมวิจัยได้ข้อมูลที่ใช้เป็น บทเรียนในการดำเนินงาน 2.ทีมวิจัยเกิดความรู้และทักษะใน การลงมือปฏิบัติ เห็นจุดที่ต้อง เพิ่มเติมและนำมาประชุมร่วมกัน 3.เกิดความรู้ในการทำนาแบบลด ใช้สารเคมีทั้งจากนาลุ่มและนา ดอน โดยเฉพาะรูปแบบการ จัดการน้ำที่นาดอนต้องมีการกัก เก็บน้ำของตนเองไว้ใช้โดยเฉพาะ	1.การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ช่วยให้เกิด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทีมวิจัยและ แกนนำชุมชนได้ 2.การทดลองปฏิบัติการต้องมีการสรุป บทเรียนร่วมกันอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิด การบันทึกความรู้ร่วมกัน 3.การเติมกำลังใจกันของทีมวิจัยมีผลต่อ การดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ 4.ทีมวิจัยต้องมีความอดทนอดกลั้นในการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนาที่ต้องใช้

						ในหน้าแล้ง ต้องมีการขุดบ่อกักเก็บน้ำในแปลงนาของตนเอง 4.เกิดกลุ่มเกษตรกรชาวนา (แบบไม่เป็นทางการ) ที่มีการพูดคุยร่วมกันประจำทุกเดือน โดยเป็นพื้นที่ในการสื่อสารเรื่องราว บทเรียนการทำงานของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีกิจกรรมทำร่วมกันอยู่เสมอ 5.เกิดการได้ข้อมูลที่ป็นรูปธรรมที่นำไปสู่การได้รับการสนับสนุนโรงสีชุมชน	สารเคมีน้อยลง โดยเฉพาะเมื่อเกิดปัญหาข้าวตืด / เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ด้วยความคุ้นชินเดิมกลัวที่จะไม่ได้ผลผลิต ทำให้ทีมวิจัยต้องร่วมกันตรวจสอบกันเองอยู่เสมอ และนำความรู้ของแต่ละบุคคลมาแลกเปลี่ยนกันที่จะช่วยให้ทีมวิจัยได้ผลลัพธ์ที่ดีร่วมกัน 5.การมีความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีการเกษตรจากหน่วยงานต่างๆ มาสนับสนุนการทำงานของชาวบ้านทำให้เพิ่มโอกาสในการได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ความรู้เรื่องการตรวจคุณภาพดิน / การจัดการข้าวตืด เป็นต้น
12.เก็บข้อมูลและสรุปวิเคราะห์แนวทาง	1.เพื่อเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติทดลองปฏิบัติ 2.เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลจากการปฏิบัติทดลองปฏิบัติ 3.เพื่อปรับปรุงแนวทางการลดต้นทุนการทำงานที่เน้นการพึ่งตนเองและสอดคล้องกับบริบทชุมชน	1.ทีมนักวิจัย 2.กลุ่มคนที่สนใจ	- ทีมวิจัยจัดทำเวทีประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการทดลองปฏิบัติ และวิเคราะห์ ถอดบทเรียน เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม จำนวน 5 ครั้ง (ครั้งละ 30 คน)	ได้แนวทางการลดต้นทุนการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน	15 ต.ค. 59 6 ม.ค. 60 22 มี.ค. 60 19 พ.ค. 61 19 พ.ย. 61 11 ม.ค.62 28 ม.ค.62 4 ก.พ.62	1. ทีมวิจัยได้ข้อมูลจากการปฏิบัติทดลองปฏิบัติการและมีการนำข้อมูลมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล 2.เกิดพื้นที่ในการสรุปผลการทำงานร่วมกันทำให้เห็นความรู้ของแต่ละบุคคลที่มาช่วยหนุนเสริมระหว่างกัน / เติมกำลังใจให้กับทีมวิจัย 3.เกิดการนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปรับปรุงแนวทางการลด	1.การสรุปความรู้จากการทดลองปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องทำให้ทีมวิจัยมีความรู้ที่หลากหลายในแต่ละสถานการณ์สามารถนำไปปรับใช้กับแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม 2.การทดลองปฏิบัติจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงมาช่วยสนับสนุนและตั้งคำถามการเรียนรู้อยู่เป็นระยะ 3.การปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติการต้องมาจากความคิดเห็นร่วมกันของทีมวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ร่วมของชุมชน

						ต้นทุนการทำหน้าที่เน้นการ พึ่งตนเองฯ	
13.รูปแบบการทำ หน้าที่พึ่งตนเองของ ชุมชนและสอดคล้อง กับบริบทชุมชนโดย การมีส่วนร่วมของ ชุมชนตำบลมะขาม ล้ม	1.เพื่อกำหนดรูปแบบการ ทำหน้าที่พึ่งตนเองของ ชุมชนและสอดคล้องกับ บริบทชุมชนฯ	1.ทีมนักวิจัย 2.กลุ่มคนที่สนใจ	- ทีมวิจัยจัดทำเวที ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อ กำหนดรูปแบบ รูปแบบการทำหน้าที่ พึ่งตนเองและ สอดคล้องกับบริบท ชุมชนฯ จำนวน 2 ครั้ง (ครั้งละ 30 คน)	ได้รูปแบบการทำหน้าที่ พึ่งตนเองและ สอดคล้องกับบริบท ชุมชนตำบลมะขามล้ม	22 ก.พ. 62 19 มี.ค. 62	1.ทีมวิจัยได้ร่วมกันกำหนด รูปแบบการทำหน้าที่พึ่งตนเองของ ชุมชนและสอดคล้องกับบริบท ชุมชนฯด้วยตนเอง 2.ทีมวิจัยมีทางเลือกเพิ่มขึ้นในการ ทำหน้าที่ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการลด ต้นทุนการผลิตและสร้างโอกาส ให้กับตนเองในการปรับเปลี่ยน การทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับพื้นที่	1.การกำหนดรูปแบบการทำหน้าที่ ทีมวิจัย ต้องไม่ใช้อารมณ์ ความรู้สึกหรือข้อบิเบียน จากสถานการณ์ในพื้นที่ที่กำหนด หากแต่ ต้องมีการวางแผนระยะยาว และใช้ ข้อมูลที่มีทั้งหมดมากำหนดและร่วมกัน ตัดสินใจ 2.การกำหนดรูปแบบการทำหน้าที่ ต้องมี การออกแบบกระบวนการพูดคุยที่เปิด พื้นที่ให้ทุกคนได้นำข้อมูลที่ตนเองมีมา แลกเปลี่ยนและหาข้อสรุปร่วมกัน โดยมี ทีมพี่เลี้ยงหรือแกนนำทีมวิจัยทำหน้าที่เป็น ผู้ดำเนินกระบวนการพูดคุย
14.จัดเวทีนำเสนอ ผลการวิจัยสู่ สาธารณะ	1.เพื่อตรวจสอบความ คิดเห็นและความถูกต้อง ของข้อมูล 2.เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะ จากคนในชุมชน 3.เพื่อเสนอข้อมูลจากการ วิจัยให้แก่บุคคลทั่วไปได้ ทราบ	1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.ผู้ว่าราชการ จังหวัดฯ 3.นายอำเภอฯ 4.ผู้นำท้องถิ่น 5.บุคคลที่สนใจ	- จัดเวทีสรุปและคืน ข้อมูลการดำเนินงาน และตรวจทานข้อมูล จำนวน 1 ครั้ง	1.คนในชุมชนได้รับรู้ ข้อมูลจากการศึกษา 2. คนในชุมชนได้ ร่วมกันตรวจทาน ข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ ถูกต้อง 3.เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูล และ ข้อเสนอแนะจากคน ในชุมชนและบุคคลที่ สนใจทั่วไป	24 เม.ย. 61 19 พ.ค. 61	1.นักวิจัย และแกนนำชุมชนที่เข้า ร่วมดำเนินงาน เกิดพื้นที่ในการ นำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูล พร้อมทั้งสรุปผลลัพธ์จากการ ดำเนินงานร่วมกัน 1.1. นักวิจัยและคนในชุมชน เกิดการพัฒนาศักยภาพ	1. การจัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่ สาธารณะ ทำให้นักวิจัยและแกนนำ ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการวัดข้อมูล การเปลี่ยนแปลงเชิงตัวเลข ควบคู่ไปกับ การรูปธรรมที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งทำ ให้เห็นคุณค่าของการปรับปรุงรูปแบบการ ทำงาน

						1.2. เกิดการร่วมมือกันของ ชาวนาที่มีพื้นที่ทำ กิจกรรมร่วมกันอย่าง ต่อเนื่อง 1.3. เกิดทางเลือกในการ เปลี่ยนกระบวนการ ทำนาที่เน้นไปสู่การ พึ่งพาตนเองและลดใช้ สารเคมี 1.4. เกิดการปรับเปลี่ยนการ ทำนาตั้งแต่การผลิตไปสู่ การขาย โดยเริ่มมีการ ผลิตเพื่อเก็บไว้กินเอง และจำหน่ายให้กับคน ในชุมชนและคนที่สนใจ 1.5. เกิดโรงสีชุมชนที่คนใน ชุมชนได้มาร่วมกันใช้ ประโยชน์และร่วมดูแล 2. เกิดการยอมรับร่วมกัน ในรูปแบบการทำนาที่พึ่งตนเอง ของชุมชนและสอดคล้องกับ	2. การจัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่ สาธารณะ องค์ประกอบของผู้เข้าร่วม ประชุมต้องหลากหลายเปิดพื้นที่สำหรับ การเรียนรู้ แต่จะเน้นไปที่คนในชุมชนที่ ทำนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะได้ มาร่วมรับฟังและสะท้อนผลลัพท์ร่วมกัน 3. ทีมวิจัยต้องมีการจัดระบบข้อมูลและ เลือกข้อมูลสำคัญที่อยากสื่อสารเป็น หลัก ซึ่งจะทำให้สามารถหวังผลไปสู่การ ขยายความร่วมมือกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง
--	--	--	--	--	--	---	--

						บริบทชุมชนโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนตำบลมะขามล้ม	
15.จัดทำรายงาน ผลการวิจัย	1.เพื่อจัดทำรายงานความ ก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน 2.เพื่อจัดทำรายงานฉบับ สมบูรณ์ จากผลการ ดำเนินงาน	ทีมนักวิจัย	ทีมวิจัยสรุปรวบรวม ข้อมูลในรูปแบบของ เอกสาร รายงาน ความก้าวหน้า	1 . ไ ต ้ ร า ย ง า น ความก้าวหน้าจากการ ดำเนินงาน	1 มี.ค. 59 13 พ.ค. 60 31 มี.ค 63	1.ทราบข้อมูลจากการจัดกิจกรรม ตามแผนงานในโครงการ 2.ได้รายงานความก้าวหน้าของ โครงการระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 3.ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ของ โครงการ	1. การจัดทำรายงานการประชุมทุกครั้ง ช่วยให้รับทราบความก้าวหน้าของ โครงการ และนำมาใช้ในการจัดทำ รายงานความก้าวหน้าได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

บทที่ 4
ผลการวิจัย

4.1 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4.1.1 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

หัวข้อ	พ.ศ.2490	พ.ศ.2510	พ.ศ.2530	พ.ศ.2550	พ.ศ.2559
วิถีชีวิต	- อยู่กันแบบเครือญาติ มีการไปมาหาสู่กันเสมอ - ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันสิ่งของ เช่น อาหาร - การตั้งบ้านเรือนเป็นคุ้มบ้าน กระจุก รวมกันไม่ห่างกัน - คนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการ ทำ กิจกรรม ประเพณี ร่วมกันอยู่เสมอ - ในสมัยนั้นคนในชุมชน จะ มี การ รวมกลุ่มเพื่อเอาแรง ในการทำนาด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นช่วงหว่าน เมล็ดพันธุ์ไปจนถึง ช่วงการเก็บเกี่ยว ทำให้ คนในชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน - ชาวบ้านมีวิธีการขังปลาที่จับมาได้โดยการขุดบ่อน้ำขนาดเล็กไว้ที่ใต้ถุนบ้าน	- ไม่มีความแตกต่าง จาก ใน ช วง ปี พ.ศ.2490 มากนัก - ในช่วงนี้ การ เดินทางเริ่มมีถนน ดินเข้ามาทดแทน เส้นทางเกวียน การ เดินทางบางส่วน ยังคงอาศัยเส้นทาง น้ำ - หลังจากว่างจากการทำนาจะมีการ รวมกลุ่มทำกิจกรรม ร่วมกันในช่วงงาน ประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะงานกำฟ้า ตรุษสงกรานต์ หรือ งานสมโภชน์วัดป่าเลไลยก์ ที่ชาวบ้านจะ เดินเท้าเป็นวันหรือ บางคนก็จะพายเรือ มาเพื่อร่วมงาน	- ยังคงอยู่กันเป็น เครือญาติ ช่วยเหลือ เกื้อกูลและแบ่งปัน สิ่งของกัน - การมีส่วนร่วมของ คนในชุมชนลด น้อยลง เริ่มเน้นการ ประกอบอาชีพของ ตนเป็นหลัก - รูปแบบการตั้ง บ้านเรือนเริ่มมีการ สร้างบ้านในลักษณะ ประยุกต์ แบบไม้ ผสมปูน	- ต่างคนต่างอยู่การ ช่วยเหลือกันลด น้อยลง - คนรุ่นใหม่ไม่รู้จัก เครือญาติของตนเอง ไม่เห็นความสำคัญ ของ วัฒนธรรม ท้องถิ่น - เกิดชุมชนใหม่ บริเวณถนนเส้นหลัก มีคนจากภายนอก เข้ามาตั้งถิ่นฐานใน พื้นที่ - แข่งกันทำมาหากิน การไปมาหาสู่กันลด น้อยลงอย่างมาก	- มีการใช้เทคโนโลยี อย่างเต็มที่ - คนรุ่นใหม่ออกไป ทำงานนอกชุมชน - ปฏิสัมพันธ์ของคน ในชุมชนลดน้อยลง - คนในชุมชนมีความ เป็นเครือญาติกันลด น้อยลง คนรุ่นใหม่ไม่ รู้จักกัน วัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆไม่ถูก ส่งทอดต่อ คนรุ่น ใหม่'ไม่'ค่อยจะ กลับมาอยู่ที่บ้าน
การประกอบอาชีพ	- อาชีพหลัก คือ การ ทำนา โดยจะทำนาปี ละ 1 ครั้ง เพื่อเก็บ ข้าวไว้บริโภคภายใน คราวเรือน หากเหลือ เพียงพอตลอดทั้งปี แล้วจึงขาย - มีการเลี้ยงวัวเลี้ยง ควายเพื่อใช้ในการทำ	- การประกอบอาชีพ ในช่วงปี นี้ ยังไม่ แตกต่างไปจากเดิม มากนัก แต่ก็เริ่มมี กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่ เข้ามาลงทุนค้าขาย ในชุมชนและเข้ามา ตั้งรกราก	- ชาวนาเปลี่ยนจาก ทำนาปีละ 1 ครั้งมา เป็นทำนาปีละ 2 ครั้ง เนื่องจากมีการ จัดทำโครงการ ชลประทานขนาด เล็กที่ส่งน้ำเข้ามาถึง ในพื้นที่ตลอดทั้งปี	- การทำนอยังคงเป็น อาชีพหลักของคนใน ชุมชนแต่วิธีการ ตันทุน เมล็ดพันธุ์ได้ เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิม - ชาวนา ต้องหา อาชีพเสริมในช่วง ว่างจากการทำนาทั้ง	- การทำนา เปลี่ยนเป็นการจ้าง เต็มรูปแบบตั้งแต่ การเตรียมดินไป จนถึง การเก็บเกี่ยว ตันทุนการทำนาเพิ่ม สูงขึ้น - คนรุ่นใหม่ไม่สนใจ การทำนาและเลือก

	นาซึ่งในสมัยนั้นถือว่าเป็นแรงงานที่สำคัญอย่างมาก - แต่ละครอบครัวจะเลี้ยงเป็ดและไก่พื้นเมืองไว้เพื่อการบริโภค	- ชาวนามีประเพณีความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับพระแม่โพสพและมีการทำบุญไหว้พระแม่โพสพอยู่ทุกปี	- ชาวนาเริ่มเปลี่ยนวิธีการประกอบอาชีพจากการปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ก็เปลี่ยนมาปลูกเพื่อขาย - ต้นทุนในการทำนาเพิ่มสูงมากขึ้นเนื่องจากเริ่มมีการนำปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชเข้ามาใช้ในการทำนา - เปลี่ยนวิธีการผลิตจากการใช้แรงงานวัว ควาย เริ่มมีการใช้เทคโนโลยี ทั้งรถไถเดินตาม รถขนข้าว รถเกี่ยว - วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้แม่โพสพเริ่มเปลี่ยนรูปแบบ ไม่ได้จัดแบบเต็มรูปแบบดังเช่นในอดีต - เริ่มมีการทำฟาร์มเลี้ยงปลาตก ปลาช่อน ในพื้นที่จำนวนมาก	การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาหรือไข่ - มีคนต่างพื้นที่เข้ามาอยู่ในชุมชนมากขึ้นโดยอาชีพหลักคือการค้าขาย การทำธุรกิจบริการ รวมถึงการเข้ามารับจ้าง - คนรุ่นใหม่มีการศึกษาที่สูงมากขึ้นและออกไปทำงานนอกพื้นที่	ที่จะไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ - ชาวนาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุซึ่งต้องจ้างแรงงาน
การใช้ประโยชน์ของพื้นที่	- การทำนา - เลี้ยงสัตว์ - พื้นที่ป่าสะแกกร้าง - แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	- การทำนา - การเลี้ยงสัตว์ - แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	- การทำนา - การเลี้ยงสัตว์ - แหล่งน้ำตามธรรมชาติ - พื้นที่บ่อเลี้ยงปลาขนาดย่อม	- การทำนา - การเลี้ยงสัตว์ - แหล่งน้ำตามธรรมชาติ - บ่อเลี้ยงปลาขนาดใหญ่ - พื้นที่ค้าขายในชุมชน	- การทำนา - การเลี้ยงสัตว์ - แหล่งน้ำตามธรรมชาติ - บ่อเลี้ยงปลาขนาดใหญ่ - พื้นที่โซนย่านตลาดขนาดใหญ่ / การค้า
การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ	- ทุกครัวเรือนต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะดินและน้ำ	- มีการเจาะบ่อน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ - มีการไปบรรทุกไม้จากจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อมาใช้ในการก่อสร้างบ้าน	- พื้นที่ป่าสะแกหมดไปเนื่องจากมีความต้องการใช้พื้นที่เพื่อการทำนา - แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดเล็กถูกถมเพื่อ	- การใช้น้ำไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มชาวนา แต่มีการดึงน้ำเพื่อใช้ในการทำฟาร์มปลามากขึ้นและยังมีจำนวน	- เกิดสภาวะภัยแล้งส่งให้ให้ชาวนาเกิดการแย่งชิงน้ำกันมากขึ้น รวมไปถึงการกักเก็บน้ำของฟาร์มปลา

	- พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวนมากและเต็มไปด้วยปลานานาชนิด - พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ต้นสะแก ซึ่งคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ทั้งการนำมาทำสิ่งปลูกสร้างหรือการทำฟืนเพื่อใช้ในครัวเรือน		แปลงให้พื้นที่กลายเป็นแปลงนาผืนเดียว - ชาวนาไม่รอเพียงน้ำจากในฤดูฝนเนื่องจากมีระบบชลประทานที่ส่งน้ำมาให้ชาวนาได้ใช้ตลอดปี	ครัวเรือนที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ความต้องการในการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก	- คุณภาพดินมีความเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ปุ๋ยและสารเคมีจำนวนมากมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน
เทคโนโลยีสารสนเทศ	- การเดินทางจะใช้เส้นทางเกวียนในการเดินทางและเส้นทางน้ำ - เทคโนโลยีและสารสนเทศยังไม่ดีมากนัก	- เริ่มมีการนำรถจักรยานเข้ามาใช้ในชุมชน - ถนนเริ่มพัฒนาจากทางเกวียนมาเป็นถนนดินและถนนลูกรังบางส่วน - มีการเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค	- เริ่มมีไฟฟ้าเข้ามาในชุมชน - เริ่มมีการใช้น้ำประปา - คนในชุมชนเริ่มมีรถจักรยานยนต์ รถยนต์ รวมถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำงาน - ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มมีทีวีใช้สามารถรับข่าวสารได้โดยตรง - มีถนนลาดยางมะตอยบางเส้นทาง - เป็นเส้นทางรถไฟผ่านในชุมชน	- มีถนนลาดยางและคอนกรีตทั่วทั้งตำบล - มีระบบดูแลสุขภาพที่ทั่วถึง - เทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามามีบทบาทในการทำนาอย่างเต็มที่	- คนในชุมชนแทบทุกคนครัวเรือนมีโทรศัพท์ที่วิี าลฯ ใช้ - เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่สนใจแต่เทคโนโลยี - มีการใช้เทคโนโลยีในการทำนาทุกขั้นตอน

ในอดีตคนในตำบลมะขามล้มจะเน้นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กันอย่างเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การประกอบอาชีพก็เน้นการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากนัก ทำให้คนในชุมชนต้องมาพูดคุยและปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอด กระทั่งในช่วงที่สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง และมีเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาในตำบลมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป ทั้งรูปแบบการทำนา รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เพิ่มมากขึ้นและไม่ใส่ใจและให้ความเคารพดังเช่นในอดีต ซึ่งภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ปัจจุบันความเป็นอยู่ของคนในตำบลมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ วิธีการช่วยเหลือกันการเคารพและให้คุณค่าต่อธรรมชาติลดน้อยลง คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักเครือญาติ และเลือกที่จะออกนอกชุมชนไปประกอบอาชีพอื่นทำให้การทำนาที่เป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ลดน้อยลง รูปแบบการช่วยแรงงานหมดไปและแทนที่ด้วยการจ้างแรงงานมาทดแทน ไม่เพียงแต่จะทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น วิถีของชาวนาก็ได้หายไปด้วยเช่นกัน

4.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการทำนา จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีต

- ปัจจุบัน

จาก Timeline การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่ปี 2490 – ปัจจุบัน ล้วนส่งผลต่อการทำนา นอกจากนี้ยังมีประเด็นต่างๆ ที่ส่งผลต่อการทำนาร่วมด้วย ดังนี้

4.1.2.1 วัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

ประเพณี	ความเชื่อ	วิธีการ	อุปกรณ์
การแต่งตัวแม่โพสพ	แม่โพสพจะออกเมล็ดพันธุ์ที่สวยงาม ทำให้แม่โพสพดีเมล็ดข้าวก็จะงอกงามและเต็มรวง	1. สังเกตเมื่อข้าวตั้งท้องประมาณ 60 วัน ก็จะเริ่มเข้าพิธี 2. ทำชะลอมใส่ไปแขวนไว้ในทุ่งนา โดยในชะลอมจะประกอบด้วย แป้งดอกกระเจาะ หวี น้ำหอม แหวน กระจก น้ำใส่ผม และผลไม้รสเปรี้ยวหวานสำหรับคนแพ้อัง 3. เรียกแม่โพสพให้มาแต่งเนื้อแต่งตัวและมาเสวยของเปรี้ยวหวานที่เตรียมไว้ 4. ขอแม่โพสพให้ได้ข้าวต้นละหม้อ กอละเกวียน 5. จากนั้นใช้น้ำมันตักจากวัดมาพรมเพื่อเป็นสิริมงคล	1. ชะลอม 2. แป้งดอกกระเจาะ 3. หวี 4. น้ำหอม 5. แหวน 6. กระจก 7. น้ำใส่ผม 8. ผลไม้รสเปรี้ยวหวานสำหรับคนแพ้อัง 9. น้ำมันต
การบอกกล่าวเชิญแม่โพสพเข้าบ้าน (เหยียะข้าว หรือ เรียกข้าวเข้าบ้าน)	เรียกแม่โพสพเข้ามาพักอยู่ในบ้าน ให้อยู่ในร่มไม่ให้ไปตากแดดตากฝน ให้แม่โพสพกลับมาพักหลังจากไปตากแดดตากลมอยู่หลายเดือนกว่าจะตั้งท้อง ชาวบ้านเชื่อว่าจะทำให้ได้เมล็ดข้าวที่สมบูรณ์มากขึ้น	1. ใช้เคียวเกี่ยวข้าวในแปลงนา (เฉพาะในวันศุกร์) และนำมาไว้ที่บ้าน อย่างน้อย 1 กำมือ 2. เชิญแม่โพสพเข้าบ้านโดยการพูดเชื้อเชิญให้ความเคารพ 3. นำมามัดไว้ตามเสาบ้านหรือหิ้งบ้านซึ่งเป็นบริเวณในร่มไม่ให้ถูกแดดถูกฝน นำมาบูชาอย่างทูลถนอมและให้ความเคารพ	1. เคียวเกี่ยวข้าว 2. ตระกล้าใส่ข้าวแขวนตามเสาบ้าน
การทำขวัญข้าว (สู่ขวัญข้าว)	-ขอขมาลาโทษแม่โพสพที่ในตอนทำนาชาวนาทั้งหลายเหยียบย่ำ ตีข้าว สีสข้าว รวมถึงใส่ปุ๋ยใส่ยา	1. เป็นประเพณีมาแต่โบราณชาวนาทุกบ้านต้องทำกันเพื่อที่จะได้เรียกขวัญให้แก่แม่โพสพ โดยผู้เฒ่าผู้แก่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาร่วมทำพิธีสู่ขวัญข้าว โดยมีผู้เฒ่าที่ท้องหรือเรียนคำสู่ขวัญข้าวเรียกขวัญแม่โพสพมาเป็นผู้พาทำพิธีชาวบ้านก็จะเรียกผู้เฒ่าที่พาทำพิธีนี้ว่า หมอพรสู่ขวัญ 2. พิธีจะต้องทำวันศุกร์เท่านั้นเริ่มทำตอนบ่ายๆ หรือเย็น ก็จะเริ่มนำเอาของที่เตรียมมาวางไว้หน้ายุ้งข้าว บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ ลูกหลาน พี่น้องบ้านใกล้ก็จะมานั่งล้อมวงทำพิธีโดยมีหมอพรเป็นผู้ทำพิธีเชิญขวัญข้าวเชิญแม่โพสพขึ้นยุ้งฉางแล้วเรียกขวัญข้าวและขอขมาแม่โพสพแล้ว หมอพรก็จะเก็บของในพิธีใส่เข้าไว้ในไซ แล้วนำไปวางไว้บนยุ้งข้าว 1 คืบ เข้าค้อยขึ้นมาเก็บลงจากยุ้งข้าว (ในตอนนั้นพอ ตี 5 ครั้ง พ่อ แม่ ก็จะปลุกลูก หลานให้ขึ้นไปบนยุ้งข้าวเพื่อไปเก็บไซลงมาจากยุ้ง ในไซจะมีของหวาน ไข่ต้ม เป็นของที่เด็กชอบมากเพราะได้กินขนมและไข่ต้ม ที่อยู่ในไซ) จากนั้นเป็นอันว่าเสร็จพิธีแล้ว เจ้าของบ้านก็จะนำของมาเลี้ยงชาวบ้านที่มาร่วมพิธี ชาวบ้านก็จะพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำพิธีสู่ขวัญกันทุกบ้านจนครบหมู่บ้านมะขามล้มและจะมีการแบ่งปันอาหารรับประทานกันทุกบ้านทำให้ชาวบ้านมะขามล้มมี	1. เหล้าขาว 2. ไก่ต้ม 1 ตัว 3. ไข่ต้ม 2 ลูก 4. ข้าวเกรียบ 5. กล้วย 1 หวี 6. ข้าวต้มมัด 7. ถั่วลิสงตัด 8. แดงโม 9. น้ำ 1 ขวด 10. ดอกข้าวโพด 11. ข้าวเปลือก 1 กระบุง 12. ผักคูน 2 ผัก 13. ผ้าขาว 14. แอ 15. ดอกกระเจาะ หวี แป้งน้ำมันใส่ผม 16. ไซลอย (ไซดักปลา) 17. ทอง 1 บาท (ทองแท้) 18. เคียวเกี่ยวข้าว 1 เล่ม 19. และในพิธีต้องทำขัน 5 ในขัน 5 ต้องมีของดังนี้

		ความรักความสามัคคีกันอย่างอบอุ่นและมีความสุข อยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัยกันเกื้อกูลกันมาตลอดโดย ไม่ได้ใช้เงินทองว่าจ้างกันมา ข้าวที่อยู่ในยุ้งก็จะแบ่ง ไว้สืข้าวกินเอง เป็นข้าวปลูกหน้าใหม่หรือเหลือถึงจะ ขายโดยที่ชาวบ้านสามารถกำหนดราคาข้าวเองได้	20. รุป 5 ดอก (รูปแทนบ) 21. เทียน 5 เล่ม 22. ดอกข้าวโพด 23. เหล้า 24. ข้าวสุก 1 ถ้วย 25. เหลือ 1 ถ้วย
การไหว้พระแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทาง	ขอขมาลาโทษพระแม่ ธรณีที่ได้ล่วงเกินจากการ ทำนาและไหว้เจ้าที่เจ้า ทางที่คอยเฝ้าผืนนาให้มี ความอุดมสมบูรณ์	1. เตรียมอาหารหวานคาวใส่ชะลอม / ถาดข้าวเป็น สำหรับ 2. เจ้าพิธีบอกกล่าวและสุมมา (การแสดงเคารพ)	1. เหล้าขาว 2. ไก่ต้ม 1 ตัว 3. ไข่ต้ม 2 ลูก 4. ข้าวเกรียบ 5. กล้วย 1 หวี 6. ข้าวต้มมัด 7. ถั่วลิสงตัด 8. แดงโม 9. น้ำ 1 ขวด
การไหว้พระแม่คงคา	ขอขมาลาโทษพระแม่คง คาที่ได้ใช้พระแม่คงคาใน การทำนาและให้ได้ใช้ ประโยชน์	1. เตรียมอาหารหวานคาวใส่ชะลอม / ถาดข้าวเป็น สำหรับ 2. เจ้าพิธีบอกกล่าวและสุมมา (การแสดงเคารพ)	1. เหล้าขาว 2. ไก่ต้ม 1 ตัว 3. ไข่ต้ม 2 ลูก 4. ข้าวเกรียบ 5. กล้วย 1 หวี 6. ข้าวต้มมัด 7. ถั่วลิสงตัด 8. แดงโม 9. น้ำ 1 ขวด
การสู่ขวัญควาย	ขอขมาควายที่ใช้ทำนา เพราะต้องบังคับและตี เพื่อใช้แรงงาน ต้องเอา ไปตากแดด ตากลม เป็น การสำนึกในบุญคุณของ ควายที่มีต่อการทำนา	1. ของที่ต้องเอามาเข้าพิธีก็มีไก่ แอ่คอกควาย เชือก ควาย เอาขึ้นมาวางบนบ้าน มีผู้เฒ่าผู้แก่ นั่งล้อมวงสู่ ขวัญควาย (ไม่ต้องนำควายขึ้นมาสู่ขวัญ) เอาแต่ เครื่องมือที่ใช้กับควายขึ้นมาสู่ขวัญเท่านั้นเสร็จพิธีก็ จะแบ่งของให้หมอพร แล้วก็กินข้าวร่วมกัน เป็นอัน เสร็จพิธี	1. เหล้าขาว 1 ขวด 2. ขนมห่มขาว ต้มแดง 3. กล้วยหวิงาม 1 หวี 4. ไก่ต้ม 1 ตัว 5. กล้วยอ่อน 1 กำมือ 6. แอ่คอกควาย 7. เชือกควาย 8. ควาย
ดำข้าวควั	ทำข้าวทิพย์เพื่อใช้ในการ บูชาศาลประจำบ้าน เป็น ข้าวที่ผ่านมาเรียกขวัญ จากพระแม่โพสพและ นำมาบูชาเทพยดาที่ปก ปั กคุ้ม ครอง คน ใน หมู่บ้าน	1. นำข้าวมา 1 ฟ่อน และนำมาฟาดให้เมล็ดหลุด 2. จากนั้นนำมาควัให้ร้อนเพื่อให้มีกลิ่นหอม 3. นำข้าวมาดำให้ข้าวมีลักษณะแบน 4. เสร็จแล้วนำมาผัด และนำมาผสมกับมะพร้าว น้ำตาล 5. นำไปบูชาที่ศาลประจำบ้าน 6. ทำทุก ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3	1. ข้าว 1 ฟ่อน 2. ครกตำมือ / ครกสาก 3. น้ำตาล 4. มะพร้าว

4.1.2.2 วิถีชีวิตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อการทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม

แต่เดิมคนในตำบลมะขามล้มจะเคยเอื้ออาทรต่อกัน มีอะไรแบ่งปันกัน โดยเฉพาะการเป็นอยู่แบบคุ้มบ้านที่ประกอบไปด้วยสมาชิกประมาณ 10 – 20 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติหรือเป็นเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีอะไรก็จะช่วยเหลือกันทั้งหมด แต่เมื่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนรูปแบบจากการทำการเกษตรเพื่อยังชีพเปลี่ยนเป็นการทำการเกษตรเชิงการค้า ทำนาเพื่อแข่งขันให้ตนเองได้ดีและมีรายได้มากกว่าก่อน การแบ่งปันจึงลดลง จากเดิมที่มีอะไรก็จะคอยช่วยแบ่งปันกัน เปลี่ยนเป็นใครรู้วิธีการใหม่ๆ ที่ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ก็จะเก็บเงียบ อีกทั้งความเชื่อของคนในชุมชนที่ว่าอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่เหนื่อยยาก ไม่มีใครอยากให้ลูกหลานของตนเองเป็นชาวนา จึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อส่งให้ได้เรียนและมีการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อที่จะมีอนาคตที่ดีกว่าที่พ่อแม่เป็น และนั่นทำให้แรงงานในระบบการผลิตของชาวนาขาดช่วง คนรุ่นใหม่ที่เป็นวัยแรงงานแทบไม่อยู่ในชุมชน เหลือเพียงเกษตรกรรุ่นก่อนหน้าที่กำลังจะย่างเข้าสู่วัยชรา และด้วยกำลังที่ลดน้อยลง บวกกับวิถีชีวิตที่ต้องแข่งขัน การทำนาจึงเริ่มเปลี่ยนจากการทำด้วยตนเองเป็นการจ้างแรงงาน ตั้งแต่การเตรียมดินไปจนถึงขั้นตอนการนำผลผลิตไปส่งต่อโรงสี อีกทั้งวิถีชีวิตที่เทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลของชาวนาแบบการทำนาจึงเริ่มเปลี่ยนไป มองในทางบวกชาวนาสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และวิธีการทำนาในรูปแบบใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น เข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อสร้างช่องทางในการตลาดได้มากขึ้น แต่ในความเป็นจริงชาวนาในตำบลมะขามล้มยังขาดความรู้ที่จะทำให้เท่าทันกับเทคโนโลยีเหล่านี้และนั่นส่งผลต่อรูปแบบการทำนาที่กลายมาเป็นการจัดการนาโดยอาศัยการจ้างแรงงานในทุกขั้นตอน

4.1.2.3 เทคโนโลยีการผลิตข้าวตั้งแต่อดีต (2500) – ปัจจุบัน (2562)

ปุ๋ย	ยาฆ่าแมลง	ยากุมหญ้า	พันธุ์ข้าว (ชื่อ)	เครื่องจักร
1. เรือใบไวกิ้ง 16-20-0	1. เซฟวิน 85 (แมลงทั่วไป)	1. ชัตเตอร์ (คุมแห้ง)	1. กข 7	1. รถไถเดินตาม
2. กระต่าย 16-20-0	2. ยาปู ยาหอย (แมลงทั่วไป)	2. โซว์แปง (คุมแห้ง)	2. กข 11	2. รถสีข้าว
3. ยูเรีย 46-0-0		3. แชนชั่น (คุมแห้ง)	3. กข 60	3. รถเกี่ยวเท
4. ตะวัน 16-20-0	3. แอคทาล่า (เพลี้ยไฟ)	4. โซว์พิต (คุมเปียก)	4. พิษณุโลก 1	4. รถเกี่ยวมีถัง
5. - ม้าบิน 16-20-0		5. แกรมมิกซ์ (คุมเปียก)	5. พิษณุโลก 2	5. รถเกี่ยวมีถัง
6. ปุ๋ยมรกต 20-8-20	4. อวาทา (หนอนใบขาว)		6. สุพรรณบุรี 1	6. รถไถขนาดใหญ่
7. อะโกรเฟต 16-20-0			7. สุพรรณบุรี 2	7. เครื่องฉีดยา
8. เทอร่าโกร 21-0-0			8. สุพรรณบุรี 3	8. เครื่องหว่านข้าว
9. ปุ๋ยตรามงกุฎ 18-46-0			9. สุพรรณบุรี 60	9. เครื่องตัดข้าวดีด
10. ปุ๋ยตรารถเกษตร 8-24-24			10. สุพรรณบุรี 90	
			11. ชัยนาท	
			12. หอมปทุม	
			13. 41 พวง	
			14. ข้าวมันปู	
			15. กข 31	
			16. ซีโต้ เจ้าแปด	
			17. ไร่เบอร์รี่	
			18. กข 51	
			19. กข 47	
			20. กข 61	
			21. หอมนิล	
			22. หอมใบเตย	
			23. ข้าวขาวมะลิ	

4.2 กระบวนการทำนาของคนในตำบลชะมด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4.2.1 วิธีการทำนาและต้นทุนการผลิต ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

เดือน	การทำนาในอดีต (2500 – 2530)		เดือน	การทำนาในปัจจุบัน (2550 – 2562)	
	วิธีการ	ต้นทุน		วิธีการ	ต้นทุน
พฤษภาคม	นาที่ดอน/นาลุ่ม (แปลงนา 20-30 ไร่ มีลักษณะแปลงติดกันหลายแปลง ไม่ไช้नाแปลงใหญ่) เตรียมพื้นที่โดยการ ไถรอฝนใช้เวลา 30 - 40 วัน ประกอบด้วย • ไถตะ 10 วัน • ไถแปร 10 วัน • หว่านและไถกลบ 10 วัน • แซ่ข้าว 1 คืบในน้ำสะอาด • เอาข้าวขึ้นมาป้อน (ตาก) 2 คืบ • รอข้าวงอกจึงนำไปหว่าน • รอระยะเวลา 30 วัน ต้องรอฝน (การไถไม่สามารถไถได้ทุกวันบางพื้นที่ต้องรอฝนตกเพื่อให้ดินนุ่ม อีกทั้งยังใช้แรงงานวัว/ควายเป็นหลัก)	ไม่มีต้นทุนในการผลิต ชาวบ้านใช้วัวควายในการไถนา ส่วนเมล็ดพันธุ์ก็เป็นพันธุ์พื้นบ้านที่เก็บไว้ในยุ้งฉางของแต่ละครอบครัว การรดน้ำก็ใช้การวิดโดยแรงงานคน	พฤษภาคม	ไถ เตรียมดิน • วิธีที่ 1 รถไถใหญ่ 7 ฝน ลงไถ ต ำ ก แ ต ด • วิธีที่ 2 ตีเทือกบ้นดิน • วิธีที่ 3 ไถเดินตาม	วิธีที่ 1-2 300 - 600 บาท/ไร่ วิธีที่ 3 100 บาท/ไร่
มิถุนายน	นาที่ดอน/นาลุ่ม • รอข้าวที่หว่านงอก โดยที่ชาวนาต้องคอยดูแลและหนุ่ที่มากินเมล็ดพันธุ์ข้าว	เป็นการช่วยเหลือกันภายในเครือญาติไม่ต้องจ้าง	มิถุนายน	• เอาน้ำเข้านา • เอาเครื่องสูบน้ำเข้านาให้มิดรอยไถ	ค่าน้ำมัน 300 บาท/วัน/ไร่

	เมื่อฝนตกชวาหน้าต้องคอยควบคุมระดับน้ำ				
กรกฎาคม	ฝนตก ข้าวกำลังงอก		มิถุนายน กรกฎาคม	เตรียมพันธุ์ข้าว - วิธีที่ 1 ซื้อมา - วิธีที่ 2 เก็บไว้เอง - วิธีที่ 3 ทั้งเก็บและซื้อ (ส่วนใหญ่เป็นข้าวเบา อยู่ที่ 90 – 100 วัน)	พันธุ์ข้าวถึงละ 250 บาท/ไร่ พันธุ์ข้าวถึงละ 100 บาท (เก็บเอง)
สิงหาคม	ฝนตก - ซ่อมข้าว คือ ถอนตรงที่ต้นข้าวขึ้นแน่นๆ มาดำลงตรงที่ว่างที่ไม่มีข้าวงอก - คอยไล่แมลง (วิธีโบราณ ด้วยการแคะไล่แมลง)		มิถุนายน กรกฎาคม	เพาะพันธุ์ข้าว - แช่เมล็ดข้าวไว้อย่างน้อย 24 ชั่วโมง - บางคนก็เอาออกกระสอบเทใส่อ่างขนาดใหญ่เพื่อเอาข้าวรีบออก	ไม่มีต้นทุน
กันยายน	ฝนตก ข้าวเริ่มตั้งท้อง			นำข้าวขึ้นจากน้ำ อบไว้ 2 วัน 1 คืนเพื่อให้ข้าวงอก	ไม่มีต้นทุน
ตุลาคม	เป็นช่วงที่ข้าวตั้งท้อง มีการแต่งตัวให้แม่โพสพ โดยชวานาจะนำผลไม้รสเปรี้ยว เช่น มะม่วง มะขาม ใส่ในกระตังใบตอง และมีการเตรียมเครื่องแต่งตัวทั้งแป้ง น้ำหอม ฯลฯ เพื่อไปแต่งตัวให้แม่โพสพ	แป้งหอม และน้ำมันหอม (ที่ใช้อยู่ประจำวัน)	มิถุนายน กรกฎาคม	หว่าน - นำข้าวที่งอกแล้วมาหว่าน - วิธีที่ 1 หว่านเองหรือจ้างหว่าน - วิธีที่ 2 หว่านด้วยเครื่อง	จ้างหว่านไร่ละ 40 - 50 บาท/ไร่ หว่านด้วยเครื่อง 60 - 70 บาท/ไร่
พฤศจิกายน	อากาศหนาว คอยไล่นกที่มากินข้าว ข้าวเริ่มพุ่ม และเริ่มมีน้ำนม		มิถุนายน กรกฎาคม	เอาน้ำออกจากนา วิธีที่ 1 ลอกร่องออกไปเองตามที่ต่ำ	ไม่มีต้นทุนเพราะทำเอง ค่าน้ำมัน 200 บาท/วัน/ไร่

				• วิธีที่ 2 ใช้เครื่องดูดน้ำออกจากนา	
ธันวาคม	อากาศหนาว ข้าวสุกแล้ว เริ่มนวดแชกมาเกี่ยวข้าวโดยวิธี ดูปฏิทิน(คำ) เป็นตัวกำหนดและเอาแรงกัน มีระบบการหมุนเวียนเป็นคุ้มบ้าน <u>นาที่ดอน</u> • ลงแชกเกี่ยวข้าว • มัดข้าวเป็นกองๆ • หาบข้าวขึ้นเกวียน • เตรียมทำลานกองข้าวด้วยการย่ำควายผสมน้ำ • วางข้าวที่ลานกองข้าวเป็นชั้นๆ เพื่อรอการนวดข้าว (กองร้อยละ กองไว้ที่ทุ่งนา กองพันเป็นการนำมารองเป็นชั้นไว้ที่บ้าน) • นวดข้าว ตกข้าวให้เป็นวงกลม ใช้ควาย 2 -10 ตัวย่ำเดินวนไปรอบๆ เป็นวงกลมบนข้าวที่ตกไว้ นวดแล้วเอาฟางออก โดยใช้คันฉวยโยงฟางขึ้นเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง พอเมล็ดข้าวหลุดออกหมด เก็บเศษฟางออกแล้วรวมข้าวเป็นกอง • สีกัดข้าว (โบกข้าวใช้คนหมุน) เพื่อให้แกลบและข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกไป	ไม่มี เอาแรงกัน	สิงหาคม	ฉีดยาคูมวัชพืช ฉีดพ่นให้ทั่วนา ระยะข้าว 7 วันหลังจากหว่าน	ค่ายาไร่ละ 400 บาท

	● เชิญขวัญข้าวก่อนจะเอาข้าวเข้ายุ้ง (เชิญแม่โพสพมาจากนา) ● เอาข้าวเข้ายุ้งฉาง เก็บใส่ตะล่อม โดยการแบกด้วยกระบุงและเอาร่างกัน ● เก็บข้าวเต็มยุ้งแล้วจัดสู่ขวัญข้าว ● ธรรมเนียมของการเก็บข้าวเข้ายุ้งฉาง คือ 3 เดือนห้ามโกยออกจากยุ้งฉาง ถ้าจะเอามากินต้องถือเคล็ดโดยการตักออกมาเลย ● เล่นเพลงเกี่ยวข้าว โดยเฉพาะในทุ่งนอกหลังบ้าน <u>นาที่ลุ่ม</u> การนัดแขกของนาในที่ลุ่มต้องบอกแขกว่าใครมีเรือให้เอาเรือมาด้วยเนื่องจากในนามีน้ำมาก ● เกี่ยวข้าว ต้องเกี่ยวข้าววางในเรือ พายเอามาวางไว้บนที่แห้ง ส่วนใหญ่จะมีคันดินขนาดใหญ่ในแต่ละแปลง ● มัดข้าวเป็นกองๆ บนที่แห้ง และเตรียมคนมาหาบ ● หาบข้าวขึ้นเกวียนหรือรถไถ ● เตรียมทำลานกองข้าวด้วยการย่ำขี้วัวผสมน้ำ ● วางข้าวที่ลานกองข้าวเป็นชั้นๆ เพื่อรอการนวดข้าว				
--	---	--	--	--	--

	● นวดข้าว ตกข้าวให้เป็นวงกลม ใช้วัว 2 - 10 ตัวไล่เดินวนไปรอบๆ เป็นวงกลมบนข้าวที่ตกไว้นวดแล้วเอาฟางออก โดยใช้คันฉวยโยงฟางขึ้นเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง พอเมล็ดข้าวหลุดออกหมด เก็บเศษฟางออกแล้วรวมข้าวเป็นกอง ● ฝัดข้าว เพื่อให้แกลบและข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกไป ● เอาข้าวเข้ายุ้งฉาง เก็บใส่ตะล่อมโดยการแบกด้วยกระบุงและเอาแรงกัน ● ธรรมเนียมของการเก็บข้าวเข้ายุ้งฉางคือ 3 เดือนห้ามโกยออกจากยุ้งฉาง ถ้าจะเอามากินต้องถือเคล็ดโดยการตักออกมาเลย				
มกราคม-เมษายน	ว่างจากการทำนา การนำข้าวมากิน ต้องสีด้วยมือแล้วนำข้าวที่สีแล้วมาตำด้วยครกไม้ตำข้าว แล้วใช้กระดังฝัดเอาเปลือกออก แล้วเอามาซ้อมเสร็จแล้วเอามาร้อนแยกรำด้วยตะแกรงตาถี่ ร่อนกากออกด้วยตะแกรงตาห่างเสร็จเป็นข้าวสารนำมาหุงได้ เหลือจากกินจะมีพ่อค้าขีบรมมารับซื้อ เราสามารถตั้งราคาข้าวที่เราพอใจจะขายได้ จากนั้นก็หา	ไม่มี เอาแรงกัน	สิงหาคม	ฉีดยาฆ่าแมลง ฉีดยาเดือนละ 1 ครั้ง (จำนวน 4 ครั้ง) อาจจะมีมากกว่าตามสถานการณ์	ค่ายาไร่ละ 400 บาท

	ปลาเพื่อรอการปลูกข้าวใหม่ในเดือนพฤษภาคม				
รวมค่าใช้จ่าย	ไม่มีต้นทุน เนื่องจากใช้วิธีลงแขกและเอาแรงกัน	กันยายน ตุลาคม	ใส่ปุ๋ย - ใส่ปุ๋ยครั้งแรก 25-30 วัน ปุ๋ยสูตร 16-20-0 - ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 60-70 วัน สูตร 41-0-0	ค่าปุ๋ยไร่ละ 50 กก. 790 บาท ค่าปุ๋ยไร่ละ 50 กก. 790 บาท	
		กันยายน ตุลาคม	เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยว นายทุนเจ้าประจำที่สามารถค้ำค่าจ้างได้ก่อนช่วงรอเงินข้าว	ค่ารถเกี่ยว ไร่ละ 550 บาท	
			ขายใช้รถบรรทุกไปขาย (ส่วนใหญ่จะจ้างรถบรรทุกที่ผูกขาดประจำ)	ค่ารถตันละ 100 – 200 บาท	
		รวมค่าใช้จ่าย			2,380 – 2,780 บาท / ไร่ หากมีการดูแลอย่างเต็มที่ก็จะสูงถึง 5,000 – 6,000 บาท / ไร่

4.2.1.1 วิธีการทำนาข้าวของตำบลมะขามล้มในช่วงปี 2500 - 2530

วิธีการเตรียมดินในสมัยก่อน ใช้ความไถนา นาโครนามัน ไม่มีการจ้าง มีแต่ไปช่วยเอาแรงกันแลกเปลี่ยน ช่วยกันทำ ไม่มีการว่านาใครมากนาใครน้อย ช่วยกันทำด้วยใจช่วยเหลือแบ่งปันกันเหมือนพี่เหมือนน้อง วิธีการคือ ต้องไถนาแล้วทิ้งดินตากแดดไว้ประมาณ 7 - 8 วัน เพื่อให้แสงอาทิตย์ช่วยฆ่าศัตรูพืช รากหญ้า ซึ่งข้าวจะได้เน่าเป็น ปุยบำรุงดิน นายบุญช่วยว่าไม่ได้แค่นี้พอได้ 7 วัน ก็จะเอารถไถมาตีหรือทุบนาแล้วถึงแช่ข้าวอีกประมาณ 5 - 6 วัน ถึงจะหว่านข้าว แต่ก่อนหว่านข้าวแช่น้ำไว้ 1 คืน ก็ถึงจะเอาน้ำออกให้แห้งก็ไม่เป็นไร ถ้าเตี้ยวันนี้ไม่แห้งก็โดนหอย นกเหยียบจนน้ำหมด การจัดการหญ้าในนาข้าว เมื่อก่อนไม่ต้องฉีดยาคุม หญ้าในนาก็ไม่มาก ใช้กระบุงสะพายข้าง หว่านเอาเหมือนหว่านข้าว ไม่มีค่าจ้าง มีแต่ลงแขกเอาแรงกัน

ความเชื่อกับการดูแลข้าวช่วงตั้งท้อง พอข้าวตั้งท้องชาวนาก็จะเตรียมทำขลอมใส่ของเปรี้ยวหวาน เครื่องสำอาง แหวน กระຈก เครื่องแต่งตัวของผู้หญิง เพื่อนำไปให้แม่โพสพได้กินได้ใช้ และมีน้ำมันตักจากพระนำไป พรหมให้แม่โพสพ เพื่อจะทำให้แม่โพสพออกรวงง่าย พอข้าวเริ่มเหลืองเป็นข้าวเฒ่า ชาวนาจะต้องเกี่ยวข้าวเข้าบ้าน เพื่อทำข้าวคั่ว และนำไปบูชาที่ศาลปู่ ย่า ในหมู่บ้าน พอตกกลางคืนหนุ่มสาวก็จะช่วยกันตำข้าวเฒ่าเป็นประเพณีที่ สนุกเกี่ยวพากัน พอข้าวเหลืองเป็นสีทองในวันศุกร์เช้า เจ้าของนาก็จะไปเกี่ยวข้าวประมาณ 5 - 6 กำมือ เพื่อนำแม่ โพสพเข้ามาบ้าน เรียกแม่โพสพมาพักแรงเข้าร่มบางบ้านก็นำมาบูชาไว้ในบ้าน อีกประมาณ 6 - 7 วัน ชาวนาก็จะ ออกไปเก็บเกี่ยวข้าว แต่ก่อนต้องเดินออกไปเกี่ยวข้าวไม่มีรถเหมือนตอนนี้ต้องออกจากบ้านตั้งแต่ 6 - 7 โมงเช้า น้ำก็ กินในหลุมควาย แต่ต้องเตรียมกระบุงไว้ตักน้ำกิน เมื่อถึงหน้าเกี่ยวข้าวบางบ้านก็จ้างคนเกี่ยวบางบ้านก็ลงแขกเอา แรงกัน

วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต เวลาเกี่ยวข้าวก็จะเกี่ยวเท่ากำมือและจะนำไปวางไว้บนตอข้าวตากแดดไว้หนึ่งวัน ถ้าข้าวเต็มท้องนา พอรุ่งขึ้นคนเกี่ยวก็จะลงไปเกี่ยวข้าวผู้ชายก็จะแยกกันมาหอบข้าวกำมัดเป็นเฟื้อง แล้วจึงหามไว้ เรียงไว้เป็นชั้นๆ ตั้งแบบภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อไม่ให้เปียกฝน กองเป็นร้อยเป็นพันฟ่อน ถ้าท้องนากว้างใหญ่ชาวนา ต้องใช้เรือรากลงไปในท้องนาเพื่อนำข้าวขึ้นมามัดแล้วจึงหามขึ้นคันทนา เมื่อเกี่ยวเสร็จต้องขนข้าวเข้ามากองที่บ้านอีก แต่ก่อนไม่มีรถกล้อแบบสมัยนี้ต้องใช้รถไถทางจับขนข้าวเข้าบ้าน เพื่อรอนวดในลานนวดอีกที ถ้าชาวนาขนข้าวกอง สุดท้ายเข้าบ้านจะมีธงดงปักบนกองข้าวและชาวนาก็จะเรียกแม่โพสพเข้าบ้านเข้าเรือน และจะร้องไห้โยกกัน เป็นอันว่าเสร็จงานในท้องนา ถึงเวลานวดข้าวสมัยก่อนจะเรียกเด็กๆ 8 - 9 ขวบ ตั้งตั้งแต่ 4 - 5 ให้มาช่วยฟ้อน ข้าวเป็นวงกลมประมาณ 80 - 100 ฟ่อน ใครมีรถก็จะขับรอนวดเอง ใครไม่มีรถก็ต้องรอคิวรถจะเป็นแบบนี้ทุกบ้าน ที่ทำนา ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ กว่าจะได้เมล็ดข้าวมา พอรอนวดเสร็จก็ต้องเอาฟางออกมากองไว้ จากนั้นใช้ยอดไม้มัดเอา มัดเป็นกำพอดีมือแล้วปล่อยให้ใบแห้งหลุดออกหมดแล้วนำไปดันฟางที่ยังค้างออกไม่หมด พอต้นเสร็จจะใช้ไม้ดันโดยใช้เชือกผูกติดไม้ทั้งสองข้าง ใช้แรงดึงคนละข้างจับไม้ดันอีกหนึ่งรวม 3 คน ดึงข้าวแล้วเอามาโบกหรือใช้พัดลมใหญ่ มาเป่าเอาเมล็ดข้าวและฟางที่ค้างอยู่ออกให้หมด พอได้เมล็ดข้าวแล้วก็ช่วยกันแบกขึ้นยุ้งเพื่อทำพิธีสู่ขวัญข้าว จึงจะ นำข้าวไปขาย ในตอนนั้นจะมีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาซื้อถึงบ้าน พอใจเราก็ขายไม่พอใจก็ไม่ขายดีกว่าสมัยนี้มาก สมัยนี้ ขนข้าวไปขายให้เขาถึงที่และยังต้องให้เขาตีราคาให้เราอีกพอใจก็ต้องขายไม่พอใจก็ต้องขาย

4.2.1.2 พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

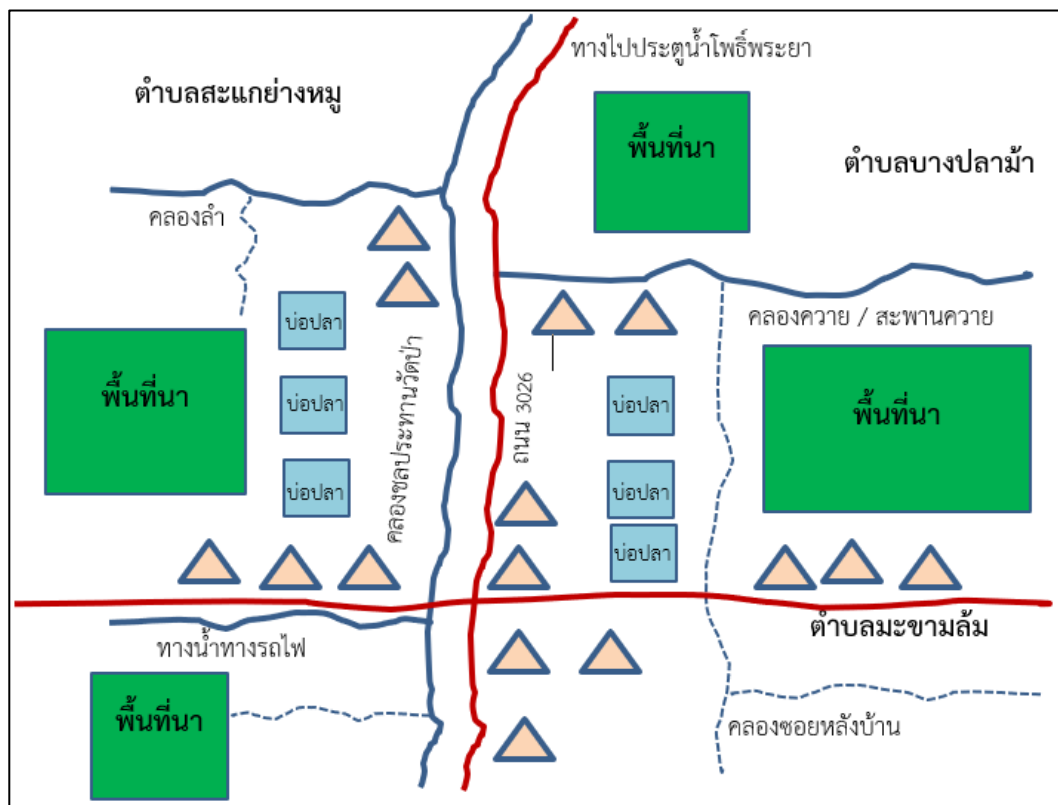
2500 - 2529	พ.ศ. 2530 - 2558	2559 - 2562
1. ก้อนแก้ว (ข้าวกลาง 3 เดือน)	1. ซีซี (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	1. ซีโต้ เจ้าแปด (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)
2. พญาชม (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	2. กข 7 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	2. กข 51 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)
3. พวงทอง (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	3. กข 11 (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	3. หอมนิล (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
4. ก้นจูด (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	4. กข 60 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	4. หอมใบเตย (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
5. ขาวใหญ่ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	5. พิษณุโลก 1 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	5. หอมปทุม (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
6. ปิ่นแก้ว (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	6. พิษณุโลก 2 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	6. ข้าวขาวมะลิ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
7. หอมทอง (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	7. สุพรรณ 60 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	7. อรุณยา 1
	8. ชัยนาท (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	9. หอมปทุม (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	10. 41 พวง (ข้าวกลาง 3 เดือน)	

	11. กข 31 (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง) 12. ซีโต้ เจ้าแปด (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง) 13. ไรซ์เบอร์รี่ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง) 14. กข 51 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง) 15. กข 47 (ข้าวกลาง 3 เดือน) 16. กข 61 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง) 17. หอมนิล (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง) 18. หอมใบเตย (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง) 19. ข้าวขามะลิ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
--	---	--

4.2.2 ลักษณะทางกายภาพ

ตำบลมะขามล้มมีพื้นที่การทำนาทั้งสิ้นประมาณ 15,600 ไร่ โดยพื้นที่นาส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นหนอง น้ำท่วมถึง ซึ่งจะอยู่บริเวณบ้านมะขามล้ม บ้านโคกโก บ้านตะลุ่ม ในส่วนของพื้นที่นาตอนมีสภาพเป็นดินดอนสภาพการกักเก็บน้ำจะเก็บน้ำไม่ค่อยอยู่ ซึ่งจะอยู่บริเวณบ้านข่อย บ้านมะขามล้ม บ้านสะแกยางหมู่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลมะขามล้มจะเป็นนาตอนแต่ก็จะมีสลับกับพื้นที่ลุ่มในบางส่วน

4.2.2.1 ระบบน้ำ (แหล่งที่มาของน้ำ เส้นทางน้ำ)

เส้นทางน้ำของตำบลมะขามล้มมีอยู่ 3 สาย คือ

- 1) คลองชลประทาน เป็นคลองที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2512 – 2516 เป็นทางน้ำที่ไหลมาจากแม่น้ำท่าจีนและตัดเข้าสู่คันคลองวัดป่าเลไลยก์ไหลผ่านไปยังคลองสองพี่น้อง
- 2) คลองลำ เป็นคลองที่แยกออกจากแม่น้ำท่าจีนอยู่บริเวณสะพานดอนพรม ตำบลสามนาและผ่านมายังตำบลมะขามล้มบริเวณบ้านสะแกยางหมู่

3) คลองควาย เป็นคลองที่แยกมาจากแม่น้ำท่าจีนบริเวณบ้านโพธิ์เขียวและไหลไปบรรจบกับแม่น้ำท่าจีนอีกครั้งบริเวณบ้านบางยี่หน

4) ฟาร์มปลาในพื้นที่ เนื่องจากตำบลมะขามล้มมีการทำฟาร์มปลาอยู่กว่า 2,000 ไร่ ทำให้มีการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการระบายน้ำเข้าออกบ่ออยู่ตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 ที่ผ่านมามีเป็นตัวช่วยสำคัญที่ทำให้ชาวนาพอที่จะมีน้ำในการทำนา แต่บางครั้งก็จะมีปัญหากันในเรื่องของคุณภาพน้ำ

จากแผนที่เส้นทางน้ำจะเห็นได้ว่าตำบลมะขามล้มใช้น้ำต้นทุนที่มาจากแม่น้ำท่าจีนเป็นหลัก โดยต้นทางปล่อยน้ำมาจากเขื่อนโพธิ์พระยาและไหลผ่านทางเส้นคลองชลประทานที่ตัดเลียบกับถนนริมคลองวัดป่าที่จะตรงไปยังอำเภอสองพี่น้อง โดยตลอดเส้นทางจะมีชุมชนที่ทำนาและบ่อปลา ดึงน้ำไปใช้ตลอดเส้นทาง โดยเฉพาะพื้นที่ของตำบลมะขามล้มที่มีบ่อเลี้ยงปลา กว่า 800 ไร่ ซึ่งจากข้อมูลเส้นทางน้ำที่ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลร่วมกัน ทำให้เกิดความตระหนักว่าในตำบลมะขามล้มไม่มีต้นทุนน้ำของตนเอง ดังนั้นในช่วงหน้าแล้งจึงมักเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ เพราะน้ำที่เปิดจากเขื่อนโพธิ์พระยาไหลมาถึงช้า และมีปริมาณไม่มากนัก โดยเฉพาะคลองชลประทานและคลองควาย น้ำจะแห้งลงอย่างมากจนถึงกันคลอง ทำให้ชาวนาต้องไปซื้อน้ำจากบ่อปลา เพื่อนำมาใช้ในช่วงของการรอฝน

ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้มีการขุดบ่อกักเก็บน้ำในแปลงนาของตนเองและบางส่วนมีการขุดคันดินรอบแปลงนาให้เป็นร่องน้ำเพื่อใช้เป็นที่พักเก็บน้ำในขณะเดียวกันก็ใช้คันดินที่ขุดในการเพาะปลูกพืชสวนครัวและมะม่วง

4.2.3 ภัยคุกคามต่างๆ (โรคข้าว แมลงศัตรูพืช)

แมลงศัตรูพืช

1. เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล จะทำลายข้าวทำให้ต้นข้าวมีอาการใบเหลืองแห้งลักษณะคล้ายถูกน้ำร้อนลวกแห้งตายเป็นหย่อมๆ บางครั้งทำให้ต้นข้าวมีอาการแคระแกร็นต้นเตี้ยขอบใบแห้งวัน
2. หนอนกอข้าว จะเจาะเข้าทำลายข้าวและทำให้ข้าวใบเหี่ยวและเหลือง เมล็ดข้าวลีบทั้งรวง รวงข้าวมีสีขาว
3. เพลี้ยกระโดดหลังขาว จะเข้ามาทำลายข้าวต้นอ่อน ต้นข้าวที่ถูกทำลายใบมีสีเหลืองส้ม บางรายต้นข้าวอาจจะถูกทำลายจนเหี่ยวและแห้งตายในที่สุด ถ้าแปลงไหนจะลงทั้งแปลงเป็นวงกว้างทำให้ชาวนาสูญเสียอย่างมากที่ตำบลมะขามล้มลงหนักในปี พ.ศ.2555 ซึ่งชาวนาส่วนใหญ่แทบไม่ได้ผลผลิต

โรคข้าว

1. โรคกาบใบแห้ง ใบและกาบใบของข้าวจะเหี่ยวแห้ง ทำให้ผลผลิตจะลดลงอย่างมากมาย
2. โรคไหม้ ใบข้าวจะมีแผล บางครั้งช่วงกล้าข้าวจะแห้งพุดตาย เหมือนถูกไฟไหม้ ถ้าข้าวเพิ่งจะเริ่มออกรวง เมล็ดจะลีบหมด
3. โรคใบจุดสีน้ำตาล ทำให้เมล็ดข้าวเปลือกสกปรก เสื่อมคุณภาพ เมื่อนำไปสีข้าวสารจะหักง่าย
4. โรคขอบใบแห้ง ต้นข้าวมีความอ่อนแอ ต้นข้าวจะเหี่ยวเฉาและแห้งตายทั้งต้นโดยที่ชาวนาไม่ทันได้ตั้งตัว
5. โรคใบหงิก ข้าวจะต้นเตี้ยกว่าปกติ ใบแคบและสั้นสีเขียวเข้ม แตกใบใหม่ช้า ทำให้ข้าวออกรวงล่าช้าและให้รวงไม่สมบูรณ์ เมล็ดลีบ ชาวนาบางรายไม่ได้ผลผลิต

4.3 ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลมะขามล้มในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง

4.3.1 สถานการณ์ปัญหาและทัศนคติที่มีต่ออาชีพทำนาของคนในชุมชนตำบลมะขามล้ม

จากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้ พบว่า ชาวนาบางส่วนยังมีทัศนคติเชิงลบ คือ คิดว่าอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย ไม่ว่าจะทำอย่างไรก็มีรายได้น้อย จนบางคนคิดอยากจะเลิกทำนา เพราะว่าทำมาแล้วมีแต่หนี้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การทำนาใน

ปัจจุบันต้องอาศัยเทคโนโลยีการผลิตและสารเคมีมาใช้ จึงจะทำให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น ชาวนาส่วนใหญ่จึงไม่ยอมกลับมาทำนาแบบลดการใช้สารเคมี แม้จะทราบว่ามีความปลอดภัยต่อสุขภาพ เช่นเดียวกับชาวนาตำบลมะขามล้ม ที่ประสบปัญหาหลังฝนฟ้า แม้ว่าจะใช้สารเคมีอย่างเต็มที่ แต่ผลผลิตก็ยังคงต่ำเหมือนเดิม และช่วงอายุของชาวนาที่เพิ่มขึ้น จึงคิดอยากมาทำนาแบบลดการใช้สารเคมี ที่ส่งผลดีต่อสุขภาพและมีผลผลิตพอประมาณ และเพื่อให้การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในชุมชนชัดเจนมากขึ้น ทีมวิจัยจึงได้นำข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุมจากการจัดเวทีประชุมทั้ง 14 หมู่บ้าน มาวิเคราะห์ร่วมกัน พบว่าทัศนคติของชาวนาในตำบลมะขามล้มแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มที่ 1 (กลุ่มคนส่วนใหญ่) : เชื่อว่าอาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยและต้องใช้สารเคมีเท่านั้น คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะทำนาอยู่ระหว่าง 10 – 50 ไร่ ขึ้นไป และเน้นการปลูกจำนวนมาก ๆ และส่งผลผลิตเข้าโรงสีเพียงอย่างเดียว ไม่สนับสนุนให้ลูกหลานมาเป็นชาวนา
- 2) กลุ่มที่ 2 : เชื่อว่าอาชีพชาวนาสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ โดยเน้นการปลูกจำนวนมากๆ (นายทุนในชุมชน) ส่วนใหญ่จะมีที่ดินมากกว่า 50 ไร่ – 200 ไร่ และมีการเช่าที่ดินจากชาวนารายย่อยทั้งในตำบลและนอกตำบล กลุ่มนี้เน้นใช้เทคโนโลยีการเกษตรมาใช้ มีเครื่องจักรและแรงงานของตนเอง กลุ่มนี้เชื่อว่าการปลูกในปริมาณที่มากจะทำให้ได้เงินก้อนใหญ่ และมีทุนทรัพย์ในการใช้สารเคมีได้ทั้งระบบ
- 3) กลุ่มที่ 3 : เชื่อว่าอาชีพชาวนาเป็นงานที่หนักแต่ก็อยากให้ลูกหลานมาทำต่อ ชาวนากลุ่มนี้มักจะใช้สารเคมีควบคุมไปการใช้สารชีวภาพเข้ามาช่วย ลองผิดลองถูกอยู่เสมอ อยากเปลี่ยนไปเป็นเกษตรกรอินทรีย์แต่ก็ไม่มีเวลามาก กลุ่มนี้สนับสนุนให้ลูกหลานมาเป็นชาวนา/รับจ้างทำนา ซึ่งส่วนใหญ่จะทำนาอยู่ระหว่าง 10 – 30 ไร่
- 4) กลุ่มที่ 4 : เชื่อว่าชาวนาเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นส่วนสำคัญของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ได้รับการศึกษาสูง เป็นกลุ่มที่มีรายได้และงานประจำ จะมาทำนาในช่วงวันหยุด โดยจะมีคนในครอบครัวช่วยในการดูแล คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มชาวนาสำนวนน้อย รูปแบบการทำนาจะพยายามหลีกเลี่ยงและลดการใช้สารเคมี จะเน้นการค้นหาสูตรปุ๋ยและสารชีวภาพต่าง ๆ ในการนำมาใช้กับแปลงนา ไม่เน้นปลูกเพื่อขายโรงสีแต่จะนำมาแปรรูปขายด้วยตนเองเป็นหลัก ซึ่งจะมีพื้นที่ปลูกข้าว 1-10 ไร่โดยประมาณและจะใช้ข้าวหลากหลายสายพันธุ์

จากข้อมูลภาพรวมที่ทีมวิจัยได้วิเคราะห์ร่วมกันทำให้ได้ข้อสรุปว่า กลุ่มเป้าหมายหลักในการชวนเข้าร่วมกิจกรรม คือ กลุ่มที่ 3 และ 4 แต่ก็พยายามชวนกลุ่ม 1 และ 2 มาเข้าร่วมในกิจกรรมที่เขาสนใจด้วย

(**หมายเหตุ การวิเคราะห์นี้เป็นเพียงการนำข้อมูลที่ได้จากเวทีประชุมทั้ง 14 หมู่บ้านมาแบ่งกลุ่มประเภทของผู้เข้าร่วมที่ทำให้ทีมวิจัยสามารถนำมาใช้วางแผนการจัดกิจกรรม ไม่ใช่ข้อมูลชาวนาในตำบลมะขามล้มจำนวน 1,104 ครอบครัว)

4.3.2 ปัจจัย เจือจาง ที่นำไปสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำนาที่พึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม

จากหัวข้อ 4.1 – 4.2 ทำให้ทีมวิจัยได้มีการพูดคุยเพื่อสรุปข้อมูลถึงปัจจัยเจือจางที่มีต่อระบบการทำนาข้าว ประกอบด้วย สภาพพื้นที่ ระบบการทำนาข้าว (ขั้นตอน / วิธีการทำนา) ต้นทุนการผลิต สรุปได้ดังตาราง SWOT Analysis ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีต่อระบบการทำนาข้าวของชุมชน

ตาราง SWOT Analysis ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีต่อระบบการทำนาข้าวของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
- มีปยุตามธรรมชาติที่มากับน้ำท่วมขัง ทำให้ดินดีมีธาตุอาหารสมบูรณ์ - อยู่ใกล้ชลประทานมีน้ำตลอดทั้งปี (ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่ปล่อย) - เป็นพื้นที่ราบลุ่มสามารถเก็บน้ำได้ดีเหมาะกับการทำนา - สภาพดินเป็นดินเหนียวผสมดินร่วนซึ่งเหมาะกับการทำนา - มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำนาตลอดทั้งปี - วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการทำนาดั้งเดิมยังคงอยู่ช่วยให้เกิดการทำนาพึ่งพิงธรรมชาติได้จริง - ชาวบ้านมีประสบการณ์การทำนาอย่างต่อเนื่องและปรับตัวเพื่อให้อาณาการอยู่รอดได้ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง - ชาวนามีการรวมกลุ่มกันทำนา และค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ - ชาวนามีที่ดินเป็นของตนเองและพร้อมลงมือทำนาต่อเนื่อง	- เป็นพื้นที่ราบลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม - ศัตรูพืชมาก เช่น นก หนู แมลง เป็นต้น - มีน้ำเสียจากบ่อปลาไหลมาลงในพื้นที่นาบางแปลง - การทำนาต้องใช้สารเคมีทุกขั้นตอนเพราะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อจากภายนอกซึ่งมีความต้องการสารอาหารมากและอ่อนแอ และมีความเชื่อว่าการใช้สารเคมีจะช่วยให้ได้ผลผลิตสูง - ชาวนาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ต้องจ้างแรงงานเข้ามาช่วย - ชาวบ้านบางกลุ่มมีทัศนคติต่อการทำนาแบบพึ่งพาตนเองว่าไม่สามารถทำได้จริงทำได้ก็ในปริมาณไม่มาก ผลผลิตได้น้อย - ความคิดของชาวนาว่าการทำนาเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยและไม่สนับสนุนให้ลูกหลานกลับมาทำนา	- ทำนาได้ตลอดทั้งปีเนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้คลองชลประทานมีน้ำเข้าถึง (ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่ปล่อยมาจากประตูน้ำ) - ทำนาได้ผลผลิตดีเนื่องจากเป็นสภาพพื้นที่ลุ่ม - ชาวนาจะเจริญเติบโตอย่างมากในช่วงหลังจากน้ำท่วม ที่มีการสะสมของดินตะกอนที่เป็นปุ๋ย - ชาวนาบางกลุ่มเริ่มหันมาสนใจการทำนาข้าวลดสารพิษ และเริ่มหันมารวมกลุ่มค้นหาวิธีการที่เหมาะสมร่วมกัน - ชาวนาได้รับความรู้จากหลายหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงานในพื้นที่ - มีบ่อปลาในพื้นที่พร้อมที่จะช่วยปล่อยน้ำมาช่วยชาวนา (ชาวนาขอซื้อ) - อยู่ใกล้กับที่ตั้งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชาวนาทำให้สามารถเข้าไปขอความรู้ปรึกษา/ขอการสนับสนุนได้ไม่ยากนัก	- น้ำท่วมช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ของทุกปี (ยกเว้น 3 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2556) ทำให้ไม่สามารถทำนาได้ - เกิดปัญหาน้ำแล้งในปี พ.ศ.2557 – 2558 ทำให้ไม่สามารถทำนาได้ - เนื่องจากสภาพพื้นที่ดีชาวนาจึงทำนาอย่างต่อเนื่อง ไม่พักที่ดินใช้ดินอย่างต่อเนื่องทำให้สภาพดินเสีย ผลผลิตลดน้อยลง - แมลงศัตรูข้าว เช่น เพลี้ยกระโดด หนู มาคอยทำลายและกัดกินข้าวในแต่ละช่วงเวลา ทำให้ชาวนาต้องพึ่งพาสารเคมี - ทัศนคติของชาวนาบางส่วนที่ไม่เชื่อมั่นต่อการปรับเปลี่ยนการทำนา - มุมมองของชาวนาบางส่วนที่ถูกกดทับจากหน่วยงานภายนอกมาตลอด โดยเฉพาะการต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐมากกว่าการพึ่งพาตนเอง

จากการเก็บข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขที่มีต่อระบบการทำนาข้าวของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ชาวนามีการรวมกลุ่มกันทำนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีภูมิปัญญาการทำนาที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและมีสภาพพื้นที่ที่ราบลุ่มที่เอื้อต่อการทำนา ตลอดจนการค้นหาคำความรู้สม่ำเสมอทำให้ชาวนาสามารถเอาตัวรอดท่ามกลางภาวะวิกฤติได้ แต่จากความเชื่อและทัศนคติที่มีด้านลบต่ออาชีพทำนา ทำให้ชาวนายังคงมีการใช้สารเคมีแทนการทำนาข้าวปลอดภัย แม้ว่าจะทราบว่าการทำนาข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีจะช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้ ตลอดจนระบบการเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่/สภาพแวดล้อม ทำให้ระบบชลประทานเปลี่ยนแปลงไป การเพิ่มขึ้นของแมลงศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตที่ได้ลดลง และทำให้ชาวนาต้องหาอาชีพเสริมระหว่างช่วงที่ไม่มีการทำนาข้าว

4.3.3 บทเรียนในการทำนาที่เน้นการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม

จากการดำเนินโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ดังในหัวข้อ 4.2 ทำให้เห็นข้อจำกัดหลายด้านในการทำนา ประกอบกับชาวนามีอายุที่เพิ่มขึ้น ทำให้ทีมวิจัย (นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต) หันมาทดลองทำนาข้าวแบบไม่ใช้สารเคมี ซึ่งจากการทำนาโดยใช้แต่น้ำหมักชีวภาพ ทำให้ได้ผลผลิตถึง 18 เกวียน จากพื้นที่นา 20 ไร่ สามารถช่วยลดต้นทุนได้จริง น้ำหมักชีวภาพที่ใช้ ได้แก่ จุลินทรีย์จาวปลวก น้ำ หมักสะเดา ฮอร์โมนไข่ และเชื้อราเขียว ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่เปรียบเทียบกันได้ คือ ทำนาเคมี มีต้นทุน 6,020 บาท/ไร่ ใช้น้ำหมักชีวภาพ มีต้นทุน 2,670 บาท/ไร่ และการทำนาแบบผสมผสานระหว่างเคมีกับน้ำหมักชีวภาพ มีต้นทุน 4,170 บาท/ไร่ ตามลำดับ

4.3.3.1 สรุปต้นทุนการทำนาของชาวนาตำบลมะขามล้ม

สรุปต้นทุนในการทำนาทั้ง 3 รูปแบบ ของตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (พื้นที่นาหลุม)					
แบบใช้สารเคมีเต็มที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบหลีกเลี่ยงการใช้สาร	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบผสมทั้ง 2 อย่าง	ต้นทุน (บาท/ไร่)
ค่าเมล็ดพันธุ์	420	ค่าเมล็ดพันธุ์	-	ค่าเมล็ดพันธุ์	-
ค่าปุ๋ย	700	ค่าปุ๋ยอินทรีย์	700	ค่าปุ๋ย+ปุ๋ยอินทรีย์	2,200
ค่ายา	3,500	ค่าสารชีวภาพ	500	ค่ายา+ค่าสารชีวภาพ	500
ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500
ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120
ค่าวิดน้ำ	100	ค่าวิดน้ำ	100	ค่าวิดน้ำ	100
ค่าจ้างแรงงาน	680	ค่าจ้างแรงงาน	250	ค่าจ้างแรงงาน	250
		วัตถุดิบทำน้ำหมักชีวภาพ	500	วัตถุดิบทำน้ำหมักชีวภาพ	500
รวม	6,020	รวม	2,670	รวม	4,170

สรุปต้นทุนในการทำนาทั้ง 3 รูปแบบ ของตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (พื้นที่นาดอน)					
แบบใช้สารเคมีเต็มที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบหลีกเลี่ยงการใช้สาร	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบผสมทั้ง 2 อย่าง	ต้นทุน (บาท/ไร่)
ค่าเมล็ดพันธุ์	420	ค่าเมล็ดพันธุ์	-	ค่าเมล็ดพันธุ์	-
ค่าปุ๋ย	800	ค่าปุ๋ยอินทรีย์	700	ค่าปุ๋ย+ปุ๋ยอินทรีย์	2,200
ค่ายา	3,800	ค่าสารชีวภาพ	500	ค่ายา+ค่าสารชีวภาพ	500
ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500
ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120
ค่าวิดน้ำ	500	ค่าวิดน้ำ	500	ค่าวิดน้ำ	500
ค่าจ้างแรงงาน	680	ค่าจ้างแรงงาน	350	ค่าจ้างแรงงาน	450
		วัตถุดิบทำน้ำหมักชีวภาพ	500	วัตถุดิบทำน้ำหมักชีวภาพ	500
รวม	6,820	รวม	3,370	รวม	4,770

4.3.3.2 ข้อมูลสารชีวภาพที่นำมาใช้ในการทำนาเพื่อลดการใช้สารเคมี

คุณสมบัติของน้ำหมักชีวภาพ ได้แก่ ไตโครามา หรือเชื้อราเขียว ช่วยป้องกันโรคเชื้อราต่างๆ สมุนไพรสะเดา ช่วยในการไล่แมลงศัตรูพืชต่างๆ ตูแลโรคที่เกิดจากแมลง จุลินทรีย์จาวปลวก ช่วยสลายข้าวตืด หนวดดอกขาว บำรุงดิน และเป็นฮอร์โมนชั้นดี และฮอร์โมนไข่ ช่วยบำรุงให้ข้าวแข็งแรง ออกรวงดี น้ำนมดี และเมล็ดโต

วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพ

หลังจากที่ทีมวิจัยได้นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกับชาวนาแล้ว นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต จึงชวนให้ชาวนาที่เข้าร่วมโครงการมาช่วยกันทำสมุนไพร โดยสมุนไพรจะช่วยให้ต้นข้าวแข็งแรง ต้านทานโรคต่างๆ ได้ดี สิ่งที่สำคัญช่วยชาวนาลดต้นทุนดังนี้

1. เชื้อราเขียว

ส่วนประกอบ ปลายข้าว / ข้าวหุงสุก หัวเชื้อไตรโคเดอร์

นำข้าวที่หุงสุกมาใส่ถุงที่เตรียมไว้พอประมาณ รองข้าวที่ใส่ถุงไว้ด้วยใช้หลังมือแตะดู เมื่อข้าวอุ่นได้ที่แล้วให้ใช้เข็มเย็บมาเจาะที่ถุงให้เป็นรูประมาณ 30 รู แล้วนำหัวเชื้อมาใส่ในถุงพอประมาณ แล้วนำมาเรียงใส่ตะแกรงที่เตรียมไว้ ทิ้งไว้ประมาณ 7 - 8 วัน พอเชื้อเริ่มเป็นสีเขียวหรือเรียกว่าเชื้อราเขียว ก็นำมาใช้ได้

2. สมุนไพรสะเดาไล่แมลง

ส่วนประกอบ เมล็ดสะเดาบดละเอียด จำนวน 5 กิโลกรัม แอลกอฮอล์ 40% หรือเหล้าขาว จำนวน 4 ขวดเล็ก น้ำส้มสายชู 5% จำนวน ครึ่งขวดเล็ก น้ำสะอาด จำนวน 5 ลิตร ภาชนะพลาสติกทึบแสงมีฝาปิด สำหรับใช้หมัก จำนวน 1 ใบ

วิธีการทำ เตรียมสะเดา น้ำ จากนั้นนำส่วนผสมทั้งหมดเทใส่ถัง คนให้เข้ากันใส่น้ำเพิ่มให้เต็ม 200 ลิตร แล้วนำถุงพลาสติกมาปิดฝาถังให้มิดชิด ทิ้งไว้ประมาณ 7 - 8 วัน แล้วเปิดให้อากาศเข้า และปิดไว้เหมือนเดิม เมื่อครบ 10 วัน ก็นำไปใช้ได้

3. จุลินทรีย์จาวปลวก เป็นจุลินทรีย์ช่วยสังเคราะห์แสง

ส่วนผสม จาวปลวกบดให้ละเอียด 1 กิโลกรัม ข้าวสุก 1 กิโลกรัม น้ำ 50 ลิตร นำดินจาวปลวกบดให้ละเอียดมาผสมข้าวสุกและน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ คนให้เข้ากัน ปิดฝาถังด้วยถุงพลาสติกทิ้งไว้ 7 - 8 วัน หรือนานกว่านี้ก็ได้ และนำไปใช้ได้

สรรพคุณ ช่วยกำจัดข้าวตืด หนวดดอกขาว วัชพืชต่างๆ ได้ดี บำรุงดิน และเป็นฮอร์โมนชั้นดีอีกด้วย

วิธีการทำ ใส่ข้าวหนึ่งในกะละมังผสม 3 กก. ใส่จาวปลวกบดละเอียด 1กก. ใช้มือคลุกเคล้าส่วนผสมให้เข้ากันเสร็จแล้วนำไปเทใส่ในถังหมักที่เตรียมไว้แล้วใส่น้ำ 10 ลิตรลงไปผสมใส่น้ำข้าวข้าว 5 ลิตรลงไปให้เข้ากันคนให้เข้ากันเสร็จแล้วปิดฝาทิ้งไว้ 3 วัน แล้วเปิดฝาทิ้งหมักจะเห็นเป็นเชื้อราขาวๆเหมือนดอกเห็ดเล็ก ๆ ให้เทน้ำใส่เพิ่มเข้าไปอีก 10 ลิตร และทำการคนให้เข้ากันครบ 10 วันนำไปใช้ได้

4. ฮอร์โมนไข่

ส่วนผสม ไข่ไก่ 5 กิโลกรัม นมเปรี้ยว กากน้ำตาล 1 กิโลกรัม น้ำมะพร้าว เทส่วนผสมทั้งหมด คนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ประมาณ 7 - 8 วัน หรือจะนานกว่านั้นก็ได้

สรรพคุณ ช่วยบำรุงต้นข้าวให้แข็งแรงสมบูรณ์ ออกรวงดี มีน้ำหนักร

วิธีการทำ ตอกไข่ลงในขวด เขย่าให้เป็นเนื้อเดียวกัน เติมนมเปรี้ยวและน้ำตาลทรายแดง/กากน้ำตาล/น้ำมะพร้าว อย่างละ 1 ขอนโต๊ะเขย่าให้เข้ากัน ตั้งทิ้งไว้ 3 วันนำไปใช้ได้

4.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการที่ทีมวิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้มาค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปได้ดังนี้

1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้ม และจัดประชุมทุกเดือน
2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน
3. จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบลดใช้สารเคมี

4. ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี
5. การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง
6. การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำข้าวขาวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น

4.4.1 สรุปจากการดำเนินงานในระยะที่ 3

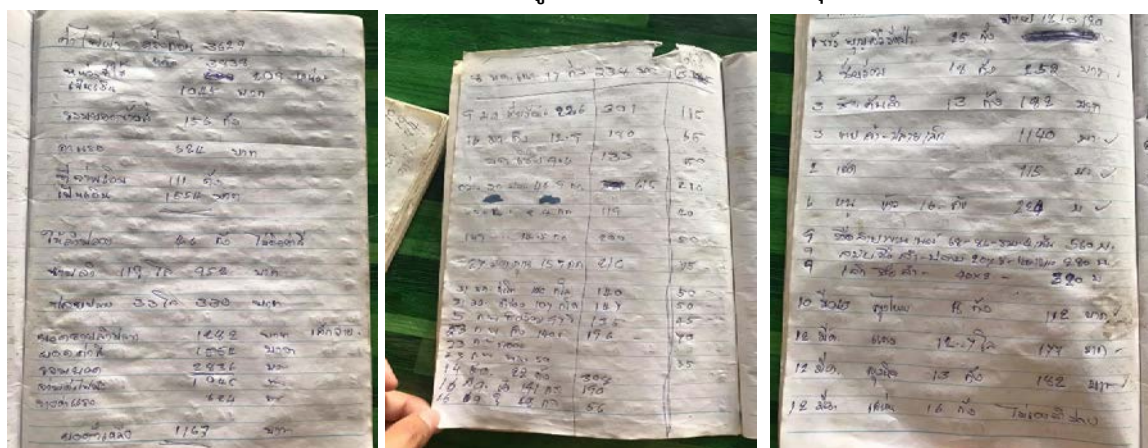
กิจกรรม	วิธีการ/รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้ม และจัดประชุมทุกเดือน	1) ทีมวิจัยเป็นแกนหลักในการจัดตั้งกลุ่ม 2) เปิดรับคนในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรชาวนา (ไม่ได้จำกัดเฉพาะชาวนา) ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม 22 คน โดยมีนางธัญญ์รัศม์ นิมนอนงค์ เป็นประธานกลุ่ม นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต นางลำดวน ดิษฐ์วุฒิ และนางสมบุญ มาตรวิจิตร เป็นเลขาธิการกลุ่ม และมีนายวินัย มาตรวิจิตรและนายเฉลิมวิศว์ นิมนอนงค์ ทำหน้าที่เป็นคนดูแลโรงสีชุมชน / สีข้าว 3) กติกากลุ่ม คือ การมาประชุมร่วมกัน 2 เดือน/ครั้ง โดยทีมวิจัยจะกำหนดวันประชุมและแจ้งก่อนล่วงหน้า 7 วัน ประเด็นการพูดคุยจะเน้นไปที่การนำบทเรียนในการทำนาของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน / นำเสนอข้อมูลที่ได้ฟังจากการประชุมเครือข่าย / การทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันตามความสนใจ เช่น การจัดทำปุ๋ยชีวภาพ / จุลินทรีย์จาวปลวก เป็นต้น	1) เกิดกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มชาวนา ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ตลอดจนเป็นพื้นที่กลางในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการทำนาลดการใช้สารเคมี 2) เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่คนในชุมชนมีพื้นที่ให้พูดคุยเรื่องราวการทำงานร่วมกัน 3) สร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม / คนในชุมชน เป็นพื้นที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของชุมชนที่ได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยไม่ได้หวังผลประโยชน์
2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน	1) จัดทำแปลงนาทดลองจำนวน 3 ไร่ (ปี 2561) โดยที่สมาชิกกลุ่มมาทำนาด้วยกัน โดยเป็นแปลงนาของ นายเฉลิมวิศว์ นิมนอนงค์ 2) การทำนาในแปลงทดลองจะหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิต และเน้นไปที่การใช้สารชีวภาพโดยสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวนาจะมาร่วมเรียนรู้ร่วมกัน 3) รูปแบบการทำนา เป็นนาหว่านข้าวออก หว่านน้ำตม โดยการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมนิลและหอมใบเตยที่ถูกเพาะให้งอก มีขนาดตุ่มตา (มีรากงอกประมาณ 1-2 มิลลิเมตร) 4) มีการปรับพื้นที่นาให้เรียบสม่ำเสมอ และมีคันนาล้อมรอบและสามารถควบคุมน้ำได้ (เป็นแปลงนาดัดทางรถไฟมีคันดินล้อมรอบ) 5) การเตรียมดินหลังการเก็บเกี่ยวข้าวรอบเก่าแล้ว มีการพักดิน 3 เดือน และปล่อยให้เมล็ดข้าวที่ร่วงหล่นในนามีเวลางอกเป็นต้นข้าว เพื่อลดปัญหาข้าวเรื้อ หรือข้าววัชพืชในนาแล้วจึงไถตะ 6) ปล่อยน้ำเข้าพอให้ดินชุ่มอยู่เสมอ ประมาณ 5-10 วัน เพื่อให้เมล็ดวัชพืช งอกขึ้นมาเป็นต้นอ่อนเสียก่อนจึงปล่อย	1) ได้ข้าวจากการผลิตทั้งสิ้น 270 ถัง เฉลี่ยไร่ละ 90 ถัง หรือประมาณ 2,700 กิโลกรัม 2) สมาชิกในกลุ่มทั้ง 22 คน ได้รับการแบ่งข้าวคนละ 6 ถัง รวมทั้งสิ้น 132 ถัง เหลือข้าวเข้ากองกลางกลุ่มจำนวน 138 ถัง 3) ข้าวทั้ง 138 ถังที่เหลือจากการแบ่งให้สมาชิกจะถูกนำเข้าพิธีการขนข้าวเข้ายุ้งและการทำขวัญข้าว 4) ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ร่วมทุกข์และร่วมสุขด้วยกัน 5) เกิดความรู้ในการทำนาแบบลดใช้สารเคมีที่นักวิจัยแต่ละคนสามารถนำมาปรับใช้ในแปลงนาของตนเอง 6) ทีมวิจัยได้รับความสุขและเกิดความสัมพันธ์จากการได้มีพื้นที่พูดคุยและรับผิดชอบร่วมกัน 7) ทีมวิจัยได้เรียนรู้การแบ่งปันเนื่องจากไม่ได้นำตัวเงินมาเป็นตัวตั้งแต่สนใจไปที่การได้ทดลองทำร่วมกัน ผลผลิตที่ได้จะถูกจัดสรรเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่ใช่เป็นจำนวนเงิน 8) ทีมวิจัยและคนในชุมชนมีต้นแบบและเห็นรูปธรรมในการทำนาแบบลดการใช้สารเคมี

	น้ำเข้านา แล้วทำการไถแปรและคราด ทำแบบนี้ 2 ครั้ง โดยทิ้งระยะห่างกันประมาณ 4-5 วัน หลังจากไถแปรและคราดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชังน้ำไว้ประมาณ 3 สัปดาห์ เพื่อให้ลูกหญ้าที่เป็นวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา ขาเขียด หัวทรงกระเทียม ผักปอดและกกเล็ก เป็นต้น งอกเสียก่อน จึงคราดให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ลูกหญ้าจะหลุดลอยไปติดคันนาใต้ทางลม ก็จะสามารถช้อนออกได้หมด เป็นการทำลายวัชพืชรวิธีหนึ่ง เมื่อคราดแล้วจึงระบายน้ำออกและปรับเทือกให้สม่ำเสมอ 7) ย่ำฟางข้าวให้จมลงไปในดินแทนการไถ หลังจากย่ำแล้วเอาน้ำแช่ไว้ ให้ฟางเน่าเปื่อยจนหมดความร้อนเสียก่อน 2 อาทิตย์ แล้วจึงย่ำใหม่ 8) เมล็ดข้าวที่ใช้เป็นเมล็ดข้าวหอมนิลและหอมใบเตยจากการทดลองผลิตครั้งก่อน 9) เนื่องจากพันธุ์ข้าว เป็นพันธุ์ข้าวนาปีซึ่งมีลำต้นสูง จึงทำการหวานข้าวให้ต่ำ ให้อายุข้าวจากหวานถึงออกดอกประมาณ 70-80 วัน เนื่องจากความยาวแสงจะลดลง จะทำให้ต้นข้าวเตี้ยลง เนื่องจากถูกจำกัดเวลาในการเจริญเติบโตทางต้นและทางใบ ทำให้ต้นข้าวแข็งแรงและไม่ล้มง่าย 10) การควบคุมระดับน้ำจะเริ่มตั้งแต่เริ่มหวานจนข้าวแตกกอ ระดับน้ำจะอยู่ที่ไม่เกิน 5 เซนติเมตร เมื่อข้าวแตกกอเต็มที่ ระดับน้ำอาจเพิ่มสูงขึ้นได้ (ห้ามต้องสังเกตทุกวัน) เพื่อจะได้ไม่ต้องสูบน้ำบ่อยๆ แต่ไม่ควรเกิน 1 ฝ่ามือ (ประมาณ 10 เซนติเมตร) เพราะถ้าระดับน้ำสูงจะทำให้ต้นข้าวที่แตกกอเต็มที่แล้ว เพิ่มความสูงของต้น และความยาวของใบโดยใช้เหตุ 11) การจัดการวัชพืชมั้ใช้การปล่อยน้ำคุมวัชพืช ถ้าคุมไม่อยู่ ทีมจะช่วยกันเดินเก็บอาจจะดูแลได้ไม่หมดแต่ก็พยายามไม่ใช้สารเคมี 12) การใส่ปุ๋ยจะไม่ใส่ปุ๋ยเคมี แต่จะใส่เพียงปุ๋ยคอกและขี้ไก่ ส่วนหนึ่งมีปุ๋ยจากเศษฟางข้าวซึ่งการทำนาครั้งนี้ไม่ได้เผาฟาง/ตอซังข้าว 13) การเก็บเกี่ยวต้องจ้างรถเกี่ยวมาเกี่ยวโดยทีมวิจัยจะช่วยกันเกี่ยวข้าวข้างคันนาที่ตกหล่นร่วมกัน 14) ข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวจะไม่นำไปขายเข้าโรงสี แต่จะนำไปเข้าพิธีชนข้าวขึ้นยุง และแจกจ่ายให้กับสมาชิกในทีม	
--	--	--

	15) ข้าวที่เหลือจากการแจกให้กับสมาชิกจะเก็บไว้เป็นกองกลางของกลุ่มเกษตรกรชาวนาในกรณีที่มีสมาชิกเกิดข้อจำกัดเรื่องพันธุ์ข้าวฉุกเฉินสามารถมาขอยืมไปปลูกได้ 16) ต้นทุนในการผลิตแปลงนาทดลองอยู่ที่ไร่ละ 2,420 บาท โดยที่แรงงานการผลิตจะเป็นการลงแรงกันในกลุ่มมากกว่าการจ้างแรงงาน (สมาชิก 22 คน ออกเงินเฉลี่ยเท่ากันทุกคน)	
3. จั ด เ ว ที่ ป ระ ช า สั ม พันธ์ โครงการในชุมชนทุก หมู่บ้าน เพื่อสร้างการ เรียนรู้ในการทำนา ข้าวแบบลดใช้สารเคมี	1) ทีมวิจัยประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบข้อมูลการนำเสนอ 2) แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยและมอบหมายการประสานงานการจัดเวทีแต่ละหมู่บ้าน 3) ทีมวิจัยประชุมวางแผนการจัดเวทีชุมชนในการนำเสนอข้อมูลรายหมู่บ้าน 4) ทีมวิจัยและลูกหลานเยาวชนรุ่นใหม่เตรียมเอกสารการนำเสนอข้อมูล 5) จัดเวทีประชุมในแต่ละหมู่บ้านร่วมกัน 6) มีการสรุปบทเรียนการประชุมและนำข้อเสนอจากเวทีประชุมมาคุยกันในทีมวิจัย	1) คนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลและผลลัพธ์ในการดำเนินโครงการ โดยมีรูปธรรมจากการทดลองปฏิบัติช่วยยืนยันผลลัพธ์จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนา 2) เกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวหันกลับมาทำนาแบบลดใช้สารเคมีและหันกลับมาปลูกข้าวไว้ทานของตนเอง โดยที่การปลูกเพื่อขายก็ยังคงไว้แต่กระตุ้นให้มีการแบ่งแปลงนาไว้ 1-3 ไร่ สำหรับการปลูกข้าวสำหรับการบริโภคในครัวเรือน 3) ทีมวิจัยเกิดการพัฒนาทักษะในการนำเสนอและเกิดความมั่นใจและความภาคภูมิใจในการบอกเล่าข้อมูลผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการและการทำแปลงนาทดลอง
4. ปรับเปลี่ยนวิธีการ ทำ น า โดย ใช้ สารชีวภาพและลด การใช้สารเคมี	1) ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวนา แบ่งแปลงนาข้าวของตนเองออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ส่วนที่ 1 การทำนารูปแบบเดิมที่เน้นการปลูกไว้เพื่อขายเป็นเงินก้อน 2) ส่วนที่ 2 การทำนาข้าว 1 – 2 ไร่เพื่อปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี โดยเป็นพันธุ์ข้าวที่มีคนมาติดต่อขอซื้อ ทั้งพันธุ์หอมนิลและพันธุ์หอมใบเตย (ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ รพ.สต. / ครู / พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และใช้เป็นของขวัญฝากในช่วงเทศกาลต่างๆ) 3) ส่วนที่ 3 ปลูกข้าวไว้ทานเอง คนละ 1-3 ไร่เพื่อบริโภคในครัวเรือนเหลือแล้วจึงขายให้คนในหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะเป็นข้าวพันธุ์หอมปทุม ซึ่งเป็นข้าวที่ชาวนาบ้านมะขามล้มนิยมรับประทาน (จากการสอบถามร้านขายข้าวสารในหมู่บ้าน)	1) ทีมวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนามีข้าวไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายในการซื้อข้าวสาร / ชาวนาก้าวข้ามความเชื่อเรื่องการไม่บริโภคข้าวของตนเอง เพราะมีสารเคมีและรสชาติไม่อร่อย 2) ทีมวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนามั่นใจได้ว่าข้าวที่ตนเองรับประทานในครัวเรือนมีความปลอดภัย เนื่องจากลงมือปลูกด้วยตนเอง
5. การรื้อฟื้นภูมิ ปัญญาการทำขวัญข้าว และ จั ด กิ จ กรรม	1) ทีมนักวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนา จะนำข้าวที่เหลือจากการจัดสรรให้กับสมาชิกมาเข้าร่วมพิธีกรรมการชนข้าวขึ้นยุง / การสู่ขวัญและรับขวัญข้าว โดยมีการเชิญหมอขวัญ	1) เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและประเพณีการชนข้าวเข้ายุง และการทำขวัญข้าวร่วมกัน

ประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น	จากบ้านโคกโก ซึ่งเป็นหมอขวัญคนสุดท้ายของตำบลมาทำพิธี 2) เชิญผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมาร่วมกิจกรรม โดยจะมีการทำบุญเลี้ยงเพลพระ (อาหารกลางวัน) ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งค่าใช้จ่ายจะมาจากการบริจาคร่วมกันของคนในชุมชน และอาหารที่ใช้เลี้ยงพระและเลี้ยงผู้เข้าร่วมพิธีมาจากการถือปิ่นโตมาของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3) ทีมวิจัยจะเน้นเชิญกลุ่มเป้าหมายจากหลายช่วงวัยเพื่อช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้ใหญ่ 4) เมื่อเสร็จกิจกรรมทีมวิจัยจะกลับมานั่งสรุปความรู้ร่วมกัน	2) เกิดความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัย คนในชุมชนที่ได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมาจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน 3) คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนา 4) ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจจากการได้เป็นผู้รื้อนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับพิธีกรรมในชุมชน 5) เกิดการรื้อฟื้นคุณค่าและความหมายของข้าว ที่เลือนหายไปจากชุมชนทั้งการเคารพพระแม่โพสพ / การขอบคุณเครื่องมือการทำนา / การขอบคุณพระแม่ธรณี / การรื้อฟื้นวิถีชาวไทยพวนบ้านมะขามล้ม
6. การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง	1) ได้รับงบประมาณจากสถาบันทิศทางไท ในการซื้อเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก 2) สนับสนุนให้ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวนาสีข้าวกินเองในชุมชน 3) มีการจดบันทึกการสีข้าวทุกครั้งเมื่อมีคนมาใช้เครื่องสีข้าวและนำข้อมูลมาพูดคุยกันประจำเดือน 4) นำข้อมูลมาสรุปร่วมกันและผลักดันข้อมูลไปสู่การเขียนแผนการซื้อโรงสีข้าวชุมชน (ขนาดกลาง) 5) มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การดูแลการสีข้าว ค่าใช้จ่ายในการสีข้าวและการบริหารจัดการทั้งการจ่ายค่าไฟฟ้าและการซ่อมบำรุง โดยตั้งเครื่องสีข้าวไว้ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 6) มีการแปรรูปข้าวโดยมีเครื่องขึ้นของชุมชนที่สมาชิกสามารถมาใช้ประโยชน์ได้ หากต้องการขายข้าวสาร 7) มีการนำข้อมูลการสีข้าวในแต่ละเดือนมาสรุปและจัดระบบข้อมูลร่วมกัน	1) เกิดโรงสีข้าวชุมชนที่ช่วยให้คนในชุมชนไม่ต้องไปสีข้าวที่โรงสีขนาดใหญ่ โดยราคาไม่แพง 2) ทีมวิจัยและคนในชุมชนหันมาบริโภคข้าวของตัวเอง 3) ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกิดทักษะการบริหารจัดการร่วมกัน 4) คนในชุมชนได้ข้าวที่มีคุณภาพและลดการการใช้สารเคมีไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน

ตัวอย่างภาพการจดบันทึกข้อมูลการสีข้าวเพื่อบริโภคของชุมชน (ช่วงแรก)

ตัวอย่างภาพการจดบันทึกข้อมูลการใส่ข้าวเพื่อบริโภคของชุมชน (จัดระบบเอกสารแล้ว)

บันทึกข้อมูลการใส่ข้าวเพื่อบริโภคของชุมชน เดือนมกราคม 2561

วัน/เดือน/ปี	รายชื่อผู้ใส่	จำนวนที่ใส่ข้าว (ถัง)	ค่าใส่ข้าว ถังละ 9 บาท	ค่าตอบแทนผู้ใส่ข้าว ถังละ 5 บาท
6 มกราคม	ส.วิเศษ	26	234	130
8 มกราคม	อ.วิเศษ	17	153	85
8 มกราคม	น.วิเศษ	25	225	125
9 มกราคม	อ.วิเศษ	16	144	80
16 มกราคม	อ.วิเศษ	7	63	35
16 มกราคม	อ.วิเศษ	5	45	25
25 มกราคม	อ.วิเศษ	12	108	60
25 มกราคม	อ.วิเศษ	41	369	205
27 มกราคม	อ.วิเศษ	14	126	70
31 มกราคม	อ.วิเศษ	18	162	90
31 มกราคม	อ.วิเศษ	10	90	50
	รวม	257	2,043	1,105

ข้อมูลการใช้เครื่องสีข้าวชุมชนปี 2561

เดือนที่สี	จำนวนที่สีข้าว (ถัง)	ค่าสีข้าว ถังละ 9 บาท	ค่าตอบแทนผู้สีข้าว ถังละ 5 บาท
มกราคม	31	279	155
กุมภาพันธ์	57	513	285
มีนาคม	76	684	380
เมษายน	61	549	305
พฤษภาคม	73	657	365
มิถุนายน	47	423	235
กรกฎาคม	87	783	435
สิงหาคม	71	639	355
กันยายน	107	963	535
ตุลาคม	66	594	330
พฤศจิกายน	97	873	485
ธันวาคม	92	828	460
รวม	865 ถัง	7,785	4,325

หมายเหตุ 1 ถัง = 10 กิโลกรัม

ข้อมูลการใช้เครื่องสีข้าวชุมชนปี 2562

เดือนที่สี	จำนวนที่สีข้าว (ถัง)	ค่าสีข้าว ถังละ 9 บาท	ค่าตอบแทนผู้สีข้าว ถังละ 5 บาท
มกราคม	227	2,043	1,135
กุมภาพันธ์	171	1,539	885
มีนาคม	163	1,467	815
เมษายน	113	1,017	565
พฤษภาคม	167	1,503	835
มิถุนายน	98	882	490
กรกฎาคม	114	1,026	570
สิงหาคม	153	1,377	765
กันยายน	192	1,728	960
ตุลาคม	104	936	520
พฤศจิกายน	97	873	485
ธันวาคม	131	1,179	655
รวม	1,730 ถัง	15,570	8,650

หมายเหตุ 1 ถัง = 10 กิโลกรัม

4.4.2 สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย กิจกรรม 6 กิจกรรม คือ 1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้มและจัดประชุมทุกเดือน 2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน 3. จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบลดใช้สารเคมี 4. ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี 5. การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง และ 6. การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำขวัญข้าวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น ซึ่งจะพบว่า เมื่อผ่านกระบวนการก้าวข้ามเรื่องการทำนาด้วยสารชีวภาพ มีทางรอดทั้งเรื่องสุขภาพและความภาคภูมิใจที่ได้กินข้าวที่ปลูกเองปลอดภัย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีคนทำนาด้วยสารชีวภาพไม่มาก แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เห็นได้จากการนำข้าวมาสีในโรงสีชุมชนเพิ่มขึ้น เป็นตัวชี้วัดว่า มีแนวโน้มการทำนาปลอดสารเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2561 – 2562 นอกจากนี้ชาวนาก็มีความรู้เรื่องการทำสารชีวภาพไว้ใช้เองเพิ่มขึ้นตามลำดับด้วย

อย่างไรก็ตาม พบว่า สุดท้ายการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง คือ ชาวนาต้องมีการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ต้นทุน ผลผลิต และนำไปสู่การวางแผนในแปลงทดลอง โดยการแบ่งดำเนินการ 1 ส่วนจากพื้นที่ทั้งหมด 3 ส่วน เพื่อวิเคราะห์ผลการทำนาด้วยสารชีวภาพร่วมกัน และได้ข้อสรุปว่า การทำนาด้วยสารชีวภาพมีต้นทุนน้อยและมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ เหลือจึงจำหน่าย เป็นการพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง เมื่อชาวนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ ก็ขยายผลไปสู่การสีข้าวขาย และจัดจำหน่ายในรูปแบบกลุ่มที่รวมกันทำ ทำให้เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาในการทำนาแบบดั้งเดิมกลับมาด้วย เกิดการรวมกลุ่มกันทำนาด้วยสารชีวภาพสามารถทำได้ทั้งในพื้นที่กลุ่มและพื้นที่ดอน เกิดองค์ความรู้จากการลงมือทำร่วมกันจนเกิดความมั่นใจก่อนที่จะขยายผลการทำนา เมื่อเกิดการรวมกลุ่มของชาวนาเป็นการสร้างความเข้มแข็งจนหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนอุปกรณ์ ความรู้ และโรงสีข้าวชุมชนมาให้ชาวนาได้ทำนาครบวงจร เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาวนาบ้านมะขามล้มอยู่ได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลวิจัย

บ้านมะขามล้มตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนในเขตตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง และมีคลองชลประทานผ่านถึง 3 สาย ทำให้บ้านมะขามล้มมีอาชีพทำนาเป็นหลัก จากเดิมที่มีเพียง 3 หมู่บ้าน จึงมีคนอพยพเข้ามาทำมาหากินเพิ่มขึ้นจากเดิม 12 ครอบครัวเป็น 14 หมู่บ้านในปัจจุบัน และหนึ่งในนั้นก็มีชาวลาวพวนเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับคนจีนและคนพื้นถิ่นเดิม ทำให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวลาวพวน เช่น ฮีต 12 คอง 14 ที่ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันภายใต้จารีตประเพณีอย่างมีความสุข รวมทั้งประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนาข้าว การทำพิธีสู่ขวัญข้าว พระแม่โพสพ วันสารทลาว และวันสำคัญในรอบปีที่น่าสนใจ เป็นต้น เมื่อมีระบบชลประทานเข้ามาในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2513 ทำให้ชาวนาหันมาทำนาปรังเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีน้ำใช้ตลอดปี และช่วงปี 2530 ที่มีการทำนาโดยใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีเพื่อหวังผลผลิตที่สูงขึ้น รวมทั้งมีการเลี้ยงปลาร่วมด้วย ระบบการทำนาเพื่อยังชีพเปลี่ยนเป็นทำนาเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างรายได้ มีพื้นที่เลี้ยงปลาเพิ่มขึ้น ทำให้ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน / ระบบเครือญาติลดลง เพราะมุ่งหวังแต่รายได้ ขณะที่ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาผ่านมีระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ปรับเป็นย่านการค้าร่วมด้วย มีตลาดนัดที่เข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชน ระบบการบริโภคจึงเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว ทีมวิจัยจึงรวมตัวกันทำโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรีขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนตำบลมะขามล้ม ได้กลับมารวมกลุ่ม พูดคุยแลกเปลี่ยน จนเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ที่ทำให้คนในชุมชนหันมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยในการดำเนินงานระยะที่ 1 มุ่งเน้นการศึกษาวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนา และการทำงานของชุมชนตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ชาวนาในอดีตมีความเป็นอยู่ที่มีความสุข ทำนาเพื่อไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน ทุกอย่างพึ่งพิงธรรมชาติ แรงงานวัวควาย และการลงแขกเป็นหลัก จึงทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายในการทำนา รวมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ช่วยให้การทำนาได้ผลผลิตที่ดี มีการดูแลพระแม่โพสพ แต่ในปัจจุบันมีต้นทุนการผลิตสูงถึง 2,380 – 2,780 บาท / ไร่ หากมีการดูแลอย่างเต็มที่ก็จะสูงถึง 5,000 – 6,000 บาท / ไร่ จากการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้พระแม่ธรณี / พระแม่โพสพถูกทำลายจนสูญเสียสภาพ ผลผลิตที่ได้จึงไม่สูงตามที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการทำนา เช่น การซื้อเมล็ดพันธุ์ โรคและแมลงศัตรูพืช ขั้นตอนการทำนา สภาพดินฟ้าอากาศ (น้ำท่วม – น้ำแล้ง) และระบบการไหลเวียนของน้ำที่จากบ่อปลา เป็นต้น ทำให้ชาวนาแห่งบ้านทุ่งมะขามล้มจะต้องร่วมกันค้นหาปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน ในระยะที่ 2 เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม ระยะที่ 3 ร่วมกัน

ผลการดำเนินงานโครงการระยะที่ 1 ทำให้ทีมวิจัยมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้การทำนาพึ่งพาตนเอง โดยการรวมกลุ่มกันทดลองทำนาข้าวอินทรีย์ 4 คน ทำให้ชาวนาเกิดความภาคภูมิใจที่ได้กินข้าวปลอดภัย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุนต่างๆ ในชุมชน ทั้งขั้นตอนการทำนาข้าวในอดีตเปรียบเทียบกับปัจจุบัน รื้อฟื้นการทำพิธีสู่ขวัญข้าว ควบคู่กับการจัดบันทึกรายจ่าย การเจริญเติบโตของพันธุ์ข้าวหอมนิล – หอมใบเตย ผักเครื่องทำงานเป็นทีม ที่จะมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการคิด การวางแผน การลงมือทำ การตัดสินใจ และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะเป็นด้านลบหรือด้านบวก คนในชุมชนตื่นตัวเข้ามาร่วมเรียนรู้เพิ่มขึ้น การเข้าร่วมจัดทำเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ ธกส. ทำให้ทีมวิจัยมีพลังและเห็นคุณค่าของตนเองจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกับคนภายนอกชุมชน ส่งผลต่อเนื่องมายังผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 ทำให้ทีมวิจัยมีการทดลองทำนาอินทรีย์โดยใช้น้ำหมักชีวภาพจากโคไคโรมาเพื่อช่วยป้องกันโรคเชื้อราต่างๆ สมุนไพรสะเดา ช่วยในการไล่แมลงศัตรูพืชต่างๆ จุลินทรีย์จาวปลวกเป็นฮอร์โมนบำรุง และฮอร์โมนไข่ ช่วยบำรุงให้ข้าวแข็งแรง ออกรวงดี น้ำนมดี

เมล็ดโต โดยได้ผลผลิต 18 เกวียน จากพื้นที่นา 20 ไร่ มีต้นทุนเพียง 2,670 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับการทำนาเคมี 6,020 บาท/ไร่ และการทำงานผสมผสานระหว่างการทำนาเคมีกับน้ำหมักชีวภาพ 4,170 บาท/ไร่ ตามลำดับ นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้ค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ 1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้มและจัดประชุมทุกเดือน 2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน 3. จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบลดใช้สารเคมี 4. ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี 5. การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง และ 6. การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำขวัญข้าวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น

ผลการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีทั้ง 6 กิจกรรม มาทดลองปฏิบัติการในระยะที่ 3 พบว่า เกิดการตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้ม จำนวน 22 คน เพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มชาวนา ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ตลอดจนเป็นพื้นที่กลางในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการทำนาที่ลดการใช้สารเคมี จนเกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมากกว่าหวังผลประโยชน์ เกิดการแบ่งปันผลผลิตข้าวในกลุ่มนำเข้าพิธีการชนข้าวเข้ายังและการทำขวัญข้าว เกิดพื้นที่ต้นแบบในการทำนาแบบลดการใช้สารเคมี เกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวหันกลับมาทำนาแบบลดใช้สารเคมีและหันกลับมาปลูกข้าวไว้กินเอง 1 – 3 ไร่/ครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายในการซื้อข้าวสารและหันมาปลูกข้าวกินเองที่นอกจากจะมีความภาคภูมิใจแล้วยังได้กินข้าวปลอดสารเคมี เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและประเพณีการชนข้าวเข้ายังและการทำขวัญข้าวร่วมกัน คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนาจากผู้ใหญ่ในชุมชน มีหน่วยงานสนับสนุนการทำโรงสีข้าวชุมชนที่ชาวนาบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม ทำให้ชาวนาสีข้าวไว้กินเองได้ในราคาไม่แพง ทีมวิจัยและคนในชุมชนหันมาบริโภคข้าวของตัวเอง สมาชิกในกลุ่มเกิดทักษะการบริหารจัดการร่วมกัน และคนในชุมชนได้ข้าวที่มีคุณภาพและลดการใช้สารเคมีไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่า ชาวนาเป็นผู้มีความรู้และสามารถก้าวข้ามวิกฤตจากการคิดว่าเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยมาสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จนสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5.2 ความเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินโครงการ

5.2.1 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย

5.2.1.1 ความเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล (ทีมวิจัย)

ชื่อ	ทักษะ	ความรู้	อื่นๆ
นางลำดวน ดิษฐวุฒิ	1) ได้เรียนรู้เรื่องวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อก่อนไม่สนใจ ปัจจุบันต้องกลับมาคิดหน้าคิดหลังเวลาลงมือทำนาแต่ละครั้งต้องมีการวางแผนให้มาก 2) เห็นความสำคัญของการจดบันทึก 3) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล 4) สามารถสรุปการประชุมและจับประเด็นในการจดบันทึกได้ 5) รับฟังคนอื่นมากยิ่งขึ้นได้ดี		1) ได้เพื่อนเพิ่มมากขึ้น มีวิธีคิดต่อเรื่องการทำงานได้ดีขึ้น 2) ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและตัวเองก็มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต	1) มีการทำงานเป็นระบบและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากยิ่งขึ้น 2) มีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น 3) ได้เพิ่มทักษะการสร้างความสัมพันธ์ชาวบ้าน	1) ได้เรียนรู้วิธีการจดบันทึกการประชุม การจดบัญชีครัวเรือน 2) เรียนรู้การจดบันทึกต้นทุนการผลิต และทุกขั้นตอนในชีวิตประจำวัน	1) เกิดความสามัคคีในการดำเนินงาน
นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ		1) ได้เรียนรู้พฤติกรรมของคนในชุมชน	1) สามารถสร้างความเชื่อมั่นของคนในชุมชนที่มีต่อทีมวิจัยในโครงการ
นางสาวณิชา พันธุ์ชัย	1) มีความละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้น 2) กล้าตั้งคำถามและกล้าพูดมากขึ้น แต่ยังไม่เก่ง 3) มีทักษะในการรับรู้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น		1) เกิดความสนิทสนมกันของทีมวิจัยและคนในชุมชน 2) มีความเสียสละ รู้จักการทำงานเพื่อส่วนรวม
นายธงชัย แสงพันตา		1) ได้เรียนรู้กระบวนการทำกิจกรรมที่เน้นความสัมพันธ์ มาพูดคุยกัน	1) ได้เจอเครือข่าย 2) เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน 3) ฟังและได้รับรู้ข้อมูลมากขึ้นทำให้นำไปปรับพฤติกรรมการทำงานของตัวเอง
นางธัญญ์รัศม์ นิมนองค์	1) เห็นความสำคัญของการจดบันทึก 2) มีทักษะการใช้ประโยชน์จากข้อมูลมากขึ้น 3) การทำงานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น 4) สามารถสรุปการประชุมและจับประเด็นในการจดบันทึกได้ 5) รับฟังคนอื่นมากยิ่งขึ้นได้ดี 6) มีเหตุผล และกล้าที่จะชวนพูดคุยจัดเวที	1) ได้เรียนรู้วิธีการและแนวคิดของการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น	1) ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและตัวเองก็มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น
นางสมบุญ มาตรฐานจิตร	1) สามารถประสานคนเข้าร่วมประชุมได้ดีขึ้น มีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น	1) ได้เรียนรู้วิธีการทำงานที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	
นางสาวรุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ	1) ทำงานหลากหลายได้ มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสามารถประสานคนเข้าร่วมประชุมได้ดี		
นางฉวี มานพ	1) กล้าพูดและนำเสนอ ได้รู้จักการทำงานกับชุมชน 2) กล้าที่จะแสดงออก และชวนพูดคุยในเวทีประชุม		
นายเฉลิมวิศว์ นิมนองค์			1) เริ่มลดต้นทุนการทำนา มาใช้ชีวภาพ และได้รู้เรื่องราวต่างๆมากขึ้น

นางกัญจน์ภัส พันธุ์ศรี รู้จักการแบ่งหน้าที่และ เตรียมอุปกรณ์	1) มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ / มุมมอง ที่มีต่อเพื่อน		1) ทำงานอย่างเต็มที่ และกลับไป กระตุ้นเพื่อนร่วมงานให้ทำงาน เป็นระบบขึ้น
นางสาวณัฐจิรา นิมอณรงค์	1) กล้าพูด 2) กล้าทำ 3) กล้าตั้งคำถาม 4) รู้จักการแสดงออก 5) สามารถจับประเด็นได้ ถึงแม้จะ เป็นในช่วงเริ่มต้นแต่ก็ทำให้มีความ มั่นใจมากขึ้น	1) ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ของ ชุมชนที่ทำให้รู้สึกถึงคุณค่าของ ชุมชนมากขึ้น	1) มีการพูดคุยกันบ่อยครั้งมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ ดีของทีมงานและคนในชุมชน จนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 2) ช่วยให้ได้ว่าวิจัยตนเอง และ ปรับปรุงวิธีการทำงาน สามารถ ทำงานกับผู้ใหญ่ในชุมชนได้
นางสาวนวลละออง นิมอณรงค์	1) กล้าพูด 2) กล้าแสดงออก 3) กล้าแสดงความคิดเห็น 4) กล้านำเสนอในเวทีจากการมีข้อมูล ที่ชัดเจน 5) เขียนรายงานได้ดีขึ้นจากการฝึก บันทึกรายงานการประชุม 6) สรุปการประชุมและจับประเด็นใน การจดบันทึกได้ 7) รับฟังคนอื่นมากยิ่งขึ้นได้ดี	1) ได้เรียนรู้เรื่องราวชุมชนและ ประเพณีต่างๆ ในชุมชน 2) เห็นภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าใน การทำนา	

5.2.1.2 ความเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

- 1 มีการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น และแบ่งบทบาทหน้าที่ที่เป็นระบบชัดเจน สามารถวิเคราะห์
ข้อมูลได้ในเบื้องต้น และรู้ว่าทีมต้องการเติมความรู้เรื่องใด
- 2 มีการพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในทีม
- 3 ทีมงานได้เรียนรู้วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเรียนรู้วิธีการเข้าหาคนในชุมชน
- 4 ทีมวิจัยมีความภาคภูมิใจและมีความสุขกับการทำงานเนื่องจากทำให้คนในชุมชนได้เปิดใจพูดคุย
ร่วมกันกล้าพูดและแสดงความคิดเห็น และนำเรื่องราวต่างๆในชุมชนมาแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- 5 ทีมวิจัยเข้าใจความแตกต่างของแต่ละคนและยอมรับความแตกต่างนั้น
- 6 ทีมวิจัยมีการจดบันทึกข้อมูลและนำข้อมูลมาสร้างการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน จนเกิดการเห็นชอบ
กับการใช้น้ำหมักชีวภาพในการทำนา
- 7 รู้จักคนในชุมชนมากขึ้น รู้จักการร่วมทำงานกับคนในชุมชน การแบ่งปันสู่ชุมชน
- 8 รู้จักทำงานเป็นทีม คิดก่อนลงมือทำ วางแผนงาน และสรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรม
- 9 ทีมวิจัยมีความสุขกับการทำงาน ที่ทำให้คนในชุมชนได้เปิดใจพูดคุยร่วมกัน กล้าพูดและแสดง
ความคิดเห็น
- 10 ทีมวิจัยมีการพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 11 มีการนำข้อมูลการทำงานมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอยู่เสมอ นำเรื่องราวดีๆมาบอกต่อ

5.2.1.3 ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

- 1 คนในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและค้นหาแนวทางในการทำนาที่เหมาะสม
ร่วมกัน และให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง

- 2 คนในชุมชนเริ่มต้นตัวและหันมาปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคภายในครอบครัวแทนที่จะปลูกเพื่อขายเพียงอย่างเดียว
- 3 จากผลการทดลองทำนาข้าวของทีมนักวิจัยโดยใช้น้ำหมักชีวภาพ ทำให้คนในชุมชนมาช่วยกันทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อนำไปทดลองใช้ในนาข้าวของตนเอง ทั้งแบบใช้ผสมผสานกับการทำนาแบบเดิมที่ยังมีการใช้สารเคมีลดลง และมีการพูดคุยกันเพิ่มขึ้น
- 4 คนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พูดคุยร่วมกันทุกคน และเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมและให้ข้อมูลทุกครั้ง
- 5 คนในชุมชนได้เรียนรู้วิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ทำให้มีความสนใจและเอื้อต่อการดำเนินงานโครงการ
- 6 เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของทีมนักวิจัยและคนในชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องนำหมักสารชีวภาพ ช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ จึงเข้ามามีส่วนร่วมทำน้ำหมักชีวภาพ และนำกลับไปทดลองใช้ในนาข้าวของตนเอง และมาเข้าร่วมการพูดคุยในเวทีเพิ่มขึ้น

5.3 ปัญหาการวิจัย

- 1) ความไม่เข้าใจของชาวบ้านบางส่วนต่อการดำเนินงานโครงการ คิดว่าเป็นโครงการระยะสั้น ทำให้ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 2) ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นต่อโครงการ เพราะคิดว่าไม่น่าจะมีโครงการที่ให้เงินมาให้ชาวบ้านทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งในการดำเนินงานระยะที่ 3 ได้คลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นนี้และทำให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อโครงการมากขึ้น
- 3) ชาวบ้านบางส่วนยังคงมีความเชื่อเก่าๆ เรื่องการปลูกข้าวเพื่อขายและซื้อข้าวมากิน เพราะสะดวกและรสชาติดีกว่า ถึงแม้จะยอมรับว่าการปลูกข้าวไว้บริโภคเองทำให้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้
- 4) บทเรียนการทำโครงการกับหน่วยงานอื่นๆ ของชาวบ้านที่ผ่านมา ซึ่งขาดความต่อเนื่องและไม่เกิดผลลัพธ์เท่าที่ควรทำให้ชาวบ้านบางส่วนขาดความเชื่อมั่นและไม่เข้าร่วมโครงการ

5.4 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต

- 1) ต้องการให้ผู้ประสานงาน/พี่เลี้ยงมาให้คำแนะนำอยู่เสมอ และช่วยตั้งคำถามในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด
- 2) ควรมีการเติมความรู้เชิงวิชาการในเรื่องเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมให้กับชาวบ้าน เพื่อช่วยในการค้นหาวิธีการในการทำที่เหมาะสมต่อไป
- 3) ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ นำผลการดำเนินงานที่จับต้องได้มาพูดคุยอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ทีมนักวิจัยได้ฝึกเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา
- 4) พี่เลี้ยงควรมีบทบาทในการผลักดันรูปธรรมของพื้นที่ไปสู่การประชุมในระดับอำเภอ/จังหวัด

ภาคผนวก

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีภาคผนวก ดังนี้

- ก. สรุปรายงานการประชุม
- ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ

ก. สรุปรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 1

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ ศาลารวมใจหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม

1. นางบังอร	คุณโอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางธัญญ์รัศม์	นิมอรงค์	ทีมวิจัย
3. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
4. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6. นางสมบุญ	พึงจักษ์	ทีมวิจัย
7. นางมณฑิรา	โสภณ	ทีมวิจัย
8. นางสาวณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
9. นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
10. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
11. นางจิตติยา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
12. นางสาวณัฏฐ์จิรา	นิมอรงค์	ทีมวิจัย
13. นางลำดวน	ดิษฐ์ภูมิ	ทีมวิจัย
14. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย

เริ่มการประชุมเวลา 13.00 น.

นางบังอร คุณโอนด หัวหน้าโครงการกล่าวทักทายทีมวิจัยและแจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่าตอนนี้ทาง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ไปเปิดบัญชีธนาคารได้แล้วเพราะจะมีเงินสำหรับดำเนินการทำโครงการโอนเข้าบัญชี จึงแจ้งชื่อผู้ที่จะไปเปิดบัญชีให้ทีมวิจัยได้รับรู้ ดังนี้

- นางบังอร คุณโอนด
- นางธัญญ์รัศม์ นิมอรงค์
- นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต เป็นผู้ไปเปิดบัญชี

จากนั้นนางบังอร คุณโอนด ได้พูดถึงขั้นตอนการโอนเงินว่าจะแบ่งโอนเป็น 3 งวด

- นางฉวี มานพ - ถามว่าเงินของโครงการเราสามารถทำอะไรได้บ้าง
- นางบังอร คุณโอนด - ตอบว่าเงินโครงการเราไม่สามารถนำไปใช้จ่ายนอกเหนือจากระเบียบได้นอกจากจะต้องปรึกษาพัชเนศและทีมพี่เลี้ยงเราก่อนจะสมควรหรือไม่ที่จะนำเงินนี้ไปจัดซื้อ (ทีมวิจัยทุกคนรับทราบ)

จากนั้นนางธัญญ์รัศม์ นิมอรงค์ แจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่าเราต้องจัดเวทีสร้างความเข้าใจและช่วยคิดถึงแนวทางที่เราดำเนินงานไปด้วยกัน ในวันที่ 1 มีนาคม 2558 โดยใช้สถานที่บ้านของนางธัญญ์รัศม์ นิมอรงค์ ในวันที่จะจัดเวทีนั้นทีมวิจัยจะ

มีการลงทะเบียนชื่อของสมาชิกทีมวิจัยและชาวบ้าน เริ่มลงทะเบียนเวลา 08.30 น. โดยมอบหน้าที่ลงทะเบียนให้แก่ นางสาวสมบุญ มาตรวิจิตร โดยที่ทุกคนเห็นชอบ พูดถึงการประชุมวันที่ 1 มีนาคม 2558 เริ่มเข้าประชุม เวลา 09.00 น. ถึง 12.00 น.

จากนั้นนางวิราวรรณ ธรรมวิจิต พูดถึงการสร้างความเข้าใจในทีมวิจัย อยากให้ทีมวิจัยของเราทุกคนเข้าใจในทีมงานว่าโครงการของเราเป็นโครงการให้ความรู้ ความคิด ความสามัคคี แล้วได้ร่วมกันตัดสินใจทุกคนที่ร่วมโครงการสามารถเอาปัญหา เอาความรู้ที่อยู่กับตนเอง มานั่งพูดคุยกัน เราจะได้จัดเวทีชาวบ้านกันขึ้นมาโดยมีเจ้าหน้าที่ สกว. มาเป็นพี่เลี้ยง นางบังอร คุณโหนด พูดเสริมโครงการของเราเป็นโครงการที่พวกเราต้องพึ่งพาตนเองจึงอยากมีความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกันวางแผนตามเป้าหมาย ทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีเจ้าหน้าที่ สกว. เป็นพี่เลี้ยง (ทีมวิจัยทุกคนรับทราบร่วมกัน)

ปิดการประชุม 16.00 น.

นางสาวณัฐจิรา นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 2
 โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
 วันที่ 16 มีนาคม 2558 เวลา 14.30 – 17.30 น.
 ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณไอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางธัญญ์รัศม์	นิมอนงค์	ทีมวิจัย
3. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
4. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
5. นางกนกญ์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
6. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	ดิษฐภูมิ	ทีมวิจัย
8. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
11. นางฐิติชญา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
12. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
13. นางสาวปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 14.30 น.

นางบังอร คุณไอนด ได้แจ้งให้ทีมวิจัยทราบ และสร้างความเข้าใจให้กับทีมวิจัยตำบลมะขามล้ม ในการทำโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง โดยได้เริ่มย้อนทบทวนว่าโครงการนี้เกิดมาจากการที่ทีมวิจัยชาวบ้าน เราต้องร่วมพูดคุยทบทวนประวัติศาสตร์ของตำบลเพื่อค้นหาสิ่งดีๆ ร่วมกัน และทางพี่เลี้ยงลงมาชวนตั้งคำถาม ว่าสิ่งดีๆ ในบ้านเราทำไมหายไป และอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชนเรา จนเกิดความคิดเห็นร่วมกันว่าปัญหาที่สำคัญของตำบลเรา คืออะไร จึงเขียนโครงการไปเสนอและได้โครงการนี้มา

นางธัญญ์รัศม์ นิมอนงค์ กล่าวว่า จากนั้นไปเราจะเริ่มทำเวทีสร้างความเข้าใจให้กับคนในตำบลรวมทั้งทีมวิจัยที่ไม่ได้เข้าไปร่วมประชุมเครือข่าย ได้มารับรู้ถึงรายละเอียดของโครงการ รวมทั้งสร้างความเข้าใจว่าพวกเรา กำลังจะทำอะไรมีเป้าหมายอย่างไร เพราะโครงการเรานั่นไปเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในตำบลที่จะมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยพวกเราต้องมานั่งพูดคุยและร่วมวางแผนงานและแบ่งงานรับผิดชอบกันในทีมวิจัย เพื่อให้ทุกคนได้ฝึกและเกิดความเข้าใจร่วมกัน

วางแผนงานและดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยทุกคนต้องร่วมจัดเตรียมงานการจัดโต๊ะ จัดเก้าอี้ สถานที่พร้อมกันในเย็นก่อนวันประชุม เพื่อเตรียมความพร้อม
2. นางธัญญ์รัศม์ นิมอนงค์ รับงานพูดคุยเรื่องย้อนอดีตจนถึงปัจจุบันและสร้างความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมาย
3. นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต และนางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ พูดถึงเรื่องเข้าร่วมงานโครงการ การสร้างความเข้าใจในหมู่บ้านและการเข้าร่วมประชุมเครือข่าย โดยเฉพาะการได้ไปดูงานที่ประสบความสำเร็จมาแล้วถึงได้เปิดใจเข้าร่วมโครงการ แบบเต็มใจ
4. นางบังอร คุณไอนด หัวหน้าโครงการรับงานชี้แจงรายละเอียดโครงการว่าได้มาอย่างไร ต้องผ่านการจัดเวทีอะไรบ้าง กว่าจะเกิดโครงการ และชี้แจงงบประมาณและการใช้จ่าย ว่าจะต้องใช้จ่ายงบประมาณอย่างไรเวลาทีมใช้จ่ายเงินต้องมีวาระประชุมแผนการดำเนินงานใบเสร็จรับเงินอะไรบ้าง มีวิธีการอย่างไร
5. นางสมบุญ มาตรวิจิตร และนางลำดวน ดิษฐภูมิ รับงานลงทะเบียนและแจกหนังสือเกี่ยวกับโครงการ

6. นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์ รับงานเขียนวาระการประชุมและสรุปวาระการประชุม
7. นางสาว มาตรวิจิตรและทีมวิจัยทุกคนได้จัดเตรียมอาหารน้ำดื่มไว้บริการ อาหารเลี้ยงตอนกลางวัน

วิธีการเชิญกลุ่มเป้าหมาย

วิธีการในการเชิญผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีสร้างความเข้าใจโดยมีนักวิจัยในโครงการ 14 คน ได้นั่งพูดคุยกันว่า นักวิจัย 1 คนให้เชิญผู้ที่จะมาเข้าร่วมประชุม 1 – 2 คน ถ้าทีมทำได้ก็จะได้คนเข้าร่วมประชุมถึง 28 คน รวมทีมวิจัยเป็น 42 คน ทีมวิจัย ทุกคนเห็นด้วยและได้พูดคุยถึงการเชิญผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่มาร่วมประชุมด้วยโดยทำเป็นหนังสือเชิญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม นายกีระ หวลบุตรตา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสำรวย วงษ์พันธ์ มาร่วมประชุมด้วยเพราะเป็นการจัดประชุมครั้งแรกที่เราต้องชี้แจงรายละเอียดให้กับคนที่ดูแลพื้นที่ที่ทราบ ส่วนเวทีต่อไปให้เชิญเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

สรุปรายละเอียดของเวที

นางบังอร คุณโหนด หัวหน้าโครงการถามความคิดเห็นทีมวิจัยทุกคนว่าใครมีเสนอแนะเพิ่มเติมอีกหรือไม่ หรือมีความคิดเห็นอย่างไร ซึ่งนายเฉลิมวิศว์ นิ่มอนงค์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ได้เสนอให้ทีมวิจัยร่วมมือร่วมแรงกันให้ดี โครงการนี้เป็นโครงการแรกที่ตำบลเราได้งบประมาณมาถึงชาวบ้านโดยตรงไม่ได้ผ่านหน่วยงานต่างๆ จึงขอให้ร่วมมือกันทำ ถึงตนจะไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องหลักวิชาการแต่ก็จะช่วยในส่วนของการทำกิจกรรมในพื้นที่อย่างเต็มที่กำลัง

จากนั้นนางบังอร คุณโหนด หัวหน้าโครงการกล่าวปิดการประชุมเวทีประชุมทีมและการสร้างความเข้าใจคณะทำงาน และเชิญทีมวิจัยร่วมรับประทานอาหารเย็นร่วมกันอย่างเป็นกันเอง

ปิดการประชุม 17.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 3
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 17 เมษายน 2558 เวลา 14.30 – 17.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางบังอร	คุณโอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอนงค์	ทีมวิจัย
3.	นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
4.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
5.	นางกัญญ์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
6.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
7.	นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
8.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
11.	นางฐิติชญา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
12.	นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
13.	นางสาวปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 14.30 น.

นางบังอร คุณโอนด ได้แจ้งให้ทีมวิจัยทราบ เรื่องสร้างความเข้าใจให้ทีมวิจัยตำบลมะขามล้ม ในการที่โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ว่าเราได้โครงการมาอย่างไรในทีมงานวิจัยเราต้องร่วมพูดคุยและสร้างความเข้าใจให้คนในตำบลร่วมเข้าใจและร่วมโครงการกับทีมวิจัยโดยนั่งพูดคุยและร่วมวางแผนงานและแบ่งงานรับผิดชอบกันในทีมวิจัย ทุกคนในทีมรับทราบและร่วมรับงานที่ตนเองรับผิดชอบ

วางแผนงานและดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยทุกคนต้องร่วมจัดเตรียมงานการจัดโต๊ะ จัดเก้าอี้ สถานที่พร้อมกันในเย็นก่อนวันประชุม เพื่อเตรียมความพร้อม
2. นางบังอร คุณโอนด ได้แบ่งงานให้ น.ส.นวลละออง นิมอนงค์ ให้เขียนข้อมูลต่างๆ ลงในกระดาษเพื่อความสะดวกที่จะได้ไม่ต้องไปเขียนที่ประชุม
3. นางธัญญ์รัศม์ นิมอนงค์ รับงานพูดคุยเรื่องย้อนอดีตจนถึงปัจจุบันและสร้างความเข้าใจในหมู่บ้าน
4. นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต และนางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ พูดถึงเรื่องเข้าร่วมงานสร้างความเข้าใจในหมู่บ้านและได้เข้าร่วมประชุมโครงการเครือข่าย ได้ไปดูงานที่ประสบความสำเร็จมาแล้วถึงได้เปิดใจเข้าร่วมโครงการแบบเต็มใจ
5. นางบังอร คุณโอนด หัวหน้าโครงการรับงานชี้แจงงานโครงการว่าได้มาอย่างไร ได้ชื่อโครงการต้องไปฝ่าฟันกัน โครงการต่างๆ ได้งบประมาณมาอย่างไร แล้วจะต้องใช้จ่ายงบประมาณอย่างไร เวลาทีมใช้จ่ายเงินต้องมีวาระประชุมแผนการดำเนินงานใบเสร็จรับเงิน
6. วางแผนงานเชิญผู้เข้าร่วมประชุมสร้างความเข้าใจโดยมีนักวิจัยในโครงการ 14 คน ได้นั่งพูดคุยกันว่า นักวิจัย 1 คนให้เชิญผู้ที่จะมาเข้าร่วมประชุม 1 – 2 คน ถ้าทีมทำได้ก็จะได้คนเข้าร่วมประชุมถึง 28 คน รวมทีมวิจัยเป็น 42 คน ทีมวิจัยทุกคนเห็นด้วยทีมวิจัยได้คุยถึงการเชิญผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่มาร่วมประชุมด้วยโดยทำเป็นหนังสือเชิญ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม นายกีระ หวลบุตรตา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสำรวย วงษ์พันธ์ มาร่วมประชุมด้วย
7. นางสมบุญ มาตรวิจิตร และนางลำดวน ดิษฐา รับงานลงทะเบียนและแจกหนังสือเกี่ยวกับโครงการ

8. นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์ รับงานเขียนวาระการประชุมและสรุปวาระการประชุม
9. นางสาว มาตรวิจิตร และทีมวิจัยทุกคนได้จัดเตรียมอาหารน้ำดื่มไว้บริการ อาหารเลี้ยงตอนกลางวัน

สรุป

นางบังอร คุณไอนด หัวหน้าโครงการถามความคิดเห็นทีมวิจัยทุกท่านว่ามีใครที่เห็นด้วยและใครมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

ผู้ช่วยเฉลิมวิศว์ นิ่มอนงค์ เสนอให้ทีมวิจัยร่วมมือร่วมแรงกันให้ดี โครงการเป็นโครงการแรกที่ตำบลเราได้งบประมาณมาถึงชาวบ้านโดยตรงไม่ได้ผ่านหน่วยงานต่างๆ มา จึงขอให้ร่วมมือทำกันให้ดี

จากนั้นนางบังอร คุณไอนด หัวหน้าโครงการกล่าวปิดการประชุมการสร้างความสำเร็จ และเชิญทีมวิจัยร่วมรับประทานอาหารเย็นร่วมกันอย่างเป็นกันเอง

ปิดการประชุม 17.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 4
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2558 เวลา 13.30 – 15.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณไอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
4. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 13.30 น.

นางบังอร คุณไอนด กล่าวต้อนรับทีมพี่เลี้ยงที่มาจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม จากนั้นได้นั่งพูดคุยเรื่องต่างๆ และพูดคุยถึงเรื่องโครงการ ทีมพี่เลี้ยงได้ถามความรู้สึกว่าจากที่ผ่านมามีได้ไปร่วมประชุมเครือข่ายมาเป็นอย่างดี ทีมวิจัยได้บอกกับทีมพี่เลี้ยง ดังนี้

- ดีมากได้เรียนรู้เรื่องการหาแผนที่หมู่บ้านและเรื่องเส้นทางประวัติศาสตร์
- ทีมวิจัยชอบมีความรู้ดี

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้ถามความรู้สึก ความคิด ว่าตั้งแต่ทำโครงการมามีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นในทีมวิจัย ครอบครัวและตัวเราเอง โดยได้แจกกระดาษสีและปากกาให้เขียนความรู้สึกและความคิดเห็น

นายคำณ นิมอณรงค์ จึงอธิบายให้แก่ทีมวิจัยให้เขียนการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เราทำโครงการมา ว่าตัวเราเองได้อะไรบ้างจากการทำโครงการ

- นางบังอร คุณไอนด
 - การจัดเวที
 - ชาวบ้านมีการต้อนรับและแสดงความคิดเห็น
 - เวทีประวัติศาสตร์ทำให้เรามีความสุข
 - เกิดความสามัคคีและมีความคิดเห็นทำให้มองเห็นภาพ
 - การเปลี่ยนแปลง
 - พูดได้มากขึ้น
 - มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น
 - การรวมกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในอดีตและความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ
 - เปลี่ยนแปลงตอนแรกยังไม่เคยทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย พอได้มาทำโครงการ จึงรู้ว่า การทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย จึงคิดว่ามีประโยชน์นำมาปรับใช้ในครอบครัว
 - รู้ความเป็นอยู่มากขึ้น
- นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต
 - รู้จักคิดและจดบันทึกการเจริญเติบโตของข้าวจนเก็บเกี่ยว
 - สิ่งที่ดีคือรู้จักจดบันทึก รายรับ – รายจ่าย ได้รู้ถึงกำไรและขาดทุนและนำไปประเมินการทำนาในครั้งต่อไปได้
- นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์
 - ดีขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่นรู้จักประหยัด

- จัดบันทึก รายรับ – รายจ่าย
- คิดจะสืบทอดไว้กินเองจากแต่ก่อนไม่เคยคิดที่จะสืบทอดไว้กินเองคิดว่าซื้อเขากินมันสบายกว่า ตั้งแต่มีโครงการเข้ามาก็เริ่มมีความคิดที่จะทำข้าวไว้กินเอง
- ได้ร่วมมือ ร่วมคิดร่วมออกความคิดเห็น
- ได้รับรู้เรื่องราวใหม่ๆจากที่ได้เข้าไปร่วมประชุมโครงการต่างๆ

เมื่อได้ความคิดเห็นแล้ว ทีมพี่เลี้ยงได้อาแผนกระดาษขึ้นติดบนกระดาน นายคำรณ นิมนงค์ได้พูดคุยและขยายความคิดเห็นให้แก่ทีมวิจัยฟังว่ามีความเชื่อมโยงกับอะไรในความคิดเห็นของแต่ละคน

- ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ
 - กล้าแสดงความคิดเห็น
 - มีความสุข
 - เกิดความสามัคคี
 - มองเห็นภาพโครงการมีแนวโน้มการทำงานในอนาคตข้างหน้า
 - พูดได้มากขึ้น
 - มีส่วนร่วมร่วมกัน
 - เกิดการรวมกลุ่ม
 - ทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย ของนางบังอร คุณไอนด นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ และนางธัญญ์ศรัสมิ์ นิมนงค์
 - ประเมินการทำงาน
 - กินข้าวของตัวเอง
 - ได้รับความรู้ใหม่ๆจากการทำจริง (ได้ไปบันทึกข้อมูลของการทำนา)

จากนั้นนายคำรณ นิมนงค์ สรุปรายชื่อของแต่ละคนให้แก่ทีมวิจัยว่ามีการเปลี่ยนแปลงกับทีมวิจัยอย่างไร ทีมวิจัยเราได้ผ่านเวทีสร้างความเข้าใจและสถานการณ์แล้วต่อไปทีมวิจัยต้องเตรียมวางแผนงานดำเนินงานประวัติศาสตร์และแนะนำให้ทีมวิจัยได้รู้จักคำว่าเป้าหมาย

- ขั้นตอนการดำเนินงานที่ผ่านมา
 - ค้นหาปัญหาในชุมชน (พัฒนาโจทย์ 7 เดือน เวที 9 ครั้ง)
 - ประชุมเครือข่าย (3 ครั้งก่อนขึ้นโครงการ) 4 ครั้งหลังโครงการอนุมัติ
 - จัดประชุมทีมวิจัย 5 ครั้ง
 1. วางแผนดำเนินงาน
 2. แบ่งบทบาทรับผิดชอบ > ติดต่อประสานงาน > สถานที่ > เตรียมเอกสาร > เตรียมคน นำเสนอ > เตรียมอาหาร
 3. พูดเรื่องสถานการณ์
 4. กำหนดเป้าหมาย (คำว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือหัวใจของการทำงาน) ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ
- จัดเวทีสร้างความเข้าใจ
 - เพื่อสร้างความเข้าใจ
 - พูดคุยเรื่องราวในอดีต 4 ครั้ง ทำให้เกิด
 - เกิดความรัก
 - เกิดความสามัคคี
 - เกิดความสัมพันธ์
 - การจดบันทึกการเจริญเติบโตของข้าว

- มีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย

จากนั้นนายคำรณ นิมนองค์ ได้พูดถึงขั้นตอนการดำเนินงานแล้วอธิบายว่าการที่เราได้เข้าสู่เวทีสร้างความเข้าใจและสถานที่ต่อไปที่มียังต้องเตรียมวางแผนงานดำเนินงานประวัติศาสตร์

- แผนการดำเนินงาน
 - จัดเวทีประวัติศาสตร์ (4 - 5 ครั้งตามแผน)
 - เก็บข้อมูลปริมาณ น้ำฝนและดิน ชื่อนี้เร่งด่วน
 - ได้ทำนาร่วมกัน
 - ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวไว้แจกจ่ายร่วมกัน
- วิธีการทำนา (โดยใช้เงินของตัวเอง)
 - เตรียมดำเนินงาน
 1. แปลงนา (โดยใช้แปลงนา นางบังอร คุณโหนด) ประมาณ 7 – 8 ไร่
 2. เตรียมแปลง
 - ตกกกล้าข้าว
 3. ช่วยกันไถถอนกล้า
 4. ช่วยกันโยนข้าว
 5. ช่วยกันดูแล
 6. ประชุมทีม (เดือนละ 2 ครั้ง)
 7. หารงบประมาณในทีมในการทำนา
 8. ทำตารางจดบันทึก (ในทีมต้องมีตารางจดบันทึกเหมือนกันและตรงกัน)

จากนั้นนายคำรณ นิมนองค์ ได้ชวนให้ทีมวิจัยสรุปบทเรียน

- สิ่งที่เราเรียนรู้ในวันนี้
 - ได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น
 - มีการตื่นตัวในเรื่องของการทำนามากขึ้น
 - ได้ความรู้ในการทำนา
 - เข้าใจในขบวนการมากขึ้น
 - ได้เข้าใจโครงการมากขึ้น (เห็นเป้าหมายชัดเจนมากขึ้น)
 - เห็นกฎกติกา
- โครงการ (นำความรู้มาประยุกต์ใช้)
 - มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินงาน
 - เห็นภาพเตรียมตัวจัดเวทีประวัติศาสตร์
 - เป้าหมายเพื่อต้องการลดต้นทุนในการทำนา
- ความรู้สึก
 - อึดอัด
 - ใช้คำพูดไม่เป็น
 - เครียด (คิดคำพูดไม่ออก)
 - สนุกสนาน อารมณ์ดี มีความสุข
 - เข้าใจโครงการ

จากนั้นนายคำรณ นิมนองค์ ได้ให้ทีมวิจัยได้สะท้อนพูดเกี่ยวกับทีมพี่เลี้ยง ว่าจะต้องมีการปรับในส่วนต่างๆ ดังนี้

- นางบังอร คุณโหนด
 - ทีมพี่เลี้ยงพูดเสียงเบา
 - ชักถามยังไม่เข้าใจ
- นางธัญญ์รัศม์ นิมนองค์

- เสียเบาะ
- ต้องสื่อกับชาวบ้านให้เข้าใจ

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้ชวนให้ทีมวิจัยทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องของการทำนาร่วมกัน ดังนี้

- ทำในพื้นที่เช่าของนางบังอร คุณโหนด แบ่งเป็นค่าเช่า 60 ถัง หาร 4 คน
- ค่าใช้จ่ายในการทำนา ทุกขั้นตอนต้องหาร 4
- ไม่ว่าจะได้ผลผลิตดีหรือผลผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายห้ามโทษคนดูแลไม่ว่าคนใดคนหนึ่ง
- รับผิดชอบร่วมกัน ถ้าทำนาได้ดีคือผลงานร่วมกัน
- ประชุมทุก 2 อาทิตย์ หรือมากกว่า 2 อาทิตย์มีการจดบันทึกอย่างละเอียด
- ทุกคนต้องมีรายละเอียดบัญชีทั้งหมดและปัจจุบันข้อมูลต้องตรงกัน
- ผลผลิตเหลือจากการหักค่าเช่า 60 ถัง ต้องหาร 4 คน

(ทีมวิจัยเข้าใจในข้อตกลงร่วมกันในเรื่องของการทำนาร่วมกัน)

จากนั้นนายคำณ นิมอนงค์ และทีมพี่เลี้ยงกล่าวขอบคุณทีมวิจัยที่มาประชุมและเดินทางไปประชุมต่อที่สิงห์บุรี นางบังอร คุณโหนด กล่าวขอบคุณทีมพี่เลี้ยงและเชิญรับประทานอาหารร่วมกันกับทีมวิจัย

ปิดการประชุม 15.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 5

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2558 เวลา 10.00 – 12.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณไอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางสาวสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

นางบังอร คุณไอนด พูดถึงเรื่องโครงการของเราได้ผ่านเวทีสร้างความเข้าใจแล้วต่อจากนี้ทีมวิจัยเราต้องจัดเวทีประวัติศาสตร์และเตรียมแผนงานดำเนินกันต่อ นางบังอร คุณไอนด จึงกล่าวในที่ประชุมว่า ทีมวิจัยจะต้องเชิญผู้สูงอายุหรือคนแก่ๆ รุ่นเก๋มานั่งพูดคุยกับเราเพื่อจะได้แนวทางประวัติศาสตร์ย้อนอดีตจนถึงปัจจุบัน และเราจะต้องมีแผนที่พื้นที่บ้านมะขามล้ม เพื่อจะได้เป็นจุดกำหนดและเป้าหมายของโครงการของเรา ทีมวิจัยจึงนัดประชุมกันในวันที่ 10 กรกฎาคม 2558 เพื่อจะได้มาช่วยกันวางแผนดำเนินงาน

จากนั้นนางบังอร คุณไอนด แจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่า ทีมวิจัยเราได้ทำนาแปลงสาธิตกันโดยใช้ทุนของตัวเอง คือ นางบังอร คุณไอนด นางสาวสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต และนางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เป็นคนทำนาร่วมกันโดยใช้ทุนของตัวเอง และในวันที่ 25 มิถุนายน 2558 นี้ทีมวิจัยเราจะไปถอนกล้าและโยนข้าวกล้ากันโดยใช้นาของนางบังอร คุณไอนด เป็นแปลงนาสาธิต และได้พูดคุยทำข้อตกลงร่วมกันในการทำนาร่วม เพื่อป้องกันกรณีปัญหาในระหว่างการทำนาร่วมกัน โดยมีพี่เลี้ยงเป็นที่ปรึกษา นางบังอร คุณไอนด แจ้งให้ทีมวิจัย เก็บดินในแปลงนามาตรวจโดยได้บอกถึงวิธีชุดดินแล้วเอาไปตากให้แห้งแล้วทุบให้ละเอียดจะได้้นำส่งกรมที่ดินพร้อมกันให้นำดินมารวมกันในวันที่ 1 กรกฎาคม 2558 และได้เน้นให้ทีมวิจัยเรารู้จักการจดข้อมูลการเติบโตของข้าว ตั้งแต่เริ่มปลูกจนเก็บเกี่ยว

เมื่อพูดคุยกันเสร็จสิ้น นางบังอร คุณไอนดได้กล่าวปิดประชุมและเชิญรับประทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 6
 โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
 วันที่ 25 กรกฎาคม 2558 เวลา 18.00 – 20.00 น.
 ณ ศาลารวมใจหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณโหนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางธัญญ์รัศม์	นิมอนงค์	ทีมวิจัย
5. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐวดี	ทีมวิจัย
7. นางสาวรุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
8. นายอดุลย์	บาร์มี	ทีมวิจัย
9. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
10. นายวินัย	มาตรวิจิตร	ผู้ใหญ่บ้าน
11. นายเฉลิมวิศว์	นิมอนงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
12. นางสาวนวลละออง	นิมอนงค์	ทีมวิจัย
13. นายคำรณ	นิมอนงค์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

เริ่มการประชุมเวลา 18.00 น.

นางบังอร คุณโหนด ได้กล่าวต้อนรับพี่เลี้ยงที่มาจากศูนย์วิจัยพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม คือ นาย คำรณ นิมอนงค์ จากนั้นนางบังอร คุณโหนด ได้พูดคุยกับทีมวิจัยที่ได้มาร่วมประชุมเวทีประวัติศาสตร์เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558 เป็นอย่างไรบ้าง ทีมวิจัยได้กล่าวในที่ประชุม ดังนี้

- ได้ความรู้ในอดีต
- บางอย่างที่ยุ่สูงอายุเฒ่ามาก็ยังไม่รู้เรื่องเลย จึงทำให้ทีมวิจัย
- ได้รู้ถึงประวัติศาสตร์ย้อนอดีตของหมู่บ้านมะขามล้มและมีความสุขกับการที่ได้เล่าและพูดคุยถึงอดีต

จากนั้นนายคำรณ นิมอนงค์ ได้ถามทีมวิจัยว่าทำไมถึงมีความสุขจึงได้ขอให้ทีมวิจัยเล่าและพูดให้ฟัง ซึ่งสมาชิกทีมวิจัยจึงได้เล่าในที่ประชุม ดังนี้

- น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ กล่าวว่าเมื่อผู้เฒ่าผู้แก่ออกมาเล่าเรื่องย้อนอดีตให้รับรู้
- นางบังอร คุณโหนด ดูเหมือนว่ามันสนุกมาก ในอดีตและปัจจุบัน แต่ก่อนเราสามารถเอาข้าวไว้ใช้แลกข้าวเหนียวและสิ่งของเครื่องใช้หลายอย่างได้และยังมีข้าวเหลือเก็บอีก นายคำรณ นิมอนงค์ ถามต่อว่ารู้แล้วดีอย่างไร รู้แล้วเป็นประโยชน์อย่างไร ทีมวิจัยว่ามีข้อเปรียบเทียบในอดีตและปัจจุบันสิ่งดี ๆ ในอดีตที่ตอนนี้แทบไม่มีเหลือ
- น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ กล่าวว่าถ้าอยากรู้ว่า ดีหรือไม่ดีก็ต้องให้กลุ่มวิจัยของเราทำก่อน ถึงจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงและมีสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิตและกลุ่มทีมวิจัย

นายคำรณ นิมอนงค์ จึงได้ถามในที่ประชุมต่อว่า อยู่ๆ ทำอย่างไร ทำไมถึงมาร่วมกลุ่มกันได้

- นางบังอร คุณโหนด กล่าวว่า ความสำคัญชาวบ้านมะขามล้ม มีความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความสามัคคี ทุกคนได้พูดคุยถึงสิ่งที่ดีๆ จึงได้เกิดการรวมกลุ่มได้

จากนั้นนายคำณ นีมอนงค์ จึงได้ให้ข้อคิดว่า ขอให้ทีมวิจัยพูดถึงเรื่องในอดีต เราจะมีแต่ความสุขสนุกสนานจะได้มองเห็นให้เป้าหมาย การใช้เส้นทางประวัติศาสตร์แล้วได้อย่างไร

นางบังอร คุณโหนด กล่าวว่า การใช้เส้นทางประวัติศาสตร์นั้นดีมีข้อเปรียบเทียบระหว่างอดีตและปัจจุบัน ทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มและทีมวิจัย พอใช้เส้นทางประวัติศาสตร์แล้วทีมวิจัยยังอยู่แค่ในอดีตยังไม่ถึงปัจจุบัน จึงทำให้รู้ว่าการพูดคุยถึงอดีตแล้วมันมีความสุข ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น นายคำณ นีมอนงค์ กล่าวเสริมอีกว่า ถ้าทีมวิจัยเรามีข้อมูลที่ดีก็สามารถนำพาเราไปถึงเป้าหมาย จึงขอให้ทีมวิจัยเราอย่าพึ่งเบื่อเพราะงานวิจัยต้องทำอะไรที่มันซ้ำๆ จึงจะได้ข้อมูลที่ดีและมองเห็นเป้าหมาย

จากนั้นนายคำณ นีมอนงค์ บอกให้ทีมวิจัยได้รู้ว่าการจดบัญชีครัวเรือนและบัญชีการลงทุนทำน่าวา มันเป็นเรื่องที่ดีกับชีวิตประจำวันของเรา ครอบครัวเราจะได้มีการเปรียบเทียบและกำหนดการใช้จ่ายได้ แล้วจึงได้ถามกับทีมวิจัยว่ามีใครบ้างที่นำดินไปตรวจที่กรมพัฒนาที่ดิน นางบังอร คุณโหนด จึงได้กล่าวในที่ประชุม ดังนี้

- นางบังอร คุณโหนด
- นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต
- นางสุรีย์ณี จันทร์เพ็ญ
- นางกัญญ์ภัส พันธุ์ศรี

นางบังอร คุณโหนด ได้กล่าวเสริมอีกว่าทีมวิจัยของเราได้ความรู้จากกรมพัฒนาที่ดินมาว่า

- ได้ทราบว่าต้องเก็บดินไปตรวจในช่วงเวลาใด
- ได้ทราบเกี่ยวกับเรื่องธาตุอาหารของดิน N P K (เอ็น พี เค)

การตรวจดินมี 2 วิธี คือ

- ตรวจหาค่าของกรดและด่าง
- ตรวจในห้องแล็บตรวจวิเคราะห์ค่า N P K

ทางทีมวิจัยเมื่อได้ฟังแล้วจึงสนใจกันมากขึ้นโดยเฉพาะ นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ได้กล่าวขึ้นว่าดินที่นาห่วนข้าวลงไปแล้วไม่ขึ้นเลย ถ้าไม่มีงานวิจัยเกิดขึ้นในหมู่บ้านถึงเวลาก็ลงมือทำนาอย่างเดียว โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงค่าของดิน พอได้มาทำงานวิจัยแล้วรู้สึกว่ามีสิ่งที่ดีที่พวกเราชาวนายังไม่รู้อีกมากมาย จึงได้ขอบคุณ สกว. และทีมพี่เลี้ยงมากๆ

นายคำณ นีมอนงค์ จึงกล่าวว่า ต่อไปนี้ทีมวิจัยเรามีข้อมูลที่ดีแล้ว ทีมวิจัยอยากได้เครื่องมือตรวจวัดดินที่ทีมวิจัยก็สามารถขอได้ เครื่องวัดน้ำฝนที่ทีมวิจัยเราก็ควรมีอยู่ในตำบลเราจะรู้ถึงปริมาณของน้ำฝน

จากนั้นนายคำณ นีมอนงค์ ได้ตั้งคำถามว่าเราจะทำอะไรจึงได้ข้อมูลภาพรวมของหมู่บ้านเรา ทีมวิจัยกล่าวว่าเราต้องวางแผนที่หมู่บ้าน เพราะจะทำให้เรามองเห็นภาพก่อน – หลังได้ เพื่อที่ทีมวิจัยจะได้ทำงานกันง่ายขึ้น และได้ถามถึงคลองชลประทานเข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่ก่อนในตำบลมะขามล้มทำนาครั้งเดียวทำไมเราถึงอยู่กันได้ น้ำมีพอสำหรับทำนาผู้ใหญ่วินัย มาตรวิจิตร กล่าวเสริมว่าแต่ก่อนเปิดคลองที่แยกมาจากแม่น้ำยังไม่มีคลองชลประทาน ใช้เรือหางยาวเป็นพาหนะชาวบ้านมะขามล้มเลี้ยงปลาเป็นหลักมีบ่อปลามาก (เลี้ยงปลาดุก) ใช้เรือหางยาวเป็นพาหนะขนอาหารปลา แล้ววิ่งตามลำคลองมีท่าเรือไว้ขนอาหารปลาต่อมาได้มีคลองชลประทานเข้ามาในตำบลมะขามล้ม เมื่อปี พ.ศ.2512 (ในตอนนั้นชาวนาทำนาครั้งเดียว) พอมีคลองชลประทานเข้ามาชาวนาก็เริ่มทำนา 2 ครั้งและเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของการดำรงชีวิต มีถนนหนทางเข้ามาทำให้สะดวกสบายมากขึ้น จึงทำให้วิถีชีวิตของชาวตำบลมะขามล้มเปลี่ยนไป

นายคำณ นีมอนงค์ พูดว่าจากนี้ชาวนาเราจะทำนาเหมือนเดิมหรือจะเรียนรู้ทำวิจัยหาสิ่งที่ยังไม่รู้และรูปแบบใหม่ๆ เข้ามาเพื่อที่จะได้เข้ากับรูปแบบในปัจจุบันทีมวิจัยของเราจึงต้องมีข้อมูลที่ดี มองเห็นที่ตีมองเห็นช่องทาง นายคำณ นีมอนงค์ ถามว่าเราเอาข้าวไว้กินเองไปสีข้าวที่ไหน ทีมวิจัยบอกมีโรงสีอยู่บ้านของลุงสว่าง (เป็นของสหกรณ์การเกษตร) ลุงสว่างเป็นผู้ดูแลอยู่ ทีมวิจัยได้กล่าวขึ้นว่าโรงสีของบ้านลุงสว่างสีข้าวหอมหรือข้าวกล้องไม่ได้ ทีมวิจัยจึงฝากพี่เลี้ยงไปถึง สกว.ว่าชาวนาและทีมวิจัยต้องการที่จะได้โรงสีข้าวใหม่

จากนั้นนายคำณ นีมอนงค์ ได้ฝากแก่วิธีการทำงานของเราอยากให้ทำกันอย่างมีระบบเราจะเดินหน้า
ดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน ทีมวิจัยกล่าวถึงโครงการวัดดาวที่ต้องล้ม ก็เพราะมันขาดระบบ นายคำณ นีมอนงค์ ได้กล่าวเสริม
อีกว่า ให้ทีมวิจัยว่าโครงการของเราจึงต้องมีที่เลี้ยงไว้เป็นที่ปรึกษาคอยดูแลทีมวิจัยของเราและได้สรุปโครงการ โครงการของ
เราเดินหน้าระยะหนึ่งแล้ว เราได้ประชุมทีมจัดเวทีสร้างความเข้าใจเสร็จแล้ว ตอนนี้ทีมวิจัยเข้าสู่เวทีประวัติศาสตร์จึงอยาก
ให้ทีมวิจัยเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ในอดีตและปัจจุบันให้ได้มากที่สุด ต่อไปเราจะได้ขายเรื่องราวประวัติศาสตร์ นาง
บังอร คุณไอนด กล่าวเสริมว่า ขอให้ทีมวิจัยเรารวมพลังทำจริงทีมวิจัยเราถึงเป้าหมายแน่นอน นายคำณ นีมอนงค์จึงให้นาง
บังอร คุณไอนด ไปดูผลตรวจดิน สภาพดิน เราจะได้รู้ถึงพื้นที่ของนาเรา และอยากให้เอาดินไปตรวจทุกคนจะได้รู้สภาพดินบ้าน
เราและขอให้ทีมวิจัยเราทำงานอย่างมีระบบและพูดคุยให้เข้าใจกัน

จากนั้นนางบังอร คุณไอนด กล่าวขอบคุณ ที่มาช่วยแนะนำวิธีการและให้ข้อคิด ขอบคุณทีมวิจัย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ที่จะให้ความร่วมมือกับทีมวิจัยและเชิญรับประทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นีมอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานวาระการประชุม

สรุปการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 7

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 2 กันยายน 2558 เวลา 13.00 – 15.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวรัชฎี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
2. นางวิภาวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
3. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
4. นางลำดวน	ดิษฐุติ	ทีมวิจัย
5. นางมณเฑียร	โสภณ	ทีมวิจัย
6. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
7. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
8. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9. นางสาวปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

ทีมวิจัยได้พูดคุยเรื่องที่ทีมวิจัยเราจะไปจัดประชุมที่สะแกยางหมู่เรื่องแผนที่ชุมชนของตำบลมะขามล้ม ทีมวิจัยได้วางแผนงานกันโดยจะแบ่งทีมวิจัยเป็น 2 กลุ่มเพื่อที่จะได้ชักชวนชาวบ้านสะแกยางหมู่มาเข้าร่วมโครงการและช่วยกันทำแผนที่เส้นทางน้ำ กับเส้นทางที่นา อีกกลุ่มทำแผนที่หมู่บ้านและตำแหน่งที่สำคัญของตำบลมะขามล้มและจะได้ช่วยกันนำเสนอทีมวิจัยถามกันว่าใครจะไปติดต่อประสานงานก็ได้คำตอบว่าจะให้นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ประสานงานเหมือนเดิมแต่นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เสนอให้ไปเป็นทีม และกลุ่มทีมวิจัยทุกคนเห็นดีด้วยจึงจะนัดหมายกันอีกครั้งหนึ่ง เรื่องอาหารได้มอบให้นางแสง มาตรวิจิตร น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ เป็นผู้จัดทำ ทีมวิจัยพร้อมให้ทำแกงเผ็ดหมูมะเขือ ผัดหมี่ ทีมวิจัยพูดคุยสนุกและพร้อมเพียงกันทำ

จากนั้นทีมวิจัยได้พูดถึงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะมาดูงานและศึกษางานไปพร้อมกับทีมวิจัยตำบลมะขามล้มของเรา ทีมวิจัยเราตื่นเต้น ทีมวิจัยเราพร้อมกันจะศึกษาไปกับเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทีมวิจัยพูดเล่นกันว่า จะขอรถดำนานา ขอโรงสี ขอเงินกู้ให้ได้มาก ทีมวิจัยได้นั่งพูดคุยกันและพร้อมเดินทางไปกับโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเอง และก่อนที่จะถึงวันที่ไปประชุมสะแกยางหมู่ ทีมวิจัยเราจะนัดประชุมกันอีกครั้ง ทุกคนพร้อมเห็นดีและได้รับประทานอาหารว่างร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีประชุมทีมและเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 21 มีนาคม 2559 เวลา 15.00 – 17.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
1. นางธัญญ์รัศม์		
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางกนกจักษ์	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
5. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
8. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
9. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
10. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 15.00 น.

นายธงชัย แสงพันธุ์ตา เล่าว่า ชาวบ้านมะขามล้ม มีความยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนาการทำบุญและการปฏิบัติตามจารีตประเพณีมีมาแต่โบราณเป็นเรื่องที่สำคัญในการดำเนินชีวิต แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติและผีบรรพบุรุษ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวได้แสดงออกมาเป็นรูปแบบของพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ที่ส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเพณีของชาวบ้านมะขามล้มยังคงดำรงอยู่ตราบนาน ปัจจุบัน วัฒนธรรมด้านประเพณีของบ้านมะขามล้มแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ประกอบด้วย ประเพณีเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ ประเพณีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้ชาวไทยพวนบ้านมะขามล้มยังคงยึดถือและปฏิบัติต่อกันมาโดยที่มีจารีตประเพณีของหมู่บ้านที่เรียกว่า ฮีต 12 คอง 14 เป็นเครื่องมือควบคุมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ หากไม่ปฏิบัติตามจะไม่ประสบความสำเร็จ

จากนั้นที่ประชุมได้พูดคุยกันถึง ฮีต 12 คอง 14 จารีตของชาวไทยพวนบ้านมะขามล้มที่เคยถือปฏิบัติ โดย ฮีต คือ จารีตประเพณีเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องปฏิบัติตามจึงจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว โบราณถือว่าการไม่นับถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีหรือเลิกล้มประเพณี เรียกว่า “ม้างฮีต” คือ การทำลายประเพณี ถือว่าไม่มีความเจริญในชีวิต คนโบราณจึงมักกล่าวว่า “ฮีต 12 คอง 14” โดยที่ฮีตจะเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติในแต่ละเดือน ส่วนคอง 14 เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติในการครองเรือน ฮีต 12 คอง 14 มีดังนี้

ฮีต 12

1. ฮีตอ้ายยี่	ให้สงฆ์เข้ากรรม
2. ฮีตที่สอง	ทำเอาพินมาไว้
3. ฮีตที่สาม	ให้ทายกตักเตือน ทำบุญข้าวจี
4. ฮีตที่สี่	ดอกไม้บูชา
5. ฮีตที่ห้า	มาหตสงฆ์มาหตผู้เฒ่าเป็นตรุษสงกรานต์
6. ฮีตที่หก	หลานทำบุญตักบาตร วิสาขมาสคือบุญบ้องไฟ

7. ฮีตที่เจ็ด	ไปบวงสรวงอาฮักซ์
8. ฮีตที่แปด	คักบุญเข้าพรรษา
9. ฮีตที่เก้า	มาบุญเข้าสารท บุญตักบาตรข้าวประดับดิน
10. ฮีตที่สิบ	กินทานบุญข้าวสะ ผีป่วนทานแล้วฝนดี
11. ฮีตที่สิบเอ็ด	มีพรรษาให้ออกเพิ่นจึงบอกให้เราทำบุญ
12. ฮีตที่สิบสอง	หนูนกฐินผ้าป่า ตามเพิ่นว่าบุญลอยกระทง ฮีตตามตรงมีมาสำนี้

คอง 14

1. คองที่หนึ่ง	คือก่อกองพระทราย
2. คองที่สอง	เดือนหกพายชนดินเข้าวัดเดือนห้ารัฐกินน้ำสาบาน
3. คองที่สาม	เลี้ยงเข้าแขก ปักหรือแขกตามประเพณี (เรียกแม่โพสพเข้าบ้าน)
4. คองที่สี่	ทำบุญมหาชาติ ให้ตักบาตรเก็บดูการทำบุญ
5. คองที่ห้า	ทานผ้าป่าทำบุญกฐิน
6. คองที่หก	ป็นทำบุญพระเหวส มนต์พระเทศน์กับให้เคนกันท์
7. คองที่เจ็ด	ป็นทำบุญพ่อแม่ เลี้ยงเฒ่าแก่ผู้ท่านมีคุณ
8. คองที่แปด	ปลูกเฮือนซานให้ลูก ตามสุขทุกข์แจ่มรดก
9. คองที่เก้า	มีลูกเขยลูกเ้า เจ้าอย่าได้ดูถูกนินทา
10. คองที่สิบ	แนวศีลทานให้อ้า อย่าเว้าตำคำพูดคำขาน
11. คองที่สิบเอ็ด	การเป็นพ่อบ้าน ให้ปากด้านโอนอ่อนความดี
12. คองที่สิบสอง	ได้แก่พระราชให้รักษาธรรมทศราช
13. คองที่สิบสาม	มีลูกเขยมาสู่ให้เจ้าอยู่สำรวจมวจา
14. คองที่สิบสี่	ผิดเข้าโฮมสาน หออาจารย์ผู้เคยตั้งก่อ เจ้าอย่าพ้อผิดฮีตคองธรรมบาปและกรรมนำมา
บ่อแล้ว

ปิดการประชุมเวลา 17.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสร้างความเข้าใจโครงการ ครั้งที่ 1/2558
โครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 1 มีนาคม 2558 เวลา 09.30 - 15.40 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางบังอร	คุณไอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
3.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
4.	นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย
7.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
8.	นางฐิติชญา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
9.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
10.	นางมณฑิยา	โสภณกร	ทีมวิจัย
11.	นางกันจักษ์	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
12.	นางปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
13.	ผู้ใหญ่วินัย	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
14.	ผู้ช่วยเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย

เริ่มการประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ได้พูดถึงโครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเองของบ้านมะขามล้ม
ดังนี้

- พูดถึงในอดีตหมู่บ้านเราทำนากันอย่างไร และปัจจุบันทำนาอย่างไร พูดอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้เข้าใจ
 - มีเจ้าหน้าที่จาก สกว. มาจัดประชุมพูดคุยถึงในเรื่องอดีตและปัจจุบันจนเข้าใจและพร้อมดำเนินการ
 - ที่ตำบลมะขามล้ม มีการจัดเวทีพูดคุยกัน 7 เวที โดยมีเจ้าหน้าที่จาก สกว. มาชวนพูดคุยและให้ความรู้ และมีโอกาสได้ไปเข้าร่วมประชุมเครือข่ายนอกพื้นที่ 9 เวที
 - ได้ร่วมคิด ได้ร่วมพูดคุย ได้ทำวิจัยจนได้ชื่อโครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยพึ่งพาตนเองของตำบลมะขามล้ม
 - สมาชิกได้ซักถามว่า สกว. ย่อมาจากอะไร
- ตอบ สกว.คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีพี่เลี้ยงมาจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

จากนั้นนางบังอร คุณไอนด หัวหน้าโครงการแจ้งเรื่องต่างๆ ในที่ประชุม ดังนี้

- การเขียนสัญญา เริ่มวันที่ 1 มีนาคม 2558 ถึง วันที่ 31 ตุลาคม 2559
- พูดถึงการได้รับเงินสนับสนุนของโครงการมา 291,600 บาท

- ทีมวิจัยต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและจัดเวทีเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจกันในโครงการ
- ต้องมีการเปิดประชุมจัดเวทีพูดคุยในชุมชนของเราเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชน
- ทุกครั้งที่มีการเข้าประชุมจะมีการสรุปรายงานการประชุมทุกครั้ง

จากนั้นนางวิราวรรณ ธรรมวิชิต ได้พูดถึงในเรื่องความรู้สึกที่ได้เข้าทำทีมวิจัย ดังนี้

- ได้เข้าร่วมประชุมกับ สกว. ว่ามีลักษณะอย่างไร ทำให้มีความเข้าใจมากขึ้นในขั้นตอนของการทำนา
- การเข้าร่วมประชุมต้องมีการจดบันทึกจะทำให้มีความเข้าใจและจดจำรายละเอียดได้มากขึ้น

จากนั้นนางสุรียณวี จันทรเพ็ญ พูดถึงความรู้สึกที่ได้เข้าทำทีมวิจัย ดังนี้

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำนามากขึ้นและได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่นๆ ไม่เคยคิดว่าจะได้ทำวิจัย

จากนั้นนายคาร์ณ นิ่มอนงค์ เจ้าหน้าที่ สกว. ได้แจ้งเรื่องต่างๆ เพื่อให้ที่ประชุมได้ทราบ ดังนี้

- พูดเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการว่ามีการทำสัญญากันในวันที่ 1 มีนาคม 2558 จนถึง วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินการประมาณ 1 ปี 8 เดือน รวมทั้งหมด 20 เดือน
- RDM 58012558 คือ รหัสสัญญา
- ระยะเวลาในการพัฒนาโครงการ 20 เดือน
- เบิกเงินได้ไม่เกินครั้งละ 10,000 – 20,000 บาทต่อครั้ง
- เงินงบประมาณไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้
- หน่วยงานอยู่ในสังกัดสำนักงานนายกรัฐมนตรีสามารถตรวจสอบได้ไม่มีการทุจริต
- ทีมวิจัยมีจำนวน 13 คน
- เวทีแรก คือ มีการสร้างความเข้าใจในชุมชนโดยเน้นให้คนในชุมชนเข้าใจการทำงานของโครงการว่ามีลักษณะอย่างไร
- วางแผนการจัดประชุมเวทีทำความเข้าใจกับชาวบ้านทั้ง 14 หมู่โดยจัดเวที 3 ครั้ง โดยแบ่งโซนออกเป็น 3 โซน โซนละ 30 คน ดังนี้
 - โซนบ้านมะขามล้มแบ่งออกเป็น 6 หมู่ ดังนี้ 1, 2, 3, 4, 12, 14
 - โซนบ้านสะแกยางหมู่แบ่งออกเป็น 4 หมู่ ดังนี้ 5, 9, 13, 8
 - โซนบ้านหมี – วัดโบสถ์แบ่งออกเป็น 4 หมู่ ดังนี้ 6, 7, 10, 11

หมายเหตุ ถ้ามีคนมาประชุม 2 คนไม่จำเป็นต้องตามล่าลายเซ็นเพราะนั่น คือ การทุจริตในโครงการ

- นางกันจรัส พันธุ์ศรี ถามว่าถ้าสั่งข้าว 30 คน ผู้เข้าร่วมประชุม 2 คน ต้องจ่ายเงินกี่คนตอบ ต้องจ่ายเงิน 30 คน เพราะมีการวางแผนมาล่วงหน้าและสั่งจองอาหารแล้ว

จากนั้นทีมนักวิจัยได้พูดคุยหารือกันในเรื่องดำเนินการ ดังนี้

- แบ่งงานกันทำและเชิญชาวบ้านโดยนักวิจัย 1 คน ให้เชิญมาชาวบ้านมาร่วมประชุมได้ 1 – 3 คน เพราะนักวิจัยมี 13 คน ก็จะได้ชาวบ้านมาร่วมประชุมถึง 26 คน ร่วมนักวิจัยอีก 13 คน รวมเป็น 39 คน

- โชนบ้านมะขามล้มหมู่ 1, 2, 3, 4, 12, 14 จัดประชุมในเดือนมีนาคมในวันที่ 17 มีนาคม 2558 ที่วัดสุขเกษม เวลา 08.30 – 12.00 น.
 - โชนบ้านสะแกยางหมู่ 5, 8, 9, 13 ที่วัดสะแกยางหมู่ ยังไม่ได้นัดวันประชุม
 - โชนบ้านหมี – วัดโบสถ์หมู่ 6, 7, 11, 10 ที่ศูนย์เรียนรู้หมู่ 7 ยังไม่ได้นัดวันประชุม
- จากนั้นนายคาร์ณ นิ่มอนงค์ ได้ชวนทีมวิจัยได้มีการสรุปบทเรียนหลังจากการจัดเวที ดังนี้
- ความรู้สึกในการเข้าร่วมประชุม
 - นางลำดวน ดิษฐวุฒิ – รู้สึกตื่นเต้นและดีใจที่ได้มีส่วนร่วม
 - นางฉวี มาณพ และนางมณฑิยา โสมภีร์ – ภูมิใจที่ได้ร่วมโครงการ
 - นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต – อบอุ่นและพร้อมเพรียงกัน
 - นางสมบุญ มาตรวิจิตร – แปลกใจที่โครงการผ่านได้อย่างไร
 - นางบังอร คุณเอนด – ดีใจที่ทุกคนมาร่วมประชุมพร้อมเพรียงกัน
 - นางฐิติชญา ศรารักษ์ – ดีใจที่มีผู้นำสาระมาสู่ชุมชน
 - นางธัญญ์ศม์ นิ่มอนงค์ – ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและรู้แนวทางการทำวิจัย
 - ถ้าจัดเวทีให้ดีขึ้นต้องทำอย่างไร
 - ครั้งหน้าจะพูดให้มากขึ้น พูดให้น้อยลง พูดให้คนฟังเข้าใจมากขึ้น พัฒนาการพูดให้เข้าใจมากขึ้น
 - หาสมาชิกใหม่ให้เพิ่มมากขึ้น
 - ทำความเข้าใจกับโครงการให้มากขึ้น
 - หาวิธีเชิญสมาชิกให้เข้าร่วมการประชุมอย่างไร
 - วันนี้ทีมวิจัยทำอะไรได้ดีบ้าง
 - ได้แสดงความคิดเห็น
 - ดีใจที่ได้เงินงบประมาณ
 - กล้าแสดงออก
 - ได้ต้อนรับนักวิจัยและพูดแนะนำโครงการ
 - ได้มีการจับประเด็นขึ้นกระดาน
 - สรุปการประชุมได้ดี
- จากนั้นนางธัญญ์ศม์ นิ่มอนงค์ ได้เชิญในที่ประชุมรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 15.40 น.

นางสาว ฐิตินันท์ ศรารักษ์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณเอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสร้างความเข้าใจโครงการ ครั้งที่ 2/2558
โครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 6 มีนาคม 2558 เวลา 14.00 – 15.00 น.

ณ องค์การบริหารตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณโหนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
4. นางสาวสุรีย์ฉวี	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

นางบังอร คุณโหนด หัวหน้าโครงการพูดถึงที่มาของโครงการนี้ให้นายกฟัง ได้พูดอธิบายว่าทีมวิจัยนี้ขึ้นมาได้เพราะการรวมกลุ่มของ อสม. หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่ สกว. มาเป็น พี่เลี้ยงคือ นายคำณ นิมอณรงค์ มาชวนกันคิด พูดคุยถึงปัญหาของตำบลและหมู่เราในเรื่องปัญหาราคาข้าวตกต่ำและปัญหาการครองชีพในปัจจุบัน และได้พูดคุยถึงปัญหาในตำบลมะขามล้มถึง 7 เวที จนได้เกิดการรวมกลุ่มเป็นทีมและได้ไปเข้าร่วมประชุมเครือข่ายที่จังหวัดสมุทรสงคราม – ราชบุรี ได้เรียนรู้เอาปัญหาของชุมชนตำบลมะขามล้ม ไปนำเสนอสร้างทีมวิจัย จนทีมวิจัยตำบลมะขามล้มเข้าใจในระเบียบการของโครงการ พร้อมทั้งจะนำเสนอชื่อโครงการเพื่อของบประมาณเข้ามาในตำบลมะขามล้มชื่อโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้มเป็นเวลา 9 เดือนกว่าที่เราจะได้อนุมัติโครงการและตอนนีตำบลมะขามล้มได้รับเงินงบประมาณและเซ็นสัญญาโครงการเรียบร้อยแล้วมีนางบังอร คุณโหนด นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต และนางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เป็นผู้เปิดบัญชี โดยในวันนี้จึงมาขอพบเพื่อให้ นายกวีระ หวนบุตตา รับทราบ และเชิญเข้าร่วมประชุมในวันที่ 17 มีนาคม 2558 เพื่อที่นายกจะได้เห็นวิธีการทำเวทีชาวบ้าน โดยทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงจาก สกว.

นายกวีระ หวนบุตตา ได้พูดว่าดีใจที่ชาวบ้านเรามาขอเข้าพบเพื่อเข้ามาพูดคุยในเรื่องการทำโครงการวิจัย

จากนั้นนางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ได้พูดถึงการจัดเวทีชาวบ้านสร้างความเข้าใจครั้งนี้เป็นครั้งแรกและเป็นเวทีชาวบ้านพูดคุยไม่ได้เปิดเป็นการประชุมแบบวิชาการ จึงได้รวมกันมาขอพบเพื่อแจ้งให้ให้นายกทราบ นายก อบต.พยัคฆภูมิพิสัยและยอมรับ

จากนั้นนางวิราวรรณ ธรรมวิจิต พูดถึงตัวเองว่าตนเคยเป็นคนไม่ชอบสังคมรุ่นวาย ชอบอยู่บ้านเป็นแม่บ้านทำแต่ทำงานบ้านและดูแลครอบครัวเท่านั้น แต่พอได้เข้ามาร่วมโครงการแล้วได้รับความรู้ ประสบการณ์ ได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ มองเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีมากของตำบล ถ้าชาวบ้านเราไม่เห็นด้วยก็ตาม ทีมวิจัยจะขอทำโครงการต่ออย่างเข้มแข็ง

นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ พูดเสริมว่าตนเองก็เป็นคนพูดไม่เก่ง พูดไม่เป็นแต่พอได้ไปประชุมเครือข่ายแล้ว กล้าพูด กล้าคิด และชอบหน่วยงาน สกว. เพราะหน่วยงานนี้ไม่แบ่งชนชั้น ทุกคนเหมือนพี่น้องกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นายกวีระ หวนบุตตา ยอมรับและชอบใจที่ทีมวิจัยมาขอพบและขอบคุณทีมวิจัยที่มาเล่าเกี่ยวกับโครงการให้ได้รับทราบ นายกเห็นดีและเห็นด้วยที่มีทีมวิจัยมีชาวบ้านเข้มแข็ง มีความคิดที่จะทำให้ตำบลมะขามล้มของเราก้าวหน้า นายกพูดดีมากที่ชาวบ้านคิดเองทำเองไม่ได้รอแต่หน่วยงานต่างๆ มาให้ทำ เพราะอยากเห็นชาวบ้านทำกันเองไม่ใช่รอหน่วยงานมาสั่งให้ทำหรือเป็นคำสั่งจากหน่วยงาน นายกพูดต่อว่าถ้ามีปัญหาให้ช่วยเหลือก็ให้บอกหรือต้องการใช้สถานขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้มให้บอกและบอกว่าถ้าจะพิมพ์หรือต้องการให้เจ้าหน้าที่ อบต. ช่วยเหลือเรื่องหนังสือก็ให้บอก จะให้เจ้าหน้าที่ช่วยทำหนังสือให้ทีมวิจัยเราประทับใจกับคำพูดของนายก พร้อมบอกว่าไม่ต้องเกรงใจนายกนะและให้กำลังใจทีมวิจัยให้งานสำเร็จและแนะนำเรื่องใช้จ่ายงบประมาณให้ดีเพราะว่ามีโครงการแบบนี้ให้เห็นในตำบลมะขามล้มมาแล้วพร้อมยกตัวอย่างให้รับรู้เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาในการทำโครงการ

จากนั้นนางบังอร คุณโอนด ได้นำแบบโครงการตารางการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้นายกดูและมอบให้นายกไว้ดู 1 ชุด และบอกว่าทีมวิจัยจะนำเงินไปใช้นอกแผนไม่ได้ ทางทีมวิจัยมีพี่เลี้ยงคอยดูแลและติดตามผลตลอด นายกวีระ หวนบุตตา พุดว่าถ้าชาวบ้านมีความคิดที่ดีมีประโยชน์และเห็นความสำคัญอย่างนี้ก็ดีนะ อย่างน้อยพวกเราแค่ทำนาแบ่งไว้สัก 1 งาน แล้วสีข้าวไว้กินเองก็ดี พร้อมหัวเราะชอบใจว่า 1 งานก็คงกินข้าวกันไม่หมดแล้ว ถ้าทุกคนรอบครัวทำเหมือนกันหมดจะได้ไม่ต้องซื้อข้าวเขามากิน พร้อมเล่าให้ทีมวิจัยฟังว่าเคยปรึกษากับเจ้าหน้าที่ อบต. สมาชิก อบต. ว่าอยากทำโครงการเกี่ยวกับการไม่เผา ฟางข้าว แต่จะให้เป็นสหกรณ์ก่อนฟางข้าวให้เพื่อที่จะได้ลดภาวะโลกร้อนและการทำลายหน้าดิน นายกียังไม่ได้ทำนาคิดไว้แล้วเหมือนกัน (ทีมวิจัยคิดจะเอาเสนอต่อคณะพี่เลี้ยง) นายกพูดการทำงานกับชาวบ้านต้องเข้มแข็งอดทนนะเพราะชาวบ้าน ยังไม่เห็นผลประโยชน์ไม่เป็นรูปธรรมก็จะไม่มีความเชื่อมั่นไม่สนใจ นายกให้กำลังใจทีมวิจัยอีกครั้งว่าให้เข้มแข็งและอดทน และทำให้สำเร็จอย่าย่อท้อ

จากนั้นนายกวีระ หวนบุตตา รับทราบกับงานของทีมวิจัยตำบลมะขามล้ม ทีมวิจัยจึงได้ขอตัวกลับเพราะรบกวนเวลามากแล้ว ทีมวิจัยขอบคุณนายกวีระ หวนบุตตา และดีใจมากที่นายกให้การสนับสนุนกับโครงการของตำบลมะขามล้ม

ปิดประชุมเวลา 15.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสร้างความเข้าใจโครงการ ครั้งที่ 3/2558 และเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา

โครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 17 มีนาคม 2558 เวลา 19.00 - 20.10 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางบังอร	คุณโหนด	ทีมวิจัย
2.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย
3.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
4.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
5.	นางสุริย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
6.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
7.	นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
8.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
9.	นางสีดา	พนัสดิษฐ์	ทีมวิจัย
10.	นางพรประภา	สมตริก	ทีมวิจัย
11.	นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
12.	น.ส.ปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
13.	นางลำดวน	มาตริวิจิตร	ทีมวิจัย
14.	นางสิวิโร	หวนบุตตา	ทีมวิจัย
15.	นายจิตติพัฒน์	สุนทรเชตต์	ทีมวิจัย
16.	นายวินัย	มาตริวิจิตร	ที่ปรึกษาทีมวิจัย
17.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	ที่ปรึกษาทีมวิจัย

เริ่มการประชุมเวลา 19.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ แนะนำสมาชิกใหม่หมู่ 2 หมู่ 12 หมู่ 14 ที่เข้าร่วมประชุมให้รู้จักโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เน้นในการทำนาของตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วเชิญหัวหน้าโครงการพูดเพื่อสร้างความเข้าใจในกลุ่ม นางบังอร คุณโหนด หัวหน้าโครงการพูดถึงการทำนาปุ๋ยซีไคของแปลงนา ผู้ใหญ่สำรวย วงษ์พันธุ์ ซึ่งเป็นแปลงทดลองของตำบลมะขามล้มโดยมีนายกวีระ หวนบุตตา เป็นผู้สนับสนุน โดยในการทำพื้นที่ 10 ไร่ ซีไค 20 ตัน

การทดลองนำซีไคมาลงพื้นที่นาโดยใช้รถแทรกเตอร์ดันเกลี่ยให้ทั่วพื้นที่นา แล้วจึงใช้รถไถกลบอีกครั้ง ทั้งไว้ประมาณ 2 เดือน ต่อจากนี้ทีมวิจัยต้องคอยออกเก็บข้อมูลจากผู้ใหญ่สำรวย คอยเก็บข้อมูลขั้นตอนจะได้มีข้อมูลไว้เปรียบเทียบกับการใช้สารเคมี

นายเฉลิมวิศว์ นิมอณรงค์ ถามว่า หัวหน้าโครงการว่าพึ่งทำนาและเกี่ยวมาได้ข้าวประมาณเท่าไรในการที่รัฐบาลไม่ให้ทำนา ทั้งที่ไม่มีน้ำให้ทำเราลงทุนสูงไหม นางบังอรพูดว่าตนทำนา 23 ไร่ ลงทุนประมาณ 80,000 บาท ได้เก็บเกี่ยวข้าวมา 21 เกวียน ได้เกวียนละ 6,700 บาท ได้เงินรวมทั้งหมด 140,700 บาท หักค่าใช้จ่ายแล้วอดเงินคงเหลือ 60,700 บาท (ยังไม่ได้รวมค่าแรง) เริ่มทำนาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2557 เก็บเกี่ยวเดือนกุมภาพันธ์ 2558 ตอนช่วงที่ทำนาไม่มีโรคระบาดไม่มีศัตรูพืชรบกวนจากนั้น นางบังอร พูดต่อว่าโครงการของตำบลเราก็คิดที่จะปลูกข้าวหอมไว่กินเอง โดยมีการซักถามสมาชิกว่า

ใครปลูกข้าวไว้กินเองบ้าง นางสาว พันธ์ดิษฐ์ ยกมือว่า ที่บ้านปลูกข้าวหอมปทุมไว้กินเองจึงเกิดการพูดคุยถึงวิธีการปลูกข้าวหอมปทุมอายุการทำข้าวหอมปทุมประมาณ 120 วันถึงจะเก็บเกี่ยวได้ ปัญหา คือ ข้าวหอมปทุมไม่ต้านเพลี้ย เป็นข้าวต้นอ่อน แต่ก่อนราคาข้าวหอมปทุมเกี่ยวนละ 18,000 บาท ข้าวหอมปทุมราคาไม่แตกต่างจากข้าวขาวธรรมดา เลยทำให้ชาวนาทำข้าวหอมปทุมลดน้อยลง นางสาวสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ ถามว่าการหุงข้าวหอมปทุมเป็นอย่างไร นางสาว พันธ์ดิษฐ์ นางสาวพรประภา สมตริก พูดว่ากินนุ่ม อร่อย เวลาหุงไม่ต้องใส่น้ำมาก จึงมีการซักถามกันขึ้นมว่าถ้าทีมวิจัยเราคิดว่าจะทำข้าวไว้กินเองเราต้องหาพันธุ์ข้าวที่กินแล้วคิดว่าดีมากเพราะปลูกกัน นางบังอร คุณไอนด จึงเสนอว่ามีพันธุ์ข้าวที่คิดจะเอามาเพาะปลูกอยู่ 3 ชนิดที่สนใจ 1. ข้าวหอมใบเตย 2. ข้าวมะลิ 3. ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และเราต้องรู้วาระยะเวลาเก็บเกี่ยวข้าวแต่ละชนิดใช้เวลากี่วันถึงจะเก็บเกี่ยวได้ นางบังอร คุณไอนด ว่าข้าวหอมใบเตยใช้เวลา 120 วัน (เป็นข้าวหอมปง) ข้าวหอมมะลิใช้เวลาปลูก 150 วัน (เป็นข้าวตอ)

- เราต้องมาทดลองว่าถ้าเราเอาข้าวหอมใบเตยมาปลูกข้าวหอมเหมือนเขาไหม
- เคยไปซื้อข้าวหอมใบเตยที่เมืองเลยมากินเขาวักกลิ่นมันหอมเหมือนใบเตย
- แต่สภาพแวดล้อมของมะขามล้มกับจังหวัดเลยมันต่างกันทีมวิจัยก็ต้องเก็บข้อมูลเวลาเพราะปลูกข้าวแต่ละชนิดโดยมีทีมวิจัยจะแบ่งชนิดกันไปเพราะปลูกเหมือนเก็บเกี่ยวจะได้เอามาแลกเปลี่ยนความรู้และเปลี่ยนให้กันกิน

นางบังอร คุณไอนดได้ถามเพิ่มเติมจากกลุ่มชาวนาที่มาประชุมเพื่อเสริมกับข้อมูลที่ประชุมครั้งที่แล้ว

- ข้าวที่เรานิยมปลูกกันคือ ข้าว กข.41 พलग
- ผู้ใหญ่วินัย มาตรวิจิตรถามว่าจะมีข้าวพันธุ์ใหม่มาแนะนำไหมทีมวิจัยจึงว่าตอนนี้ไม่มีพันธุ์ข้าวมาแนะนำเพราะพวกเราต้องศึกษากันก่อน
- จึงมีคำถามถามว่าตอนนี้บ้านมะขามล้มนิยมปลูกข้าวอะไรกัน

○ ข้าวไว้ขาย มี

กข.41 พलग

ซิสได้จ้าวแปด

กข.47

กข.51 (เป็นข้าวอายุสั้นเอาไว้ตัดข้าวตืด)

○ ข้าวปลูกไว้กิน

ข้าวหอมปทุม

นางธัญญ์รัศม์ นิมนอนงค์ จึงพูดถึงที่ราชบุรีที่โครงการของเขาประสบความสำเร็จ ขายข้าวได้เกี่ยวนละ 40,000 – 50,000 บาท เขามีอยู่จริงถ้าทางสุพรรณบุรีเราทำข้าวไว้กินได้ ก็จะมีดีมาก

นางบังอร คุณไอนด ถามก่อนทำนาเราพักดินกี่เดือน ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและได้ตอบว่า พักดิน 2 ระยะ คือ

- 5 เดือน คือคนที่ไม่ได้ทำนาได้พักดินตั้งแต่ พ.ย. – เม.ย.
- 2 เดือน คือเดือน มี.ค. – เม.ย. พักดิน
- เริ่มทำนาเดือน พ.ค. 2558
- ต้องรอฝน
- ร้อนจัดกลัวเพลี้ยกระโดด
- ไม่มีน้ำทำนา

กลุ่มชาวนาได้พูดว่า ให้แต่ชาวนาลดค่าใช้จ่ายแล้วหน่วยงานราชการช่วยอะไรได้บ้าง ราคาข้าวก็ถูก

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิตจึงพูดว่านี่แหละคือปัญหาของชาวนาเรา ถึงอยากให้พวกเรามีการรวมกลุ่มกันขึ้นมา สร้างเวทีทำความเข้าใจกันตามเก็บข้อมูลต่างๆ ในชุมชนเรา

นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ กล่าวว่า เรากลับอะไรเรามีทีมพี่เลี้ยงและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามช่วยอยู่แล้ว สุพรรณบุรีจะต้องทำได้

ทีมวิจัยได้ถามชาวนาว่าวันนี้มาได้อะไรบ้าง

- ปัญหาข้าว
- ราคาข้าวถูก
- วิธีการลดต้นทุนการทำนา
- วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยชีวภาพ
- การปักดิน ไถกลบดิน
- พันธุ์ข้าวหอมชนิดต่างๆ
- ฤดูกาลหน้าจะปลูกข้าวอะไรกันดี

ความรู้สึกวันนี้

- ผู้ใหญ่วินัย มาตรวิจิตร – อยากให้โครงการสำเร็จและเป็นจริง
- นางสีดา พันธ์ศิษฐ์ – ได้รับข้อมูลวันนี้ อยากเข้าร่วมโครงการ
- นางลำดวน มาตรวิจิตร – อยากมีโรงสีไว้เองในชุมชน
- นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ – อยากกำหนดราคาข้าวปลูกเอง
- นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต – ดีใจที่มีคนหมู่อื่นมาร่วมประชุม
- นางพระประภา สมตริก – ดีใจที่ทีมวิจัยเชิญมาร่วมโครงการ
- ผู้ใหญ่สิริโร หวนบุตตา – ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- นางธงชัย แสงพันตา – อยากให้มีคนมาร่วมโครงการดีใจที่มีโครงการขึ้นมา
- นางกัญจน์ภัส พันธุ์ศรี – อยากให้โครงการนี้เข้มแข็ง
- นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ – ดีใจที่ผู้เข้าร่วมโครงการเริ่มเข้าใจในโครงการ
- นางบังอร คุณไอนด – ดีใจที่ทุกคนเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นได้เชิญกลุ่มชาวนารับประทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 20.10 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสร้างความเข้าใจโครงการ ครั้งที่ 4/2558 และเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 31 มีนาคม 2558 เวลา 09.20 – 14.30 น.

ณ ศาลาการเปรียญวัดสุขเกษม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสมัย	มาตรวิจิตร	
2. น.ส.สุวิมล	แก้วสว่าง	
3. นายธวัชชัย	หวนบุตรดา	
4. นางจิตติชญา	ศราธพันธุ์	
5. นางสุนีย์	ขวัญสุข	
6. นางณิชา	พันธุ์ชัย	
7. น.ส.สมบุญ	หอมสุวรรณ	
8. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	
9. นางงามชื่น	กุดามาก	
10. นางเดือนเพ็ญ	ดากระบุตร	
11. นางวิง	วงษ์บัณฑิตย์	
12. นายธงชัย	แสงพันตา	
13. นายสิทธิพงษ์	ระเวง	
14. นายวิเชียร	นาคลำภา	
15. นางแสง	มาตรวิจิตร	
16. นางบงอร	คุณโหนด	
17. น.ส.ปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	
18. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	
19. น.ส.นวลละออง	นิมอณรงค์	
20. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	
21. นายมณฑิยา	โสภณ	
22. นางฉวี	มานพ	
23. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	
24. นางวิภาวรรณ	ธรรมวิจิต	
25. นายเฉลิมวิเศษ	นิมอณรงค์	
26. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	
27. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	
28. นายคำณ	นิมอณรงค์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม
29. นายวรรณชัย	มีช่วย	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

เริ่มการประชุมเวลา 09.20 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ กล่าวแนะนำตัวพร้อมทั้งได้แนะนำทีมที่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม และให้ทีมนักวิจัยแนะนำตัว โดยเริ่มจากหัวหน้าโครงการฯ พร้อมกับทีมนักวิจัยทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องประชุมเพื่อที่จะได้รู้ว่ามีมาจากรูปร่างหน้าตาไหนบ้าง เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน จากนั้นนางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้พูดถึงแนวทางและที่มาของโครงการว่า กว่าเราจะได้อ่านโครงการและได้งบประมาณสนับสนุน เราต้องจัดเวทีชาวบ้านที่บ้านมะขามล้มถึง 7 ครั้ง ไปร่วมประชุมเครือข่ายอีก 4 ครั้ง โดยมีการพูดคุยกันถึงในอดีตที่เราทำมาครั้งเดียวเราก็สามารถอยู่ได้ มีการสืบทอดกันเอง ตั้งราคาข้าวเอง มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เพาะปลูกเอง ไม่ต้องใช้สารเคมี เราก็อยู่กันได้ไม่มีภาระหนี้สิน แต่พอมีระบบชลประทานเข้ามา ขาวนาเราเริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทำนา 2 ครั้งต่อปี สารเคมีเริ่มเข้ามาเพื่อที่จะให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ขาวนาเองก็ไม่ได้คิดถึงค่าใช้จ่ายว่าเพิ่มขึ้นจากเดิมมากนักเพียงใด ทำให้ขาวนาคือเรามีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นแถมราคาข้าวยังตกต่ำอีก ทำให้วิถีชีวิตของคนตำบลมะขามล้มเปลี่ยนไปจากที่เคยตั้งราคาข้าวเองได้แต่ตอนนี้ต้องขนข้าวไปส่งที่โรงสีและให้คนที่โรงสีเป็นคนตั้งราคาข้าวให้เรา ที่สำคัญเราไม่ได้กินข้าวของเราเองซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายของเราเพิ่มสูงขึ้น วันนี้ทางทีมนักวิจัยจึงได้เชิญทุกท่านมาเข้าร่วมในเวทีสร้างความเข้าใจเพื่อรับทราบรายละเอียดโครงการที่เราจะทำไปพร้อมกัน และได้เชิญนางวิภาวรรณ ธรรมวิจิตต์พูดถึงความประทับใจที่ได้ร่วมประชุมเวทีชาวบ้านและที่ได้ไปร่วมประชุมเวทีเครือข่ายนักวิจัย

นางวิภาวรรณ ธรรมวิจิตต์ กล่าวว่า ที่ผ่านมามีทีมเราได้ไปเรียนรู้ได้ไปเห็นโรงสีข้าวชุมชนและ ได้ดูแปลงนาสาธิตได้เห็นเขาเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไปปลูกเอง จึงอยากให้ตำบลมะขามล้มเรามีการเปลี่ยนแปลงอย่างเขาบ้าง จึงอยากให้ชาวบ้านมาร่วมมือร่วมใจ สร้างโครงการของตำบลเราให้สำเร็จถึงจะมีบางกลุ่มไม่เห็นด้วยก็ตาม แต่ก็อยากให้ทุกคนมาร่วมมือกัน เริ่มจากมาพูดคุยกัน เอาประสบการณ์ความรู้มาแลกเปลี่ยนกัน ที่เวทีประชุมเครือข่ายมีชาวบ้านทำโครงการแบบนี้หลายตำบล ที่ไปมาเราเห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ทีมเราจึงตัดสินใจที่จะทำโครงการนี้ให้เต็มที่เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็น

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ พูดเสริมในเรื่องของโรงสีข้าวชุมชนต่อว่า เขาทำได้จริงๆ ถ้าชาวบ้านมะขามล้มหรือกลุ่มวิจัยอยากไปดูก็สามารถไปดูได้ แต่เราต้องเริ่มหาความรู้ของเราก่อน หรืออาจจะสลับกันไปในเวทีประชุมเครือข่ายนักวิจัยที่แม่กลองเพื่อไปร่วมเรียนรู้ แล้วจึงเชิญนางสุรีย์ณี จันทร์เพ็ญ พูดถึงความประทับใจในการเริ่มโครงการมาด้วยกัน

นางสุรีย์ณี จันทร์เพ็ญ กล่าวว่า ได้ไปเห็นการรวมกลุ่มของตำบลที่ทำสำเร็จแล้ว ที่เขามาเป็นนักวิจัย เขามีข้าวไว้กินเองแถมยังเหลือไว้ขาย และได้ราคาที่ดี เขาสามารถตั้งราคาข้าวเองมีข้าวปลูกเอง ได้ไปเห็นมาแล้วจึงอยากให้โครงการของตำบลมะขามล้มสำเร็จเหมือนของเขาบ้าง อยากให้พวกเราทุกคนช่วยกันทำโครงการ ขอฝากทีมที่เลี้ยงจาก สกว. ให้มาช่วยเป็นที่ปรึกษาโครงการและเป็นพี่เลี้ยงทีมวิจัยบ้านมะขามล้มให้สำเร็จ เมื่อคืนกว่าจะได้นอนก็เที่ยงคืนเพราะมาหัดพูด หัดจำไม้ (ตื่นเต้น)

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ พูดถึงทีมวิจัยว่าถึงไม่มีชื่ออยู่ในโครงการก็สามารถมารวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันได้ ชื่อที่มีอยู่ในโครงการจำนวน 13 คน เพื่อที่จะดำเนินงานของโครงการเท่านั้น แต่เราร่วมกันได้ทุกคนเป็นนักวิจัย จากนั้นได้พูดถึงแนวทาง วัตถุประสงค์การดำเนินงาน งบประมาณได้มาอย่างไร ทำไมถึงไม่ผ่านจังหวัด ไม่ผ่านอำเภอไม่ผ่าน อบต.

นางบังอร คุณอินต หัวหน้าโครงการได้มาพูดถึงแนวทาง วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน งบประมาณโดยกล่าวขอบคุณนายกวีระ หวนบุตตา และผู้ใหญ่สำรวย วงพันธ์ ที่มาเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ จากนั้นได้บอกชื่อโครงการว่า ชื่อโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของตำบลมะขามล้ม ซึ่งเป็นโครงการที่นักวิจัยที่เข้าร่วมผู้ ร่วมคิดร่วมนำข้อมูลไปเสนอจนสามารถได้โครงการมาและขอขอบคุณลูกหลานบ้านเราที่ได้แนะนำโครงการดีๆ มาให้แก่ตำบลมะขามล้มของเรา ขอขอบคุณกลุ่ม อสม. หมู่ที่ 3 บ้านมะขามล้ม ที่ได้มานั่งพูดคุยกันจนเกิดการรวมกลุ่มและได้ทีมวิจัยขึ้นมา ทีมวิจัยเราได้จัดเวทีประชุมที่บ้านมะขามล้ม 7 เวที ร่วมประชุมเครือข่าย 4 เวทีรวมเวทีทั้งสองแล้ว 11 เวทีด้วยกัน กว่าจะได้ทำสัญญากับ สกว. เราใช้เวลา 13 เดือน ย้อนพูดถึงความไม่เข้าใจที่แรกทีมนักวิจัยคิดว่า สกว. เอาเงินมาให้เราใช้หนี้ ชื่อข้าวปลูกซื้อปุ๋ย – ยา ให้กับทีมนักวิจัยแต่พอเข้ามาทำวิจัยจึงรู้ว่าทาง สกว. ให้เรามาเรียนรู้ ร่วมคิดร่วมเก็บข้อมูลร่วมสร้างความเข้าใจในกลุ่มและได้กินข้าวร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่เราได้เรียนรู้ จากนั้นได้พูดถึงทีมวิจัยเราได้เข้าพบนายกวีระ หวลบุตตา ได้เล่าเรื่องโครงการและหนังสือโครงการ –ใบเสร็จค่าใช้จ่ายของโครงการให้แก่นายกวีระ หวลบุตตา ได้รับรู้ นายกวีระ หวลบุต

ตา กล่าวดีใจที่ชาวบ้านรวมกลุ่มจนได้เป็นทีมนักวิจัย และยินดีพร้อมร่วมโครงการและช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถช่วยเหลือได้ ซึ่งนายกฯ ยังพูดถึงว่าทาง อบต.ก็คิดจะทำสหกรณ์ฟางก้อนขึ้น เพื่อลดการเผาฟางลงจะได้ไม่ต้องทำลายหน้าดิน ซึ่งจะได้ช่วยกันทำงานเพื่อชุมชนต่อไปจากนั้นนางบังอร คุณโหนด พูดถึงระยะเวลาดำเนินงานโครงการเป็นเวลา 20 เดือน ได้เงินงบประมาณมา 291,600 บาทแบ่งจ่ายเป็น 3 งวดด้วยกัน และได้ให้ทีมนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายซักถามและออกความคิดเห็น

- เป็นโครงการที่ดี ทำให้เราได้เรียนรู้
- เป็นโครงการที่แปลกใหม่ไม่เคยเห็นมาก่อน
- เราสามารถลดต้นทุนในการทำงาน
- ทำให้เราหันกลับมากินข้าวของตนเอง

นายคำรณ นิมนองค์ ผู้ช่วยผู้ประสานงาน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ในฐานะพี่เลี้ยงนักวิจัย ได้ร่วมชี้แจงว่านักวิจัยทุกท่านวันนี้ทุกคนทำได้ดี และกล่าวขอบคุณทีมวิจัยที่ร่วมมือกัน พร้อมทั้งแนะนำบทบาทของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม และกล่าวว่าที่มาชวนทำโครงการในครั้งนี้เพราะว่าเป็นลูกหลานบ้านมะขามล้ม ที่ผ่านมาชาวบ้านแต่ละกลุ่มจะมีหน่วยงานต่างๆ มาเก็บข้อมูลแล้วก็หายไปแต่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เขามาแนะนำชุมชนให้เก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุด และนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ด้วยตนเอง ชาวบ้านต้องเห็นถึงประโยชน์ของข้อมูลและนำไปใช้ได้จริง นักวิจัยถูกทดลองความอดทนและต้องเดินทางไปประชุมเครือข่ายที่จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม (แม่กลอง) และอีกหลายๆ พื้นที่ กว่าจะได้โครงการและกระบวนการต่างๆ ในโครงการ โดยทุกขั้นตอนนักวิจัยทำกันเอง ผมได้แค่เป็นพี่เลี้ยงเท่านั้นต่อให้คนที่เป็นด็อกเตอร์หรือหน่วยงานต่างเข้ามาเก็บข้อมูลกับพวกเราไป เรารู้กันหรือไม่ว่าเขาเอาข้อมูลหมู่บ้านเราไปทำอะไร จึงอยากให้กลุ่มนักวิจัยช่วยกันวิเคราะห์ช่วยกันเก็บข้อมูลถ้าเรารู้จักข้อมูลและดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องไม่ต้องกลัวเดียวหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือเราเองขอให้นักวิจัยทุกคนเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และพูดถึงเรื่องเงินโครงการอีกครั้งว่าไม่ต้องกลัวเรื่องการบริหารการเงิน เพราะทางเรามีระเบียบที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเราอยากให้นักวิจัยได้เรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการด้วย พร้อมกันนี้ยังได้ตอบคำถามที่ว่าข้าวเกี่ยวนละ 50,000 บาทเขาทำกันอย่างไรโดยกล่าวว่า ทีมวิจัยต้องช่วยกันคิดวิเคราะห์และเก็บข้อมูลพี่เลี้ยงไม่มีคำตอบ แต่ที่แพรงหนามแดงเกิดขึ้นได้เพราะเก็บข้อมูลเองแล้วมาวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกันไม่ได้ทำแบบรวดเร็วแต่ต้องใช้เวลามีข้อมูลหน่วยงานก็เข้ามาช่วย แต่เราต้องมีข้อมูลให้พร้อม

นางบังอร คุณโหนด กล่าวว่าเรื่องการใช้จ่ายระยะเวลาโครงการของตำบลมะขามล้ม 20 เดือนนั้น เงินงบประมาณแบ่งเป็น 3 งวด โดยแต่ละงวดก็มีงบประมาณที่แตกต่างกัน ซึ่งนายคำรณ นิมนองค์ กล่าวเสริมว่า 6 เดือนแรกเราจะเน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์และเก็บรวบรวมข้อมูล 6 เดือนที่สอง เราจะเน้นเอาข้อมูลที่เรามีมาร่วมกัน วิเคราะห์ และค้นหาแนวทางการดำเนินงานของเรา ส่วน 8 เดือนสุดท้ายเราจะทดลองทำกิจกรรม โดยเงินแบ่งจ่ายมา 3 งวด งวดที่1 จำนวน 90,000 บาท งวดที่2 จำนวน 150,000บาท งวดที่3 จำนวน 60,000 บาท คนเบิก – จ่าย 2 ใน 3 คนคือ

- 1.นางบังอร คุณโหนด
- 2.นางธัญญ์รัศม์ นิมนองค์
- 3.นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต

ซึ่งนักวิจัยสามารถเบิกเงินงบประมาณได้ครั้งละไม่ควรเกิน 2 หมื่นบาท จึงเน้นให้นักวิจัยสร้างความเข้าใจ รู้จักเก็บข้อมูลในชุมชนนักวิจัยจะได้มีข้อมูลไปเสนอหน่วยงาน จะได้ไม่ต้องรอให้หน่วยงานต่างๆ มาช่วยเรา

หลังจากนั้นทีมนักวิจัยได้ทดลองเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์เบื้องต้น โดยมีพี่เลี้ยงคอยช่วยซึ่งได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

- ทำข้าวได้สูงสุด 1 ไร่ / 1 เกวียน
- สภาพอากาศในอดีตดีมาก ไม่แปรปรวนดังเช่นในปัจจุบัน
- ในอดีตไม่มีเพลี้ยแมลงมากอयरบกวน

- ปัจจุบันมีข้าวดีด – ข้าวป๋ามากับรถเกี่ยวมาจากทางภาคเหนือ
- ข้าวนาปีของตำบลมะขามล้มในอดีตมีหลายชนิด
 - ก้อนแก้ว
 - พญาชม
 - ข้าวตาแห้ง
 - ปิ่นแก้ว
- พอกำหนดเปลี่ยนเป็น 2 ครั้ง พันธุ์ข้าวก็หายไปเหลือแต่สุพรรณ 60 พิษณุโลก (เป็นข้าวแข็ง)
- ปัจจุบันเมล็ดข้าวร่วงมาก นักวิจัยตอบว่าเพราะมีหมอกจัด อากาศร้อนจัด ผสมข้าวดีดและอากาศเปลี่ยนแปลง
- เมล็ดพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก
 - 41 พวง
 - ข้าวที่ปลูกกินเอง เป็นข้าวแข็ง เมล็ดสั้น ใช้น้ำในการหุงเยาะ
- ชาวบ้านบอกว่าข้าวไรเบอร์รี่เป็นข้าวพันธุ์ผสมระหว่างข้าวหอมมะลิกับข้าวหอมนิล
- ภูมิปัญญาชาวบ้านตั้งแต่อดีต คือ ไหวน้ำ ของไผ่มี ไก่ต้ม หัวหมู เหล้าขาว
- ไม่เผาฟางเพราะพื้หน้าดินนาน
- ไม่เคยเก็บข้อมูลการทำนา

นางธัญรัตน์ นิ่มอนงค์ กล่าวว่า 20 เดือนต่อจากนี้ อยากให้พวกเราช่วยคิดร่วมตัดสินใจในโครงการให้เข้าร่วมได้เลยไม่จำเป็นว่ามีชื่อหรือไม่มีชื่อในทีมวิจัย วันนี้กลุ่มวิจัยและชาวบ้านทุกคนสนุกกับการตอบคำถามและอยากให้มีการจัดประชุมแบบนี้ขึ้นอีก

จากนั้นนายกีระ หวลบุตตา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม กล่าวว่า รู้สึกดีใจที่ชาวบ้านร่วมกลุ่มวิจัยเพื่อที่จะพึ่งพาตนเอง แนะนำให้กลุ่มนักวิจัยเริ่มลดต้นทุน จากที่เคยใช้ปุ๋ย – ยา ก็ให้ลองหันกลับมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยขี้ไก่ ขี้วัวกันบ้างเพื่อช่วยได้ในระยะยาวในการบำรุงดิน และเล่าเรื่องลุงเหมาะที่อยู่บ้านท่าเสด็จ ต.ศรีประจันต์ให้ฟังว่า เขาทำกันเป็นเชิงพาณิชย์ต้องเสียค่าดูงานเหมือนกับเราต้องไปจ้างเขาหุงข้าวไว้ให้กินนายกเล่าให้ฟังว่าได้คุยกับผู้ใหญ่สำรวจว่าที่บ้านมีขี้ไก่สดจะนำมาให้ผู้ใหญ่สำรวจทดลองทำนาดูในนา 1 ไร่ ต่อขี้ไก่ 1 ตันภายใน 3 เดือน มีคนเอาไปใส่ไร่อยู่อย่างงามเขียวไวและขอให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองอย่าหวังพึ่งรัฐบาลตอนนี้งบประมาณไม่ถึงท้องถิ่น งบลงที่ส่วนกลางมากกว่าตอนนี้การทำนามีน้อยมากอยากจะทำต่อไปไม่ได้ เงินต้องจ่ายให้หน่วยงานท้องถิ่นทำถนนคอนกรีต งบประมาณไม่มีมาเลยจะบริหารเอาอะไรไม่ได้ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านซักถามข้อมูลพูดถึงว่าตอนนี้ทำข้าวน้อยมากแต่ราคาข้าวยังถูกเลยเพราะข้าวในโกดังมากยังระบายออกไม่ได้ หลังจากนั้นได้ขอตัวกลับและอวยพรให้กับกลุ่มนักวิจัยทำโครงการให้สำเร็จ

หลังจากนั้นนายคำณ ตั้งคำถามว่า กลุ่มนักวิจัยจะทำนาปุ๋ยขี้ไก่หรือเปล่าในตอนนี้ มีนักวิจัยตอบว่าไม่ทำตอนนี้เราต้องเก็บข้อมูลก่อน เรามีแปลงผู้ใหญ่อำนาจเป็นแปลงทดลองจึงให้นักวิจัยไปตามเก็บข้อมูลกับผู้ใหญ่สำรวจว่าจะลดต้นทุนจริงหรือเปล่าให้ทีมนักวิจัยเก็บข้อมูลนักวิจัยต้องเริ่มจากข้อมูลทุนของบ้านเราก่อน นาลุ่ม นาดอน จากนั้นเชิญผู้ใหญ่สำรวจ วงษ์ พันธุ์เจ้าของพื้นที่พูดคุยกับชาวบ้าน โดยผู้ใหญ่สำรวจกล่าวชื่นชมทีมนักวิจัยและทีมพี่เลี้ยงที่ได้นำโครงการมาให้ตำบลของเราและขอบคุณที่ทำให้ชาวบ้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของเราเองโดยใช้ข้อมูลของเราเอง เราช่วยกันเก็บข้อมูลให้ได้ซึ่งจะทำให้เราได้พึ่งพาตนเองเป็นสิ่งที่ดีมากและขอให้โครงการทำได้สำเร็จ และกล่าวเชิญทีมวิจัยรับประทานอาหารกลางวัน

การถอดบทเรียนการเรียนรู้

สิ่งที่ทำได้ดีในการทำกิจกรรมครั้งนี้

- การสร้างบรรยากาศในการประชุม
 - เป็นกันเอง / ไม่เครียด

➤ เป็นคนรู้จักกันมีปฏิสัมพันธ์กัน

- พูดเข้าใจง่าย / เข้าใจได้ดี
- ควบคุมอารมณ์ได้ดี
- วิธีการจัดบรรยากาศ จัดเก้าอี้ในการประชุม
- การจัดการเอกสาร
- อาหารดี อาหารอร่อยและเพียงพอ
- ทีมงานมีความสามัคคี มีความร่วมมือและตรงต่อเวลา

สิ่งที่ได้เรียนรู้

- แลกเปลี่ยนความรู้ ได้รับข้อมูลเพิ่มเติม
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อมูลในการทำงาน
- ได้ข้อเสนอเรื่องซีไ้และฟางข้าว
- ฝึกการแสดงออกมากขึ้น (จับไม้ค้ลุกขึ้นพูด)
- ได้รู้จักเพื่อนร่วมงานต่างๆ
- ได้ทักษะการจับประเด็นขึ้นกระดานและการฟัง

สิ่งที่ต้องเพิ่มเติมให้ดีขึ้น

- การสลับบทบาทหน้าที่
- การจัดเตรียมสถานที่และเวลา
- การเชิญกลุ่มเป้าหมาย
- ทีมวิจัยต้องทำความเข้าใจโครงการให้ชัดเจน

แผนงานที่วางไว้

- แบ่งบทบาทหน้าที่
 - จัดสถานที่
 - แบ่งเนื้อหาการพูด
 - ลงทะเบียน
 - แจกเอกสาร
 - อาหารว่าง อาหารกลางวัน
- วิธีเชิญกลุ่มเป้าหมาย
 - นักวิจัยหามาคนละ 1 คน
 - บอกต่อ
 - เลือกคนที่เกี่ยวข้อง / ทำนา
 - เป้าหมาย 30 คน มา 28 คน

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงขอบคุณนักวิจัยทุกคนและชมว่าวันนี้ทีมนักวิจัยมีความพร้อมและทำหน้าที่ได้ดี

ปิดการประชุม 14.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ครั้งที่ 1
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 14 กรกฎาคม 2558 เวลา 14.20 – 16.20 น.
ณ ศาลารวมใจหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณโอนด	หัวหน้าโครงการ
2. นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
5. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
6. นางมณเฑียร	โสภณกร	ทีมวิจัย
7. นางสมบุญ	พิจักคลี	ทีมวิจัย
8. นายสมัย	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9. นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
10. นางสาวรุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
11. นายอดุลย์	บารมี	ทีมวิจัย
12. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
13. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
14. นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
15. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
16. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
17. นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย

เปิดการประชุมเวลา 14.20 น.

นางบังอร คุณโอนด กล่าวเปิดการประชุมและได้บอกรายละเอียดที่ทีมวิจัยได้เชิญผู้เฒ่าผู้แก่มาร่วมประชุมย้อนอดีตประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านมะขามล้มโดยจะเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 จนถึงปัจจุบันโดยมีทีมวิจัยเป็นทีมเก็บข้อมูลชุมชนกับผู้เฒ่าผู้แก่ที่ทีมวิจัยได้เชิญมาร่วมประชุมคือ นายสมัย มาตรวิจิตร นางสมบุญ พิจักคลี และนายอดุลย์ บารมี ร่วมกับทีมวิจัยตำบลมะขามล้ม จากนั้นนางบังอร คุณโอนด ได้ซักถามชาวบ้านถึงเรื่องราวในอดีต และให้ น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิตเป็นผู้เขียนกระดาน พร้อมด้วยทีมวิจัยได้เรียนรู้และช่วยกันซักถาม พูดคุยเรื่องราวตั้งแต่ปี 2500 ว่าความเป็นอยู่ในตอนนั้นเป็นอย่างไร ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ทีมวิจัยเชิญมาได้บอกเล่าเรื่องราวในอดีตของชาวบ้านมะขามล้ม ในตอนนั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้ชาวบ้านใช้ตะเกียง (เขาจะเรียกกันว่า ตะเกียงเจ้าพายุ) ตะเกียงที่ใช้กระป๋องเอาด้ายมาทำเป็นไส้ ตะเกียงให้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิงและใช้เทียนไขเพื่อให้ได้แสงสว่าง แห่ลงน้ำใช้ชาวบ้านก็จะใช้ตามลำคลองและจะมีบ่อน้ำอยู่ตามบ้านที่มีที่ดินกว้าง ขุดบ่อน้ำไว้ใช้ชาวบ้านก็จะหบน้ำมาใส่โอ่งหรือใส่ถังไว้ใช้ไว้กิน ถ้าน้ำขุ่นมากก็จะใช้สารส้มลงไปแกว่งในน้ำเพื่อให้ใส่น้ำใช้ บางบ้านมีรถคันหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า รถสาลี่ เอาไว้ดันน้ำมาใช้สอยและใช้น้ำธรรมชาติคือน้ำฝน เวลาหุงข้าวก็ยังใช้เตาถ่าน เตาฟืน ต้องตัดกระมั่งหรือทุบกระมั่งเอาไว้ลองดูหม้อข้าว เพื่อไม่ให้ข้างหม้อข้าวดำ ข้าวสารที่เก็บไว้ก็ใช้สีใช้มือหมูนวดข้าวให้แตกหรือตำลงครกให้เปลือกแตกแล้วนำมาโบทและฟัด เอาเมล็ดข้าวสารมาเก็บไว้กิน กับข้าวที่ชาวบ้านกินก็จะทำตามธรรมชาติและบางบ้านก็ปลูกผักไว้กินเอง ผักที่ได้จากธรรมชาติก็มี ผักบุ้ง ผักกระเฉด ยอดสารภี ดอกโสน หาได้ตามลำคลอง และท้องถิ่นเป็นผักธรรมชาติแท้ๆ กุ้ง หอย ปู ปลาที่ได้มาก็ได้ตามลำคลองและท้องถิ่นของตัวเอง เครื่องมือหาปลาที่ชาวบ้านใช้ก็มี ลอบดักปลา ยอ(ภาษาชาวบ้านเรียกว่า กระดุง) เวลาทำนาก็ต้องวิดน้ำให้แห้ง ตามหนองนาของตัวเอง

และได้ปลาจำนวนมาก ถ้าได้มากจนเหลือกินก็จะนำมาทำปลาเค็ม ปลาแร่ ปลาที่ตัวเล็กและหัวปลาที่เราไม่ใช้ก็จะนำมาทำ น้ำปลาไว้กินเอง ปลาช่อน ปลาดุก ปลาหมอ ก็จะซดหลุมทำบ่อเล็กๆ ชั่งไว้ เพื่อไม่ให้ปลาตายและมีได้มีปลาไว้กินนานๆ กุ้ง ฝอยก็จะเอามาทำกะปิไว้กินเช่นกัน สิ่งต่างๆ นี้เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านมะขามล้มในอดีต อาหารการกินอยู่กันอย่างอุดม สมบูรณ์ อยู่กินกันอย่างเรียบง่าย และชาวบ้านยังนิยมปลูกต้นไม้ไว้ตามรั้วบ้านหรือตามท้องนา ท้องไร่ ต้นไม้มีประโยชน์ มากมาย หน่อไม้ก็นำมาต้มกินกับน้ำพริกและยังทำเป็นหน่อไม้เปรี้ยวไว้กินนาน ๆ ได้ ลำต้นนำมาตัดแปลงเป็นเครื่องจักรสาร เช่น ตะกร้า สิ่ง กระดัง และอีกมากมาย ต้นไม้บางต้นก็เอาต้นและโคนงอ นำมาทำแอกคล้องคอควาย ต้นไม้มีประโยชน์ มากมาย ต้นไม้นำมาทุบให้แตกแล้วนำมาทำเป็นขี้เถ้าบ้าน ฝ้ายฉางได้ ส่วนมากชาวบ้านมะขามล้มจะนำมาทำขี้เถ้าฝ้ายฉาง ถ้าไม่ให้หลุดก็นำขี้ควายผสมน้ำและดินนำมาทาขี้เถ้าให้เหนียวแน่น

นางลำดวน ดิษฐาภูมิ ได้พูดว่าตอนนั้นเรายู่กันเป็นครอบครัวใหญ่จะมีลูกมีหลานอยู่รวมกัน ถึงคนไหนมีครอบครัว แล้วก็จะไม่แยกไปแล้วก็จะไม่ให้แยกบ้านไปอยู่ที่อื่นให้อยู่ร่วมกันในบ้านใหญ่ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่กันอย่างอบอุ่น นายสมัย มาตรวิจิตร กล่าวว่า เวลา 1 – 2 ทุ่ม ก็จะปิดไฟเข้านอนแล้ว จากนั้นนางบังอร คุณไอนด นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญและ ทีมวิจัยได้ซักถามถึงอาชีพและวิธีการทำนาของชาวบ้านมะขามล้มในตอนนั้น นายสมัย มาตรวิจิตร นางสมบุญ พึ่งจักษ์คลี และ นายอดุลย์ บารมี พูดว่าตอนนั้นชาวบ้านทำนาครั้งเดียวเพราะต้องรอน้ำฝน อายุข้าวก็นานหลายเดือนกว่าจะเก็บเกี่ยว จะ เริ่มทำนาในเดือน พฤษภาคม ประมาณเดือน 6 เดือน 7 จะเป็นฤดูฝนพอดี

วิธีการทำนาในช่วงปี พ.ศ.2500

- ใช้ควายไถนา
- ไถตะแล้วหว่านข้าวเลย
- ไม่มีสารเคมี ไม่มีปุ๋ย
- ใช้เคียวเกี่ยวข้าว
- ลงแรงช่วยกันเกี่ยวข้าวหรือเรียกว่าลงแขกเกี่ยวข้าว

นายสมัย มาตรวิจิตร นางสมบุญ พึ่งจักษ์คลี นายอดุลย์ บารมี ได้เล่าให้แก่ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมฟังว่าตอนนั้น ทำนาโดยอาศัยน้ำฝน จะเริ่มทำนาในช่วงเดือนพฤษภาคมหรือประมาณเดือน 6 เดือน 7 จะเข้าฤดูฝน ชาวบ้านก็จะเริ่มออกทำ นา ชาวบ้านใช้ควายไถนาหรือเราเรียกว่าการไถตะแล้วหว่านข้าวเพื่อรอน้ำ ลูก หลาน ของชาวบ้านตั้งแต่อายุ 8 – 9 ปีก็จะ ออกไปช่วยพ่อ แม่ ทำนาแล้ว (ไม่ได้วิ่งเล่นเหมือนเด็กในปัจจุบัน) การทำนาไถนาก็ใช้แรงงานคนและควาย พอได้ครั้งวันก็จะ พักเพราะร้อน ควายเหนื่อย สู้แดดไม่ไหว และต้องปลดแอกบนคอควายและไถบนหลังควาย เพื่อให้ควายพักเหนื่อยกินน้ำกิน หญ้า ข้าวที่นำไปหว่านก็ต้องหาบใส่กระบุงเดินไปตามคันนา บ้านไหนที่มีเกวียนก็จะเอามาเล็ดข้าวใส่เกวียนลากไปตามทุ่งนา เพราะยังไม่มีถนนลงนา มีแต่ทางเกวียน ชาวบ้านก็จะพึ่งพาอาศัยกัน ผากข้าวใส่เกวียนไปลงนา ดินในทุ่งนาก็ร่วนซุยดี ไม่มียา เคมี ไม่มีปุ๋ย ใส่ข้าว ถ้าใช้ปุ๋ยก็จะนำมาจากขี้วัว ขี้ควายจากธรรมชาติแต่ๆข้าวที่ใช้หว่านตอนนั้นใช้เวลานาน 7 – 8 เดือนถึงจะ เก็บเกี่ยวได้ ชาวนาถึงได้ทำนาครั้งเดียว เพราะช่วงเก็บเกี่ยวเป็นเดือน 8 – 9 ฝนตกหนักน้ำก็จะท่วมทุ่งแล้วในช่วงใกล้ข้าวตั้ง ท้อง ชาวนา ก็จะ กระเช้าใส่ มะขาม มะม่วง น้ำตาล เกลือ แป้งหอม เครื่องหอมหรือเครื่องแต่งตัวต่างๆ มาตั้งไว้ให้แม่โพสพ แต่งตัวและเอาน้ำมนต์มาพรมให้แม่โพสพให้แข็งแรงไม่ให้แพ้ท้องมาก จะได้ออกเมล็ด ต้นเท่าหม้อออกสะเกวียน ชาวนาในช่วง นั้นไม่ต้องฉีดยา ไม่ต้องใส่ปุ๋ย มีแต่ทำพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น

ช่วงข้าวกำลังจะออกเป็นหางปลาหู ชาวบ้านก็จะจัดทำข้าวเหนียวมัดข้าวพอน ไม่ต้องได้ซื้อเชือกมามัดข้าวเลย บาง บ้านก็จะใช้แขนกล้วยแห้งมัด บ้างก็ใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกมัดหรือชาวบ้านจะเรียกว่า จักรตอมมัดข้าว ข้าวเหนียวก็จะทำมาจากต้น ข้าวของเราเอง การทำนาตอนนั้นน้ำจะมากปลูกข้าวก็จะใช้พันธุ์ข้าวที่มีต้นสูง ยาว หรือเราเรียกว่าทำนาปีให้สูงทันน้ำ เวลา ชาวนาเกี่ยวข้าว ชาวนา ก็จะเกี่ยวต้นข้าวให้ถึงโคนต้นข้าว แล้วเอามาตากให้แห้ง พอข้าวแห้งก็นำมาฟาดให้เมล็ดข้าวหลุด ร่วง หล่น จนหมด แล้วตอนเย็นถึงตอนกลางคืน เสริ่งจากงานนาคในครอบครัวกินข้าวกินปลาแล้วก็จะมาช่วยกันฟั่นข้าวเหน็ด โดยจะเอาต้นข้าวมาวางพอประมาณแล้วเอาน้ำพรมใส่พอดันข้าวเปื่อยก็นำต้นข้าวมาฟั่นเป็นเกลียวต่อต้นกันให้ยาว แล้วเอามา

คล้องใส่ลำตัวและแขนถึงเส้นข้อมาตรงหน้าอกแล้วเอาเส้นมาพันให้เป็นเกลียวเหมือนมัดตัวเองแต่ไม่ให้แน่นพอเส้นข้อมาต่อถึงหน้าอกก็ยกให้ขึ้นทางหัวเรา เพื่อเอาขำเน็ดออกเป็นอันว่าเราได้เส้นขำเน็ด 1 วง หรือ 1 เส้น ใช้เวลากันหลายคืนกว่าจะได้เส้นขำเน็ดไว้มัดขำ เพราะต้องทำกันเป็น 100 – 1,000 เส้นเพื่อเอาไว้ใช้มัดขำ ก่อนจะใช้ต้องเอาเส้นขำเน็ดแช่น้ำก่อนเพื่อให้เส้นขำเน็ดเหนียวไม่ขาด แขนกล้วย ไม่ตอกก็เหมือนกันทุกอย่างที่เอามาทำที่มัดขำล้วนได้มาจากธรรมชาติทั้งหมด ในช่วงนั้นขำในนาเราใช้เวลาจนถึง 7 – 8 เดือนถึงจะเก็บเกี่ยวได้ ขำนาถึงได้ทำนาครั้งเดียวเพราะช่วงเก็บเกี่ยวเป็นช่วงเก็บเกี่ยวเป็นช่วงเดือน 8 – 9 น้ำก็จะเริ่มท่วมทุ่งแล้ว พอเข้าเดือน 8 ขำนาที่จะเริ่มเก็บเกี่ยวขำโดยใช้เคียวเกี่ยวขำด้วยมือ กันเพราะในสมัยนั้นไม่มีเครื่องจักรเหมือนในปัจจุบัน ก่อนถึงวันลงแขกเกี่ยวขำ เจ้าของนาก็จะออกไปเกี่ยวขำสัก 4 – 5 กำมือเข้าบ้านพอถึงบ้านก็จะพูดกับแม่โพสพว่าเอาเข้าบ้านแล้วได้หลบแดดลมได้พักผ่อนให้เงินไหลมาเทมาเด้อ (พูดแต่สิ่งที่ดี) เหมือนเรียกแม่โพสพเข้าบ้านแต่ต้องเป็นวันศุกร์ถึงจะเกี่ยวขำเข้าบ้านได้(ภาษาชาวบ้านจะเรียกว่า แหะขำ) ก่อนเก็บเกี่ยว

ถ้าในนามีน้ำขำนาที่จะเกี่ยวเป็นกำเท่ากับกำมือแล้วมัดตากไว้บนต้นขำหรือเราเรียกว่าขังขำ ถ้าน้ำแห้งขำนาที่จะใช้วางเป็นแผงพอประมาณหรือขำบ้านเรียกว่าวางฟางขำ ตากไว้ 1 – 2 แดงถึงจะหอบมัดเป็นพ่อนถ้าหน้าน้ำจะลำบากมากต้องหอบขำขึ้นมามัดบนคันท้ายห้องนาใหญ่ยังลำบากต้องมีแคร่และเลื่อนลากมัดขำ (เลื่อนใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกทำ กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร มีขา 4 ขา เหมือนกับเตียงมีลำไม้ไผ่ ยาวลองขาเลื่อนเพื่อเอาไว้ลากอีกด้านจะต้องยาวหน่อยเพื่อที่จะได้มีที่จับลากได้) เอาไว้ลากมัดขำกลางห้องนา พอมัดใช้เลื่อนแล้วก็ต้องหอบลุยน้ำโคลนขึ้นมาวางไว้บนคันทาก่อน จนเสร็จห้องนา จากนั้นถึงจะมาหอบไปกองไว้บนลานนาที่แล้วจึงขนขำที่เกี่ยวเข้าบ้าน (ถ้าเป็นนาหล่มจะลำบากมาก) แต่ในช่วงตอนนั้นขำนาจะช่วยกันเกี่ยวขำเอาแรงกันหรือว่าลงแขกเกี่ยวขำสนุกสนานมาก น้ำกินก็จะกินน้ำที่ห้องนาเลือกดักตรงน้ำใสมากิน แล้วก็ตัดรวงขำมาแช่น้ำเพื่อดับกลิ่นโคลน ถ้าน้ำแห้งก็จะดักหรือหอบมาจากหลุมควายหรือเรียกว่าบ่อควายมากินในนา ก่อนเมื่อก่อนน้ำที่นาจะสะอาดมากไม่มีสารพิษ ไม่ต้องเตรียมขำปลาอาหารมาเพราะเจ้าบ้านได้เตรียมขำมาไว้ให้แล้ว ในตอนนั้นจะทำนาแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันรักและสามัคคีกัน (ในปัจจุบันนี้ไม่มีการลงแขกแล้ว) พอเสร็จจากเกี่ยวขำแล้วขำนาที่จะช่วยกันหอบขำมัดเป็นพ่อนและหอบมากองไว้บนลานนาถ้านาไกลจากลานก็แบ่งทอดกันหอบ บางนา 4 – 5 ทอด เปลี่ยนกันเท่ากับ 4 – 5 คนหอบเปลี่ยนกันจะช่วยกันทำจนเสร็จในตอนนั้นจะเรียกว่าประเพณีลงแขกทำนาก็ได้ ขนขำพ่อนเข้าบ้านก็จะใช้เกวียนหรือกระแทะขนขำพ่อนเข้าบ้าน ในที่สุดท้ายของการขนพ่อนขำเจ้าของนาก็จะนำผ้าแดงหรือผ้าขาวม้ามัดติดไม้คันทาวหรือไม้ทาบแล้วเสียบใช้พ่อนขำ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่านาคันนี้เสร็จแล้วควายก็จะลากเกวียนเดินเป็นแถวเข้าบ้านเอามากองไว้ก่อนจะนวด

การกองขำนั้นเป็นความสามารถของขำนาที่กองขำไว้เวลาฝนตกน้ำฝนไม่ลงไปเปียกกลางกองหรือได้กองขำได้มันเป็นความสามารถของขำนาจริง ๆ ก่อนจะนวดขำขำนาที่จะเตรียมลานนวดขำไว้พร้อมแล้วนะโดยจะมีลานอยู่หน้าบ้านของแต่ละบ้านโดยจะนำขี้ควายผสมน้ำละลายให้เข้ากันแล้วนำน้ำขี้ควายมาลาดลานแล้วใช้ไม้กวาด กวาดน้ำขี้ควายให้ทั่วลานและทิ้งให้ขี้ควายแห้งที่ต้องทำอย่างนี้ก็เพื่อประกันลานดินที่แฉะแฉะและมีฝุ่นมาก จะได้เก็บเมล็ดขำได้ง่ายเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านแท้ ๆ พอเตรียมลานขำเสร็จแล้วพอลานแห้งก็จะต้อนมาตั้งขำพ่อนขำกันตั้งแต่ตี 3 – ตี 4 เลยทีเดียว ปู่ ย่า ตา ยายก็จะเรียกลูกหลานมาช่วยกันตั้งขำและแกล้งเส้นขำเน็ดออก ตั้งขำเป็นวงกลมประมาณ 70 – 100 พ่อน ลูกอายุ 9 ขวบก็ต้องลุกขึ้นมาช่วยนับพ่อนขำด้วย จากนั้นก็นำควายนวดคือใช้ควายเดินวนเป็นวงกลมเหยียบขำให้เมล็ดออกจากต้นประมาณ 1 ชั่วโมง ต่อ 1 รอบ ก็จะใช้ไม้ส่ายมาช่วยกันกวาดขำขึ้นให้เมล็ดข้างรุ่งหล่นกองกับดินก็จะใช้ควายนวดรอบ 2 – 3 ก็จะทำเช่นเดียวกันจนได้เมล็ดขำ จากนั้นก็เอาฟางออกจากลานให้เหลือแต่เมล็ดขำ แต่ก็ยังมีฟางเหลือบ้าง ก็จะใช้อยอดไม้ไผ่ที่แห้งไม่มีใบไผ่แล้วมารูดฟางหรือดันฟางออกจนหมดเหลือแต่เมล็ดจากนั้นก็ใช้ไม้ดันขำและดึงขำให้เป็นกองแล้วนำสีโบกมือมาคัดเมล็ดขำ เมล็ดขำที่ไม่สมบูรณ์หรือที่เรียกกันว่าเมล็ดสับคัดออกก็จะเหลือเมล็ดขำที่สมบูรณ์เก็บไว้ ขำนาที่จะช่วยกันนำกระมังมาแบกขำใส่ยุ้งขำเพื่อเก็บไว้กินไว้ขาย ยุ้งขำก็มีการเตรียมยุ่งเหมือนกัน ส่วนมากข้างฝายจะเป็นไม้ไผ่ผ่าซีกแล้วเอามาปิดเป็นฝายขำขำนาที่จะนำขี้ควาย ดินและน้ำผสมกันแล้วเอามาทาข้างฝายเพื่อปิดรูรั่วไว้เหมือนกัน เมื่อ

ได้นวดข้าวเป็นเมล็ดเก็บขึ้นยุ้งข้าวเรียบร้อยแล้วชาวบ้านก็จะพร้อมกันแต่ละบ้าน ทำพิธีตามศาสนา คือ สู่วัว ข้าว สู่วัวควาย

ประเพณีสู่วัวข้าว

เป็นประเพณีมาแต่โบราณชาวบ้านทุกบ้านต้องทำกันเพื่อที่จะได้เรียกวัวให้แม่โพสพโดยผู้เฒ่าผู้แก่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาร่วมทำพิธีสู่วัวข้าว โดยมีผู้เฒ่าที่ท้องหรือเรียนคำสู่วัวข้าวเรียกวัวแม่โพสพเป็นผู้พาทำพิธีชาวบ้านก็จะเรียกผู้เฒ่าที่พาทำพิธีนี้ว่า หมอพรสู่วัว ในตอนนั้นหมู่บ้านมะขามล้มก็มีลุงที่ชาวบ้านมะขามล้มต้องรู้จักกันคือ พ่อทิศแสง บารมีเป็นผู้ทำพิธีสู่วัวข้าว ในพิธีสู่วัวข้าวจะมีของที่ใช้ในการทำพิธี ดังนี้

- เหล้าขาว
- ไก่ต้ม 1 ตัว
- ไข่ต้ม 2 ลูก
- ข้าวเกรียบ
- กล้วย 1 หวี
- ข้าวต้มมัด
- ถั่วลิสงตัด
- แดงโม
- น้ำ 1 ขวด
- ดอกข้าวโพด
- ข้าวเปลือก 1 กระบุง
- กระบุงข้าว
- ผักคูณ
- ผ้าขาว
- แอ็ก
- ดอกจอก หวี แป้ง น้ำมันใส่ผม
- ไชลอย (ไชตักปลา)
- ทอง 1 บาท (ทองแท้)

และในพิธีต้องทำขันธ 5 ในขันธ 5 ต้องมีของดังนี้

- รูป 5 ดอก (รูปแหวน)
- เทียน 5 เล่ม
- ดอกข้าวโพด
- เหล้า
- ข้าวสุก 1 ถ้วย
- เกลือ 1 ถ้วย

พิธีจะต้องทำวันศุกร์เท่านั้นเริ่มทำตอนบ่ายๆ หรือเย็น ก็จะเริ่มนำเอาของที่เตรียมมาวางไว้หน้ายุ้งข้าว บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ ลูกหลาน พี่น้องบ้านใกล้ก็จะมานั่งรอวงทำพิธีโดยมีหมอพรเป็นผู้ทำพิธีเชิญวัวข้าวเชิญแม่โพสพขึ้นยุ้งฉางแล้วเรียกวัวข้าวและขอขมาแม่โพสพแล้ว หมอพรก็จะเก็บของในพิธีใส่เข้าไว้ในไซ แล้วนำไปวางไว้บนยุ้งข้าว 1 คืบ เช้าค่อยขึ้นมาเก็บลงจากยุ้งข้าว (ในตอนนั้นพอ ตี 5 ครึ่ง พ่อ แม่ ก็จะปลุกลูก หลานให้ขึ้นไปบนยุ้งข้าวเพื่อไปเก็บไซลงมาจากยุ้ง ในไซจะมีของหวาน ไข่ต้ม เป็นของที่เด็กชอบมากเพราะได้กินขนมและไข่ต้ม ที่อยู่ในไซ) จากนั้นเป็นอันว่าเสร็จพิธีแล้ว เจ้าของบ้านก็จะนำของมาเลี้ยงชาวบ้านที่มาร่วมพิธี ชาวบ้านก็จะพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำพิธีสู่วัวกันทุกบ้านจนครบหมู่บ้านมะขามล้มและจะมีการแบ่งปันอาหารรับประทานกันทุกบ้านทำให้ชาวบ้านมะขามล้มมีความรักความสามัคคีกันเป็นอย่างดีและมีความสุขอยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัยกันเกื้อกูลกันมาตลอดโดยไม่ได้ใช้เงินทองว่าจ้างกันมา ข้าวที่อยู่ในยุ้งก็จะแบ่งไว้สีข้าวกินเอง เป็นข้าวปลูกหน้าใหม่หรือใหม่ที่เหลือถึงจะขายโดยที่ชาวบ้านสามารถกำหนดราคาข้าวเองได้ จะมีพ่อค้าข้าวมาหาซื้อข้าวตามบ้าน พ่อค้าดู

ข้าวแล้วให้ราคาข้าวไม่ดีไม่พอใช้ ชาวนาจะไม่ขายข้าวให้ (ชาวนาสมัยนั้นขายข้าวได้เกวียนละ 500 – 600 บาทเท่านั้น) วิธีชีวิตในตอนนั้นชาวบ้านอาศัยการร่วมมือร่วมแรงและแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่กันอย่างมีความสุข การสีข้าวในตอนนั้นก็มีโรงสีต่างหมู่บ้านและในหมู่บ้านมารับข้าวเปลือกจากชาวบ้านไปสีให้แก่ชาวบ้านโดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนกันข้าวเปลือก 100 กิโลกรัมจะได้ข้าวสารให้แก่ชาวบ้าน 64 – 68 กิโลกรัมและข้าวปลายโรงสีเอาให้ชาวบ้าน มีโรงสีทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านมีรถวิ่งเก็บถึงบ้าน ในตอนนั้นก็มีโรงสีโคกโก โรงสีรางบัว หมู่บ้านมะขามล้มก็โรงสีกำนันมณฑา สะอั้งทอง ผู้ที่วิ่งเก็บข้าวในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน คือ นายสำรวย จันทร์เพ็ญ

ประเพณีสู่ขวัญควาย

ก็มีมาแต่โบราณเช่นกันพิธีนี้เกิดขึ้นมาเพื่อขอขมาควายและสู่ขวัญให้ควายใช้ควายทำงานหนักมาทั้งปีขอขมาเพื่อไม่ให้เป็นบาปเป็นกรรมต่อกัน สู่ขวัญควายก็เรียกขวัญให้แก่ควายด้วยของที่ใช้ในการทำพิธีมีดังนี้คือ

- เหล้าขาว 1 ขวด
- ขนมห่มขาว ห่มแดง
- กล้วยหวีงาม 1 หวี
- ไก่ต้ม 1 ตัว
- กล้วยอ่อน 1 กำมือ

ของที่ต้องเอามาเข้าพิธีก็มีไก่ แอกลูกควาย เชือกควาย เอาขึ้นมาวางบนบ้าน มีผู้เฒ่าผู้แก่รอบวงสู่ขวัญควาย (ไม่ต้องนำควายขึ้นมาสู่ขวัญ) เอาแต่เครื่องมือที่ใช้กับควายขึ้นมาสู่ขวัญเท่านั้นเสร็จพิธีก็จะแบ่งของให้หมอพร แล้วก็กินข้าวร่วมกันเป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีและวัฒนธรรมของตำบลมะขามล้ม

ประเพณีกำฟ้า

ขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี จะทำกันมาตั้งแต่โบราณเพื่อให้ชาวบ้านได้มีวันพักผ่อน ประเพณีจะทำข้าวหลามเผาข้าวหลามหรือต้มข้าวหลามกินหรือแจกจ่ายกัน การทำข้าวหลามก็จะมีข้าวเหนียว มะพร้าว เกลือ น้ำตาลทรายขาว ไม้ไผ่ป่า ใบเตย เอาข้าวเหนียวใส่กระบอกแล้วก็นำไปต้ม เผา หรือย่างแล้วแต่ชาวบ้านจะทำกัน จะทำข้าวหลามกันในวันขึ้น 2 ค่ำเดือน 3 เป็นวันเผาข้าวหลาม เช้าขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ก็จะไปทำบุญที่วัดก็จะห่อข้าวหลามมาวัดบ้านละ 3 – 4 กระบอก แล้วแต่ชาวบ้านไหนจะเอามาทำบุญเท่าไร ที่วัดก็จะได้ข้าวหลามจำนวนมากจากชาวบ้าน วัดก็จะแจกจ่ายให้กับทางโรงเรียนและวัดต่างๆ ที่ไม่ได้ทำข้าวหลาม และในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะสั่งห้ามลูกหลานไม่ให้ทำงานบ้านทุกอย่าง ห้ามออกนา ห้ามตัดเล็บ ห้ามเย็บผ้า (มีคนที่ไม่เชื่อในประเพณีก็ออกไปนา พอออกไปนาโดยงูเห่ากัด บางคนโดนฟ้าผ่า) มันเป็นเรื่องที่เชื่อแต่เมื่อก่อนก็เป็นความเชื่อส่วนบุคคล ชาวบ้านมะขามล้มยึดถือเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีวันสงกรานต์จะตรงกับเดือน 5 ตรงกับวันที่ 13 – 15 เมษายน ของทุกปีแต่ก่อนลูกเด็กเล็กแดงจะต้องตื่นขึ้นมาอาบน้ำก่อนาคืออาบน้ำตั้งแต่เช้ามืด เด็กๆ ก็ถามว่าอาบน้ำก่อนาคืออะไรได้คำตอบจาก ปู่ ย่า ตา ยาย มาว่าวันนี้เป็นวันปีใหม่ของไทยเราลูกขึ้นมาอาบน้ำก่อนาคได้ก็จะได้เป็นสิริมงคลแก่ตัวเรา คำว่าอาบน้ำก่อนาคือนอกกาเขาจะบินออกหากินแต่เช้ามืดก่อนสว่าง แสดงว่านกกาเขาขยันหากินเก่ง เมื่ออาบน้ำก่อนาคเสร็จก็จะไปทำบุญที่วัดกัน วันที่ 13 เมษายนนี้ก็จะมีการจุดพาส์เสื้อ ในกระຈาดก็มีเสื้อผ้าของทุกคนในบ้านเอามาด้วยกันให้หมดทุกคนแล้วเอาผ้ามาห่อมัดไว้แล้วเอาไว้กันกระຈาด แล้วจะมีถาดกลมเล็ก 1 ลูกวางไว้บนห่อผ้าในถาดก็จะมี 1. ข้าวต้มมัด 9 กลีบ 2. ข้าวปั้นเป็นคำ 9 คำ 3. ข้าวเหนียวแดง 4. กาละแม 5. ขนมหวาน 6.หมาก พลุ 7.เทียนเทียนหัวให้คนทุกคนในบ้านเอาพันบนหัวให้เส้นเทียนชนกันพอดีแล้วเอาเล็บจิกนับให้เลยอายุของแต่ละคนทุกคนในบ้านใช้เส้นเทียนเส้นเดียวกัน แล้วเอาเส้นมาพันวางไว้บนถาด 8.ข้าวเกรียบกุ้ง ข้าวเกรียบว่าวแผ่นใหญ่ แดงโมและของทุกอย่างให้นำมาวางไว้บนถาด 9.บังพาเวร บังพาเวรก็จะมีหมากพลู ดอกคูณ ดอกไม้ วางไว้บนถาด เป็นกระຈาดพาส์เสื้อ เอาไปตั้งรวมกันไว้บนศาลาวัดทุกบ้านจะทำกัน กรรมการวัดก็จะเก็บเอาบังพาเวรไปรวมกัน

แล้วพระจะทำพิธีบังสกุลให้พอเสร็จพิธีทางศาสนาแล้วพรสงฆ์ให้พร พระก็จะเดินมาพรมน้ำมนต์ไล่กระजाตทุกกระजाตเพื่อให้เป็นสิริมงคลของทุกกระजाตพอเสร็จสิ้นพิธีทางพระพุทธศาสนาในวันที่ 13 เมษายนก็กับมาจากวัดแล้วก็จะมากินข้าวร่วมพี่น้องกันและพอกินข้าวเสร็จก็ได้ไปสุ่มมาผู้เฒ่าผู้แก่ตามละแวกบ้านใกล้เคียงเพื่อขอขมาแล้วก็ขอสินขอรผู้เฒ่าผู้แก่อย่างสนุกสนาน (แต่ในสมัยนี้ไม่มีแล้วมีแต่บ้านใครบ้านมัน) เสร็จประเพณีตรงนี้นักนั้นก็จะชวนกันไปเที่ยวตามวัดต่างๆ ที่ใกล้บ้านเพื่อสรงน้ำพระ หนุ่มสาวพากันเที่ยวตอนนั้นต้องเดินและจักรยานเท่านั้นไม่มีรถเหมือนในปัจจุบันตกลางคีนหนุ่มสาว บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้ ก็จะนัดกันมารวมที่ลานบ้าน ลานวัด แล้วแต่หนุ่มสาวจะรวมกันก็จะมาเล่นร่ำวง ลูกช่วง ซ่อนหา งูกินหาง วีรชีวาร สุกสนานมากหนุ่มๆสาวๆต่างบ้านก็จะมาเล่นด้วย การจัดงานประเพณีสงกรานต์จะมีขึ้น 4 – 5 คีน (เป็นที่หน้าเสียดายการละเล่นเหล่านี้หายไปหมดแล้ว)

ประเพณีทำบุญหลังบ้าน

ขึ้น 8 ค่ำเดือน 7 ของทุกปีการทำบุญหลังบ้านก็ถือว่าเป็นประเพณีของชาวบ้านมะขามล้มเช่นกันหมู่บ้านก็แบ่งออกเป็น บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้ แต่ละหลังก็จะมีลานไว้ทำบุญเอาวันพระแรกของเดือน 7 เป็นวันทำบุญจะเริ่มที่หมู่บ้านเหนือ วันพระที่ 2 ของบ้านกลาง วันพระที่ 3 บ้านใต้ การทำบุญหลังบ้านก็จะมีการทำขนมจีน ขนมหวานกินเอง เพื่อเอาแจกญาติพี่น้องที่ออกเรือนไปอยู่ บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้พอถึงเดือนใกล้ทำบุญก็จะหมักแป้งขนมจีนไว้ พอวันโกนตั้งแต่ตี 2 ก็จะมาเริ่มเรียกกันให้ลูกขึ้นมาช่วยกันตำแป้งขนมจีนและต้มน้ำใส่กระทะใบบัว เอาโรยเส้นขนมจีนกว่าจะเสร็จก็สว่างหรือก็สาย ๆ บ้านที่แป้งเหนียวเราก็จะทำข้าวจี๋กินอร่อยมาก เสร็จก็เริ่มแจกขนมจีน ขนมหวาน แก่ญาติพี่น้อง ตอนนั้นจะใช้หากระजाตเดินแจก ผู้ชายก็จะช่วยกันเหลาไม้ทำธง และเตรียมที่ให้พระสวดมนต์เย็น บ้านใครอยู่ใกล้ที่ทำบุญก็จะล้อมด้วยรอบบ้านโยงกันทุกบ้านที่ใกล้กันกับที่ทำบุญหลังบ้านเย็นพระก็จะมาทำพิธีสวดทิพมนต์เย็น ชาวบ้านเหนือก็จะเตรียมของมาร่วมพิธี ก็มีเสื้อของทุกคนในบ้านห่อใส่กระजाต มีขวน้ำ 1 ขวด ญาคาเอาต้นหญ้าม้ากักเปียหรือพันให้สั้นเอาใส่ไว้ในกระजाตมีกระบังใส่ทราย 1 ใบ เข้าพิธี มีชีวารมาตักบาตรตอนเย็น เสร็จแล้วพระก็จะสวดเจริญทิพมนต์เย็น เสร็จก็จะเอาขนมจีนมาเลี้ยง พี่น้องบ้านเหนือ บ้านกลางและบ้านใต้กินขนมจีนร่วมกัน พูดคุยถามข่าวซึ่งกันและกัน (เพราะในอดีตต้องเดินไปหากัน) และพอกลับบ้านก็จะเอาน้ำในขวดและทรายที่เอาไปทำพิธีเดินหว่านรอบบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้าน เช้าวันพระก็จะมาทำบุญตักบาตรกัน เจ้าภาพบ้านเหนือก็จะแต่งสำหรับ พาคาว พาหวาน มาทำบุญตักบาตรกัน เจ้าภาพบ้านเหนือก็จะแต่งสำหรับพาคาว พาหวาน มาทำบุญทุกบ้านก็จะหิ้วของและนำเงินมาใส่กันเทศน์ เสร็จพิธีก็จะกินข้าวร่วมกันอีกครั้ง เช้าจะมีไม้ที่ทำปักไว้มาแบ่งกันไปปักไว้ตามมุนาของแต่ละคน

ประเพณีเข้าพรรษา

ประมาณเดือน 7 – 8 ของทุกปีผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะไปถือศีลที่วัดและนอนวัดในวันพระกัน 1 คีนในอดีตวันพระเมื่อไหร่ปู่ย่า ตา ยาย ก็จะปลุกลูกหลานให้ไปส่งที่วัดเพื่อถือศีลที่วัดวัดกันแต่ก่อนไม่มีรถไปส่งที่วัด ลูกหลาน แต่ละบ้านก็จะตื่นหาบกระजाตของไปส่งให้ที่วัดพากันเดินหาบไปเป็นแถวพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน (ในกระजाตก็จะมีผ้าห่ม มุ้ง หมอน และของใช้ที่จำเป็น) ของที่เตรียมใส่กระजाตมาเพื่อเตรียมนอนค้างคืนที่วัดถือศีลกัน รุ่งเช้าก็จะเตรียมตัวไปทำบุญที่วัด ลูก หลาน บ้านใดที่อยากมีแสงสว่างให้แก่ครอบครัวก็จะพากันซื้อต้นเทียน ผ้าอาบน้ำฝน มาถวายพระกัน พอตกเย็นก็จะพาลูกหลานไปเวียนเทียนที่วัด ในประเพณีเข้าพรรษานี้จะมีประเพณี สารทพวน ก็จะตรงสิ้นเดือน 9 สารทลาวก็จะตรงกับเดือน 10 กลางเดือน สารทไทยก็เดือน 10 ลีน มีบ้านมะขามล้มที่เป็นบ้านพวนแท้ๆ แต่ไม่ได้ทำสารทพวน แต่กลับทำสารทไทยเดือน 10 ลีน การทำสารทไทยต้องเตรียมของไว้ทำขนมกันเกือบจะเป็นเดือน ต้องซื้อข้าวตอกมาเลือกเม็ดข้าวออกจนหมด ถั่ว งา ข้าวพอง มาคั่วไว้ ถ้าทำขนมจะต้องกว่นกว่าจะได้แป้งมาปั้นเป็นกงใช้เวลาเป็นอาทิตย์เลย กาละแมกวนกันแต่ละกระทะ 6 – 7 ชั่วโมง ข้าวเหนียวแดงอีกแต่ละกระทะก็เป็น 2 – 3 ชั่วโมง เช้าวันโกนก็จะตื่นตั้งแต่ตี 2 มาทำแป้งขนมจีน แต่ก่อนหมักข้าวเพื่อทำขนมจีน พอขนมจีนเสร็จก็จะเตรียมขนมสารท ขนมจีนไปแจกแก่ญาติ พี่ น้อง ที่อยู่ต่างบ้านกันไม่ว่าจะอยู่ไกลหรือจะอยู่ใกล้ (ในอดีตต้องเดินเท้าแจกของ) เสร็จจากไปแจกขนมสารทญาติพี่น้องก็จะเอาของมาใส่กระजाตด้วยเพื่อจะไปทำบุญ (เป็นกล้วย หรือผลไม้

กระป๋อง) กระจาดก็จะใช้ไม้ไผ่มาจากร้านไม้ไผ่ตรงกลาง บางบ้านก็จะเป็นตะขัง กระมัง และประดับด้วยกระดาษสีและดอกไม้ให้ดูสวยงาม

ขนมที่ต้องทำในประเพณีสารท

- ขนมกระยาสารท
- ขนมกง
- ขนมข้าวเหนียวแดง
- ขนมกอละแม

ของที่ต้องจัดเตรียมใส่กระจาด

8. กล้วย	8.หอมแดง	15.สบู	22.ปลากระป๋อง
9. ข้าวสาร	9.กะปิ	16.น้ำยาล้างจาน	23.นมกล่อง
10. อ้อย	10.น้ำปลา	17.ยาลดไข้	24.น้ำขวด
11. มะพร้าวอ่อน	11.เกลือ	18.เข็ม ด้าย	
12. พักเปีย	12.น้ำตาล	19.ดินสอ ปากกา	
13. พักทอง	13.ผลไม้	20.ยาสีฟัน แปรงสีฟัน	
14. กระเทียม	14.แพ็บ	21.นมกระป๋อง	

ขนมที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องใส่กระจาด

- ขนมสารท
- ขนมกง
- ขนมกอละแม
- ขนมข้าวเหนียวแดง

กล้วย มะพร้าว ผลไม้ พักเปีย พักทอง ต้องล้างน้ำก่อน แห้งแล้วถึงค่อยเอาใส่กระจาด สิ่งของที่จัดเตรียมไว้จัดแต่งให้ดูสวยงาม เข้าไปทำบุญที่วัดเสร็จแล้วกินข้าวเช้าเรียบร้อย ก็จะเอากระจาดที่จัดไว้ไปวัด ชาวบ้านก็จะเอากระจาดมารวมกันที่วัดเป็นร้อยๆ กระจาดและมีเงินมาทำบุญโดยไม่ได้กะเกณฑ์ ทางกรรมการวัดก็จะนับและแบ่งกระจาดไว้ถวายพระ ทำลากให้แก่ชาวบ้านจับว่าจะโดนวัดไหนจะเขียนชื่อวัดไว้ตามเสาศาลาวัด พอพระฉันท์เพลเสร็จแล้วชาวบ้านได้ลากแล้วแล้วรู้ว่าของตัวเองได้วัดไหนก็จะช่วยกันยกกระจาดไปไว้ตามชื่อวัด (ทางวัดก็จะนิมนต์พระแต่ละวัดมาด้วย) หรือที่เรียกว่ามารับกระจาด

ประเพณีออกพรรษา

ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ผู้เฒ่าผู้แก่จะลาออกจากการจำศีลก็จะทำกองผ้าป่าผู้เฒ่าผู้แก่ที่ถือศีลและชาวบ้านร่วมด้วย เข้าแรก 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านก็จะจัดเตรียมข้าวสาร ลูกโยน ข้าวต้มมาไว้ใส่บาตร (แต่ตอนนี้ลูกโยนและข้าวต้มไม่มีแล้ว) บ้านมะขามล้ม พระสงฆ์จะเดินจากหน้าโบสถ์มาให้ชาวบ้านตักบาตรจนถึงบนศาลา ด้านล่างจะตักบาตรข้าวสาร ด้านบนศาลาจะตักบาตรข้าวสุก ในตอนนั้นก็จะมี ลูกโยนมาใส่ด้วย ลูกโยนก็จะเอาใบเตย ใบลำเจียก มาพับข้าวเหนียวให้เป็นก้อนกลมๆ พับให้เหลือหางไว้ เอาหางใบเตยและใบลำเจียก มัดรวมแล้วเอาไปต้มให้สุก วันออกพรรษานี้เด็กๆ ชอบเพราะได้ตักบาตรพระ พุทธเล็กจะได้เอาเหรียญตักบาตรพระพุทธรูปมาด้านหน้าพระสงฆ์

ประเพณีลอยกระทง

ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ของทุกปี รุ่งเช้าจะไปทำบุญตักบาตรกัน กลางวันก็นั่งทำกระทงร่วมกันจะเอาต้นกล้วย ใบตอง มาทำกระทงกัน พอตกกลางคืนก็จะพา ลูก หลาน ออกไปตามคลองบึง เพื่อขอขมาแม่คงคา ที่เราเคยอาบน้ำ มา ผู้เฒ่าผู้แก่ตอนนั้นพอเที่ยงคืนก็จะลุกขึ้นมาหาบน้ำใส่โอ่งไว้กินไว้ใช้ ผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าน้ำในวันเพ็ญจะเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์

การทอดผ้าป่าสามัคคี

ในระหว่างปีในอดีตจะมีผ้าป่าสามัคคีของ ลูก หลานที่ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดก็นำผ้าป่ามาทอดที่วัดกันทั้งปี กลางคืนจะมีการต้อนรับผ้าป่าโดยมีแตรวงมาคอยต้อนรับ ร้องเพลง เชียร์ร่าวกันเป็นที่สนุกสนาน ในงานก็จะมีร้านมาวางของ ขายอยู่ที่ใต้ศาลา (ในตอนนั้นมียอย มีไม้ไผ่มาขายเป็นบรรยากาศที่ตอนนั้นหาที่ไหนไม่มีแล้ว)

การรักษาพยาบาลใน พ.ศ.2500

ตอนนั้นการรักษาพยาบาลก็ต้องไปสุขศาลาหมู่บ้าน มีหญิงตั้งท้อง ลูกจะคลอดก็ใช้หมอต่ายและหมอประจำตำบล คอยดูแลนมผงเด็กก็ไม่มีขาย แม่จะเลี้ยงลูกด้วยนม บางคนก็จะหุงข้าวแล้วเอาน้ำข้าวเก็บไว้ขังใส่น้ำตาลทรายขาวและเกลือให้ ลูกกิน (เป็นอาหารเสริมอย่างดีในตอนนั้น) พอคลอดลูกเสร็จจะต้องทำพิธีออกไฟ

ประเพณีออกไฟ

เป็นประเพณีสืบเนื่องกันมานานแล้วพอแม่คลอดลูกหมอต่ายทำคลอดเสร็จก็จะนำเด็กขึ้นมาวางไว้ในกระดังเออาอย่าง น้ำมารองกระดังอีกที ป้องกันไม่ให้มดขึ้นเด็ก ยายก็จะอุ้มเด็กมาแล้วก็เอาเท้าเด็กแตะพื้นดินให้เท้าเด็กโดนพื้นดิน ยายก็จะพูด บอกแม่ธรณีเพื่อที่จะให้แม่ธรณีรับลูกไว้ ขออนุญาตแม่ธรณีก่อนจะวางเด็กลงดิน พอคลอดเสร็จแม่ของเด็กก็จะอยู่ไฟ แม่อยู่ไฟ ก็จะมีผู้เฒ่าที่ดับพิษไฟได้มาทำพิธีให้ ด้ายสายศีลล้อมไว้ 4 ทิศเพื่อป้องกันแม่และเด็กเป็นความเชื่อมาตั้งแต่ตอนนั้น แล้วก็จะมี แคร่อยู่ไฟเหมือนกระดานแผ่นเดียวใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกแล้วเอาปุ๋ยมูลวัวได้มีรูละช่องไฟขึ้นถึง ทำเตาสีเหลืองมีสังกะสีรองกันไว้ให้หนา เพื่อไม่ให้ไปถึงกระดานบ้าน จะใช้เชือกห้อยบนคานไม้มัดกาน้ำร้อน ต้มไว้ให้แม่กิน แม่ที่อยู่ไฟต้องไม่ใส่เสื้อผ้าเอายาอยู่ พ่อเด็ก ก็ต้องคอยดูไฟไม่ให้ดับทั้งคืน ขณะที่คลอดและแม่อยู่ไฟก็จะมีญาติมาเยี่ยมแม่และลูก ก็จะมีแบ่ง ผาขหนูมาเยี่ยมเด็กพอได้ 15 วัน บ้านเด็กเกิดใหม่ก็จะไปบอกให้มาช่วยห่อข้าวต้ม ทำบุญออกไฟเด็กก่อนถึงวันห่อข้าวต้มสัก 1 อาทิตย์ ญาติพี่น้องจะพากันออกไปตัดใบตองมาเก็บไว้เพื่อแห้ง ตัดกล้วยร้อยห้วมาไว้ถึงวันทำก็จะสุขแห้ง พอติและจะจักรตอกไม้ไผ่ไว้มัดข้าวต้มพอ ถึงวันห่อ พี่น้องจะนำ ข้าวเหนียว กล้วย น้ำตาล มาช่วยกัน พี่น้องญาติๆ ช่วยกันห่อข้าวต้มเป็นพันๆ มัดบางบ้านญาติเยอะก็ จะถึงสองพันก็มีเช้าก็มีพิธี ทำบุญเลี้ยงพระก่อนให้พระทำพิธีตัดผมไฟเสร็จพิธีทางพิธีจะมีหมอพร มาทำพิธีสู่ขวัญให้เด็ก ก็จะมี เหล้าขาว 1 ขวดเกลือ ข้าวสาร ไข่ไก่ 2 ฟอง กล้วย 1 หวี หมอพรก็จำทำพิธีให้แม่และเด็ก ญาติพี่น้อง บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านใต้ ก็จะมาพนันมาสู่ขวัญ (มากินข้างล่างกัน) โดยที่ไม่ต้องไปบอกหรือไปเชิญมา จะมาเองโดยไม่ต้องไปเชิญ

เมื่อเล่าประวัติศาสตร์เสร็จสิ้น มีการสรุปบทเรียนร่วมกัน ดังนี้

ความรู้สึกในวันนี้

1. มีความสุขได้พูดถึงอดีต
2. ได้พูดถึงอดีตมีความสุขและสนุก
3. มีความสุขที่ทุกคนมาให้ข้อมูล
4. ดีใจและอบอุ่น ไม่เครียด
5. อยากกลับไปอยู่ในอดีต
6. ดีใจที่ในอดีตไม่มีเหล้า ไม่มีสิ่งเสพติด

ได้เรียนรู้อะไรบ้างในการจัดเวทีนี้

1. ได้ข้อมูลต่างๆ ที่หลายๆ คน มาแนะนำ
2. มีความรู้ในเรื่องประเพณีเก่า ๆ
3. ได้รู้ประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน
4. มองเห็นภาพในอดีตแล้วมีความสุข
5. ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน
6. อยากให้จัดเวทีแบบนี้อีก
7. ได้ข้อมูลบางอย่างในอดีตที่เราไม่รู้หรือเกิดไม่ทัน

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวที

1. มีความสุข มีรอยยิ้ม ได้เสียงหัวเราะ

2. ต่างคน ต่างแย่งกันเล่าถึงความสุขในอดีต
3. รู้ถึงประเพณีในหมู่บ้าน
4. รู้พิธีกรรมสู่ขวัญข้าวและสู่ขวัญควาย
5. รู้ถึงความเป็นอยู่อย่างมีความสุขเรียบง่ายของในอดีต
6. การกิน การอยู่ ข้าวปลาอาหารที่หาได้ง่าย
7. ดีใจมากที่ได้พูดคุยกันได้เล่าถึงอดีตร่วมกัน
8. เวทีในวันนี้มีความสุข สนุก ร่าเริง
9. ไม่เห็นเงินมีค่ามากกว่าความสุขและความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

นางบังอร คุณไอนด ได้กล่าวขอบคุณทุกคนที่มาร่วมประชุม และได้กล่าวปิดการประชุม และได้เชิญทีมวิจัยทุกท่าน
รับประทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุม 16.20 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเตรียมจัดเวทีเก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ครั้งที่ 2

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 7 สิงหาคม 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณไอนด	หัวหน้าโครงการทีมวิจัย
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
4. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
5. นางมณฑิยา	โสภณ	ทีมวิจัย
6. น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
8. นางลำดวน	มาตริจิต	ทีมวิจัย
9. นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
10. นางสมบุญ	มาตริจิต	ทีมวิจัย
11. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
12. นางสุจิตรา	รอดภัย	ทีมวิจัย
13. นายสมัย	มาตริจิต	ทีมวิจัย
14. นายวินัย	มาตริจิต	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3
15. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

เปิดการประชุมเวลา 09.00 น.

นางบังอร คุณไอนด กล่าวเปิดการประชุมและได้พูดคุยกับทีมวิจัยว่าเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558 ทีมวิจัยเราได้จัดเวทีประวัติศาสตร์ ย้อนอดีต นักวิจัยมีความรู้สึกร้อยรัดใจในเวทีนั้น ทีมวิจัยตอบว่ารู้สึกดี สนุก และมีความสุขในการที่ได้พูดคุยถึงในเรื่องย้อนอดีต แต่เวทีประวัติศาสตร์ของเราอย่างขาดแผนที่ภาพรวมของตำบลมะขามล้ม ซึ่งจะช่วยให้เราให้เห็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานต่างๆ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และจุดที่สำคัญของตำบลได้ชัดเจนขึ้น จึงได้ขอทีมวิจัยเราช่วยกัน ถ้าทีมวิจัยคนไหนมีลูกหลานที่พอวาดแผนที่ตำบลได้ก็ชักชวนมาช่วยกันทำแผนที่ตำบลมะขามล้มของเรา เพื่อเป็นรูปแบบของทีมวิจัยจะได้เดินไปสู่เป้าหมายและได้พูดคุยเรื่องประวัติศาสตร์ตำบลมะขามล้มอีกครั้ง โดยมีนางบังอร คุณไอนด นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เป็นผู้ชักถาม นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต เป็นผู้เขียนในเวทีประวัติศาสตร์ ทีมวิจัยและชาวบ้าน เพราะเป็นเวทีที่มีความรักความอบอุ่นไปพร้อมกัน

จากนั้นนางบังอร คุณไอนด ได้แจ้งถึงเวทีประวัติศาสตร์ทีมวิจัยเราจะไปจัดที่สะแกยางหมู่และช่วยกันวางแผนดำเนินงานโดยมีนางสมบุญ มาตริจิต นางลำดวน ดิษฐา เป็นผู้ลงทะเบียน นางบังอร คุณไอนดและทีมวิจัยช่วยกันชักถาม นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต เป็นผู้ขึ้นกระดาน นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ เป็นผู้ช่วยติดกระดาน นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เป็นผู้สรุปงานประชุม นางมณฑิยา โสภณ นางลำดวน ดิษฐา แจกเอกสารและต้อนรับ นางแสง มาตริจิต เป็นผู้ทำอาหาร ส่วนสถานที่และอื่นๆ ขอให้ทีมวิจัยมาช่วยกันตั้งแต่ 08.00 น.หรือแปดโมงเช้า และจะเริ่มประชุมกันเวลา 09.00 น. ที่ศาลารวมใจหมู่ที่ 5 ทีมวิจัยรับทราบจากนั้นนางบังอร คุณไอนด ได้เชิญทีมวิจัยและชาวบ้านร่วมรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์ / นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำแผนที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 25 กรกฎาคม 2558 เวลา 17.00 – 20.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางกนกฤกษ์	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
5. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
8. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
9. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
10. นางจิตติญา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
11. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

บ้านสะแกหรือบ้านมะขามล้ม เดิมมีสมาชิกเพียง 12 ครอบครัว ต่อมาจึงได้สืบลูกหลานจนมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และยังมีกรอพยพมาจากบ้านเก่าห้องเข้ามาสมทบอีก นอกจากชาวพวนที่เข้ามาอาศัยอยู่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีกลุ่มคนจีนเดินทางเข้ามาอยู่อาศัยร่วมกับชาวพวนด้วย ทำให้มีการขยายที่ทำกินออกไปอย่างกว้างขวาง และได้แยกเป็นหมู่บ้านอีกหลายหมู่บ้าน เช่นบ้านโคกโก บ้านรางบัว บ้านดอนตาจีน เป็นต้น ซึ่งอยู่ในเขตตำบลมะขามล้มและตำบลวัดโบสถ์ แต่ถึงกระนั้นประชากรที่แยกตัวออกไปก็ยังคงไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องที่บ้านสะแกอยู่เสมอ นอกจากนี้บริเวณรอบนอกของหมู่บ้านยังมีประชากรจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ที่บ้านสะแกยางหมู่ มีคนไทยและลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ด้วย

ประมาณปี พ.ศ.2484 (ตรงกับสมัยกำนันแก้ว กำนันคนที่ 5) เริ่มเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมากจากภาวะสงคราม กลางคืนเวลาจะจุดไฟต้องทำที่กำบังไม่ให้มองเห็นแสงไฟจากข้างบนได้และมีเวรยามคอยตรวจว่ามีเครื่องบินผ่านมาหรือไม่ ถ้ามียามจะตีเคาะเพื่อเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านดับไฟ ช่วงนี้สินค้าขาดตลาดและมีราคาแพงมากหากต้องการไปซื้อสินค้าที่อำเภอบางปลาม้า ต้องใช้บัตรในการแลกซื้อ ราคาข้าวเปลือกสูงขึ้นมากจากราคาต่อเกวียน 20 บาทเพิ่มสูงขึ้นถึงเกวียนละ 400-800 บาท เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีราคาแพงชาวบ้านต้องซื้อดอกฝ้ายมาปั่นแล้วทอผ้าขึ้นใช้เอง

ในปี พ.ศ.2485 ขณะที่ภาวะสงครามกำลังดำเนินอยู่ บ้านมะขามล้มถูกน้ำท่วมครั้งใหญ่ชาวบ้านเรียกว่า “ปีน้ำบ้า” น้ำท่วมสูงมาก ชาวบ้านต้องขนย้ายสัตว์เลี้ยงไปไว้ในที่สูงซึ่งเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวที่น้ำไม่ท่วมถึง บริเวณบ้านนายบุญรอด วงษ์บัณฑิต ในปัจจุบัน ปีนี้ชาวบ้านเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ได้เกิดภาวะขาดแคลนอาหารทั้งคนและสัตว์เลี้ยงอีกทั้งเป็นช่วงสงครามสินค้ามีราคาแพงทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น น้ำท่วมอยู่ประมาณหนึ่งเดือนจึงจะลดลง หลังจากนั้นน้ำลดลงแล้วรัฐบาลได้ช่วยเหลือโดยการแจกจ่ายพันธุ์ข้าวให้ชาวบ้านนำไปปลูก ชาวบ้านต้องเดินทางไปรับพันธุ์ข้าวที่วัดทุ่งอุทุมพร (วัดบ้านด่าน) ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 15 กิโลเมตร การแจกจ่ายข้าวแจกให้ตามการถือครองที่นาโดยแจกให้ไร่ละ 1 ถึงแต่ไม่เกิน 50 ถัง หลังจากนั้น 2-3 ปี เศรษฐกิจของหมู่บ้านจึงเข้าสู่ภาวะปกติ

ปี พ.ศ.2498 - พ.ศ.2499 จังหวัดสุพรรณบุรี เกิดปัญหาโจรผู้ร้าย โจรที่มีชื่อเสียง เช่น เสือฝ่าย เสือดำ เสือมเหศวร ฯลฯ ออกปล้นทรัพย์สินของราษฎรก่อให้เกิดความเดือดร้อนกันทั่ว ทางราชการจึงให้ตำรวจออกกวาดล้าง สมัยนั้นตรงกับสมัยของกำนันมณฑา สะอั้งทอง (กำนันคนที่ 7 ของบ้านมะขามล้ม) ท่านมีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการปราบโจรผู้ร้าย ท่านได้ให้ความร่วมมือกับตำรวจสามารถจับโจรได้ 3 คน คือ เสือดำ เสือแล และเสือผล ซึ่งโจรทั้งสามถูกตำรวจวิสามัญที่หมู่บ้านแห่งนี้

ในปี พ.ศ.2505 ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี หมู่บ้านมะขามล้มถูกกำหนดว่าเป็นพื้นที่สีแดง เนื่องจากมีคอมมิวนิสต์อยู่ สาเหตุจากที่นายรวม วงษ์พันธ์ ซึ่งเป็นคนบ้านมะขามล้มได้เดินทางไปอยู่ที่ประเทศจีนและได้เข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อกลับเข้าสู่ประเทศไทยนายรวมก็ได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เมื่อนายรวมกลับมาที่บ้านก็ได้มีการนำเอาระบบคอมมิวนิสต์มาเผยแพร่ให้แก่คนในหมู่บ้าน มีการแจกหมู เป็ด ไก่ พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ชาวบ้านเข้าร่วมกับพวกคอมมิวนิสต์แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากคนในหมู่บ้านมะขามล้มเน้นการทำงานเป็นอาชีพหลัก ดังนั้นการแจกสัตว์เลี้ยงต่างๆ จึงไม่ได้ผล และเหตุด้วยคนในหมู่บ้านเคารพในพระมหากษัตริย์ ทำให้ระบบคอมมิวนิสต์ไม่แพร่หลายนักในพื้นที่ มีสมาชิกเพียง 2 คนเท่านั้น ซึ่งเหตุผลอีกประการหนึ่งอาจจะเพราะชาวบ้านมีความเกรงกลัวต่อการใช้กำลังเข้าปราบปรามของรัฐ กลัวว่าจะถูกจับไปฆ่าจึงไม่สนใจ ที่สำคัญชาวบ้านยังขาดการศึกษาจึงยังไม่เข้าใจว่าระบบคอมมิวนิสต์คืออะไร ในเวลาต่อมาทางการจึงได้ส่งกำลังเข้ามากวาดล้างและสามารถจับนายรวมและสมาชิกอีก 2 คนได้ นายรวม ถูกประหารชีวิตส่วนสมาชิกทั้ง 2 คนถูกปล่อยตัวไป เนื่องจากว่าถูกหว่านล้อมให้หลงเชื่อโดยมิได้ตั้งใจ หลังจากนั้นนายรวมถูกจับกุมและคุมตัวไว้ที่บ้านมะขามล้มเป็นเวลา 3 วัน ตำรวจจึงนำเกวียนมารับตัวนายรวมโดยบอกจะนำตัวนายรวมเข้ากรุงเทพ แต่พอนำตัวนายรวมออกไปจากหมู่บ้านได้ไม่นานชาวบ้านได้ยินเสียงปืนดังขึ้น เป็นอันรู้กันในหมู่บ้านว่านายรวมเสียชีวิตแล้ว เพราะนักโทษหลายคนที่ถูกควบคุมตัวออกจากหมู่บ้านทางเกวียนจะถูกยิงบริเวณท้ายหมู่บ้านหรือนอกหลังบ้านเสมอเช่นเดียวกับเสือผล นายรวมถูกประหารชีวิตบริเวณนอกหลังบ้านในปัจจุบัน เป็นจุดสิ้นสุดระบบคอมมิวนิสต์ในหมู่บ้านมะขามลมนับจากนั้นเป็นต้นมา

ปิดการประชุมเวลา 20.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 26 กรกฎาคม 2558 เวลา 17.00 – 20.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางกนกจัญไร	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
5. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6. นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
8. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
9. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
10. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นายธงชัย แสงพันธุ์ตา กล่าวว่า การดำรงชีพของชาวบ้านมะขามล้มในระยะเริ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรต่างๆ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีสัตว์น้ำจำพวกปลานานาชนิดอาศัยอยู่อย่างชุกชุม เมื่อก่อนนี้เวลาชาวบ้านออกไปหาปลา ไม่มีเครื่องมือมากมายเหมือนสมัยนี้ มีเพียงสวิงไปอันเดียว ตอนเย็นก็ได้ปลามาเต็มตาแล้ว ปลาเมื่อก่อนมีชุกชุมมากทำวิธีการไหนก็ได้ปลา เวลาพายเรือออกไปแค่เอาไม้พาย พายไปที่ปลาก็กระโดดขึ้นจากน้ำเป็นแถว เมื่อก่อนปลาที่หาได้ก็มีขนาดใหญ่ทั้ง ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาแขยง ปลาสร้อย ปลาชิว เวลาได้มานอกจากจะเอามาทำแกงแล้วก็เอามาทำปลาร้ากันหมด ถ้าตัวใหญ่มากก็เอามาทำตากแดดเก็บไว้ โดยในอดีตหนองน้ำและคลองธรรมชาติมีอยู่หลายแห่ง เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดของหมู่บ้านทั้งพืชและสัตว์น้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกึบม้า ผักตบ ผักโสน ต้นกก ปลา กุ้ง หอย กบ ฯลฯ หลังช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจะออกจับปลาตามแหล่งน้ำต่างๆ ปลาที่หามาได้โดยส่วนใหญ่จะเป็นปลาที่มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมทั้งสภาพอากาศที่ร้อนและการเปลี่ยนแปลงของน้ำ เช่น ปลาช่อน ปลาหมอ จะถูกนำไปขังไว้ในบ่อน้ำที่ขุดขึ้นมาใช้ขังปลา โดยเฉพาะบ่อน้ำที่ใช้ขังปลามีความกว้างประมาณ 2.5 เมตร มีความลึกที่สามารถกักเก็บน้ำได้แล้วนำทางมะพร้าวมาปิดปากหลุมไว้ สามารถขังปลาไว้บริโภคได้นานหลายเดือน ส่วนปลาอื่นๆเช่นปลาช่อน ปลากระสง จะนำมาย่างให้แห้งแล้วเก็บไว้ในโอ่ง นอกจากนี้ชาวบ้านมะขามล้มยังมีวิธีการถนอมอาหารด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปลาร้า ปลาสาม ตากแห้ง ย่าง ทำกะปิ เป็นต้น

นางลำดวน ดิษฐา กล่าวว่า ในอดีตชาวบ้านมะขามล้มทำนาและปลูกผักต่างๆ ไว้เพื่อบริโภคโดยอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติ การทำนาทำปีละครั้ง ปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคและแบ่งพื้นที่ไว้เล็กน้อย เพื่อใช้ในการปลูกข้าวเหนียวไว้ทำขนมในเทศกาลต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อใช้แรงงานและการบริโภค โดยเลี้ยงวัวควายไว้ไถนาและลากเกวียน บางบ้านมีการเลี้ยงม้าไว้เป็นพาหนะในการเดินทาง เลี้ยงเป็ด ไก่ และหมูไว้ในการบริโภค ตามปกติชาวบ้านจะไม่บริโภคเนื้อสัตว์มากนัก นอกจากสัตว์น้ำต่างๆ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ส่วนเป็ดไก่ และหมู จะนำมาประกอบอาหาร สำหรับการทำบุญในวันพระและในงานเทศกาลต่างๆ เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากตลาดและไม่มีพ่อค้าแม่ค้าที่จะนำเข้ามาขาย นานๆ ครั้ง ชาวบ้านจึงจะเดินทางเข้าไปที่ตลาดเก่าห้องเพื่อซื้อของใช้จำเป็น ซึ่งตลาดเก่าห้องอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร ในหน้าแล้งต้องเดินเท้าไปตามคันนา ส่วนในหน้าน้ำสามารถพายเรือไปได้ เส้นทางสัญจรทางน้ำที่สำคัญ คือ คลองสะแกที่มีต้นน้ำอยู่ที่บางยี่หุน ผ่านบางโพธิ์บ้านสะแกยาง หมู่บ้านมะขามล้ม บ้านรางบัว บ้านคูบัวแล้วไปสิ้นสุดที่บ้านคอวัง ชาวบ้านจะใช้เส้นทางนี้ใน

การเดินทางไปตลาดเก้าห้องและการเดินทางไปในอำเภอบางปลาม้าได้ โดยล่องเรือมาตามเส้นทางดังกล่าว จนถึงท่าเรือตลาดเก้าห้อง ตลาดเก้าห้องเป็นตลาดที่ชาวบ้านเข้ามาจับจ่ายซื้อหาของใช้ที่จำเป็นและเป็นศูนย์กลางในการคมนาคมที่สำคัญที่สุดในอำเภอบางปลาม้า เพราะมีเส้นทางเดินเรือไปยังอำเภोजัรวราย นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งจากอำเภोजัรวราย สามารถนั่งรถไปยังกรุงเทพฯและไปบ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ ต่อมาคนจีนได้เข้ามามีบทบาททางการค้า โดยการเข้ามาเป็นพ่อค้าคนกลางในการค้าข้าว และสินค้าอุปโภคและบริโภคอื่นๆ ชาวจีนได้เปิดร้านขายสินค้า ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเดินทางไปไกล เพื่อไปซื้อสินค้าที่ตลาดเก้าห้อง

นอกจากการผลิตและดำรงชีพในท้องถิ่นแล้วยังทำการค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนข้างเคียงมาเป็นเวลานานสินค้าสำคัญของบ้านมะขามล้ม คือ ข้าว และพืชผักต่างๆเช่น พลู่ พัก แพง น้ำเต้า แตงกวา ใบตองแห้ง กล้วย บวบ เป็นต้น โดยชาวบ้านจะนำพืชผักใส่ลงเรือแล้วนำร่องไปขายตามหมู่บ้านที่อยู่ใกล้คลองในฤดูน้ำหลาก เช่นบ้านโคกโก บ้านรางบัว หมู่บ้านดังกล่าวมีพื้นที่ลุ่มน้ำมาก ทำให้น้ำท่วมพื้นที่ทำนาและพื้นที่อยู่อาศัยเสมอ จึงไม่สามารถปลูกพืชผักได้เท่าที่ควรเวลานำสินค้าไปขายชาวบ้านจะชวนกันไปหลายๆ คน ส่วนในหน้าแล้งจะมีผู้เข้ามารับซื้อผลผลิตถึงในหมู่บ้าน เมื่อ 50-60 ปีก่อน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ชาวบ้านจะนำข้าวไปแลกมะพร้าวกับเกลือในอัตราส่วน ข้าว 1 ถัง ต่อเกลือ 1 ถัง เกลือมีความสำคัญมากมีราคาแพงและมีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการถนอมอาหาร ชาวบ้านจึงมักจะดักเดือนลูกหลานเสมอว่า “ใครทิ้งเกลือตาจะบอด”

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต กล่าวว่า ในระยะ 20 - 30 ปีที่ผ่านมานี้มีรถจำหน่ายสินค้าต่างๆในหมู่บ้าน มีทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภคบางครั้งก็มีตลาดนัดที่วัดสุขเกษม โดยผู้ค้าจากตัวอำเภอเป็นผู้นำมาขาย ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2540 มีตลาดนัดหมู่บ้านบริเวณสี่แยกมะขามล้ม ในทุกวันอังคารและทุกวันเสาร์โดยมีทั้งคนในหมู่บ้านและคนในพื้นที่ใกล้เคียงและพ่อค้าต่างถิ่นนำสินค้ามาขาย ส่วนสินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายมักจะเป็นผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผักสดต่างๆ มีทั้งที่ปลูกเองและที่รับมาขาย ปลา อาหารสด และอาหารสำเร็จรูปต่างๆ ส่วนพ่อค้าต่างถิ่นมักนำเสื้อผ้าและของใช้ต่างๆ มาจำหน่ายบริเวณสี่แยกมะขามล้ม ซึ่งพอตั้งขายนานวันเข้าจึงทำให้ตลาดนัดที่สี่แยกมะขามล้มกลายเป็นตลาดนัดใหญ่ของตำบลมีร้านค้ามากกว่า 100 ร้านในแต่ละครั้ง ทำให้ผู้คนจากหมู่บ้านต่างๆ ทั้งในตำบลมะขามล้มและตำบลใกล้เคียงได้เข้ามาซื้อของในทุกวันอังคารและวันเสาร์ โดยไม่ต้องเข้าไปในตัวเมืองหรือในตัวอำเภอบางปลาม้า บริเวณสี่แยกมะขามล้มเป็นบริเวณที่ถนน 2 สายคือ บ้านสูตร-วังน้ำเย็น และสายเลียบคลองชลประทาน จากวัดป่าเลไลยก์สิ้นสุดที่อำเภอสองพี่น้องมาตัดกัน ทำให้การจราจรค่อนข้างคับคั่งและเริ่มมีอาคารพาณิชย์หลายอาคาร โดยมีทั้งร้านเสริมสวย ร้านขายยาโดยเภสัชกร ปั้มน้ำมัน ไปรษณีย์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ร้านคอมพิวเตอร์ ร้านโทรศัพท์มือถือ ร้านเกม ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านอุปกรณ์การเกษตร ร้านของฝากจากตำบลมะขามล้ม เป็นต้น

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนองค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 13 สิงหาคม 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณโหนด	หัวหน้าโครงการ
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางธัญญ์ศม์	นิมมอนงค์	ทีมวิจัย
5. นางมณฑิยา	โสภณ	ทีมวิจัย
6. น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
8. นางสมบุญ	มาตริจิต	ทีมวิจัย
9. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10. นางสุจิตรา	รอดภัย	ทีมวิจัย
11. นายณงลักษณ์	มาตริจิต	ทีมวิจัย
12. นายอดุลย์	บารมี	ผู้สูงอายุ

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นายคำณ นิมมอนงค์ พี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นผู้เปิดประชุมทักทายทีมวิจัยตำบลมะขามล้ม จากนั้นได้ซักถามทีมวิจัยที่ได้เข้าร่วมประชุมเครือข่ายที่โรงแรมกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรีว่าเป็นอย่างไรบ้าง อยากให้ทีมวิจัยที่ได้ไปร่วมประชุมเครือข่ายเล่าความรู้สึกให้เพื่อนทีมวิจัยฟังว่าทีมวิจัยได้อะไรมาบ้าง นางบังอร คุณโหนด บอกรู้สึกดีใจและชอบมากที่ได้ร่วมประชุมในครั้งนี้ ได้รู้จักกับโครงการต่างๆ ได้ร่วมทำหลายกิจกรรมกับนักวิจัยโครงการต่างๆ ได้ความเป็นกันเองกับนักวิจัยของหลายๆ โครงการ นั่งสมาธิเพื่อให้ได้รู้จักการทำงานก่อนและหลัง ได้แลกเปลี่ยนเรื่องราวส่วนตัวของกันและกันได้พูดคุยกับผู้นำโครงการ ผู้นำบางโครงการเป็นกำนัน เป็นผู้ใหญ่บ้าน สอบถาม เป็นผู้นำทีมวิจัยมา ได้รู้จักกับทีม อสม.หลายจังหวัดที่ทำโครงการเกี่ยวกับ การงดเหล้า – บุหรี่ และทีม อสม. เรื่องสมุนไพร เรื่องสัตว์เลี้ยงพื้นบ้าน และเรียนรู้กระบวนการทำนาไปพร้อมกันมันเป็นสิ่งที่ดีมากอยากให้นักวิจัยของเราทุกคนได้เข้าร่วมประชุมเครือข่ายกันบ้าง จะได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ ได้รับรู้เรื่องปริมาณว่าเราควรทำอะไรในชุมชนของเราและได้รับรู้เรื่องวิธีการเก็บข้อมูลชุมชนว่าทีมวิจัยเราน่าจะต้องใช้ นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ สนุกมีความรู้ไปด้วย ได้รู้จักกับโครงการต่างๆ ที่มาร่วมประชุมในเครือข่าย

โครงการต่างๆ ต้องรู้จักวิธีเก็บข้อมูลวิเคราะห์และเป้าหมายของโครงการ และสนใจโครงการ กระรอกที่สร้างปัญหาให้แก่ชาวสวนมะพร้าวบางชั้นแตก ซึ่งที่มะขามล้มก็มีปัญหาเช่นกัน จะได้มีช่องทางนำความรู้มาใช้ในสวนมะพร้าวบ้านมะขามล้มบ้างจึงพร้อมจะเดินทางกับโครงการวิจัยของกลุ่มชาวบ้านมะขามล้ม น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ ดีใจมากที่ได้มาร่วมในโครงการวิจัยและได้ร่วมประชุมเครือข่ายหลายๆ จังหวัด สนุก อบอุ่น และเป็นกันเองได้แลกเปลี่ยนเรื่องส่วนตัวของกันและกัน และได้เข้าใจโครงการมากขึ้นจึงอยากให้โครงการไปให้ถึงเป้าหมาย

นายคำณ นิมมอนงค์ ได้บอกกับทีมวิจัยของเราว่าประชุมเครือข่ายครั้งนี้ทีมวิจัยเราได้รับคำชมกับการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มได้ดีมาก คุณชิษณุวัฒน์ มณีศรีขำ ชื่นชมในการเป็นทีมของตำบลมะขามล้ม ดูรักและสามัคคีกันในทีมวิจัย และได้ชื่นชมชมคนไทย ปลายรัชกาลที่ 3 ของตำบลมะขามล้ม สะอาด อบอุ่น เป็นรายได้ของกลุ่มและเป็นจุดขาย

ของตำบลมะขามล้มเป็นอย่างดี นายคำรณ นิมนองค์ จึงอยากให้ทีมวิจัยของเราเดินทางไปให้ถึงเป้าหมายและให้ทุกคนเข้าใจ ด้วยว่าความสำคัญของทีมวิจัยมีเหมือนกันหมดไม่มีใครเก่งกว่าใคร ทีมที่ได้ไปประชุมเครือข่ายมากก็ต้องรับความรู้เพื่อมาขยาย ให้ทีมวิจัยที่ไม่ได้ไปร่วมประชุมฟังและประสบการณ์ใหม่ๆ มาเล่าสู่กันฟัง เพื่อที่งานวิจัยของโครงการเราดำเนินไปได้ด้วยดีแจ้ง การใช้จ่ายเงินในโครงการให้แก่ทีมวิจัยทราบอีกครั้ง อยากให้ทีมวิจัยเข้าใจไปพร้อมๆ กัน นายคำรณ นิมนองค์ ถามความ คืบหน้าของดำเนินงานเป็นอย่างไร จึงได้ขึ้นป้ายทำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และได้เขียนระยะเวลา แผนงาน ระยะเวลาเงินเข้า

เป้าหมาย

- การเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน 5 ส่วนร่วม
 - ร่วมคิด
 - ร่วมวางแผน
 - ร่วมทำ
 - ร่วมติดตามประเมินผล
 - ร่วมรับผลประโยชน์
- ขาวนาให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูล ดิน น้ำ ปริมาณน้ำฝน และอื่นๆ
- ขาวนาเปลี่ยนแปลงคิดและรู้เท่าทันสถานการณ์
- มีข้าวไว้กินเอง
- ขาวบ้านพึ่งพาตนเองได้ มีข้าวไว้ปลูกเองและยังมีข้าวเก็บไว้กินเองอีกด้วย
- ลดต้นทุนการผลิตข้าว
- มีสหกรณ์กลุ่มขาวนา

จากนั้นมีการจัดอันดับ ก่อน-หลัง เพื่อที่จะให้ทีมวิจัยได้รับรู้ว่าสิ่งไหนที่ทีมวิจัยต้องทำการและหลัง

เวทีเก็บรวบรวมการดำเนินงานไปจนถึงแผนที่

เป้าหมาย

ระยะ 1	ระยะ 2	ระยะ 3
6 เดือนแรก รับเงิน 90,000 บาท	6 เดือน รับเงิน 7,000 บาท	8 เดือน รับเงิน 120,000 บาท
1. ประชุมทีม	1. สรุปรวบรวมข้อมูล	1. เครื่องวัดดิน
2. เวทีสร้างความเข้าใจ	2. จัดหมวดหมู่ข้อมูล	2. เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน
3. เวทีประวัติศาสตร์/บริบท	3. ศึกษาดูงาน	3. ทดลองปฏิบัติ
4. ข้อมูลการทำนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน	4. สรุปลและวิเคราะห์	4. สรุปรประเมินผล
5. ปัจจัยและเงื่อนไข	5. ทำแผนทดลอง	ทดลอง/ปฏิบัติ
เน้นข้อมูล - การมีส่วนร่วม	วิเคราะห์ข้อมูล/จัดหมวดหมู่	

- สภาพแผนที่
- เมล็ดพันธุ์
- เส้นทางน้ำ / ถนน
- วิธีการทำนา / ต้นทุน

กำหนดงาน

- จัดขึ้นในเดือนกันยายน
- กลุ่มเป้าหมาย 30 – 40 คน

วิธีการทำงาน

- แนะนำตัว
- เป้าหมายการจัดเวที (หัวหน้าพูด)
- แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม
- นำเสนอแต่ละกลุ่ม
- เก็บข้อมูลการทำงาน

นายคำรณ นิมอนงค์ แนะนำให้แบ่งทำแผนที่เป็น 2 อย่าง คือ 1.แผนที่ตำบลและสถานที่ตั้ง 2.แผนที่นาถุ่ม นาตอน และเส้นทางน้ำ จึงอยากให้ทีมวิจัยเราพูดคุยกันให้เข้าใจก่อนที่เราจะจัดเวทีต่าง ๆ เพื่อที่งานของเราออกมาด้วยดี นายคำรณ นิมอนงค์ ได้ถามทีมวิจัยว่าโครงการพึ่งพาตนเองเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทีมวิจัยตอบว่าจากชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มพูดคุยและพี่เลี้ยงเข้ามาแนะแนวทาง จึงอยากให้ทีมวิจัยเราศึกษาเก็บข้อมูลการทำงานในประวัติศาสตร์ชุมชนของเราไว้ เพื่อที่เราจะใช้เป็นตัวช่วยชุมชนของเรา นายคำรณ นิมอนงค์ จึงอยากฝากให้ทีมวิจัยทำความเข้าใจงานวิจัยว่าเป็นงานที่ทุกคนทำได้ไม่จำเป็นต้องเรียนสูง แค่มองใจที่อยากจะทำโครงการของเรา ก็จะไปถึงจุดหมาย

นายคำรณ นิมอนงค์ แจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่า จะมี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เข้ามาดูงาน โครงการการทำงานเน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม นางฉวี มานพ ถามว่าเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มา ทีมวิจัยและชาวบ้านต้องทำอะไร ต้องต้อนรับอย่างไร นายคำรณ นิมอนงค์ ว่าไม่ต้องกลัว ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เขาก็เข้ามาเรียนรู้ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้กันถือว่าเป็นโอกาสที่ดีของทีมวิจัยและโครงการทำงานเน้นการพึ่งพาตนเองของทีมวิจัยตำบลมะขามล้มที่เจ้าหน้าที่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มาศึกษาดูงาน มีอะไรที่โครงการเราอยากได้ให้มีข้อมูลสามารถเสนอได้เลย แต่เราไม่เคยจดข้อมูลกันเลย จึงเป็นโอกาสดีให้แก่งกลุ่มของเราได้เปรียบเทียบ นางบังอร คุณไอนด ได้พูดเรื่องการจัดประชุมที่สะแกอย่างหมู่มิวิจียจะต้องทำอย่างไรบ้าง ทีมวิจัยร่วมกันคิดว่า ทีมหนึ่งให้เป็นเส้นทางน้ำ ท้องนา อีกทีมเป็นแผนที่หมู่บ้าน สถานที่ราชการ จุดสำคัญของหมู่บ้าน ตำแหน่งบ้าน ทีมวิจัยเห็นดีจึงตกลงตามนั้น นายคำรณ นิมอนงค์ ได้พูดว่าทีมวิจัยของเราได้เปรียบในหลาย ๆ อย่าง ในรูปแบบการทำงานของชาวบ้านมีหลากหลายวิธีในการทำ อย่างเช่นนี้

1. น.ส.ณิชา พันธุ์ชัย จ้างทำแต่ใช้ปุ๋ย – ยาชีวภาพ
2. น.ส.รุ่งเรือง จันทรเพ็ญ จ้างคนงานทั้งหมด
3. นางบังอร คุณไอนด มีคนงานพอที่จะทำนา
4. นางสุรีย์ฉวี จันทรเพ็ญ จ้างคนงานแต่ทำนาโยน
5. นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต จ้างคนงานทั้งหมด

ทีมวิจัยเราไม่เคยมีการจดข้อมูลในการใช้จ่ายเงิน พอได้เข้าร่วมกับโครงการได้ฟังแล้วทำให้มีการจดข้อมูลเอาไว้ เปรียบเทียบกันในการทำ ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีของโครงการเราที่กลุ่มเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ลงมาดูงานโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมชุมชนการทำงานโดยเน้นการพึ่งพาตนเอง อยากให้ทีมวิจัยเรารู้จักเก็บข้อมูลเพื่อที่เราจะได้เอาไว้แลกเปลี่ยนกับหน่วยต่างๆ ที่พร้อมจะลงมาดูงานของโครงการเรา จากนั้นได้ถามทีมวิจัยมีใครสงสัยเกี่ยวกับงานวิจัยบ้างไหม นางบังอร คุณไอนด จึงได้พูดเรื่องงานโครงการของทีมวิจัยที่จะดำเนินงานจัดประชุม เวทีแผนที่ชุมชนที่บ้านสะแกอย่างหมู่มิวิจียในเดือนกันยายน ว่าเราจะต้องจัดเตรียมงานอย่างไรบ้าง นายคำรณ นิมอนงค์ ชักถามว่าโครงการทำมาถึงไหนแล้ว เวทีสร้างความเข้าใจ

1. เวทีสร้างความเข้าใจ
2. เวทีประวัติศาสตร์ / เพื่อให้เข้าใจกับบริบท
3. แผนที่หมู่บ้าน / แผนที่ท้องนา – เส้นทางน้ำ

ตอนนี้งานวิจัยเราถึงแผนที่หมู่บ้าน / แผนที่นา / เส้นทางน้ำ ทีมวิจัย ได้แบ่งกลุ่มทำงาน ให้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้วาดแผนที่หมู่บ้าน อีกกลุ่มให้วาดแผนที่ นา – เส้นทางน้ำ แล้วให้แต่ละกลุ่มมานำเสนอ ถามข้อมูลการทำงาน แบ่งกลุ่มตั้ง

คำถาม ช่วยกันซักถามข้อมูลต่างๆ (ทีมวิจัย พี่เลี้ยงทำไม่เป็นถ้าพี่เลี้ยงไม่มา) ทีมวิจัยสนุกกับงานหัวเราะชอบใจกัน นายคำรณ นิมนงค์ ได้ขอข้อมูลการทำนาของนางบังอร คุณไอนด แนะนำข้อมูลเชิงปริมาณเชิงปริมาณชุมชนคือหัวใจของชุมชนและทีมวิจัยต้องเรียนรู้เพื่อที่เราจะได้เก็บข้อมูลชุมชนได้ถูกต้องและถามทีมวิจัยว่ามีอะไรที่จะถามอีกไหม ทีมวิจัยตอบไม่มีแล้ว

ถอดบทเรียน

1. เข้าใจโครงการมากขึ้น
2. วิธีการวาดแผนที่นา/ตำบล
3. วิธีการวาดแผนโครงการ/เวทีให้มีความชัดเจนขึ้น
4. เข้าใจเป้าหมายเวทีชัดเจนขึ้น
5. การแบ่งบทบาทหน้าที่
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การเตรียมข้อมูล

จากนั้นทีมวิจัยบ้านมะขามล้ม กล่าวขอบคุณพี่เลี้ยงที่ได้นำความรู้มาให้และทางการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มมาอธิบายให้แก่ทีมวิจัยของเราเข้าใจไปพร้อมกัน และได้ร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ / นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีประชุมทีม
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 2 กันยายน 2558 เวลา 13.00 – 15.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางสุรีย์ณีวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
3.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
4.	นางลำดวน	ดิษฐวดี	ทีมวิจัย
5.	นางมณฑิยา	โสภณกร	ทีมวิจัย
6.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
7.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
8.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9.	น.ส.ปวีรัตน์	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

ทีมวิจัยได้พูดคุยเรื่องที่ทีมวิจัยเราจะไปจัดประชุมที่สะแกยางหมู่ในการจัดทำแผนที่ชุมชนของตำบลมะขามล้ม ทีมวิจัยได้วางแผนงานกันโดยจะแบ่งทีมวิจัยเป็น 2 กลุ่มเพื่อที่จะได้ชักชวนชาวบ้านสะแกยางหมู่มาเข้าร่วมโครงการและช่วยกันทำแผนที่เส้นทางน้ำ กับเส้นทางที่นา อีกกลุ่มทำแผนที่หมู่บ้านและตำแหน่งที่สำคัญของตำบลมะขามล้มและจะได้ช่วยกันนำเสนอ ทีมวิจัยถามกันว่าใครจะไปติดต่อประสานงาน ก็ได้คำตอบว่าจะให้นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ประสานงานเหมือนเดิม แต่นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ เสนอให้ไปเป็นทีมและกลุ่ม ทีมวิจัยทุกคนเห็นด้วยจึงจะนัดหมายกันอีกครั้งหนึ่ง เรื่องอาหารได้มอบให้นางแสง มาตรวิจิตร น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ เป็นผู้จัดทำ ทีมวิจัยพร้อมให้ทำแกงเผ็ดหมูมะเขือ ผัดหมี่ ทีมวิจัยพูดคุยสนุกและพร้อมเพียงกันทำ จากนั้นทีมวิจัยได้พูดถึง ธกส. จะมาดูงานและศึกษางานไปพร้อมกับทีมวิจัยตำบลมะขามล้มของเรา ทีมวิจัยเราตื่นเต้น ทีมวิจัยเราพร้อมกันจะศึกษาไปกับเจ้าหน้าที่ ธกส. ทีมวิจัยหยอกล้อกันว่าขอรถดำนานา ขอโรงสี ขอเงินกู้ให้ได้มากๆ ทีมวิจัยได้นั่งพูดคุยกันและพร้อมเดินทางไปกับโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเอง โดยทีมวิจัยเราจะนัดประชุมกันอีกครั้ง ทุกคนพร้อมเห็นดี

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ / นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณเอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีประชุมทีม
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 9 กันยายน 2558 เวลา 18.00 – 20.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางบังอร	คุณโอนด	หัวหน้าโครงการ
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
3.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
4.	นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5.	นางมณฑิยา	โสภณกร	ทีมวิจัย
6.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
7.	น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
8.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
9.	นายวิเศษ	อินทรเสนา	ชาวบ้าน
10.	นายเฉลิมวิเศษ	นิมอณรงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

เริ่มประชุมเวลา 18.00 น.

ทีมวิจัยเริ่มพูดคุยเรื่องที่จะจัดประชุมวางแผนจัดทำที่ชุมชน เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2558 ทีมวิจัยเราได้ประชุมกันว่า จะจัดประชุมกันที่สะแกยางหมู่ แต่สถานที่ไม่พร้อม วันนี้จึงนัดมาประชุมเพื่อเลือกสถานที่ใหม่ ทีมวิจัยเสนอว่าเราลองจัดที่โคกโกะจะดีไหม ทีมวิจัยเห็นด้วย จากนั้นจึงได้พูดถึงเรื่องวางแผนงาน ทีมวิจัยเราควรเชิญทั้งตำบล คือ บ้านหมี่ – ตะลุ่ม วัดโบสถ์ สะแกยางหมู่ มะขามล้ม โคกโกะ มาร่วมประชุมที่โคกโกะ เพื่อที่จะได้เข้าใจแผนงานไปพร้อมกัน ทีมวิจัยมีความเห็นว่าเราควรไปพบเจ้าของพื้นที่ก่อนที่เราจะไปเชิญชาวบ้าน และนัดหมายวันที่ 14 กันยายน 2558 เวลา 09.00 น. ที่บ้านนางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เพื่อไปพบผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์ ผู้ใหญ่หมู่ที่ 1 และนัดวันประชุม ทีมวิจัยคนไหนไปร่วมได้ให้แจ้งชื่อมาที่นางบังอร คุณโอนด นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต นางกัญจน์ภัส พันธุ์ศรี และนางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์

จากนั้นทีมวิจัยจึงได้แบ่งงานรับผิดชอบ ดังนี้

- นางสมบุญ มาตรวิจิตร นางลำดวน ดิษฐาดี ลงทะเบียน
- นางบังอร คุณโอนด พูดถึงที่มาของโครงการและได้ทบทวนการจัดประชุมเวที 1.ประชุมทีม 2.เวทีสร้างความเข้าใจ 3.เวทีประวัติศาสตร์ และที่ทีมวิจัยเรามาจัดประชุมโคกโกะ คือ วาดแผนที่ชุมชน ตำบลมะขามล้ม
- นางมณฑิยา โสภณกร แจกเอกสาร
- นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เป็นผู้สรุปงาน
- นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ ขึ้นกระดานป้าย ทีมวิจัยช่วยกันซักถาม
- น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ นางแสง มาตราวิจิตร ทำอาหาร
- ทีมวิจัยทุกคนต้องมาช่วยกันเตรียมสถานที่ พร้อมกันเวลา 08.00 น.

เวทีเก็บรวบรวมการทำงาน – แผนที่ชุมชน

เป้าหมาย

- สภาพพื้นที่
- เมล็ดพันธุ์
- เส้นทางน้ำ / ถนน
- วิธีการทำนา / ต้นทุน

กลุ่มเป้าหมาย 30 คน

วิธีการดำเนินงาน

- เป้าหมายการจัดเวที (หัวน้ำพุ)
- แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม
- นำเสนอแต่ละกลุ่ม
- เก็บข้อมูลการทำนา

แบ่งทีมวิจัยและชาวบ้านเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้ทำพื้นที่นา – เส้นทางน้ำ อีกกลุ่มให้ทำแผนที่ชุมชนและสถานที่สำคัญของตำบล เมื่อได้แผนที่แล้วให้ทั้งสองทีมมานำเสนอและขึ้นกระดานป้าย ชักถาม เก็บข้อมูลการทำนา ทีมวิจัยเห็นดีและพร้อมดำเนินงาน และได้รับประทานอาหารว่างร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ / นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 14 กันยายน 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณโอนด	หัวหน้าโครงการ
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
3. นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
4. นางธัญญ์รัศม์	นิมมอนงค์	ทีมวิจัย
5. น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
6. ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์	วงศ์พันธ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
7. นางบุษบง	วงศ์พันธ์	ชาวบ้าน

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

ทีมวิจัยมาพร้อมกันที่บ้านนางธัญญ์รัศม์ นิมมอนงค์ เพื่อไปพบผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงศ์พันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 โดยการพูดถึงที่มาที่ไปของโครงการและขอสถานที่จัดประชุม ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงศ์พันธ์ บอกว่า ยิ่งดีมากที่ทีมวิจัยมาขอสถานที่ประชุม พร้อมกับจะเชิญลูกบ้านให้แก่ทีมวิจัย ทีมวิจัยได้ขอให้เชิญลูกบ้านของผู้ใหญ่ไป 15 – 16 คนและผู้ใหญ่ได้นั่งพูดคุยกับทีมแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ พร้อมกันนี้ทีมวิจัยได้นัดวันที่ประชุมกับผู้ใหญ่ว่า ทีมวิจัยจะมาจัดประชุมกิจกรรมในวันที่ 17 กันยายน 2558 ผู้ใหญ่ตอบว่ายินดีต้อนรับกิจกรรมที่บ้านโคกโก ทีมวิจัยกล่าวขอบคุณผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงศ์พันธ์ และลากลับ ทีมวิจัยดีใจมากที่เราได้ทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม ทีมวิจัยมีความสุขและรู้สึกดี มีความอบอุ่นในการทำงานและได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี จากนั้นทีมวิจัยได้ไปพบคุณลุงประเสริฐ ปีสาลี ที่วัดโบสถ์ ได้พูดคุยถึงโครงการวิจัยเราให้คุณลุงฟังและเชิญคุณลุงไปร่วมประชุมกับโครงการเราที่บ้านโคกโกจะได้ไหม คุณลุงตอบว่า ได้เลย คุณลุงถามทีมวิจัยว่าแล้วจะให้ลูกพาชาวบ้านไปร่วมประชุมกี่คน ทีมวิจัยตอบว่า เชิญ 3 – 4 คน คุณลุงยินดีที่จะชวนเพื่อนบ้านไปร่วมประชุมโครงการในเวลา 08.30 น. ที่บ้านโคกโก ทีมวิจัยกล่าวขอบคุณ คุณลุงประเสริฐ ปีสาลี และได้ลากลับ ต่อจากนั้นทีมวิจัยเราได้เดินทางไปที่บ้านหมู่ หมู่ที่ 7 บ้านผู้ใหญ่สมยศ วงศ์พันธ์ แต่ไม่พบผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ไปประชุมที่ ธกส. จึงได้พบพี่บุษบง วงศ์พันธ์ ภรรยาของผู้ใหญ่สมยศแทน ทีมวิจัยได้พูดถึงโครงการให้นางบุษบง วงศ์พันธ์ ฟังและอยากเชิญไปร่วมประชุมกับทีมวิจัยที่โคกโก นางบุษบง วงศ์พันธ์ ตอบว่ายินดีเข้าร่วมประชุมบอกขอบทางบ้านหมู่ที่นี้ก็ทำอยู่กับการเรียนรู้เรื่องทำนา และได้เล่าให้ทีมวิจัยเราฟังว่าได้เข้าร่วมเรียนรู้เรื่องการทำนาลดต้นทุนอยู่โดยมีเจ้าหน้าที่เกษตร หัวหน้าเกษตรให้ไปเรียนรู้การทำนาลดต้นทุน เก็บข้อมูลการทำนา พื้นที่เหมือนกันและหัวหน้าเกษตรได้ทำปุ๋ยสั่งตัดมาให้แก่ชาวบ้านบ้านหมู่ได้ใช้และให้เก็บข้อมูลการทำนาให้แก่เกษตรด้วย โดยที่ไม่ต้องจ่ายเงินก่อนเพื่อให้ได้ข้อมูลการทำนาและการใช้ปุ๋ยสั่งตัดดีมากน้อยเพียงใด พอเกี่ยวข้าวแล้วจึงจะมาเก็บเงินกับชาวนา

ทีมวิจัยได้ถามข้อมูลจากนางบุษบง วงศ์พันธ์ เรื่องปุ๋ยสั่งตัดถามว่าดีไหม นางบุษบง วงศ์พันธ์ตอบว่า ก็ดีเหมือนกันและได้นั่งคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันกับทีมวิจัยสนุกมีความสุขสนุกสนานเป็นกันเองแบบพี่น้อง และได้รับความรู้ว่าเดี๋ยวนี้ชาวนาพร้อมที่จะหาทางพึ่งพาตนเอง ทีมวิจัยเรายังว่าถ้าพวกเราไม่ได้ออกไปพูดคุยกัน เราจะไม่รู้อะไร ไม่รู้ว่าตอนนี้ชาวนาพร้อมที่จะพึ่งพาตนเองแล้ว ทีมวิจัยได้นัดหมายเวลาและวันกับนางบุษบง วงศ์พันธ์ๆ บอกว่ายินดีมากจะพาลูกบ้านไปร่วมประชุมกับทีมวิจัยเรา ทีมวิจัยกล่าวขอบคุณและเชิญนางบุษบง วงศ์พันธ์ รับประทานอาหารกลางวันร่วมกับทีมวิจัย ยังเหลือหมู่บ้านสะแกอย่างหมู่ ทีมวิจัยได้พูดคุยกันว่าเราจะไปบ้านใครดี นางบังอร คุณโอนด จึงพูดว่าโทรไปหาผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ดึกกว่า จะได้ให้เชิญ

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ให้เรา ทีมวิจัยเห็นดีจึงได้โทรไปหาผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ทีมวิจัยดีใจมากที่วันนี้ได้ไปเชิญชาวบ้านผู้นำหมู่บ้านแต่ละพื้นที่ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ความรู้สึกของทีมวิจัยปลื้มและดีใจมาก

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ / นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์และบริบทชุมชน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำแผนที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 17 กันยายน 2558 เวลา 09.00 – 13.00 น.
ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านโคกโก ต.มะขามล้ม อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางบังอร	คุณโหนด	หัวหน้าโครงการวิจัย
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
3.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
4.	นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5.	น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
6.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
7.	นางลำดวน	ดิษฐวดี	ทีมวิจัย
8.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
10.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
11.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
12.	นางแสง	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
13.	นายศักดิ์ศิลป์	วงศ์พันธุ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
14.	นายสมยศ	วงศ์พันธุ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7
15.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3
16.	น.ส.เฉลียง	วงศ์พันธุ์	ชาวบ้านโคกโก
17.	น.ส.ศรีสมัย	แก้ววิจิต	ชาวบ้านโคกโก
18.	นางลีลา	วงศ์พันธุ์	ชาวบ้านโคกโก
19.	นางประนอม	หอมสุวรรณ	ชาวบ้านโคกโก
20.	นายบุญช่วย	หอมสุวรรณ	ชาวบ้านโคกโก
21.	นางบุญเที่ยง	วงศ์พันธุ์	ชาวบ้านโคกโก
22.	นางลอ	ระเวง	ชาวบ้านโคกโก
23.	นายสมชาย	ศราธพันธุ์	ชาวบ้านโคกโก
24.	นางบังอร	เชื้อสายสิทธิ์	ชาวบ้านโคกโก
25.	นางส้มจิ้น	ศราธพันธุ์	ชาวบ้านโคกโก
26.	นายวันชัย	เมธาภิรมย์	ชาวบ้านโคกโก
27.	นายบันเทิง	ระเวง	ชาวบ้านโคกโก
28.	นายโกศล	อินทพันธ์	ชาวบ้านโคกโก
29.	นางนงลักษณ์	กายแก้ว	ชาวบ้านโคกโก
30.	นางสง่า	สุวรรณศรี	ชาวบ้านโคกโก
31.	นายอำนาจ	พันธุ์ชัยยา	ชาวบ้านโคกโก
32.	นายจรรยา	วงศ์พันธุ์	ชาวบ้านโคกโก

33. นายสมพงษ์	คำศิริ	ชาวบ้านโคกโก
34. นางอำพร	ตันสำโรง	ชาวบ้านโคกโก
35. นายฤๅสนพล	ศรีโปฏก	ชาวบ้านโคกโก
36. นางบุษบง	วงษ์พันธ์ุ	ชาวบ้าน บ้านหมี่ – ตะลุ่ม
37. นางทองพัน	มะโน	ชาวบ้าน บ้านหมี่ – ตะลุ่ม
38. นางเจือจันทร	โสมภีร์	ชาวบ้าน บ้านหมี่ – ตะลุ่ม
39. น.ส.บัวคลี่	หอมสุวรรณ	ชาวบ้านวัดโบสถ์
40. นางสาว	พนัสดิษฐ์	ชาวบ้านมะขามล้ม

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ แนะนำตัวพูดคุยกับชาวบ้าน โดยกล่าวว่ารู้สึกดีใจที่หมู่บ้านโคกโกให้การต้อนรับทีมวิจัยเป็นอย่างดี จากนั้นได้ให้ทีมวิจัยแนะนำตัวทีละคนจนครบทุกคน จากนั้นนางบังอร คุณโหนด หัวหน้าโครงการ ได้พูดถึงที่มาที่ไปของโครงการ และงบประมาณโครงการที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณมาจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนเงิน 290,000 บาท และได้จัดเวทีประชุมมาแล้ว 4 ขั้นตอน คือ

1. การประชุมทีมวิจัย
2. เวทีสร้างความเข้าใจ
3. เวทีประวัติศาสตร์
4. เวทีเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพพื้นที่ของชุมชน

และที่มาจัดประชุมที่โคกโกวันนี้ก็เพื่อ จะชวนให้ทุกคนมาพูดคุยเรื่องราวของชุมชน ทำแผนที่ชุมชนและทำแผนที่พื้นนารวมทั้งเส้นทางน้ำ จึงได้มาขอรบกวนสถานที่จัดเวทีประชุมและขอบคุณชาวบ้านโคกโกและ ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธ์ุ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ที่ให้ความร่วมมือและต้อนรับทีมวิจัยเป็นอย่างดี ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธ์ุ พูดต้อนรับทีมวิจัยบ้านมะขามล้มที่ได้นำโครงการดีๆ มาจัดประชุมที่บ้านโคกโก และได้แนะนำตัวเองและชาวบ้านที่มาเข้าร่วมโครงการและพูดต้อนรับผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธ์ุ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 บ้านหมี่ – ตะลุ่ม ที่มาร่วมเวทีในการดำเนินงานโครงการด้วย

จากนั้นนางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ ได้ชี้แจงถึงกระบวนการทำงานของโครงการพึ่งพาตนเองของชาวนา โดยได้ชวนให้ทุกคนได้พูดถึงเรื่องราวในอดีตของชุมชน รวมทั้งวิธีการทำนาในอดีตจนถึงปัจจุบัน

- ในอดีตคนในชุมชนอยู่กันแบบพี่น้อง ไปมาหาสู่กันตลอด มีอะไรก็มาแบ่งกันกิน
- การทำนาในอดีตจะทำไว้กินเอง เวลาจะทำนาก็ไปช่วยกันลงแรงทำนาคด้วยกัน เสร็จงานก็มานั่งพูดคุยทำอาหารกินกัน
- เมื่อก่อนพื้นที่จะมีน้ำท่วมทุกปี หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจะไม่ทำนาต่อ จะหยุดพักเนื่องจากจะมีน้ำท่วมชาวบ้านก็จะเตรียมอุปกรณ์ในการหาปลา
- การทำนาเมื่อก่อนชาวบ้านจะปลูกกันไว้กินเอง เป็นข้าวพันธ์ุพื้นเมือง ทำปีละ 1 ครั้ง
- คนในชุมชนช่วยเหลือกัน ทุกงานประจำปีหนุ่มสาวจะเข้าวัดและมาทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอด
- ในช่วงหน้าน้ำปลาจะหาได้ง่าย ไม่ต้องออกไปไกลแค่หน้าบ้านก็ได้ปลามากแล้ว ทั้งปลาหมอ ปลาช่อน ปลานิล ปลาตะเพียน สมัยก่อนหาได้ง่ายมาก
- สมัยพ่อแม่เวลาทำนาเขาไม่ได้ใส่ปุ๋ยใส่ยาเขาเอาพวกขี้วัวขี้ควายมาใส่ ตอนเช้า-ตอนเย็น เขาก็จะออกไปทุ่งนาไปเก็บหญ้าตามคันนา

ทีมวิจัยมาขอเก็บข้อมูล แหล่งน้ำ นาหล่ม – นาดอน พันธุ์ข้าวปลูก ราคาข้าวในปัจจุบันที่ตกต่ำ ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์แนะนำชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการกับทีมวิจัยเพื่อลดต้นทุนและพึ่งพาตนเอง นางบังอร คุณไอนด พูดถึงว่าที่ทีมวิจัยมะขามล้มเข้ามาจัดประชุมเพื่อต้องการขอข้อมูลเส้นทางน้ำ พื้นที่นา และแผนที่ชุมชน จึงได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านและทีมวิจัยให้แบ่งเป็นกลุ่มเล็ก 2 กลุ่มคือ กลุ่มหนึ่งให้ทำแผนที่เส้นทางน้ำและพื้นที่นา เพื่อที่เราจะได้รู้ว่าตรงไหนเป็นพื้นที่หล่ม – ดอน อีกกลุ่มให้ทำแผนที่ชุมชน โดยมีทีมวิจัยคอยช่วยกัน

ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์ ช่วยแบ่งกลุ่มชาวบ้านให้โชคดีทีมวิจัยได้ผู้ใหญ่ทั้ง 2 หมู่ ทั้งหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 เป็นผู้นำทีม โดยกลุ่มผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์ ทำเส้นทางน้ำและพื้นที่นา ผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ ทำแผนที่ชุมชน นางบังอร คุณไอนด พูดต่อว่าเราวาดแผนที่เสร็จกันแล้วจะต้องให้กลุ่มออกมานำเสนอทั้ง 2 กลุ่ม ชาวบ้านบอกก็ให้ผู้ใหญ่ทั้งสองหมู่เป็นผู้นำเสนอ ทีมวิจัยและชาวบ้านวาดแผนที่ ชาวบ้านและทีมวิจัยพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน เมื่อกวาดแผนที่เสร็จ นางบังอร คุณไอนดได้เชิญกลุ่มเส้นทางน้ำและพื้นที่นาออกมานำเสนอ โดยผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์ ได้พูดถึงเส้นทางน้ำของโคกโกใช้เส้นทางน้ำมาจากคลองชลประทานเส้นบางลี่ไปจังหวัด เส้นทางน้ำที่คลองบ้านมะขามล้มหมู่ที่ 12 ผ่านมาถึงโคกโก พื้นที่นาโคกโกจะเป็นพื้นที่นาหล่ม ส่วนทางสะแกยางหมู่จะใช้เส้นทางน้ำของชลประทาน บางลี่ไปจังหวัดคลองดอนกำยานมาถึงบ้านสะแกยางหมู่ – บ้านมะขามล้ม อีกเส้นทางคลองสะแกยางหมู่ – มะขามล้มไปวัดดาว พื้นที่มะขามล้ม บ้านหมี วัดโบสถ์ ใช้เส้นทางน้ำสะพานตาเบี้ยจากมะขามล้มผ่านไปถึงวัดโบสถ์ รวมเส้นทางก็จะมีหมู่ที่ 4 5 6 7 8 9 10 11 และ 13 ชาวบ้านมะขามล้มจะเรียกคลองเส้นนี้ว่าคลองลำ สรุปลงได้ว่าเส้นทางน้ำตำบลมะขามล้มที่ใช้จ่ายอยู่มี 3 เส้น คือ

1. คลองชลประทาน
2. คลองสะแกยางหมู่ – วัดดาว
3. คลองดอนกำยาน – วัดโบสถ์

และมีคลองชลประทานเล็กตัดเข้าตามพื้นที่นาของแต่ละหมู่บ้านจึงทำให้เส้นทางของตำบลมะขามล้มสะดวกในการใช้น้ำและพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านก็จะเป็น นาหล่ม – นาดอน เหมือนกันทั้งหมด นางบังอร คุณไอนด จึงกล่าวขอบคุณผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์ที่ออกมานำเสนอเส้นทางน้ำได้ละเอียดมาก จากนั้นได้เชิญผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ออกมานำเสนอแผนที่ชุมชนและจุดสำคัญของตำบลมะขามล้ม ผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ได้นำเสนอแผนที่ของตำบลโดยเริ่มมาจากเส้นทาง แก้วห้อง – ดอนแจง พอถึงสะพานควาย (สะพานควายเป็นที่รู้จักของคนตำบลมะขามล้ม) เข้าสู่หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้มก็มีหมู่บ้านอยู่ 5 หมู่คือ หมู่ 2, 3, 4, 12, 14 พอถึงสี่แยกไฟแดงก็มีถนนเส้นบางลี่ – จังหวัด ตัดผ่าน พอตรงไปจะผ่านทางรถไฟวิ่งตรงไปก็จะเจอโรงเรียนพระราชสุจิตต์วิทยา 2 และเข้าสู่หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 11 บ้านหมี – ตะลุ่ม จะถึงวัดและโรงเรียนวัดบ้านหมี – ตะลุ่ม บ้านผู้ใหญ่อดุลย์ อังสุวรรณผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11อยู่หน้าวัดบ้านหมี – ตะลุ่ม ถ้าไปตามถนนก็จะเข้าสู่ทางไปตำบลวังน้ำเย็นถ้าหักเข้าซ้ายมือจะเข้า หมู่ที่ 7 ก็จะมีศูนย์การเรียนรู้ อนามัยเก่าของบ้านหมี – ตะลุ่ม บ้านผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 เส้นนี้ถ้าตรงไปก็จะถึงวัดโบสถ์ หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 10จะเป็นบ้านผู้ใหญ่หมู่ที่ 6 พอถึงหมู่ที่ 10 ก็จะเป็นบ้านก้านันจำรัส ราชสิงห์ และบริษัทมิซเซล สุดเส้นทางตำบลมะขามล้ม เขตติดต่อกับบ้านท่าตลาด

จากนั้นผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ ย้อนเข้าถนนบางลี่ – สุพรรณบุรี เริ่มจากสามนาคก็จะเข้าสู่หมู่บ้านสะแกยางหมู่ก็จะมีหมู่ที่ 5 8 9 13 ขับรถตรงไปถนนบางลี่ – จังหวัดผ่านสี่แยกผ่านสี่แยกไฟแดงตรงไปก็จะถึงหมู่ที่ 1 หรือที่เราเรียกว่าบ้านโคกโก ที่เราจัดประชุมกันอยู่ถ้าจะมาเที่ยวตำบลมะขามล้มก็ต้องมาถนนแก้วห้อง – ดอนแจง และถนนบางลี่ – จังหวัดถึงมะขามล้มแน่นอนผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ ออกมานำเสนอเรียกเสียงหัวเราะให้กับที่ประชุม จบการนำเสนอของผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธุ์ นางบังอร คุณไอนดได้กล่าวขอบคุณและขอเก็บข้อมูลการทำนาของชาวบ้านขึ้นกระดานป้าย เป็นเวทีประชุมที่สนุกสนาน ผู้ใหญ่ศักดิ์ศิลป์ วงษ์พันธุ์เสนอขอแบ่งเป็น 2 ข้อมูล คือ การทำนาแบบจ้างคนงานทั้งหมดและการทำนาโดยที่ไม่ต้องจ้างแรงงานตรงนี้ชาวบ้านชอบช่วยกันคิดและการทำนาเองโดยที่ไม่ต้องจ้างแรงงานตรงนี้ชาวบ้านชอบช่วยกันคิดตอบอย่างสนุกสนาน

ต้นทุนทำนา (จ้างเขาทำ)

เตรียมแปลง/ไร่

-	จ้างปั้น + คราด	=	600 บาท
-	เมล็ดพันธุ์	=	450 บาท
-	หว่าน	=	60 บาท
-	ฉีดยา	=	360 บาท
-	ค่ายาคูม	=	200 บาท
-	ปุ๋ย	=	1,080 บาท
-	น้ำมัน	=	300 บาท
-	เกี่ยว	=	500 บาท
-	ค่ารถ	=	120 บาท
-	ค่าเช่า	=	1,000 บาท

รวมยอดค่าใช้จ่ายทั้งหมด = 4,670 บาท

ต้นทุนการทำนาด้วยตนเอง

เตรียมแปลง/ไร่

-	น้ำมัน	=	400 บาท
-	เมล็ด	=	450 บาท
-	หว่าน	=	-
-	ฉีดยา	=	-
-	ค่ายา	=	400 บาท
-	ปุ๋ย	=	900 บาท
-	ค่ารถเกี่ยว	=	600 บาท
-	น้ำมันวิดน้ำใส่นา	=	300 บาท
-	ค่าน้ำมันฉีดยา + หว่านปุ๋ย	=	100 บาท

รวมยอดค่าใช้จ่ายทั้งหมด = 3,150 บาท

เมื่อได้ข้อมูลการทำนาแล้ว นางบังอร คุณไอนดได้กล่าวขอบคุณผู้ใหญ่ศกดีศิลป์ วงษ์พันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ผู้ใหญ่สมยศ วงษ์พันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 และชาวบ้านโคกโก ชาวบ้านหมี – ตะลุ่ม ชาวบ้านมะขามล้ม และทีมวิจัยทุกท่าน ได้เชิญทุกๆ คน รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน มีชาวบ้านโคกโกได้นำเสนอสินค้าในหมู่บ้านมาขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วยเป็นอาหารพื้นบ้าน ปลาเค็ม ผลไม้ ข้าวต้มลูกโยน ที่หาซื้อกินยากแล้ว

เมื่อทีมวิจัยได้ข้อมูลการทำนาแล้วได้เอามาคำนวณดูว่าการลงทุนทำนาของเราเฉลี่ยไร่ละ 4,400 บาท ถ้าเราทำนาขายข้าวได้เกวียนละ 6,000 บาท 10 ไร่ ได้เงิน 60,000 บาท ในราคาตอนนี้ แต่ถ้าชาวนาทำนาได้ไร่ละ 70 – 80 ถึงต่อไร่เท่ากับชาวบ้านขาดทุน ทีมวิจัยเราถึงว่ากันว่างานวิจัยของเราสอนให้เรารู้จักเก็บข้อมูลและการเรียนรู้ที่ดีแล้วชาวนาอย่างพวกเรา แต่ทีมวิจัยไม่เคยเก็บข้อมูลหรือจดบันทึกการลงทุนการทำนา ทีมวิจัยจึงได้คุยกันว่าพวกเราต้องเดินไปให้ถึงเป้าหมายของโครงการให้ได้เพราะข้อมูลตั้งแต่ที่ทีมวิจัยได้เก็บและเรียนรู้มา ชาวนามีแต่ขาดทุน ถ้าทีมวิจัยและชาวนาไม่ลุกขึ้นมาพึ่งพาตนเองแล้ว พวกเราชาวนาจะทำนาต่อไปไหวไหมในต้นทุนที่สูงขึ้น นางบังอร คุณไอนด กล่าวขอบคุณทุกคนและขอปิดการประชุม

ปิดการประชุมเวลา 13.00 น.

นางฉัตรฐิ์มนันท์ / นางสาวนวลละออง นันท์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณไอนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บข้อมูลการทำนาและเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 17 มีนาคม 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทิมวิชัย
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทิมวิชัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทิมวิชัย
4. นางกันจัญภัส	พันธุ์ศรี	ทิมวิชัย
5. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทิมวิชัย
6. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทิมวิชัย
7. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทิมวิชัย
8. นางฉวี	มานพ	ทิมวิชัย
9. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทิมวิชัย
10. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทิมวิชัย

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

ภูมิปัญญา	ชื่อ – สกุล	สถานภาพ		การนำไปใช้		คุณค่า		จุดเด่นของภูมิปัญญา
		คงอยู่	หายไป	ขาย	ใช้เอง	มี	ไม่มี	
การทำนา	นางลำดวน มาตรวิจิตร	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นายจำปี พิงจักคลี	/		/	/	/		การใช้สารชีวภาพ
การทำนา	นายนิยม ดิษฐวุฒิ	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นางดาวเรือง พันธุ์ศรี	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นายธงชัย แสงพันธุ์ตา	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำนา	นางฉวี มานพ	/		/	/	/		ลดต้นทุนการผลิต
การทำขวัญนา	นายสีลา วงษ์พันธ์	/		/	/	/		การเป็นหมอพรที่สืบทอดจากรุ่นพ่อ-แม่
แพทย์พื้นบ้าน	นายโอภาส หอมสุวรรณ	/		/	/	/		การเป็นหมอเป่ากระดุก
นวดแผนไทย / แผนโบราณ	นางดวงใจ รอดสุวรรณ	/		/	/	/		เป็นวิชาการนวดที่ตกทอดมารุ่นต่อรุ่น
นวดแผนไทย / แผนโบราณ	นางกัญญารัจ พันธุ์ศรี	/		/	/	/		เรียนมาจากโครงการฝึกอบรมของสาธารณสุข
การเลี้ยงปลา	นายวินัย มาตรวิจิตร	/		/	/	/		การทำสูตรอาหารปลาที่สามารถเร่งการเติบโต
การทำขนมไทย	นางลำดวน ดิษฐวุฒิ	/		/	/	/		สืบทอดมาจากรุ่นพ่อ
การทำขนมไทย	นางภาณี จันทร์เพ็ญ	/		/	/	/		สืบทอดมาจากรุ่นพ่อ
การแปรรูปอาหาร	นางสมบุญ มาตรวิจิตร	/		/	/	/		เป็นผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านชุมชน
การเย็บปักถักร้อย	นางอุไรวรรณ สุขสำราญ	/		/	/	/		มีความปราณีตและราคาถูก

การปลุกมะนาว	นายสัมฤทธิ์ ยอดอานนท์	/		/	/	/		เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น
การจักสาน	นายประสิทธิ์ วงษ์พันธุ์	/		/	/	/		สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ
การทำนา	กลุ่มโรงเรียนชวนา	/		/	/	/		การลดต้นทุนการทำนา
การแปรรูปผลิตภัณฑ์	กลุ่มแม่บ้านหมู่ 3	/		/	/	/		การช่วยเหลือกันของคนในชุมชน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 13 มีนาคม 2558 เวลา 17.00 – 20.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

14. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
15. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
16. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
17. นางกนกจักษ์	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
18. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
19. นางลำดวน	ดิษฐา	ทีมวิจัย
20. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
21. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
22. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
23. นางจิตติขญา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
24. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ กล่าวว่าวันนี้เราจะมาชวนคุยในเรื่องของเทคโนโลยีการผลิตข้าวตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน โดยจะให้มาช่วยกันแลกเปลี่ยนว่าเราใช้เทคโนโลยีอะไรกันบ้าง โดยที่ประชุมได้สรุปร่วมกันดังนี้

ปุ๋ย

- เรือใบไวกิ้ง 16-20-0
- กระต่าย 16-20-0
- ยูเรีย 46-0-0
- ตะวัน 16-20-0
- ม้าบิน 16-20-0

ยาฆ่าแมลง

- เซฟวิน 85 (แมลงทั่วไป)
- ยาปู ยาหอย (แมลงทั่วไป)
- แอคทาล่า (เพลี้ยไฟ)
- อวาทา (หนอนใบข้าว)

ยาคุมหญ้า

- ซัตเตอร์ (คุมแห้ง)
- โซว์แปง (คุมแห้ง)
- แสงซัน (คุมแห้ง)
- โซว์ฟิต (คุมเปียก)
- แกรมมิกซ์ (คุมเปียก)
-

ปิดการประชุมเวลา 20.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 8 กรกฎาคม 2558 เวลา 17.00 – 20.00 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

25. นางสาวบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
26. นางสาวดวง	ดิษฐ์วุฒิ	ทีมวิจัย
27. นางสาวดวง	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
28. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
29. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
30. นางฐิติญา	ศราธพันธุ์	ทีมวิจัย
31. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
32. นางธัญญ์รัศม์	นิมอเนงค์	ทีมวิจัย
33. นางสาวสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
34. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
35. นางกนกัญญาภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอเนงค์ กล่าวว่า ที่นัดมาประชุมวันนี้อยากจะชวนให้เรามาทบทวนกันเรื่องพันธุ์ข้าวว่าปัจจุบันบ้านเรายังมีพันธุ์ข้าวอะไรกันอยู่บ้าง รวมถึงเครื่องจักรที่บ้านเรามีการพัฒนาไปอย่างไร

พันธุ์ข้าว

- กข 7
- กข 11
- กข 60
- พิษณุโลก 1
- พิษณุโลก 2
- สุพรรณ 60
- ชัยนาท
- หอมปทุม
- 41 พวง
- กข 31
- สีไต้ เจ้าแปด
- ไร่เบอร์รี่
- กข 51
- กข 47
- กข 61
- หอมนิล

- หอมใบเตย
- ข้าวขามมะลิ

เครื่องจักร

- รถไถเดินตาม
- รถสีข้าว
- รถเกี่ยวเทพลอยช้าง
- รถเกี่ยวมีถังบรรจุข้าว
- รถไถขนาดใหญ่
- เครื่องฉีดยา
- เครื่องหว่านข้าว
- เครื่องตัดข้าวดีด
- เครื่องดำนา

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 2 ตุลาคม 2558 เวลา 16.00 – 19.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

36. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
37. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
38. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
39. นางกันจัญภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
40. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
41. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย
42. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
43. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
44. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
45. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 16.00 น.

ทีมวิจัยเก็บข้อมูลการทำนาตั้งแต่อดีตโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีการใช้ต้นทุนในการผลิตมากนัก

ต้นทุนและวิธีการทำนาในอดีต

เดือน	วิธีการ	ต้นทุน
พฤษภาคม	น า ท ี่ ด อ น / น า ล ู ม เตรียมพื้นที่โดยการ ไถรอฝนใช้เวลา 30 - 40 วัน ประกอบด้วย ● ไถตะ 10 วัน ● ไถแปร 10 วัน ● หว่านและไถกลบ 10 วัน ● แห่ข้าว 1 คืบในน้ำสะอาด ● เอาข้าวขึ้นมาป้อน (ตาก) 2 คืบ ● รอข้าวงอกจึงนำไปหว่าน ● รอระยะเวลา 30 วัน ต้องรอฝน	ไม่มีต้นทุนในการผลิต ชาวบ้านใช้วัวควายในการไถนา ส่วนเมล็ดพันธุ์ก็เป็นพันธุ์พื้นบ้านที่เก็บไว้ในยุ้งฉางของแต่ละครอบครัว การวิดน้ำก็ใช้การวิดโดยแรงงานคน
มิถุนายน	นาที่ดอน/นาลุ่ม ● รอข้าวที่หว่านงอก โดยที่ชาวนาต้องคอยดูแลนกและหนูที่มากินเมล็ดพันธุ์ข้าว ● เมื่อฝนตกชาวนาต้องคอยควบคุมระดับน้ำ	เป็นการช่วยเหลือกันภายในเครือญาติไม่ต้องจ้าง
กรกฎาคม	ฝนตก ข้าวกำลังงอก	
สิงหาคม	ฝนตก ● ซ่อมข้าว คือ ถอนตรงที่ต้นข้าวขึ้นแน่นๆ มาดัดลงตรงที่ว่างที่ไม่มีข้าวงอก	

	● คอยไล่แมลง (วิธีโบราณ ด้วยการแก้ผ้าไล่แมลง)	
กันยายน	ฝนตก ข้าวเริ่มตั้งท้อง	
ตุลาคม	เป็นช่วงที่ข้าวตั้งท้อง มีการแต่งตัวให้แม่โพสพ โดยชาวนาจะนำผลไม้รสเปรี้ยว เช่น มะม่วง มะขาม ใส่ในกระทิงใบตอง และมีการเตรียมเครื่องแต่งตัวทั้งแป้ง น้ำหอม ฯลฯ เพื่อไปแต่งตัวให้แก่แม่โพสพ	แป้งหอม และน้ำมันหอม (ที่ใช้อยู่ประจำวัน)
พฤศจิกายน	อากาศหนาว คอยไล่คนที่มากินข้าว ข้าวเริ่มพุง และเริ่มมีน้ำมัน	
ธันวาคม	อากาศหนาว ข้าวสุกแล้ว เริ่มนัดแขกมาเกี่ยวข้าวโดยวิธีดูปฏิทิน(คำ) เป็นตัวกำหนดและเอาแรงกัน มีระบบการหมุนเวียนเป็นคุ้มบ้าน <u>นาที่ดอน</u> ● ลงแขกเกี่ยวข้าว ● มัดข้าวเป็นกองๆ ● หาบข้าวขึ้นเกวียน ● เตรียมทำลานกองข้าวด้วยการย่ำควายผสมน้ำ ● วางข้าวที่ลานกองข้าวเป็นชั้นๆ เพื่อรอการนวดข้าว (กองร้อยจะกองไว้ที่ทุ่งนา กองพันเป็นการนำมารองเป็นชั้นไว้ที่บ้าน) ● นวดข้าว ตกข้าวให้เป็นวงกลม ใช้ควาย 2-10 ตัวย่ำเดินวนไปรอบๆ เป็นวงกลมบนข้าวที่ตกไว้ นวดแล้วเอาฟางออก โดยใช้คันฉาดโยงฟางขึ้นเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง พอเมล็ดข้าวหลุดออกหมด เก็บเศษฟางออกแล้วรวมข้าวเป็นกอง ● สีสัดข้าว (โบกข้าวใช้คนหมุน) เพื่อให้แกลบและข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกไป ● เชิญขวัญข้าวก่อนจะเอาข้าวเข้ายุ้ง (เชิญแม่โพสพมาจากนา) ● เอาข้าวเข้ายุ้งฉาง เก็บใส่ตะล่อมโดยการแบกด้วยกระบุงและเอาแรงกัน ● เก็บข้าวเต็มยุ้งแล้วจัดสู่ขวัญข้าว ● ธรรมเนียมของการเก็บข้าวเข้ายุ้งฉาง คือ 3 เดือนห้ามไถออกจากยุ้งฉาง ถ้าจะเอามากินต้องถือเคล็ดโดยการตักออกมาเลย ● เล่นเพลงเกี่ยวข้าว โดยเฉพาะในทุ่งนอกหลังบ้าน <u>นาที่ลุ่ม</u> การนัดแขกของนาในที่ลุ่มต้องบอกแขกว่าใครมีเรือให้เอาเรือมาด้วยเนื่องจากในนานี้มีน้ำมาก ● เกี่ยวข้าว ต้องเกี่ยวข้าววางในเรือ พายเอามาวางไว้บนที่แห้งส่วนใหญ่จะมีคันดินขนาดใหญ่ในแต่ละแปลง ● มัดข้าวเป็นกองๆ บนที่แห้ง และเตรียมคนมาหาบ	ไม่มี เอาแรงกัน

	● หาบน้ำขึ้นเกวียนหรือรถไถ ● เตรียมทำลานกองข้าวด้วยการย่ำข้าวผสมน้ำ ● วางข้าวที่ลานกองข้าวเป็นชั้นๆ เพื่อรอการนวดข้าว ● นวดข้าว ตกข้าวให้เป็นวงกลม ใช้วัว 2 - 10 ตัวไล่เดินวนไปรอบๆ เป็นวงกลมบนข้าวที่ตกไว้นวดแล้วเอาฟางออก โดยใช้คันฉาดโยงฟางขึ้นเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง พอเมล็ดข้าวหลุดออกหมดเก็บเศษฟางออกแล้วรวมข้าวเป็นกอง ● ฝัดข้าว เพื่อให้แกลบและข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกไป ● เอาข้าวเข้ายุ้งฉาง เก็บใส่ตะล่อมโดยการแบกด้วยกระบุงและเอาแรงกัน ● ธรรมเนียมของการเก็บข้าวเข้ายุ้งฉางคือ 3 เดือนห้ามโกยออกจากยุ้งฉาง ถ้าจะเอามากินต้องถือเคล็ดโดยการตักออกมาเลย	
มกราคม-เมษายน	ว่างจากการทำนา การนำข้าวมากิน ต้องสีด้วยมือแล้วนำข้าวที่สีแล้วมาตำด้วยครกไม้ตำข้าว แล้วใช้กระดิ่งฝัดเอาเปลือกออก แล้วเอามาต้ม เสร็จแล้วเอามาร้อนแยกร้าด้วยตะแกรงตาถี่ ร้อนกากออกด้วยตะแกรงตาห่างเสร็จเป็นข้าวสารนำมาหุงได้ เหลือจากกินจะมีพ่อค้าขับรถมารับซื้อ เราสามารถตั้งราคาข้าวที่เราพอใจจะขายได้ จากนั้นก็หาปลาเพื่อรอการปลูกข้าวใหม่ในเดือนพฤษภาคม	ไม่มี เอาแรงกัน

ปิดการประชุมเวลา 19.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 19 ตุลาคม 2558 เวลา 17.00 – 20.00 น.
ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

46. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
47. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
48. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
49. นางวิรวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
50. นางกัญญ์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
51. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
52. นางลำดวน	ดิษฐุติ	ทีมวิจัย
53. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
54. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
55. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

ต้นทุนและวิธีการทำนาในปัจจุบัน

เดือน	วิธีการ	ต้นทุน
พฤษภาคม	ไถ เปรียบดิน - วิธีที่ 1 รถไถใหญ่ 7 ผาน ลงไถตากแดด - วิธีที่ 2 ตีเทือกปูนดิน - วิธีที่ 3 ไถเดินตาม	วิธีที่ 1-2 300 - 600 บาท/ไร่ วิธีที่ 3 100 บาท/ไร่
มิถุนายน	- เอาน้ำเข้านา - เอาเครื่องสูบน้ำเข้านาให้มีตรอยไถ	ค่าน้ำมัน 300 บาท/วัน/ไร่
มิถุนายน กรกฎาคม	เตรียมพันธุ์ข้าว - วิธีที่ 1 ซื้อมา - วิธีที่ 2 เก็บไว้เอง - วิธีที่ 3 ทั้งเก็บและซื้อ (ส่วนใหญ่เป็นข้าวเบา อยู่ที่ 90 – 100 วัน)	พันธุ์ข้าวถึงละ 250 บาท/ไร่ พันธุ์ข้าวถึงละ 100 บาท (เก็บเอง)
มิถุนายน กรกฎาคม	เพาะพันธุ์ข้าว - แช่เมล็ดข้าวไว้นานน้อย 24 ชั่วโมง - บางคนก็เอาออกกระสอบเทใส่อ่างขนาดใหญ่เพื่อเอาข้าวรืบออก	ไม่มีต้นทุน

	นำข้าวขึ้นจากน้ำ อบไว้ 2 วัน 1 คืนเพื่อให้ข้าวงอก	ไม่มีต้นทุน
มิถุนายน กรกฎาคม	หว่าน - นำข้าวที่งอกแล้วมาหว่าน - วิธีที่ 1 หว่านเองหรือจ้างหว่าน - วิธีที่ 2 หว่านด้วยเครื่อง	จ้างหว่านไร่ละ 40 - 50 บาท/ไร่ หว่านด้วยเครื่อง 60 - 70 บาท/ไร่
มิถุนายน กรกฎาคม	เอาน้ำออกจากนา - วิธีที่ 1 ลอกร่องออกไปเองตามที่ต่ำ - วิธีที่ 2 ใช้เครื่องดูดน้ำออกจากนา	ไม่มีต้นทุนเพราะทำเอง ค่าน้ำมัน 200 บาท/วัน/ไร่
สิงหาคม	ฉีดยาคุมวัชพืช ฉีดพ่นให้ทั่วนา ระยะข้าว 7 วันหลังจากหว่าน	ค่ายาไร่ละ 400 บาท
สิงหาคม	ฉีดยาฆ่าแมลง ฉีดยาเดือนละ 1 ครั้ง (จำนวน 4 ครั้ง) อาจจะมียามากกว่าตามสถานการณ์	ค่ายาไร่ละ 400 บาท
กันยายน ตุลาคม	<u>ใส่ปุ๋ย</u> - ใส่ปุ๋ยครั้งแรก 25-30 วัน ปุ๋ยสูตร 16-20-0 - ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 60-70 วัน สูตร 41-0-0	ค่าปุ๋ยไร่ละ 50 กก. 790 บาท ค่าปุ๋ยไร่ละ 50 กก. 790 บาท
กันยายน ตุลาคม	เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยว นายทุนเจ้าประจำที่สามารถค้างค่าจ้างได้ก่อนช่วงรอเงินข้าว	ค่ารถเกี่ยว ไร่ละ 550 บาท
	ขายใช้รถบรรทุกไปขาย (ส่วนใหญ่จะจ้างรถบรรทุกที่ผูกขาดประจำ)	ค่ารถตันละ 100 – 200 บาท

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 8 ธันวาคม 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

56. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
57. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
58. นางลำดวน	มาตริจิต	ทีมวิจัย
59. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
60. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
61. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
62. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
63. นางกัญญ์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
64. นางสมบุญ	มาตริจิต	ทีมวิจัย
65. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ชวนทีมวิจัยเก็บข้อมูลพันธุ์ข้าวที่ใช้ในชุมชนตั้งแต่เมื่อครั้งอดีต-ปัจจุบันนี้ โดยสรุปได้ดังนี้

ในอดีต	พ.ศ. 2530 - 2558	ปัจจุบัน
8. ก้อนแก้ว (ข้าวกลาง 3 เดือน)	1. ซีซี (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	8. ซีโต้ เจ้าแปด (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)
9. พญาชม (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	2. กข 7 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	9. กข 51 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)
10. พวงทอง (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	3. กข 11 (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	10. หอมนิล (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
11. ก้นจูด (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	4. กข 60 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	11. หอมใบเตย (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
12. ข้าวใหญ่ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	5. พิษณุโลก 1 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	12. หอมปทุม (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
13. ปิ่นแก้ว (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	6. พิษณุโลก 2 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	13. ข้าวขาวมะลิ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)
14. หอมทอง (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	7. สุพรรณ 60 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	
	8. ชัยนาท (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	9. หอมปทุม (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	10. 41 พวง (ข้าวกลาง 3 เดือน)	
	11. กข 31 (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	12. ซีโต้ เจ้าแปด (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	
	13. ไรซ์เบอร์รี่ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	14. กข 51 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	
	15. กข 47 (ข้าวกลาง 3 เดือน)	
	16. กข 61 (ข้าวเบา 2 เดือนครึ่ง)	
	17. หอมนิล (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	18. หอมใบเตย (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	
	19. ข้าวขาวมะลิ (ข้าวหนัก 4 เดือนครึ่ง)	

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บข้อมูลการทำนาและเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 21 มีนาคม 2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางสาวดวง	มาตริวิจิตร	ทีมวิจัย
4. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
5. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
6. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
7. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
8. นางกนกัญญา	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
9. นางสมบุญ	มาตริวิจิตร	ทีมวิจัย
10. นางสาวดวง	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

ประเพณี	ความเชื่อ	วิธีการ	อุปกรณ์
การแต่งตัวแม่โพสพ	แม่โพสพจะออกเมล็ดพันธุ์ที่สวยงาม ทำให้แม่โพสพดี เมล็ดข้าวก็จะงอกงามและเต็มรวง	- สังเกตเมื่อข้าวตั้งท้องประมาณ 60 วัน ก็จะเริ่มเข้าพิธี - ทำชะลอมใส่ไปแขวนไว้ในทุ่งนา โดยในชะลอมจะประกอบด้วย แป้งดอกกระเจา หวี น้ำหอม แหวน กระจก น้ำใส่ผม และผลไม้รสเปรี้ยวหวานสำหรับคนแพ้อัง - เรียกแม่โพสพให้มาแต่งเนื้อแต่งตัวและมาเสวยของเปรี้ยวหวานที่เตรียมไว้ - ขอแม่โพสพให้ได้ข้าวต้นละหม้อ กอละเกวียน - จากนั้นใช้น้ำมันตักจากวัดมาพรมเพื่อเป็นสิริมงคล	- ชะลอม - แป้งดอกกระเจา - หวี - น้ำหอม - แหวน - กระจก - น้ำใส่ผม - ผลไม้รสเปรี้ยวหวานสำหรับคนแพ้อัง - น้ำมันตัก
การบอกกล่าวเชิญแม่โพสพเข้าบ้าน (เฮียะข้าว หรือ เรียกข้าวเข้าบ้าน)	เรียกแม่โพสพเข้ามาพักอยู่ในบ้านให้อยู่ในร่มไม่ให้ไปตากแดดตากฝน ให้แม่โพสพกลับมาพักหลังจากไปตากแดดตากฝนอยู่หลายเดือนกว่าจะตั้งท้อง ข้าวบ้านเชื่อว่าจะทำให้ได้เมล็ดข้าวที่สมบูรณ์มากขึ้น	- ใช้เคียวเกี่ยวข้าวในแปลงนา (เฉพาะในวันศุกร์) และนำมาไว้ที่บ้าน อย่างน้อย 1 กำมือ - เชิญแม่โพสพเข้าบ้านโดยการพุดเชื้อเชิญให้ ความเคารพ - นำมามัดไว้ตามเสาบ้านหรือหิ้งบ้านซึ่งเป็นบริเวณในร่มไม่ให้ถูกแดดถูกฝน - นำมาบูชาอย่างทนุถนอม และให้ความเคารพ	- เคียวเกี่ยวข้าว - ตระกล้าใส่ข้าวแขวนตามเสาบ้าน
การทำขวัญข้าว (สู่ขวัญข้าว)	-ขอขมาลาโทษแม่โพสพที่ในตอนทำนาข้าวนาทั้ง	- เป็นประเพณีมาแต่โบราณชาวบ้านทุกบ้านต้องทำกันเพื่อที่จะได้เรียกขวัญให้แก่แม่โพสพ โดยผู้เฒ่าผู้แก่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาร่วม	- เหล้าขาว - ไก่ต้ม 1 ตัว - ไช้ต้ม 2 ลูก

	เหยียบย่ำ ตีข้าว สีข้าว รวมถึงใส่ปุ๋ยใส่ยา	ทำพิธีสู่ขวัญข้าว โดยมีผู้เฒ่าที่ท้องหรือเรียน คำสู่ขวัญข้าวเรียกขวัญแม่โพสพมาเป็นผู้พา ทำพิธีชาวบ้านก็จะเรียกผู้เฒ่าที่พาทำพิธีนี้ว่า หมอพรสู่ขวัญ - พิธีจะต้องทำวันศุกร์เท่านั้นเริ่มทำตอน บ่ายๆ หรือเย็น ก็จะเริ่มนำเอาของที่เตรียมมา วางไว้หน้ายั้งข้าว บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ ลูกหลาน พี่น้องบ้านใกล้ก็จะมานั่งล้อมวงทำพิธีโดยมี หมอพรเป็นผู้ทำพิธีเชิญขวัญข้าวเชิญแม่โพสพ ขึ้นยั้งฉางแล้วเรียกขวัญข้าวและขอขมาแม่ โพสพแล้ว หมอพรก็จะเก็บของในพิธีใส่เข้าไว้ใน ไซ แล้วนำไปวางไว้บนยั้งข้าว 1 คืบ เข้า ค้อยขึ้นมาเก็บลงจากยั้งข้าว (ในตอนนั้นพอ ตี 5 ครั้ง พ่อ แม่ ก็จะปลุกลูก หลานให้ขึ้นไปบน ยั้งข้าวเพื่อไปเก็บไขลงมาจากยั้ง ในไซจะมี ของหวาน ไข่ต้ม เป็นของที่เด็กชอบมาก เพราะได้กินขนมและไข่ต้ม ที่อยู่ในไซ) จากนั้นเป็นอันว่าเสร็จพิธีแล้ว เจ้าของบ้านก็ จะนำของมาเลี้ยงชาวบ้านที่มาร่วมพิธี ชาวบ้านก็จะพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำพิธีสู่ ขวัญกันทุกบ้านจนครบหมู่บ้านมะขามล้มและ จะมีการแบ่งปันอาหารรับประทานกันทุกบ้าน ทำให้ชาวบ้านมะขามล้มมีความรักความ สามัคคีกันอย่างอบอุ่นและมีความสุขอยู่กัน อย่างพึ่งพาอาศัยกันเกื้อกูลกันมาตลอดโดย ไม่ได้ใช้เงินทองว่าจ้างกันมา ข้าวที่อยู่ในยั้งก็ จะแบ่งไว้สีข้าวกินเอง เป็นข้าวปลูกหน้าใหม่ หรือเหลือถึงจะขายโดยที่ชาวบ้านสามารถ กำหนดราคาข้าวเองได้	- ข้าวเกรียบ - กล้วย 1 หวี - ข้าวต้มมัด - ถั่วลิสงตัด - แดงโม - น้ำ 1 ขวด - ดอกข้าวโพด - ข้าวเปลือก 1 กระบุง - ผักคูณ 2 ผัก - ผ้าขาว - แอก - ดอกกระเจี๊ยบ หวี แป้ง น้ำมันใส่ผม - ไข่ลอย (ไข่ดักปลา) - ทอง 1 บาท (ทองแท้) - เคียวเกี่ยวข้าว 1 เล่ม และในพิธีต้องทำขันธ 5 ในขันธ 5 ต้องมีของดังนี้ - รูป 5 ดอก (รูปแหวน) - เทียน 5 เล่ม - ดอกข้าวโพด - เหล้า - ข้าวสุก 1 ถ้วย - เหลือ 1 ถ้วย
การไหว้พระแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทาง	ขอขมาลาโทษพระแม่ธรณี ที่ได้ล่วงเกินจากการทำนา และไหว้เจ้าที่เจ้าทางที่คอย เผ่าฝืนนาให้มีความอุดม สมบูรณ์	- เตรียมอาหารหวานคาวใส่ชะลอม / ถาดข้าว เป็นสำหรับ - เจ้าพิธีบอกกล่าวและสุมมา (การแสดง ความ เคารพ)	- เหล้าขาว - ไก่ต้ม 1 ตัว - ไข่ต้ม 2 ลูก - ข้าวเกรียบ - กล้วย 1 หวี - ข้าวต้มมัด - ถั่วลิสงตัด - แดงโม - น้ำ 1 ขวด
การไหว้พระแม่คงคา	ขอขมาลาโทษพระแม่คงคา ที่ได้ใช้พระแม่คงคาในการ ทำนา และให้ได้ใช้ ประโยชน์	- เตรียมอาหารหวานคาวใส่ชะลอม / ถาดข้าว เป็นสำหรับ - เจ้าพิธีบอกกล่าวและสุมมา (การแสดง ความ เคารพ)	- เหล้าขาว - ไก่ต้ม 1 ตัว - ไข่ต้ม 2 ลูก - ข้าวเกรียบ - กล้วย 1 หวี

			- ข้าวต้มมัด - ถั่วลิสงตัด - แดงโม - น้ำ 1 ขวด
การสู่ขวัญควาย	ขอขมาควายที่ใช้ทำนา เพราะต้องบังคับและตีเพื่อใช้แรงงาน ต้องเอาไปตากแดด ตากลม เป็นการสำนึกในบุญคุณของควายที่มีต่อการทำนา	- ของที่ต้องเอามาเข้าพิธีก็มีได้ แอกลอกควาย เชือกควาย เอาขึ้นมาวางบนบ้าน มีผู้เฒ่าผู้แก่ นั่งล้อมวงสู่ขวัญควาย (ไม่ต้องนำควายขึ้นมาสู่ขวัญ) เอาแต่เครื่องมือที่ใช้กับควายขึ้นมาสู่ขวัญเท่านั้นเสร็จพิธีก็จะแบ่งของให้หมอพร แล้วก็กินข้าวร่วมกัน เป็นอันเสร็จพิธี	- เหล้าขาว 1 ขวด - ขนมัดขาว ต้มแดง - กล้วยหรีงาม 1 หวี - ไก่ต้ม 1 ตัว - กล้วยอ่อน 1 กำมือ - แอกลอกควาย - เชือกควาย - ควาย
ดำข้าวคั่ว	ทำข้าวทิพย์เพื่อใช้ในการบูชาศาลประจำบ้าน เป็นข้าวที่ผ่านมาเรียกขวัญจากพระแม่โพสพและนำมาบูชาเทพยดาที่ ปักปักคุ้มครองคนในหมู่บ้าน	- นำข้าวมา 1 ฟอน และนำมาพาดให้เมล็ดหลุด - จากนั้นนำมาคั่วให้ร้อนเพื่อให้มีกลิ่นหอม - นำข้าวมาตำให้ข้าวมีลักษณะแบน - เสร็จแล้วนำมาผัด และนำมาผสมกับมะพร้าว น้ำตาล - นำไปบูชาที่ศาลประจำบ้าน - ทำทุก ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3	- ข้าว 1 ฟอน - ครกตำมือ / ครกสาก - น้ำตาล - มะพร้าว

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนาและเวทีเก็บข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไข

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 5 เมษายน 2559 เวลา 14.00 – 17.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

66. นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
67. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
68. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
69. นางกัญญ์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
70. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
71. นางลำดวน	ดิษฐวดี	ทีมวิจัย
72. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
73. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
74. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
75. นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ได้ให้ทีมวิจัยร่วมกันเสนอว่าปัจจุบันมีภัยคุกคามที่เป็นโรคข้าว หรือแมลงศัตรูพืชอะไรบ้างที่ส่งผลเสียต่อการทำนาของชาวนา โดยที่ประชุมสรุปว่ามี

แมลงศัตรูพืช

4. เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล จะทำลายข้าวทำให้ต้นข้าวมีอาการใบเหลืองแห้งลักษณะคล้ายถูกน้ำร้อนลวกแห้งตายเป็นหย่อมๆ บางครั้งทำให้ต้นข้าวมีอาการแคระแกร็นต้นเตี้ยขอบใบแห้งวัน
5. หนอนกอข้าว จะเจาะเข้าทำลายข้าวและทำให้ข้าวใบเหี่ยวและเหลือง เมล็ดข้าวลีบทั้งรวง รวงข้าวมีสีขาว
6. เพลี้ยกระโดดหลังขาว จะเข้ามาทำลายข้าวต้นอ่อน ต้นข้าวที่ถูกทำลายใบมีสีเหลืองส้ม บางรายต้นข้าวอาจจะถูกทำลายจนเหี่ยวและแห้งตายในที่สุด ถ้าแปลงไหนจะลงทั้งแปลงเป็นวงกว้างทำให้ชาวนาสูญเสียอย่างมากที่ตำบลมะขามล้มลงหนักในปี พ.ศ.2555 ซึ่งชาวนาส่วนใหญ่แทบไม่ได้ผลผลิต

โรคข้าว

- 4 โรคกาบใบแห้ง ใบและกาบใบของข้าวจะเหี่ยวแห้ง ทำให้ผลผลิตจะลดลงอย่างมากมาย
- 5 โรคไหม้ ใบข้าวจะมีแผล บางครั้งช่วงกล้าข้าวจะแห้งพุดตาย เหมือนถูกไฟไหม้ ถ้าข้าวเพิ่งจะเริ่มออกรวง เมล็ดจะลีบหมด
- 6 โรคใบจุดสีน้ำตาล ทำให้เมล็ดข้าวเปลือกสกปรก เสื่อมคุณภาพ เมื่อนำไปสีข้าวสารจะหักง่าย
- 7 โรคขอบใบแห้ง ต้นข้าวมีความอ่อนแอ ต้นข้าวจะเหี่ยวเฉาและแห้งตายทั้งต้นโดยที่ชาวนาไม่ทันได้ตั้งตัว
- 8 โรคใบหิก ข้าวจะต้นเตี้ยกว่าปกติ ใบแคบและสีซีดขาวแซม แตกใบใหม่ช้า ทำให้ข้าวออกรวงล่าช้าและให้รวงไม่สมบูรณ์ เมล็ดลีบ ต้นข้าวพันธุ์ชาวนาบางรายไม่ได้ผลผลิต

ปิดการประชุมเวลา 17.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขและวิเคราะห์ข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 6 - 7 พฤษภาคม 2559 เวลา 17.00 – 20.00 น.
ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
2.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย
3.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
4.	นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
6.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
7.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
8.	นางณิษฐา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
9.	นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมการประชุมพร้อมทั้งให้ที่ประชุมร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อนของ
ชาวนาในตำบลมะขามล้ม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- มีปัญตามธรรมชาติที่มากับน้ำท่วมขัง ทำให้ดินมีธาตุอาหารสมบูรณ์ - อยู่ใกล้ชลประทานมีน้ำตลอดทั้งปี - เป็นพื้นที่ราบลุ่มสามารถเก็บน้ำได้ดีเหมาะกับการทำนา - สภาพดินเป็นดินเหนียวผสมดินร่วนซึ่งเหมาะกับการทำนา - มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำนาตลอดทั้งปี - วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการทำนาดั้งเดิมยังคงอยู่ช่วยให้เกิดการทำนาพึ่งพิงธรรมชาติได้จริง - ชาวบ้านมีประสบการณ์การทำนาอย่างต่อเนื่องและปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง	- เป็นพื้นที่ราบลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม - ศัตรูพืชมาก เช่น นก หนู แมลง เป็นต้น - มีน้ำเสียจากบ่อปลาไหลมาลงในพื้นที่นา - การทำนาต้องใช้สารเคมีทุกขั้นตอนเพราะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อจากภายนอกซึ่งมีความต้องการสารอาหารมากและอ่อนแอ - ชาวนาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ต้องจ้างแรงงานเข้ามาช่วย - ชาวบ้านบางกลุ่มมีทัศนคติต่อการทำนาแบบพึ่งพาตนเองว่าไม่สามารถทำได้จริงทำได้ก็ในปริมาณไม่มาก ผลผลิตได้น้อย

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีเก็บข้อมูลปัจจัยเงื่อนไข
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 16 มิถุนายน 2559 เวลา 17.00 – 20.00 น.
ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
2.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	ทีมวิจัย
3.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
4.	นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
6.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
7.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
8.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
9.	นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมการประชุมพร้อมทั้งให้ที่ประชุมร่วมกันวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรคของชาวนาในตำบลมะขามล้ม

โอกาส	อุปสรรค
● ทำนาได้ตลอดทั้งปีเนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้คลองชลประทานมีน้ำเข้าถึง ● ทำนาได้ผลผลิตดี เนื่องจากเป็นสภาพพื้นที่ลุ่ม ● ข้าวจะเจริญเติบโตอย่างมากในช่วงหลังจากน้ำท่วม ที่มีการสะสมของดินตะกอนที่เป็นปุ๋ย ● ชาวนาบางกลุ่มเริ่มหันมาสนใจการทำนาข้าวลดสารพิษ และเริ่มหันมารวมกลุ่มค้นหาวិธีการที่เหมาะสมร่วมกัน	● น้ำท่วมช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ของทุกปี (ยกเว้น 3 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2556) ทำให้ไม่สามารถทำนาได้ ● เกิดปัญหาน้ำแล้งในปี พ.ศ.2557 – 2558 ทำให้ไม่สามารถทำนาได้ ● เนื่องจากสภาพพื้นที่ดี ชาวนาจึงทำนาอย่างต่อเนื่อง ไม่พักที่ดินใช้ดินอย่างต่อเนื่องทำให้สภาพดินเสีย ผลผลิตลดน้อยลง

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีปัจจัยเงื่อนไขและวิเคราะห์ข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 11 กรกฎาคม 2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
2.	นางกัญญ์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
3.	นางสมบุญ	มาตริจิต	ทีมวิจัย
4.	นางลำดวน	ดิษฐุติ	ทีมวิจัย
5.	นางลำดวน	มาตริจิต	ทีมวิจัย
6.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
7.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
8.	นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
9.	นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
10.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

ความเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล (ทีมวิจัย)

- กล้าพูด กล้าทำ กล้าตั้งคำถาม รู้จักการแสดงออก สามารถจับประเด็นได้ ถึงแม้จะเป็นในช่วงเริ่มต้นแต่ก็ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น
- มีการพูดคุยกันบ่อยครั้งมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของทีมงานและคนในชุมชน
- ช่วยให้เราได้วิจัยตนเอง และปรับปรุงวิธีการทำงานจากทำงานคนเดียวปรับเป็นชวนเพื่อนมาช่วยกันทำงาน ทำให้งานมีคุณภาพมากขึ้น
- ทำงานอย่างเต็มที่ และกลับไปกระตุ้นเพื่อนร่วมงานให้ทำงานเป็นระบบขึ้น มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ / มุมมองที่มีต่อเพื่อน
- มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น กล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น กล้านำเสนอในเวทีจากการมีข้อมูลที่ชัดเจน เขียนรายงานได้ดีขึ้นจากการฝึกบันทึกรายงานการประชุม เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ผ่านมาจากการลงมือทำงานในโครงการทั้งสิ้น

ความเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

- มีการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น และแบ่งบทบาทหน้าที่ที่เป็นระบบชัดเจน
- มีการพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในทีม
- ทีมงานได้เรียนรู้วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเรียนรู้วิธีการเข้าหาคนในชุมชน
- ทีมวิจัยมีความภาคภูมิใจและมีความสุขกับการทำงานเนื่องจากทำให้คนในชุมชนได้เปิดใจพูดคุยร่วมกันกล้าพูดและแสดงความคิดเห็น และนำเรื่องราวต่างๆในชุมชนมาแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- ทีมวิจัยเข้าใจความแตกต่างของแต่ละคนและยอมรับความแตกต่างนั้น

ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

- คนในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและค้นหาแนวทางในการทำนาที่เหมาะสมร่วมกัน และให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง
- คนในชุมชนเริ่มต้นตัวและหันมาปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคภายในครอบครัวแทนที่จะปลูกเพื่อขายเพียงอย่างเดียว
-

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีสรุปและรวบรวมข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 13 สิงหาคม 2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางบังอร	คุณไอนด	หัวหน้าโครงการ
2. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางธัญญ์รัศม์	นิมมอนงค์	ทีมวิจัย
5. นางมณเฑียร	โสภณภีร์	ทีมวิจัย
6. น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
7. นางลำดวน	ดิษฐภูมิ	ทีมวิจัย
8. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
9. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10. นางสุจิตรา	รอตภัย	ทีมวิจัย
11. นายนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
12. นายอดุลย์	บารมี	ผู้สูงอายุ

เริ่มประชุม 09.00 น.

นายคำณ นิมมอนงค์ (พี่เลี้ยง) จากศูนย์วิจัยท้องถิ่นสมุทรสงคราม เป็นผู้เปิดประชุมทักทายทีมวิจัยตำบลมะขามล้ม จากนั้นได้ชักถามทีมวิจัยที่ได้เข้าร่วมประชุมเครือข่ายที่โรงแรมกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรีว่าเป็นอย่างไรกันบ้าง อยากให้ทีมวิจัยที่ได้ไปร่วมประชุมเครือข่ายเล่าความรู้สึกให้เพื่อนๆ ทีมวิจัยฟังว่า ทีมวิจัยได้อะไรมาบ้าง นางบังอร คุณไอนด บอกรู้สึกดีใจและชอบมากที่ได้ร่วมประชุมในครั้งนี้ ได้รู้จักกับโครงการต่างๆ ได้ร่วมทำกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมร่วมกับนักวิจัยโครงการต่างๆ ได้ความเป็นกันเองกับนักวิจัยของหลายๆ โครงการ นั่งสมาธิเพื่อให้ได้รู้จักการทำงานก่อนและหลัง ได้แลกเปลี่ยนเรื่องราวส่วนตัวของกันและกันได้พูดคุยกับผู้นำโครงการ ผู้นำบางโครงการเป็นกำนัน เป็นผู้ใหญ่บ้าน สอบต. เป็นผู้นำทีมวิจัยมา ได้รู้จักกับทีม อสม. หลายจังหวัดที่ทำโครงการเกี่ยวกับ การงดเหล้า – บุหรี่ และทีม อสม. เรื่องสมุนไพร เรื่องสัตว์เลี้ยงพื้นบ้าน และเรียนรู้ ขบวนการทำนาไปพร้อมกันมันเป็นเรื่องที่ดีมากอยากให้นักวิจัยของเราทุกคนได้เข้าร่วมประชุมเครือข่ายกันบ้าง จะได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ ได้รับรู้เรื่องปริมาณที่เราควรทำอะไรในชุมชนของเราและได้รับรู้เรื่องวิธีการเก็บข้อมูล ชุมชนว่าทีมวิจัยเราน่าจะต้องใช้ นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ สนุกมีความรู้ไปด้วย ได้รู้จักกับโครงการต่างๆ ที่มาร่วมประชุมเครือข่าย โครงการต่างต้องรู้จักวิธีเก็บข้อมูลวิเคราะห์และเป้าหมายของโครงการ และสนใจโครงการ กระรอก ที่สร้างปัญหาให้แก่ชาวสวนมะพร้าวบางขั้นแตก ซึ่งที่มะขามล้มก็มีปัญหาเช่นกัน จะได้มีช่องทางนำความรู้มาใช้ในสวน มะพร้าวบ้านมะขามล้มบ้างจึงพร้อมจะเดินหน้ากับโครงการวิจัยของกลุ่มชาวบ้านมะขามล้ม น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ ดีใจมากที่ได้มาร่วมในโครงการวิจัยและได้ร่วมประชุมเครือข่ายหลายๆ จังหวัด สนุก อบอุ่น และเป็นกันเองได้แลกเปลี่ยนเรื่องส่วนตัวของกันและกันและได้เข้าใจโครงการมากขึ้นจึงอยากให้โครงการไปให้ถึงเป้าหมาย นายคำณ นิมมอนงค์ ได้บอกกับทีมวิจัยของเราว่าประชุมเครือข่ายครั้งนี้ทีมวิจัยเราได้รับคำชมกับการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มได้ดีมาก พี่ณศชมในการเป็นทีมของตำบลมะขามล้ม ดูรักและสามัคคีกันในทีมวิจัย และได้ชื่นชมขนมไทย ปลาข้าวลัดกัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 3 ของตำบลมะขามล้ม สะอาด อร่อย เป็นรายได้ของกลุ่มและเป็นจุดขายของตำบลมะขามล้มเป็นอย่างดี นายคำณ นิมมอนงค์ จึงอยากให้ทีมวิจัยของเราเดินหน้าไปให้ถึงเป้าหมายและให้ทุกคนเข้าใจด้วยว่าความสำคัญของทีมวิจัยมีเหมือนกันหมดไม่มีใครเก่งกว่าใคร ทีมที่ได้ไปประชุมเครือข่ายมากก็ต้องรับความรู้เพื่อมาขยายให้ทีมวิจัยที่ไม่ได้ไปร่วมประชุมฟังและประสบการณ์ใหม่ๆ มาเล่าสู่กันฟัง เพื่อทีมงานวิจัยของ

โครงการเราดำเนินไปได้ด้วยดีแจ้งการใช้จ่ายเงินในโครงการให้แก่ทีมวิจัยทราบอีกครั้ง อยากให้ทีมวิจัยเข้าใจไปพร้อมๆ กัน นายคำรณ นิมนองค์ ถามระยะดำเนินงานเป็นอย่างไรจึงได้ขึ้นป้ายทำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และได้เขียนระยะเวลาแผนงาน ระยะเวลาเงินเข้า

เป้าหมาย

- การเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน 5 ส่วนร่วม
 - ร่วมคิด
 - ร่วมวางแผน
 - ร่วมทำ
 - ร่วมติดตามประเมินผล
 - ร่วมรับผลประโยชน์
- ชวนนาให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูล ดิน น้ำ ปริมาณน้ำฝน และอื่นๆ
- ชวนนาเปลี่ยนแปลงคิดและรู้เท่าทันสถานการณ์
- มีข้าวไว้กินเอง
- ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้ มีข้าวไว้ปลูกเองและยังมีข้าวเก็บไว้กินเองอีกด้วย
- ลดต้นทุนการผลิตข้าว
- มีสหกรณ์กลุ่มชาวนา

จากนั้นมีการจัดอันดับ ก่อน-หลัง เพื่อที่จะให้ทีมวิจัยได้รับรู้ว่าสิ่งไหนที่ทีมวิจัยต้องทำการและหลัง

เวทีเก็บรวบรวมการทำงานไปจนถึงแผนที่

เป้าหมาย

- สภาพแผนที่
- เมล็ดพันธุ์
- เส้นทางน้ำ / ถนน
- วิธีการทำนา / ต้นทุน

กำหนดงาน

ระยะ 1 เวลา 6 เดือนแรก รับเงิน 90,000 บาท	ระยะ 2 เวลา 6 เดือน รับเงิน 7,000 บาท	ระยะ 3 เวลา 8 เดือน รับเงิน 120,000 บาท
1.ประชุมทีม	1.สรุปรวบรวมข้อมูล	1.เครื่องวัดดิน
2.เวทีสร้างความเข้าใจ	2.จัดหมวดหมู่ข้อมูล	2.เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน
3.เวทีประวัติศาสตร์/บริบท	3.ศึกษาดูงาน	3.ทดลองปฏิบัติ
4.ข้อมูลการทำงานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน	4.สรุปและวิเคราะห์	4.สรุปประเมินผล
5.ปัจจัยและเงื่อนไข	5.ทำแผนทดลอง	5. ทดลอง/ปฏิบัติ
เน้นข้อมูล - การมีส่วนร่วม	วิเคราะห์ข้อมูล/จัดหมวดหมู่	

- จัดขึ้นในเดือนกันยายน
- กลุ่มเป้าหมาย 30 – 40 คน

วิธีการทำงาน

- แนะนำตัว
- เป้าหมายการจัดเวที (หัวหน้าพูด)
- แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม
- นำเสนอแต่ละกลุ่ม
- เก็บข้อมูลการทำงาน

นายคำรณ นิมนองค์แนะนำให้แบ่งทำแผนที่เป็น 2 อย่าง คือ 1.แผนที่ตำบลและสถานที่ตั้ง 2.แผนที่นาถุ่ม นาดอน และเส้นทางน้ำ จึงอยากให้ทีมวิจัยเราพูดคุยกันให้เข้าใจก่อนที่เราจะจัดเวทีต่างๆ เพื่อทำงานของเราออกมาด้วยดี นายคำรณ

นิมมอนงค์ ได้ถามทีมวิจัยว่าโครงการพึ่งพาตนเองเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทีมวิจัยตอบว่าจากชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มพูดคุยและที่เลี้ยงเข้ามาแนะแนวทาง จึงอยากให้ทีมวิจัยเราศึกษาเก็บข้อมูลการทำงานในประวัติศาสตร์ชุมชนของเราไว้ เพื่อที่เราจะใช้เป็นตัวขายชุมชนของเรา นายคำรณ นิมมอนงค์ จึงอยากฝากให้ทีมวิจัยทำความเข้าใจงานวิจัยว่าเป็นงานที่ทุกคนทำได้ไม่จำเป็นต้องเรียนสูง แต่มีใจที่อยากจะทำโครงการของเราจะไปถึงจุดหมาย นายคำรณ นิมมอนงค์ แจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่าจะมีธกส. เข้ามาดูงานโครงการการทำงานเน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม นางฉวี มานพ ถามว่าเจ้าหน้าที่ ธกส. มาทีมวิจัยและชาวบ้านต้องทำอะไร ต้องต้อนรับอย่างไร นายคำรณ นิมมอนงค์ ว่าไม่ต้องกลัว ธกส. เข้าก็เข้ามาเรียนรู้ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้กันถือว่าเป็นโอกาสที่ดีของทีมวิจัยและโครงการการทำงานเน้นการพึ่งพาตนเองของทีมวิจัยตำบลมะขามล้มที่เจ้าหน้าที่ ธกส. มาศึกษาดูงาน มีอะไรที่โครงการเราอยากได้ให้ทีมวิจัยสามารถเสนอได้เลย แต่เราไม่เคยจดข้อมูลกันเลย จึงเป็นโอกาสดีที่แก่กลุ่มของเราไว้เปรียบเทียบ นางบังอร คุณไอนด ได้พูดเรื่องการจัดประชุมที่สะแกอย่างหมู่ที่ทีมวิจัยจะต้องทำอะไรบ้าง นายคำรณ นิมมอนงค์ จึงได้แนะนำให้เป็นสองทีม ทีมหนึ่งให้เป็นเส้นทางน้ำ ท้องนา อีกทีมเป็นแผนที่หมู่บ้านสถานที่ราชการ จุดสำคัญของหมู่บ้าน ตำแหน่งบ้าน ทีมวิจัยเห็นดีจึงตกลงตามฝัน นายคำรณ นิมมอนงค์ ได้พูดว่าทีมวิจัยของเราได้เปรียบในหลายๆ อย่าง ในรูปแบบการทำงานของชาวบ้านมีหลากหลายวิธีในการทำนา อย่างเช่นนี้

1. น.ส.ณิชา พันธุ์ชัย จ้างทำแต่ใช้ปุ๋ย – ยาชีวภาพ
2. น.ส.รุ่งเรือง จันทรเพ็ญ จ้างคนงานทั้งหมด
3. นางบังอร คุณไอนด มีคนงานพอที่จะทำนา
4. นางสุรีย์ฉวี จันทรเพ็ญ จ้างคนงานแต่ทำนาโยน
5. นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต จ้างคนงานทั้งหมด

แต่ทีมวิจัยเรายังไม่เคยมีการจดข้อมูลในการใช้จ่ายเงินมาก่อน พอได้เข้าร่วมกับโครงการได้ฟังแล้วทำให้มีการจดข้อมูลเอาไว้เปรียบเทียบกันในการทำนา ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีของโครงการเราที่กลุ่มเจ้าหน้าที่ ธกส. ลงมาดูงานโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมชุมชนการทำงานโดยเน้นการพึ่งพาตนเอง นายคำรณ นิมมอนงค์ จึงอยากให้ทีมวิจัยเรารู้จักเก็บข้อมูลเพื่อที่เราจะได้เอาไปแลกเปลี่ยนกับหน่วยต่างๆ ที่พร้อมจะลงมาดูงานของโครงการเรา จากนั้นได้ถามทีมวิจัยมีใครสงสัยเกี่ยวกับงานวิจัยบ้างไหม นางบังอร คุณไอนด จึงได้พูดเรื่องงานโครงการของทีมวิจัยที่จะดำเนินงานจัดประชุม เวทีแผนที่ชุมชนที่บ้านสะแกอย่างหมู่ในเดือนกันยายน ว่าเราจะต้องจัดเตรียมงานอย่างไรบ้าง นายคำรณ นิมมอนงค์ ชักถามว่าโครงการทำมาถึงไหนแล้ว ทีมวิจัยตอบ

1. เวทีสร้างความเข้าใจ
2. เวทีสร้างความเข้าใจ
3. เวทีประวัติศาสตร์/เพื่อให้เข้าใจกับบริบท
4. แผนที่หมู่บ้าน/แผนที่ท้องนา – เส้นทางน้ำ

ตอนนี้งานวิจัยเราถึงแผนที่หมู่บ้าน/แผนที่นา/เส้นทางน้ำ นายคำรณ นิมมอนงค์ ได้แนะนำให้แก่ทีมวิจัยให้แบ่งกลุ่มทำงาน ให้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้วาดแผนหมู่บ้าน อีกกลุ่มให้วาดแผนที่ นา – เส้นทางน้ำ แล้วให้แต่ละกลุ่มมานำเสนอ ถามข้อมูลการทำงาน แบ่งกลุ่มตั้งคำถาม ช่วยกันซักถามข้อมูลต่างๆ (ทีมวิจัยแฉกที่เลี้ยงทำไม่เป็นถ้าที่เลี้ยงไม่มา) ทีมวิจัยสนุกกับงานหัวเราะชอบใจกัน นายคำรณ นิมมอนงค์ ได้ขอข้อมูลการทำงานของนางบังอร คุณไอนด แนะนำข้อมูลเชิงปริมาณเชิงปริมาณชุมชนคือหัวใจของชุมชนและทีมวิจัยต้องเรียนรู้เพื่อที่เราจะได้เก็บข้อมูลชุมชนได้ถูกต้องและถามทีมวิจัยว่ามีอะไรที่จะถามอีกไหม ทีมวิจัยตอบไม่มีแล้ว

สรุปบทเรียน

- เข้าใจโครงการมากขึ้น
- วิธีการวาดแผนที่นา/ตำบล
- วิธีการวาดแผนโครงการ/เวทีให้มีความชัดเจนขึ้น
- เข้าใจเป้าหมายเวทีชัดเจนขึ้น
- การแบ่งบทบาทหน้าที่
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การเตรียมข้อมูล

จากนั้นพี่เลี้ยงขอตัวมีประชุมต่อที่แม่กลองทีมวิจัยบ้านมะขามล้ม กล่าวขอบคุณพี่เลี้ยงที่ได้นำความรู้มาให้และแนวทางการดำเนินงานเป็นทีมเป็นกลุ่มมาอธิบายให้แก่ทีมวิจัยของเราเข้าใจไปพร้อมกัน และได้ร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ / นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางบังอร คุณโหนด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการเก็บข้อมูลการทำนา
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 เวลา 18.00 – 20.20 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
2.	นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
4.	นางสาวรุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 18.00 น.

ทีมวิจัยได้นั่งพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการวางแผนงานการเก็บข้อมูลการทำนาของตำบลมะขามล้ม ว่าควรจะเริ่มจัดประชุมกันได้แล้วเหลือเวลาอีกเดือนกว่าๆ ทีมวิจัยซักถามกันว่าตอนนี้พวกจัดประชุมกันมาถึงไหนแล้ว พวกเราต้องรู้เรื่องงานโครงการของเราจะได้ทำงานไปพร้อมกัน

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต จึงพูดว่าตอนนี้เราทำงานมาถึงหัวข้อที่ 4 แล้วในแผนงานจึงอยากให้ทีมวิจัยเข้าใจในแผนงานและเข้าใจไปพร้อมกันและได้แจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่าในประเพณีสารทไทยและประเพณีออกพรรษาที่ทีมวิจัยเก็บรูปภาพส่งไปให้ศูนย์วิจัยพัฒนาท้องถิ่นที่จังหวัดสมุทรสงครามนั้น ขอให้ทีมวิจัยเรารับทราบว่าเราจะจัดอยู่ในวาระประชุมประวัติศาสตร์ – ย้อนอดีตและปัจจุบัน เราจะได้เข้าใจไปพร้อมกันและอยากให้ทีมวิจัยเราช่วยกันจำแต่ละเวทีที่เราทำกันไปแล้วมีวาระประชุมรูปแบบไหนบ้างเพื่อที่จะมีคนมาสอบถามเราจะได้ออกงานวิจัยเราคืองานที่ต้องทำซ้ำๆ เพื่อที่เราจะได้เรียนรู้ในขบวนการต่างๆ เพื่อนำเข้ามาพัฒนาในครอบครัวและชุมชนของเราถึงชีวิตประจำวันของเราถ้าเราได้เรียนรู้กับงานวิจัยให้เข้าใจแล้วเรานำมาใช้ในชีวิตเราได้เลย จึงอยากฝากทีมวิจัยเราให้ดูแผนงานเพื่อที่เราทีมวิจัยตำบลมะขามล้มจะต้องไปให้ถึงเป้าหมายที่เราตั้งใจไว้ทีมวิจัยเราต้องพร้อมกันเดินหน้าทำงานตามแผนงานโครงการที่พี่เลี้ยงจัดทำไว้ให้

น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ ถามว่า เราจะจัดประชุมที่ไหนก่อนดี ผู้เข้าร่วมประชุมจำกัดใหม่ก็จะต้องมีคนประมาณ 30 คนขึ้นไป แล้วจัดประชุมคนในทีมวิจัยของเราให้ดูแผนงาน

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิตจึงว่าเราต้องช่วยกันนำเสนอและพูดคุย ช่วยกันออกความคิดเห็น ว่าทีมวิจัยเราจะจัดประชุมที่ไหนกันก่อน – หลังดี ทีมวิจัยเห็นดีด้วย

นางลำตวน ดิษฐวุฒิว่าเราต้องมีแบบแผนการเก็บข้อมูลการทำนา เพื่อที่ทีมวิจัยจะได้มีข้อเปรียบเทียบ

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ จึงว่าแบบแผนจัดทำไว้ตั้งแต่เราประชุมเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2558 แล้วทีมวิจัยซักถามกันว่าชาวบ้านที่เราจะเชิญจำเป็นต้องเป็นคนเก่าที่เคยร่วมประชุมกับเราทีมวิจัยหรือไม่ ทีมวิจัยพูดถ้าได้คนเก่าก็จะได้เข้าใจไปพร้อมกันโดยที่ทีมวิจัยจะได้ไม่ต้องมาอธิบายกันอีก แต่ถ้าเราไปเชิญแล้วเขาไม่มาร่วมประชุมด้วยก็ต้องเชิญคนใหม่เข้ามาร่วมประชุมด้วยก็ต้องเชิญคนใหม่เข้ามาประชุมกับเรา ขอให้เป็นชาวบ้านที่ทำนาและสนใจการทำนาโดยการพึ่งพาตนเอง นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้เอาแบบแผนการเก็บข้อมูลการทำนามาให้ทีมวิจัยดูว่าเราจะต้องมีอะไรเพิ่มเติมอีกหรือเปล่า

นายธงชัย แสงพันตาและทีมวิจัยได้ดูแบบแผนการเก็บข้อมูลการทำนาจึงมีข้อเสนอแนะว่า เราต้องมีแบบแผนทำนาเองโดยไม่ต้องจ้างแรงงานอีกแบบทำนาแบบจ้างแรงงานทั้งหมดแบบนาตัวเองและนาเช่า

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต เสนอแนะอีกว่าอยากให้มีแบบนาโยน (โยนกกล้า) นาหว่าน นาดำ จะได้เห็นข้อมูลชัดเจนมากขึ้นและเป็นการเปรียบเทียบการลงทุนมากน้อยต่างกัน ทีมวิจัยเห็นดีกับข้อเสนอแนะ

นางสุรีย์ณี จันทร์เพ็ญ พูดขึ้นว่าพี่เลี้ยงเราเคยพูดอยู่ตลอดว่าแค่ทีมวิจัยเราทำนาแล้วสี่ข้าวไว้กินเองก็สำเร็จแล้วจึงอยากให้ทีมวิจัยคิดตามจากการที่เราไปซื้อข้าวกินยี่ห้อต่างๆ เรารู้กันไหมว่าเขาฉีดยาฆ่าแมลงหรือใส่สารเคมีอะไรมาบ้าง จึง

อยากเห็นทีวีจอยเราลองหันกลับมาทำข้าวไว้กินเองจะดีไหม ทีมวิจัยเริ่มคิดตามกับการบอกเล่า นางสาวสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ พูดต่อเรื่องข้าวปลูกก็ได้ความคิดจากพี่เลี้ยงที่อาศัยบ้านใกล้กันเวลาพี่เลี้ยงมาเที่ยวบ้านก็จะมานั่งพูดคุยกันในการทำนา การทำข้าวปลูกเองหรือซื้อส่วนมากชาวบ้านจะนิยมซื้อข้าวปลูกกัน พี่เลี้ยงจึงว่าให้นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญว่าลองคิดดูนะว่าเราทำนา 10 ไร่ ใช้ข้าวปลูก 3 ถังต่อไร่ก็จะใช้เมล็ดข้าวประมาณ 30 ถัง ถ้านางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ ไปซื้อข้าวปลูกก็จะตกอยู่ราคาลงละ 180 บาท X 30 ถัง เป็นเงิน 4,800 บาท ถ้าน้ำหิวนหันกลับมาทำข้าวปลูกเองขายได้ถึงละ 70 – 75 บาท x 30 ถัง ค่าข้าวปลูกก็จะอยู่ที่ 2,100 – 2,250 บาทเอง เรายังมีเงินเหลืออีกต้อง = 2,700 ถึง 2,550 บาทนะลองหันกลับมาทำข้าวปลูกเองจะดีไหม

นางสุรีย์ฉวี จันทร์เพ็ญ จึงฝากไว้เป็นข้อคิดและข้อเปรียบเทียบในงานวิจัยของเรางานวิจัยนี้สอนให้เรารู้จักคิด รู้จักการจดบันทึกข้อมูลจริงๆ จากนั้นทีมวิจัยถามกันว่าเราจะจัดประชุม การเก็บข้อมูลการทำนาเมื่อไร ทีมวิจัยทุกคนว่าตอนนี้เรากำลังทำนากันอยู่ขอให้พวกเราทำนากันเสร็จก่อนจึงจะเริ่มจัดประชุม ทีมวิจัยเห็นดีด้วย จึงฝากถามทีมวิจัยถ้าเป็นไปได้อยากให้เชิญคนเก่าก่อนน่าจะจะได้เข้าใจไปพร้อมกัน ทีมวิจัยตกลงจากนั้นได้พูดคุยกันเรื่องสู่ขวัญข้าว ซึ่งเป็นประเพณีมาตั้งแต่โบราณสืบสารกันมาจนถึงปี พ.ศ.2517 ก็ยังมีการสู่ขวัญข้าวกันอยู่ แต่ในปัจจุบันพิธีการเหล่านี้ได้สูญหายไปจากหมู่บ้านมะขามล้ม พวกเราทีมวิจัยจะช่วยกันสืบสานฟื้นฟูกันขึ้นมาใหม่จะดีไหม ทีมวิจัยเห็นดีด้วยและพร้อมที่จะสืบสานประเพณีนี้ๆ นี้ขึ้นมาให้ลูกหลานได้เรียนรู้ (อาจารย์พยาน สีหะวงศ์ อาจารย์โรงเรียนวัดสุขเกษม บอกทีมวิจัยว่าถ้าทำเมื่อไรให้แจ้งให้ทางโรงเรียนทราบด้วยจะพาดังๆ มาเรียนรู้และได้เห็นภาพสู่ขวัญข้าว ซึ่งเชื่อว่าเด็กๆ เดียวนี้ไม่เคยเห็น)

ลุงสมัย มาตรวิจิตร พูดว่าถ้าเป็นแต่ก่อนรุ่นปู่ย่า ตา ยาย ของเราก็นำข้าวหว่านลงนาก็จะขอแม่โพสพให้ได้ “ต้นเท่าหม้อกอละเกวียน” เป็นคำขอแม่โพสพที่ผู้เฒ่าผู้แก่บอกต่อกันมา พอข้าวเริ่มตั้งท้องบ้างก็จะมีน้ำมนต์เพื่อเอาไปประพรมให้แม่โพสพได้คลอด้วย บ้างก็จะมีตะกร้าใส่ของเปรี้ยว – หวาน เหมือนคนที่แพ่ท้องกินไปแหวนไว้ให้แม่โพสพเพราะแม่โพสพก็เริ่มจะแพ่ท้องเหมือนกัน ในตะกร้าก็จะมีเครื่องสำอาง เครื่องแต่งตัวทุกอย่างใส่ลงไปด้วยเพื่อให้แม่โพสพแต่งตัวให้สวยงามเป็นความเชื่อกันมาตั้งแต่โบราณ ถ้าเอามาทำตามคำบอกเล่าได้จะได้ข้าวที่รวงใหญ่รวงยาว ได้เมล็ดพันธุ์ที่ดี ทีมวิจัยบอกได้เลยถ้าใครนำความเชื่อเอามาทำแล้วจะได้ข้าวดีขึ้นมาจริงๆ (ผู้ช่วยเฉลิมวิศว์ นิ่มอนงค์ ทำนาไม่เคยได้ข้าวไร่ละเกวียนเลยแต่พอนำความเชื่อนี้มาทำประกอบกับการเอาใจใส่ ตอนนี้ผู้ช่วยเฉลิมวิศว์ นิ่มอนงค์ ได้ข้าวไร่ละเกวียน) พอข้าวออกรวงหมดแล้วข้าวเริ่มเหลืองเป็นข้าวเฒ่า ในวันศุกร์ขวานาก็จะไปเกี่ยวข้าวประมาณ 5 – 10 กำมือเพื่อนำข้าวเข้าบ้านแล้วก็พูดขอเชิญแม่โพสพเข้าบ้านก่อนเพื่อให้แม่โพสพได้หลบแดดหลบฝนและได้เข้ามาพักผ่อนในบ้านให้สบายก่อน (ถ้าเป็นคำพวนก็จะเรียกว่า “เฮะข้าว” เป็นความเชื่อกันมาตั้งแต่อดีตรุ่นต่อรุ่น แต่นาปัจจุบันเหลือน้อยบ้านที่จะทำกันปล่อยให้แม่โพสพนั่งร้องให้ตากแดดตากฝนอยู่กลางทุ่งนา) ทีมวิจัยเราจึงอยากสืบสานประเพณีสู่ขวัญข้าวนี้และสิ่งที่ดีเกี่ยวกับแม่โพสพขึ้นมาใหม่ เพื่อลูก – หลาน ของเราจะรู้ถึงบุญคุณของแม่โพสพที่เลี้ยงพวกเรามาตั้งแต่เด็กจนแก่และอยากให้ลูก – หลานได้เห็นภาพจริงและเรียนรู้สืบสานประเพณีเก่าแก่ที่ดีนี้ไว้ต่อไป

ทีมวิจัยเราจึงได้พูดคุยกันว่างานวิจัยเป็นงานที่ทำให้สิ่งที่ดีที่กำลังจะสูญหายไปจากตำบลมะขามล้มให้กลับมาและเป็นงานวิจัยที่ทำให้เราได้เรียนรู้และทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เราจะได้นำสิ่งที่ดีเข้ามาปรับใช้ในชีวิตเราและชุมชนของเรา จากนั้นทีมวิจัยได้พูดถึงเรื่องเงินงบประมาณ 3 แสนบาท ที่นายชินวุฒน์ มณีศรีขำ กับพี่เลี้ยงจะช่วยทำเรื่องของงบประมาณนี้ ถ้างานวิจัยตำบลมะขามล้มได้เงินงบประมาณตรงนี้มาจริง ๆ ทีมวิจัยของเรานำมาจัดตั้งสหกรณ์ขวานาให้ได้ งานวิจัยของตำบลมะขามล้มจะต้องไปให้ถึงเป้าหมายที่พวกเราตั้งใจไว้ ทีมวิจัยเห็นดีด้วยแล้วเราจะนัด กันเมื่อไหร่ดีในการจะจัดประชุม การเก็บข้อมูลทำนา นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ว่าทำนาเสร็จก่อน ทุกคนตกลง น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ เชิญทุกคนรับประทานอาหารร่วมกัน ทีมวิจัยกินข้าวพูดคุยกันอย่างมีความสุขและได้ขอบคุณกันที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ปิดการประชุม 20.20 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ / นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 7 มกราคม 2560 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
2.	นางกนกัญญาภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
4.	นางลำดวน	ดิษฐุติ	ทีมวิจัย
5.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
7.	นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
8.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

ปัญหาของการทำงานวิจัย

- ความไม่เข้าใจของชาวบ้านต่อการดำเนินงานโครงการ
- ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นต่อโครงการ เพราะคิดว่าไม่น่าจะมีโครงการที่ให้เงินมาให้ชาวบ้านทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยตรง
- ชาวบ้านยังมีความเชื่อเก่าๆ เรื่องการปลูกข้าวเพื่อขายและซื้อข้าวมากิน เพราะสะดวกและรสชาติดีกว่า
- หน่วยงานยังไม่ได้ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม แต่ก็ไม่ได้ขัดขวาง
- บทเรียนการทำโครงการกับหน่วยงานอื่นๆ ของชาวบ้านที่ผ่านมา ซึ่งขาดความต่อเนื่องและไม่เกิดผลลัพธ์เท่าที่ควรทำให้ชาวบ้านบางส่วนขาดความเชื่อมั่นและไม่เข้าร่วมโครงการ

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต

- ต้องการให้ผู้ประสานงานมาให้คำแนะนำอยู่เสมอ และช่วยตั้งคำถามในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด
- ควรมีการเติมความรู้เชิงวิชาการในเรื่องเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมให้กับชาวบ้าน เพื่อช่วยในการค้นหาวิธีการในการทำนาที่เหมาะสมต่อไป

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 13 มีนาคม 2560 เวลา 15.00 – 18.00 น.

ณ ศาลาหมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
2.	นางกนกัญญาภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
4.	นางลำดวน	ดิษฐภูมิ	ทีมวิจัย
5.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	ทีมวิจัย
6.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
7.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
8.	นายธงชัย	แสงพันธุ์ตา	ทีมวิจัย
9.	นางสุรีย์ณี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
10.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 15.00 น.

กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัย

ตัวบุคคล (ทีมวิจัย)

- นางสาวลำดวน ดิษฐภูมิ ได้เรียนรู้เรื่องวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อก่อนไม่สนใจ ปัจจุบันต้องกลับมาคิดหน้าคิดหลังเวลาจะลงมือทำนาแต่ละครั้งต้องมีการวางแผนให้มาก และได้เพื่อนเพิ่มมากขึ้น มีวิธิตดต่อเรื่องการทำงานได้ดีขึ้น
- นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ได้เรียนรู้วิธีการจดบันทึกการประชุม การจดบัญชีครัวเรือน เรียนรู้การจดบันทึกต้นทุนการผลิต สามารถสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การทำงานเป็นระบบและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากยิ่งขึ้น
- นางสุรีย์ณี จันทร์เพ็ญ ได้เรียนรู้พฤติกรรมของคนในชุมชน สามารถสร้างความเชื่อมั่นของคนในชุมชนที่มีต่อทีมวิจัยในโครงการ
- นางสาวณิชา พันธุ์ชัย เกิดความสนิทสนมกันของทีมวิจัยและคนในชุมชน มีความเสียสละ รู้จักการทำงานเพื่อส่วนรวม และทำให้ตัวเองมีความละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้น
- นายธงชัย แสงพันธุ์ตา ได้เรียนรู้กระบวนการทำกิจกรรมที่เน้นความสัมพันธ์ มาพูดคุยกัน ได้เจอเครือข่าย เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน
- นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้เรียนรู้วิธีการและแนวคิดของการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เห็นความสำคัญของการจดบันทึก การใช้ประโยชน์จากข้อมูล การทำงานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น สรุปการประชุมและจับประเด็นในการจดบันทึกได้ รับฟังคนอื่นมากยิ่งขึ้นได้ดี ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและตัวเองก็มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น
- นางสมบุญ มาตรวิจิตร ได้เรียนรู้วิธีการทำงานที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสามารถประสานคนเข้าร่วมประชุมได้ดีขึ้น มีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

ทีมวิจัย

- ทีมวิจัยมีการพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- เกิดการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น ยอมรับในความคิดที่แตกต่างกัน

- มีการนำข้อมูลการทำงานมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอยู่เสมอ นำเรื่องราวดี ๆ มาบอกต่อ
- มีการทำงานเป็นทีมรู้จักแบ่งบทบาทหน้าที่ในการจัดเวทีแต่ละครั้ง

ชุมชน

- คนในชุมชนได้เรียนรู้วิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ทำให้มีความสนใจและเื้อต่อการดำเนินงานโครงการ
- เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของทีมนักวิจัยและคนในชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
-

ปิดการประชุมเวลา 18.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีเก็บข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขการทำงาน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำงานที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 29 เมษายน 2560 เวลา 17.30 – 20.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมมอนงค์	หัวหน้าโครงการ
2.	น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	ทีมวิจัย
4.	นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5.	นางรัชฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
6.	นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
8.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
9.	นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10.	นายเฉลิมวิศว์	นิมมอนงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

เริ่มประชุมเวลา 17.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมมอนงค์ ได้แจ้งให้ทีมวิจัยทราบในการได้ไปร่วมประชุมเครือข่ายมาได้ข้อมูลมา มีทีมวิจัยจากมะขามล้มที่เข้าร่วมประชุมด้วย คือ 1. นางธัญญ์รัศม์ นิมมอนงค์ 2. นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต 3. นางสาวรุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ 4. นายธงชัย แสงพันตา จากนั้นนางธัญญ์รัศม์ ให้นายธงชัย แสงพันตา เล่าถึงการไปเข้าร่วมประชุมเครือข่ายว่าเป็นอย่างไร

นายธงชัย ว่าได้ไปรู้จักกับหลายโครงการ ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ได้ฟังนายชินนวัฒน์ มณีศรีขำ เล่าถึงการพัฒนาการของประเทศ จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่โดยจะมีเทคโนโลยีมากมาย และได้รับชมวิดีโอการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เห็นการประชุมที่แตกต่างจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เข้าร่วมประชุมมา หน่วยงานอื่นที่เคยเข้าร่วมประชุมสั่งให้เราทำโน่นทำนี่ แต่ไม่ได้ติดตามงานที่ให้เราทำ การประชุมเครือข่ายนี้เราต้องลงมือทำ ได้เรียนรู้วิธีเก็บข้อมูล นำเสนอ ขวนพุดคุย สรุปบทเรียน เหมือนกับได้ไปเรียนใหม่ เป็นการประชุมที่แปลกแต่จริง

นางธัญญ์รัศม์ กล่าวขอบคุณ นายธงชัย และได้ชวนพุดคุยถึงงานวิจัยของเราตอนนี้ถึงการเก็บข้อมูลปัจจัย – เงื่อนไขการทำงาน วิเคราะห์สรุปบทเรียน เราต้องจดบันทึกวิธีการทำงาน อะไรคือปัญหาแล้วเราจะได้มาพุดคุยกันใครมีภูมิปัญญาดี ๆ ก็เอามาแลกเปลี่ยนกัน ตอนนี้น่าใครที่ยังใช้สารเคมีอยู่ก็ให้จดรายรับ – รายจ่ายมา ของนายธงชัย และนางวิราวรรณ ใช้สมุนไพรชีวภาพก็จดรายรับ – รายจ่ายมา เกี่ยวข้าวแล้วเราจะได้นำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันดูว่าการใช้สารเคมี มีต้นทุนเท่าไร และการใช้สมุนไพรมีต้นทุนและได้รับผลผลิตเท่าไร การใช้สารเคมียังส่งผลเสียต่อร่างกายเพราะจะมีสารดูดซึมเข้ามาปะปน ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง ถ้าใช้สมุนไพรต้นทุนน้อยลงแล้วยังมีผลดีต่อร่างกายเรามากด้วย เราน่าจะค่อยๆ ปรับเปลี่ยนและช่วยกันวิเคราะห์ดู

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต กล่าวว่า ที่ทำอยู่ไม่ได้ใช้สารเคมี ต้นข้าวก็แข็งแรงดี ไม่มีแมลงศัตรูพืชรบกวน จึงได้ให้นางวิราวรรณ จดบันทึกข้อมูลรายละเอียดเพื่อจะได้นำมาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม และวิธีการใช้ชีวภาพด้วย ตอนนี้น่าเราเข้าหน้าฝนแล้วเราจะติดตั้งเครื่องวัดน้ำฝนดีหรือไม่ ให้ไปเป็นการบ้านที่ทีมวิจัยลองช่วยกันคิดดู จากนั้นก็พุดคุยกันและสอบถามกันว่าอะไรที่เป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เราทำงานได้ดีบ้าง ในที่ที่ประชุมตอบว่า

1. การทำนาทำให้เหมาะสมกับฤดูกาล และไม่เร่งทำ จำเป็นต้องมีการพักนาให้ดินได้ปรับตัวและมีการย่อยสลายเศษฟางให้เป็นปุ๋ยด้วย
2. เราต้องรู้ว่าในแต่ละฤดูกาลฝนจะตกช่วงไหนที่ ผ่านมาเราใช้แต่ความคุ้นชินเดิม
3. ต้องมีการจัดต้นทุนการผลิตทั้งหมด เพื่อให้เรารู้ว่าเรามีรายรับรายจ่ายไปเท่าใด
4. ต้องมานั่งพูดคุยกันอยู่เสมอ เอาวิธีการทำนาของแต่ละคนมาเล่ามาบอกต่อกัน จะได้ช่วยให้ทุกคนมีความรู้
5. การทำนาชาวบ้านต้องรู้จักเก็บเมล็ดพันธุ์ และคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ของตัวเอง ไม่ควรจะต้องไปซื้อทุกครั้ง
6. เราต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำนาโดยเริ่มทำนาแบบปลอดภัยเริ่มลดใช้สารเคมี โดยทุกคนต้องจับมือกันทำเต็มกำลังใจให้แก่นกันมากๆ
7. ต้องไปเติมความรู้ข้างนอกอยู่ตลอด เหมือนการที่เราไปประชุมเครือข่ายแล้วเอามาเล่าบอกต่อ จะทำให้ชาวบ้านมีความรู้มากขึ้น
8. ชาวนาต้องพูดกว้างไกลและรับรู้ข้อมูลเพื่อเอามาปรับใช้ในการทำนา เราต้องช่วยเหลือตัวเองไม่ใช่รอการช่วยเหลือจากคนอื่น

ปิดการประชุมเวลา 20.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการทำนาที่เน้นการพึ่งตนเอง
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 10 พฤษภาคม 2560 เวลา 13.00 – 15.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมมอนงค์	ประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐฤติ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมมอนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมมอนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
12.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
13.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมมอนงค์ กล่าวว่า วันนี้เราจะมาสรุปข้อมูลด้วยกัน พี่เลี้ยงฝากมาบอกว่าอยากให้เราลองดูว่าในการทำนาของพวกเรา จุดอ่อนจุดแข็งของพวกเราเองอยู่ตรงไหนและดูว่าเรามีโอกาสและอุปสรรคอะไรบ้าง วันนี้ก็เลยจะมาชวนคุยร่วมกัน

จุดแข็ง

- วันนี้ทีมเราเข้าใจและรวมกันเป็นกลุ่มได้
- เรามีพื้นที่ให้ได้ลงมือทำจริงอยู่ตลอด
- มีความรู้ที่ได้ถูกถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ของเรา
- มีคนรุ่นใหม่ที่เข้ามาช่วยเราทำนาแบบใหม่ เช่น นื่องหมี ที่เอาความรู้เรื่องชีวภาพใหม่ๆ มาให้เรา
- พี่เลี้ยงเป็นคนบ้านเรา คอยตั้งคำถามเราตลอด
- ชาวนารักกัน ผ่านปัญหาและอุปสรรคมาด้วยกันในกลุ่มของเรา

จุดอ่อน

- ต้องรอน้ำจากชลประทาน
- ชาวนายังรู้สึกว่าการทำนาเราต่ำต้อย
- ชาวนาอดใจใช้สารเคมีไม่ค่อยได้
- กลัวว่าจะได้ข้าวไม่ดี
- กังวลว่าทำนาไม่ใช้สารแล้วจะได้ข้าวไหม

โอกาส

- ได้ไปเพิ่มความรู้จากเวทีประชุมเครือข่าย
- มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เพิ่มขึ้น
- เป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงานมาชวนทำกิจกรรมมาก

- มีบ่อปลาหลายบ่อที่คอยปล่อยน้ำมาช่วยเรา
- ปัญหา
- เพื่อยกระโดด
 - การทำนาไม่ตรงกัน หนูกัดข้าว
 - เรายังอดใจใช้สารเคมีไม่ได้
 - มีโครงการที่ทำงานๆ ได้เงินมาก มาดึงชาวบ้านกลุ่มเราไปทำงานให้

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 9 กรกฎาคม 2560 เวลา 09.00 – 12.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	ประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐ์ฤดี	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิ่มอนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิ่มอนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
12.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
13.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
14.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
15.	นายสมัย	มาตรวิจิตร	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้ชวนพูดคุยและแจ้งให้ทราบว่าวันนี้อยากให้ลุง ป้า มาเล่าวิธีการทำนาในอดีตย้อนหลังไปประมาณ 30 ปี (ปี 2525) ให้เราทีมวิจัยได้รู้ถึงวิธีการทำนาในอดีตว่ามีวิธีการอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้กับนักวิจัย

นายสมัย มาตรวิจิตร กล่าวว่า ตอนนี้เปลี่ยนจากใช้ควายมาใช้รถไถทางจับแล้ว เมื่อก่อนไถนาไครนมัน ไม่มีการจ้าง มีแต่ไปช่วยเอาแรงกันแลกเปลี่ยนช่วยกันทำ ไม่มีการว่านาไครนมากนาไครนน้อย ช่วยกันทำด้วยใจช่วยเหลือแบ่งปันกันเหมือนพี่เหมือนน้อง วิธีการคือต้องไถนาแล้วทิ้งดินตากแดดไว้ประมาณ 7 - 8 วัน เพื่อให้แสงอาทิตย์ช่วยฆ่าศัตรูพืช รากหญ้า ซึ่งข้าวจะได้เป็นปุ๋ยบำรุงดิน นายบุญช่วยว่าไม่ได้แค่นี้พอได้ 7 วัน ก็เอารถไถมาตีหรือทุบนาแล้วถึงแช่ข้าวอีกประมาณ 5 - 6 วัน ถึงจะหว่านข้าว แต่ก่อนหว่านข้าวแช่น้ำไว้ 1 คืน ก็ถึงจะเอาน้ำออกให้แห้งก็ไม่มีอะไร ถ้าเตี๋ยวันนี้ไม่แห้งก็โดนหยอกเหยียบจนน้ำหมด นายสมัยกล่าวว่า ขั้นตอนคือการบำรุงดิน

นางสมบุญ เติมนามสกุลมี 2 คนสมบุญไหน กล่าวว่า แต่ก่อนไม่ต้องฉีดยาคุม ขาวนาไม่รู้จักยาคุมหญ้า หญ้าในนาก็ไม่มาก เครื่องฉีดยาแบบสมัยนี้ก็มี ไม่ได้ฉีดยามากขนาดนี้ ใส่ปุ๋ยก็ไม่มีเครื่องพ่นเหมือนเตี๋ยนี้ ใช้กระบุงสะพายข้างหว่านเอาเหมือนหว่านข้าว ไม่มีค่าจ้าง มีแต่แลกเอาแรงกัน พอข้าวตั้งท้องขาวนาก็จะเตรียมทำชลอมใส่ของเปรี้ยวหวานเครื่องสำอาง แหวน กระຈก เครื่องแต่งตัวของผู้หญิง เพื่อนำไปให้แม่โพสพได้กินได้ใช้ และมีน้ำมันตักจากพระนำไปพรมให้แม่โพสพ เพื่อจะทำให้แม่โพสพออกรวงง่าย พอข้าวเริ่มเหลืองเป็นข้าวเฒ่า ขาวนาก็ต้องเกี่ยวข้าวเข้าบ้านเพื่อทำข้าวคั่ว และนำไปบูชาที่ศาลปู่ ย่า ในหมู่บ้าน พอตกกลางคืนหนุ่มสาวก็จะช่วยกันตำข้าวเฒ่าเป็นประเพณีที่สนุกเกี่ยวพากัน พอข้าวเหลืองเป็นสีทองในวันศุกร์เช้า เจ้าของนาก็จะไปเกี่ยวข้าวประมาณ 5 - 6 กำมือ เพื่อนำแม่โพสพเข้ามาบ้าน เรียกแม่โพสพมาพักแรมเข้าร่มบางบ้านก็นำมาบูชาไว้ในบ้าน อีกประมาณ 6 - 7 วัน ขาวนาก็จะออกไปเก็บเกี่ยวข้าว แต่ก่อนต้องเดินออกไปเกี่ยวข้าวไม่มีรถเหมือนตอนนี้ต้องออกจากบ้านตั้งแต่ 6 - 7 โมงเช้า น้ำก็กินในหลุมควาย แต่ต้องเตรียมกระป๋องไว้ตักน้ำกิน เมื่อถึงหน้าเกี่ยวข้าวบางบ้านก็จ้างคนเกี่ยวบางบ้านก็ลงแขกเอาแรงกัน เวลาเกี่ยวก็จะเกี่ยวเท่ากำมือและจะนำไปวางไว้บนตอข้าวตากแดดไว้หนึ่งวัน กำข้าวเต็มท้องนา พอรุ่งขึ้นคนเกี่ยวก็จะลงไปเกี่ยวข้าวผู้ชายก็จะแยกกันมาหอบข้าวกำมัดเป็นเพื่อน แล้ว

จึงห้ามไว้เรียงไว้เป็นชั้นๆ ตั้งแบบภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อไม่ให้เปียกฝน กองเป็นร้อยเป็นพันฟ่อน ถ้าท้องนากว้างใหญ่ชาวบ้านต้องใช้เรือรางวัลไปในท้องนาเพื่อนำข้าวขึ้นมามัดแล้วจึงหามขึ้นคันทนา

พอเกี่ยวเสร็จต้องขนข้าวเข้ามากองที่บ้านอีก แต่ก่อนไม่มีรถหกล้อแบบสมัยนี้ต้องใช้รถไถทางจับขนข้าวเข้าบ้าน เพื่อรอนวดในลานนวดอีกที ถ้าชาวบ้านขนข้าวกองสุดท้ายเข้าบ้านจะมีธงแดงปักบนกองข้าวและชาวบ้านก็จะเรียกแม่โพสพเข้าบ้านเข้าเรือน และจะร้องไชโยกันเป็นอันว่าเสร็จงานในท้องนา ถึงเวลานวดข้าวสมัยก่อนจะเรียกเด็กๆ 8 - 9 ขวบ ขึ้นตั้งแต่ตี 4 - 5 ให้มาช่วยฟ้อนข้าวเป็นวงกลมประมาณ 80 - 100 ฟ่อน ใครมีรถก็จะขับรอนวดเอง ใครไม่มีรถก็ต้องรอคิวรถจะเป็นแบบนี้ทุกบ้านที่ทำนา ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ กว่าจะได้เมล็ดข้าวมา พอรอนวดเสร็จก็ต้องเอาฟางออกมากองไว้ จากนั้นใช้ยอดไม้ไผ่เอามัดเป็นกำพอดีมือแล้วปล่อยให้ใบแห้งหลุดออกหมดแล้วนำไปดันฟางที่ยังค้างออกไม่หมด พอต้นเสร็จจะใช้ไม้ดันโดยใช้เชือกผูกติดไม้ทั้งสองข้าง ใช้แรงดึงคนละข้างจับไม้ดันอีกหนึ่งรวม 3 คน ดึงข้าวแล้วเอามาโบกหรือใช้พัดลมใหญ่มาเป่าเอาเมล็ดข้าวและฟางที่ค้างอยู่ออกให้หมด พอได้เมล็ดข้าวแล้วก็ช่วยกันแบกขึ้นยุ้งเพื่อทำพิธีสู่ขวัญข้าว จึงจะนำข้าวไปขาย ในตอนนั้นจะมีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาซื้อถึงบ้าน พอใจเราก็ขายไม่พอใจก็ไม่ขายดีกว่าสมัยนี้มาก สมัยนี้ขนข้าวไปขายให้เขาถึงที่และยังต้องให้เขาตีราคาให้เราอีกพอใจก็ต้องขายไม่พอใจก็ต้องขาย นางสาวบุญ กล่าวว่านี้แหละ คือ การเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน ทีมวิจัยกล่าวขอบคุณคุณลุงคุณป้าที่มาให้ความรู้ในวันนี้ และรับประทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.30 น.

น.ส.นวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนาของคนในตำบลมะขามล้ม
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 19 สิงหาคม 2560 เวลา 09.30 – 16.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐภูมิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิเศษ	นิ่มอนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิ่มอนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
12.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
13.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
14.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ เริ่มพูดถึงปฏิทินชีวิตในรอบปี ที่มีย้ายเราจำกันได้หรือไม่ว่า เราต้องทำปฏิทินชีวิตร่วมกัน วันนี้อาจให้พวกเราลองมาทำกันดู ที่มีย้ายกล่าวว่า เราไม่เคยทำอะไรกันได้เลยหรือเปล่า และเจ้าหน้าที่จาก ธกส. ได้มาทำร่วมกันที่วัดสุขเกษม ไร่ชีวิต ทุกคนว่าเราก็เอาไร่ชีวิตที่เคยทำตอนนั้นมาเป็นต้นแบบ ให้ทุกคนช่วยกันคิดว่าจำรายละเอียดได้ไม่ค่อยละเอียด ที่มีย้ายว่าลองเริ่มจากการวาดแผนที่เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมไล่ไปจนถึงเดือนธันวาคม แล้วค่อยมานั่งไล่ระยะเดือนที่เราทำมาแล้วเดือนไหนเราว่างจากการทำนา เราเริ่มนับจากเดือนมกราคมก่อนว่าเป็นอย่างไร ในการทำนา และอาชีพเสริมของเรา แล้วอากาศบ้านเราเป็นแบบไหนเดือนไหนร้อนเดือนไหนหนาว เดือนฝนตกไม่รู้ว่าจะดูไหนกันแน่ เราต้องลองนับกันดู เดือนธันวาคมบ้านเราจะเริ่มทำนาหน้าไหนน้ำกัน

- มกราคม – เมษายน เราจะเริ่มเกี่ยวข้าว
- จะว่างช่วงเดือน เมษายน – พฤษภาคม รอน้ำฝน ช่วงนี้จะร้อนมากและยังไม่มีน้ำทำนา
- พอเข้าเดือนมิถุนายน เราจะเริ่มทำนาอีกครั้ง
- ช่วงเดือนกันยายน ก็จะเกี่ยวข้าวอีกรอบ เป็นอันว่าเราทำได้ 2 ครั้งต่อปี

เราจะเห็นว่าช่วงที่เราว่างจากการทำนาคือช่วงเดือน ตุลาคม – พฤศจิกายน จนถึงต้นเดือนธันวาคมที่มีย้ายได้เห็นภาพในปฏิทินชีวิตแล้วว่าเราจะว่างช่วงเดือนไหนบ้าง

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต กล่าวว่า พวกเราช่วยกันคิดช่วยกันทำปฏิทินชีวิตแล้วช่วยทำให้เราเห็นภาพในด้านเศรษฐกิจของชุมชนเราไปด้วย ช่วงว่างเราไม่มีงานทำก็หาอาชีพเสริมมาทำสำรองกัน แต่ส่วนมากชาวนาจะรอทำนากันอย่างเดียว จึงช่วยกันคิดว่าพวกเราต้องรวมกลุ่มกันหาอาชีพเสริมและมีพี่เลี้ยงจาก สกว. มาช่วยให้คำแนะนำ ค่อยเป็นค่อยไปจะได้มีอาชีพเสริมกันในช่วงว่างจากการทำนา ปฏิทินชีวิตดูแล้วก็คล้ายกับไร่ชีวิตที่ ธกส. มาสอนเราทำ แต่ไร่ชีวิตจะเห็นในรูปแบบรายรับ – รายจ่าย พวกเราใช้น้ำเต็มไร่ก็จะแห้งเร็ว ไม่เอาน้ำมาเพิ่มน้ำในไร่ก็หมด นางวิราวรรณ จึงเสริมว่า พี่เลี้ยงเข้าใจหาวิธีมาให้ทำ เพื่อทำให้มองเห็นและเข้าใจง่ายขึ้น

จากนั้นจึงขวนกันแยกเรื่องของต้นทุนการทำนาอีกครั้ง ให้สรุปเป็นค่าใช้จ่ายต่อไร่ หลังจากเราเริ่มไปทดลองปรับลดต้นทุนกันแล้ว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แบบเดิม	งบประมาณ (บาท/ไร่)	แบบอินทรีย์	งบประมาณ (บาท/ไร่)
ค่าเมล็ดพันธุ์	420	ค่าเมล็ดพันธุ์	-
ค่าปุ๋ย	700	ค่าปุ๋ย	700
ค่ายา	3,500	ค่ายา	500
ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500
ค่าขนเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนเมล็ดพันธุ์	120
ค่าวิดน้ำ	100	ค่าวิดน้ำ	100
ค่าจ้างแรงงาน	680	ค่าจ้างแรงงาน	250
		วัตถุดิบทำน้ำหมักชีวภาพ	500
รวม	6,020	รวม	2,670

ปิดการประชุมเวลา 16.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิชุด

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปวาระประชุมเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขการทำงานและการพูดคุยเรื่องการจัดทำปุ๋ยชีวภาพ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำงานที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 23 ธันวาคม 2560 เวลา 10.00 – 13.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐภูมิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิเศษ	นิ่มอนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิ่มอนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจกคลี	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ กล่าวชี้แจงเป้าหมายการประชุม และชวนให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมพูดคุยกันว่าที่ผ่านมาการทำงานของเกษตรกรมีอะไรที่ช่วยให้เราได้ผลผลิตในปริมาณที่มากและมีราคาที่ดี โดยที่ประชุมได้สรุปร่วมกันว่า

1. มีการปักดินไม่รีบทำนาหลังจากเก็บเกี่ยวในรอบปี
2. ต้องมีน้ำที่เพียงพอในการเพาะปลูก ถ้าหากรู้ล่วงหน้าว่าจะมีน้ำหรือไม่จะทำให้ชาวนามั่นใจมากขึ้น
3. ต้องมีการช่วยเหลือกันของชาวนาแบ่งรอบการใช้น้ำในแปลงนาที่ใกล้เคียงกัน
4. ไม่มีแมลงศัตรูพืชมารบกวน
5. ต้องใช้สารเคมีให้ลดน้อยลงและใช้น้ำหมักชีวภาพมาใช้ทดแทน
6. ชาวนาต้องมานั่งพูดคุยกันช่วยเหลือกัน

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้ถามที่ประชุมด้วยว่า และอะไรที่เป็นปัญหาให้เราทำนาได้ผลผลิตที่ไม่ดี โดยที่ประชุมตอบว่า

1. ขาดน้ำในการทำนา
2. เกิดเพลี้ยกระโดดจนต้องซื้อยามาฉีด
3. ไม่มีเวลาลงมาดูแลเต็มที่
4. ดินเสื่อมสภาพ
5. ชาวนาต่างคนต่างทำไม่ช่วยเหลือกัน มีอะไรก็ไม่บอกกัน

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้ชี้แจงให้กับกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้มว่า ถ้าเรายังทำนาแบบเดิมๆ เราก็จะอยู่ไม่ได้จากการไปเข้าประชุมเครือข่าย ไปพบกลุ่มชาวนา ทำให้เห็นว่าเราต้องปรับเปลี่ยนการทำงาน ถ้าเราจะทำให้ชาวนาอยู่รอดเราต้องเริ่มลดใช้สารเคมี วันนี้จึงอยากจะชวนทุกคนให้หันมาใช้ น้ำหมักชีวภาพกันแต่ทำแบบเดิมๆ ต่างคนต่างทำไม่เก็บข้อมูล

อะไร เราก็จะล้มเลิกความตั้งใจ พอเราได้ทำวิจัยเขาให้เราดูข้อมูล เพื่อปรับปรุงการทำให้ดีขึ้น วันนี้จึงอยากมาชวนที่เราต้องทำอย่างไรถึงจะเห็นผล คนที่ทำแล้วเห็นผลผลิตเขาทำกันอย่างไร ต้องทำใจกับการใช้หรือเปล่าหรือเขาทำแล้ว ทดลองแล้วมาจดบันทึก แล้วทำให้เขาเข้าใจ เราเป็นนักวิจัยต้องมีการจดบันทึกข้อมูลกันเอาไว้ วันนี้เรามาแลกเปลี่ยนซักถามกัน

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต กล่าวว่า จากการที่ได้ทำนา โดยใช้แต่น้ำหมักชีวภาพแล้วได้ผลผลิตดี 20 ไร่ ได้ 18 เกวียน สามารถช่วย ลดต้นทุนได้จริง ตอนนีต้นทุนการทำนาอยู่ที่ไร่ละ 3,750 บาท จากเดิมที่อยู่ที่ 5,220 บาท โดยน้ำหมักชีวภาพที่ตัวเองใช้ก็มี 1. จุลินทรีย์จาวปลวก 2. น้ำ หมักสะเดา 3. ฮอร์โมนไข่ 4. เชื้อราเขียว

เริ่มที่จุลินทรีย์จาวปลวกช่วยในด้านปรับปรุงดิน ปราบวัชพืช ปราบข้าวดีด ย่อยสลายซังข้าว และที่พิเศษ คือ เป็นฮอร์โมนชั้นดีกับข้าวทำให้ต้นข้าวแข็งแรงแมลงไม่ค่อยกวน

น้ำหมักสะเดาช่วยขับไล่แมลงนำมาแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวตอนแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวพอเอาไปหว่านหนูนาก็ไม่รบกวนเมล็ดพันธุ์ข้าว ฮอร์โมนไข่ช่วยให้ต้นข้าวแข็งแรงออกรวงดีมีน้ำหนัก เชื้อราเขียวกำจัดในด้านเชื้อราต่าง ๆ ของข้าวทุกอย่าง ที่พุดมาใช้แล้วเห็นผลและได้ผลผลิตดี

จากนั้นเปิดให้ได้แลกเปลี่ยนซักถามกัน โดยกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้มถามว่าเราจะสามารถนำมาผสมกับสารเคมีได้หรือเปล่ามีผลอะไรหรือไม่ นางวิราวรรณ ธรรมวิชิตว่าสามารถใช้ได้หากเรายังไม่มั่นใจแล้วหักดิบมาใช้น้ำหมักชีวภาพทั้งหมด จากที่ตัวเองทดลองทำสามารถนำน้ำหมักชีวภาพมาใช้คู่กับสารเคมีได้ทุกตัวไม่มีผลข้างเคียง แต่ไม่แนะนำให้นำมาผสมกันเพราะพวกเราชาวนาต้องการลดและเลิกใช้สารเคมี เราอาจจะเริ่มจากทำในแปลงเล็กๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ แล้วค่อยๆ ปรับวิธีการทำแบบที่ตัวเองเริ่มทำ ตอนแรกก็ไม่กล้า แต่พอทำแล้วจดบันทึกมันทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงจริง ต้นข้าวเราก็แข็งแรงขึ้น พอจับต้นข้าวแล้วเห็นถึงความแตกต่างจากการใช้สารเคมี

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต กล่าวว่าจากแต่ก่อนใช้สารเคมีทำนา 20 ไร่ ได้ข้าว 12 – 13 เกวียน แต่พอมาปรับเปลี่ยนใช้น้ำหมักชีวภาพ 20 ไร่ ได้ 18 เกวียน กลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม ถามว่าแล้ววิธีใช้น้ำหมักชีวภาพต้องทำอย่างไร ส่วนผสมน้ำหมักชีวภาพใช้ส่วนผสมเท่าไร นางวิราวรรณ ธรรมวิชิตว่าเริ่มตั้งแต่เตรียมแปลงดิน ให้นำจาวปลวกไปผัดในแปลงเพื่อสลายข้าวดีด บำรุงดิน ส่วนผสม 60 – 80 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร จาวปลวกนี้สามารถผสมฉีดได้ตลอดจนเก็บเกี่ยวแต่ต้องลดอัตราส่วนลดให้เหลือ 5 – 10 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร พอข้าวได้ 4 – 6 วัน เราฉีดยาคลุมก็เอาน้ำหมักสะเดาไปฉีดไปพร้อมกับยาคลุมได้ เพื่อป้องกันแมลงรบกวนข้าวส่วนผสม 40 – 60 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร สะเดาไล่แมลงต้องใช้ทุกครั้งที่ฉีดเชื้อราเขียวเวลาข้าวเป็นเชื้อราก็นำเอาถุงเชื้อราเขียว 1 ถุงผสมน้ำ 20 ลิตร ฉากข้าวที่เหลือก็สามารถปล่อยให้ไหลไปกับน้ำในนาได้อีก ในการฉีดยาน้ำหมักดูแลข้าวก็ประมาณ 15 – 20 วัน ฉีดน้ำหมักครั้งหนึ่งพอข้าวเริ่มตั้งท้องก็เริ่มนำฮอร์โมนไข่ไปฉีดผสมกับน้ำหมักชีวภาพได้แล้วส่วนผสม 5 – 10 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร ฮอร์โมนไข่นี้ห้ามใส่เกิน 10 ซีซี จะทำให้ข้าวท้องแตกผลผลิตจะได้ไม่ดีเท่าที่ควร

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต จึงว่าน้ำหมักชีวภาพทุกอย่างสามารถนำมาผสมฉีดในนาข้าวจนตลอดการเก็บเกี่ยวข้าวได้รับรองไม่มีอันตราย แล้วยังช่วยลดต้นทุนในการทำนาอีกด้วย สรุปภาพโดยรวมใช้น้ำหมักชีวภาพนี้ตั้งแต่เริ่มใช้จนเก็บเกี่ยวข้าวได้ คือ ปรับปรุงดินต้นข้าวแข็งแรงโดยตรง ด้านทานโรคแมลงต่างๆ เพราะต้นข้าวแข็งแรงแมลงก็กัดกินต้นข้าวได้ยาก ตอนนี้รายรับ – รายจ่ายแบบลดใช้สารเคมีเงินของเราจะได้เกือบครึ่งหนึ่ง ลดต้นทุนมา อยากให้กลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้มของเราลองเอาไปคิดกันดู ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนกัน

นางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์ กล่าวว่า เราจะมาทำน้ำหมักชีวภาพร่วมกันในครั้งต่อไป โดยมีข้อแม้ว่าเราจะมาทำเป็นกลุ่มร่วมกัน มาทดลองลงมือทำจริงด้วยกัน ให้ทุกคนสามารถทำเป็น และนำไปทำได้ที่บ้านของตัวเอง ส่วนอุปกรณ์ใครมีอะไรก็เอามาทำร่วมกัน แต่สิ่งที่อยากเห็นมากที่สุดเลยก็ คือ ต่อไปนี้เวลาเรานำไปใช้เราต้องจดบันทึก ต้องมีข้อมูล เอามาช่วยยืนยันว่าเราทำแล้วเราได้ประโยชน์จริง ไม่ใช่แค่ไปบอกคนอื่นว่าทำแล้วดี แต่พอคนถามว่าทำแล้วดียังไงเราก็ตอบไม่ได้ เพราะว่าเรากำลังทำวิจัยเราต้องมีข้อมูล จากนั้นได้แจ้งให้กลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้มทราบในวันที่ 25 ธันวาคม 2559 เราจะไปดูเส้นทางน้ำที่เขื่อนแม่กลองจังหวัดสมุทรสงครามนารณายไพฑูรย์ แสงกระจ่าง ไป เริ่มออกเดินทาง 08.30 น.ขอให้มาพร้อมกันที่บ้านของนางธัญญ์รัศม์ นิมนงค์

ปิดการประชุมเวลา 13.00 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการทำสมุนไพรรักษาภาพ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 28 มกราคม 2561 เวลา 13.00 – 17.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมมอนงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐ์ธิดา	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิเศษ	นิมมอนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมมอนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจกคี่	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประภท	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาตี	จันทร	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

ทีมวิจัยมาพร้อมกันที่กลุ่มเกษตรกรชาวนา และได้ช่วยกันจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำน้ำหมักสมุนไพรรักษาภาพ โดยนางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ได้ชี้แจงให้ทีมวิจัยทราบว่าวันนี้พวกเราจะทำน้ำหมักสมุนไพรรักษาภาพทั้งหมด 4 ชนิดด้วยกัน

1. ไตโครมา หรือเชื้อราเขียว ช่วยป้องกันโรคเชื้อราต่างๆ
2. สมุนไพรรสเค็ม ช่วยในการไล่แมลงศัตรูพืชต่างๆ ดูแลโรคที่เกิดจากแมลง
3. จุลินทรีย์จากปลวก ช่วยสลายข้าวตืด หนวดดอกขาว บำรุงดิน และเป็นฮอร์โมนชั้นดีเลยทีเดียว
4. ฮอโมนไข่ ช่วยบำรุงให้ข้าวแข็งแรง อกร่วงดี น้ำนมดี เมล็ดโต

น้ำหมักสมุนไพรรักษาภาพทั้งหมดที่เราทำกันวันนี้ เป็นสมุนไพรรักษาภาพที่ช่วยให้ต้นข้าวแข็งแรง ต้านทานโรคต่างๆ ได้ดี สิ่งที่สำคัญช่วยชาวนาลดต้นทุน จากนั้น นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ได้บอกถึงวิธีการทำน้ำหมักสมุนไพรรักษาภาพแต่ละอย่าง ดังนี้

5. วิธีทำเชื้อราเขียว

นำข้าวที่หุงพอสุกมาใส่ถุงที่เตรียมไว้พอประมาณ รองข้าวที่ใส่ถุงไว้ด้วยโดยใช้หลังมือแตะๆ เมื่อข้าวอุ่นได้ที่แล้วให้ใช้เข็มเย็บมาเจาะที่ถุงให้เป็นรูประมาณ 30 รู แล้วนำหัวเชื้อมาใส่ในถุงพอประมาณ แล้วนำมาเรียงใส่ตะแกรงที่เตรียมไว้ ทิ้งไว้ประมาณ 7 - 8 วัน พอเชื้อเริ่มเป็นสีเขียวหรือเรียกว่าเชื้อราเขียว ก็สามารถใช้งานได้

6. วิธีทำสมุนไพรรสเค็มไล่แมลง

เตรียมสะอาด น้ำ จากนั้นนำส่วนผสมทั้งหมดเทใส่ถัง คนให้เข้ากันใส่น้ำเพิ่มให้เต็ม 200 ลิตร แล้วนำถุงพลาสติกมาปิดฝาถังให้มิดชิด ทิ้งไว้ประมาณ 7 - 8 วัน แล้วเปิดให้อากาศเข้า และปิดไว้เหมือนเดิม เมื่อครบ 10 วัน ก็สามารถนำไปใช้ได้

7. วิธีทำจุลินทรีย์จาวปลวก

เป็นจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ส่วนผสม จาวปลวกบดให้ละเอียด 1 กิโลกรัม ข้าวสุก 1 กิโลกรัม น้ำ 50 ลิตร นำดินจาวปลวกบดให้ละเอียดมาผสมข้าวสุกและน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ คนให้เข้ากัน ปิดฝาถังด้วยถุงพลาสติกทิ้งไว้ 7 - 8 วัน หรือนานกว่านี้ก็ได้ และนำไปใช้ได้

สรรพคุณ ช่วยกำจัดข้าวตืด หญ้าดอกขาว วัชพืชต่างๆ ได้ดี บำรุงดิน และเป็นฮอร์โมนชั้นดีอีกด้วย

8. วิธีทำฮอร์โมนไข่

ส่วนผสม ไข่ไก่ 5 กิโลกรัม นมเปรี้ยว กากน้ำตาล 1 กิโลกรัม น้ำมะพร้าว เทส่วนผสมทั้งหมด คนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ประมาณ 7 - 8 วัน หรือจะนานกว่านั้นก็ได้

สรรพคุณ ช่วยบำรุงต้นข้าวให้แข็งแรงสมบูรณ์ ออกรวงดี มีน้ำหนักรับประทานอาหารร่วมกัน พูดกันอย่างสนุกสนาน

เมื่อทีมวิจัยรู้วิธีการทำน้ำหมักสมุนไพรกันแล้วนางอัญญ์รัศม์ นิมนองค์ ได้แบ่งกลุ่มช่วยกันทำน้ำหมักสมุนไพร ทีมวิจัยต่างพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน และพูดคุยกันว่าเราทำงานกันเป็นทีมที่ดีนะ ได้ความรู้ ได้ยามาใช้ในนาข้าว ได้รู้วิธีการลดต้นทุนในการทำงาน

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ได้พูดคุยกับทีมวิจัยว่า ตนเองได้ลองผิดลองถูกมาแล้ว พอได้มาทำงานวิจัยแล้วจึงได้รู้ว่าตนเองมาถูกทางแล้ว ที่ผ่านมาก็ไปเรียนรู้มาจากที่อื่นแต่ไม่เคยลงมือทำ ไม่เคยจดบันทึก แต่ตอนนี้พอจดบันทึกแล้วทำให้มั่นใจมากเพราะเราเห็นกับตา เราได้ทดลองเอง และมาคอยสังเกตดูผลที่เกิดขึ้น ลงไปดูข้าวในนาทุกวัน ถึงอยากให้ทีมวิจัยที่คิดพึ่งพาตนเองและอยากเปลี่ยนใจมาใช้วิธีการลดต้นทุน ต้องใช้ความอดทน เพราะพวกเรายึดติดกับการใช้สารเคมีมานานแล้ว

นางอัญญ์รัศม์ นิมนองค์ จึงได้กล่าวว่า พวกเราเป็นนักวิจัย ถ้านำสมุนไพรไปใช้ในแปลงนาได้ เราก็จดบันทึกเก็บข้อมูล ในการใช้สมุนไพร ไม่ว่าจะเอาไปใช้ในแปลงนาหรือสวนผัก เพื่อเราจะได้มีข้อมูลมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน และมีข้อเปรียบเทียบในการใช้สมุนไพรกับสารเคมี ทีมวิจัยต้องจดบันทึกตั้งแต่เริ่มใช้สมุนไพร และจดบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีด้วย เราจะได้มีข้อเปรียบเทียบทั้งสองอย่าง

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต จึงกล่าวว่า ระหว่างที่ใช้สมุนไพร ถ้าแปลงนาใครมีปัญหาการพูดคุยกันก่อนได้ เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนได้ทัน ทีมวิจัยตกลงกัน และต่างพากันช่วยทำน้ำหมักสมุนไพรจนเสร็จ และช่วยกันเก็บอุปกรณ์เรียบร้อย จากนั้นรับประทานอาหารร่วมกัน พูดกันอย่างสนุกสนาน

ปิดการประชุมเวลา 17.30 น.

นางสาววลละออง นิมนองค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเรียนรู้อาสาสมัคร
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 15 มีนาคม 2561 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัตน์	นิมอเนงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐ์ฤดี	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิเศษ	นิมอเนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอเนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พิจักคี่	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประภท	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาตี	จันทร์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

ทีมวิจัยและกลุ่มชาวบ้านมะขามล้ม ได้นำภาชนะพร้อมใส่น้ำหมักสมุนไพรชีวภาพที่ได้ช่วยกันทำไว้ ก่อนจะรับสมุนไพร นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต ได้ชี้แจงวิธีการใช้สมุนไพรว่า สมุนไพรแต่ละชนิดจะต้องผสมน้ำอย่างไร และได้บอกให้กลุ่มรับทราบว่าการใช้สารเคมีอยู่ การที่จะเปลี่ยนมาใช้สมุนไพรจะต้องทำใจและหนักแน่น แต่เราสามารถนำสมุนไพรและสารเคมีมาใช้ร่วมกันได้หากเรายังไม่พร้อมที่จะเริ่มใช้สมุนไพรเพียงอย่างเดียว ค่อยๆ ดูแลและปรับเปลี่ยนดู ถ้าใครทำได้จะช่วยลดต้นทุนและรายจ่ายได้มาก

วิธีการใช้สมุนไพร

1. เชื้อราเขียว 1 ถัง ผสมน้ำ 20 ลิตร น้ำเชื้อราเขียวรดให้ละเอียดผสมน้ำ 20 ลิตร กรองเอาแต่น้ำนำไปฉีดในแปลงนา เศษเชื้อราที่เหลือจากการกรองนำไปเทในนาได้อีก เชื้อราเขียวป้องกันข้าวจากโรคเชื้อราต่างๆ ทำให้ต้นข้าวแข็งแรง ต้านทานแมลงกัดเจาะได้

2. น้ำ หมักสะเดา ผสมในอัตราส่วน 60 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ถ้าผสมมากเกินไปจะทำให้ใบข้าวแห้งได้ และยังสามารถนำมาแช่เมล็ดข้าวก่อนจะนำไปหว่านในนาข้าวเพื่อป้องกัน นก หนู มากัดกินเมล็ดตอนหว่านในนา เพราะเมล็ดที่แช่ในน้ำหมักสะเดาทำให้เมล็ดข้าวขม นก หนู จะไม่ชอบกิน และยังช่วยป้องกันศัตรูพืชได้อีกด้วย

3. ฮอร์โมนไข่ ผสมในอัตราส่วน 10 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร ถ้าผสมมากเกินไปจะทำให้ท้องข้าวแตกได้ ใช้ตอนข้าวตั้งท้อง กำลังจะออกรวง มีหน้าที่บำรุงต้นข้าวให้สมบูรณ์ ออกรวงดี มีน้ำหนักดี สิ่งสำคัญช่วยในการลดต้นทุน

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิตกล่าวว่าใครอยากถามอะไรเกี่ยวกับการใช้น้ำหมักสมุนไพรชีวภาพเพิ่มเติมอีกได้ ทีมวิจัยจึงว่าเรายังไม่ค่อยมั่นใจเท่าไรนัก แต่อยากลดต้นทุนเพราะการทำนาหน้าที่แล้วไม่ได้ใช้น้ำหมักสมุนไพร นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต กล่าวว่า ตนเองได้ทำจริงและลดต้นทุนได้จริง ครั้งนี้จึงอยากให้พวกเราทดลองใช้กัน ทีมวิจัยถามว่าสามารถนำน้ำหมักสมุนไพรผสมกับสารเคมีใช้ได้หรือไม่ นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต ตอบว่า สามารถนำไปใช้ผสมกับสารเคมีได้ไม่จำกัด แต่ถ้าข้าวเราไม่ได้เป็นโรคอะไรร้ายแรง ก็ไม่ยากให้ใช้ผสมกัน เพราะเราต้องการลดการใช้สารเคมี เพื่อที่จะดูแลสุขภาพของชาวนา แต่ถ้าข้าวเรามีปัญหาหรือโรคระบาดจนสมุนไพรเอาไม่อยู่เราค่อยมาใช้สารเคมีผสมจะดีกว่า

เมื่อทีมวิจัยได้รู้วิธีผสมน้ำหมักสมุนไพรกันแล้ว และพูดคุยซักถามพอได้รู้บ้าง จึงเริ่มแบ่งน้ำหมักสมุนไพรกัน ทีมวิจัยถามว่าต้องเสียเงินกันหรือเปล่า พวกเราจะมีความคิดเห็นกันอย่างไร ต่างช่วยกันออกความคิดเห็น และใช้ความคิดเห็นส่วนมาก ได้ข้อสรุปออกมาว่า เราทำเรื่องของบ สกว.มาใช้ในการจัดเตรียมอุปกรณ์ ในครั้งนี้เป็นการทดลองทำและทดลองใช้ครั้งแรก เรายังไม่เก็บเงินให้นำไปทดลองใช้กันดูก่อนเพื่อจะได้ประสบการณ์จริง ถ้าเห็นผลในครั้งต่อไปเราถึงจะพูดคุยกันเรื่องการเก็บเงินอย่างไร งานวิจัยของเราถึงจะต่อยอดได้ ทีมวิจัยต่างเห็นด้วย

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ จึงกล่าวว่าถ้าอย่างนั้นขอให้ทีมวิจัยจดข้อมูลในการใช้สมุนไพรว่าเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้นำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในครั้งต่อไป ดูตัวอย่างนางวิราวรรณ ธรรมวิชิต ทดลองทำเองใช้เองก็ได้รับผลในการทดลองนี้คุ้มค่า จากงานวิจัยที่ให้เรากลับจดข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์หาเหตุผลจึงทำให้คิดถึงต้นทุนและรายได้ แล้วจะทำอย่างไรเราจึงลดต้นทุน จากการที่ได้เข้าร่วมประชุมเครือข่ายทุกครั้งที่มีการประชุม จนได้รู้จักนายนิจ อภิรักษ์ชัยพร ทีมวิจัยจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชาวนาที่ได้ใช้สมุนไพรสำเร็จมาแล้ว ได้รู้วิธีการและสูตรสมุนไพรจากพี่นิจ เขาไม่หวงวิชา ช่วยแนะนำวิธีต่างๆ ให้จึงทำให้ทีมวิจัยมะขามล้มเข้าใจในกระบวนการทำนา ยังมีอีกมากที่ชาวนาบ้านมะขามล้มจะต้องจดบันทึกเก็บข้อมูลร่วมกัน จึงขอให้งานวิจัยของเราที่มีชื่อการพึ่งพาตนเองในการทำนาได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม และช่วยกันคิดช่วยกันทำงานของเราให้ได้ไปถึงเป้าหมาย จากนั้นทีมวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนาแบ่งสมุนไพรเพื่อนำไปใช้ และรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

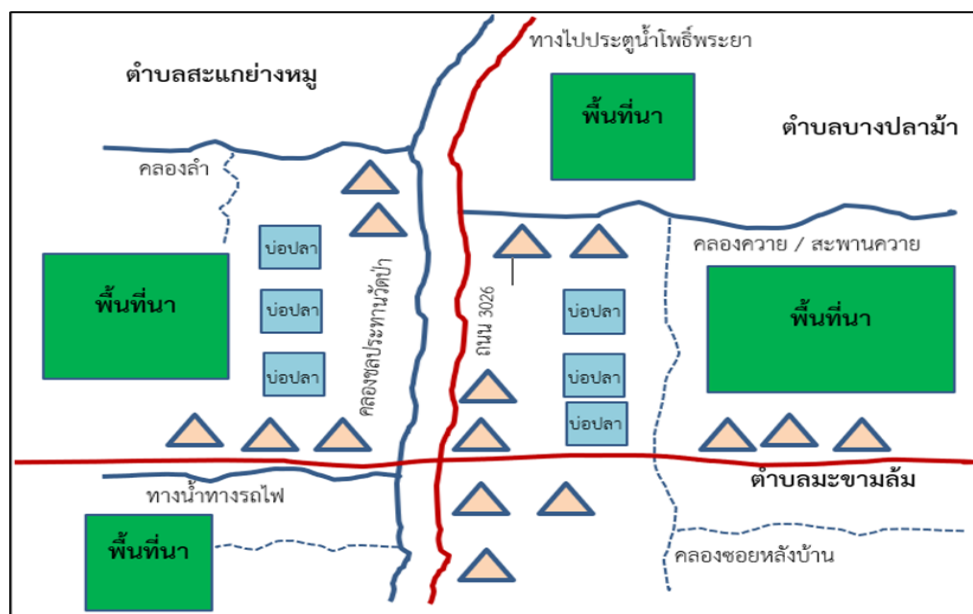
เวทีสรุปการสำรวจเส้นทางน้ำ ครั้งที่ 2
 โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 09.30 – 13.30 น.
 ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัตน์	นิ่มอนงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4. นางลำตวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5. นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6. น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7. นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8. นายเฉลิมวิศว์	นิ่มอนงค์	สมาชิก
9. น.ส.ณัฏฐ์จิรา	นิ่มอนงค์	สมาชิก
10. นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
11. นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
12. นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
13. นางสาว	แซ่ฉิน	สมาชิก
14. นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
15. นายประภพ	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
16. นางสาวลี	จันทร์	สมาชิก
17. นางสาวนวลละออง	นิ่มอนงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัตน์ นิ่มอนงค์ ชวนทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมกันเขียนเส้นทางน้ำพร้อมทั้งร่วมกันสรุปว่าเส้นทางน้ำที่ได้วาดร่วมกันนั้นมีประโยชน์ต่อการทำนาของทีมวิจัยอย่างไรร่าง

ข้อสรุปของทีมวิจัย จากแผนที่เส้นทางน้ำจะเห็นได้ว่าตำบลมะขามล้มใช้น้ำต้นทุนที่มาจากแม่น้ำท่าจีนเป็นหลัก โดยต้นทางปล่อยน้ำมาจากเขื่อนโพธิ์พระยาและไหลผ่านทางเส้นคลองชลประทานที่ตัดเลียบกับถนนริมคลองวัดป่าที่จะตรงไปยังอำเภอสองพี่น้อง โดยตลอดเส้นทางจะมีชุมชนที่ทำนาและบ่อปลา ดึงน้ำไปใช้ตลอดเส้นทาง โดยเฉพาะพื้นที่ของตำบลมะขามล้มที่มีบ่อเลี้ยงปลากว่า 800 ไร่ ซึ่งจากข้อมูลเส้นทางน้ำที่ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลร่วมกัน ทำให้เกิดความตระหนักว่าในตำบลมะขามล้มไม่มีต้นทุนน้ำของตนเอง ดังนั้นในช่วงหน้าแล้งจึงมักเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ เพราะน้ำที่เปิดจากเขื่อนโพธิ์พระยาไหลมาถึงช้า และมีปริมาณไม่มากนัก โดยเฉพาะคลองชลประทานและคลองควาย น้ำจะแห้งลงอย่างมากจนถึงกันคลอง ทำให้ชาวบ้านต้องไปซื้อน้ำจากบ่อปลา เพื่อนำมาใช้ในช่วงของการรอฝน

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีประชุมทีมและวิเคราะห์ข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 13 มีนาคม 2561 เวลา 17.00 – 20.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อสมาชิก

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการ
2. น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5. นางรัชฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
6. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
7. นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
8. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
9. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10. นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	ทีมวิจัย
11. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ได้แจ้งให้ทีมวิจัยทราบในการได้ไปร่วมประชุมเครือข่ายมาได้ข้อมูลมา มีทีมวิจัยจากมะขามล้มที่เข้าร่วมประชุมด้วย คือ 1. นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ 2. นางวิราวรรณ ธรรมวิชิต 3. นางสาวรุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ 4. นายธงชัย แสงพันตา จากนั้นนางธัญญ์รัศม์ ให้นายธงชัย แสงพันตา เล่าถึงการไปเข้าร่วมประชุมเครือข่ายว่าเป็นอย่างไร นายธงชัย ว่าได้ไปรู้จักลายโครงการ ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ได้ฟังนายชินวุฒน์ มณีศรีขำ เล่าถึงการพัฒนาการของประเทศ จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่โดยจะมีเทคโนโลยีมากมาย และได้รับชมวิดีโอการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ได้เห็นการประชุมที่แตกต่างจากหน่วยงานอื่นๆที่ได้ร่วมประชุม หน่วยงานอื่นที่เข้าร่วมประชุมสั่งให้เราทำโน่นทำนี่แต่ไม่ได้ติดตามงานที่เราทำ แต่การประชุมเครือข่ายนี้เราต้องลงมือทำ ได้เรียนรู้วิธีเก็บข้อมูล นำเสนอ ขวนพุดคุย สรุปบทเรียน เหมือนกับได้ไปเรียนใหม่ เป็นการประชุมที่แปลกแต่จริง นางธัญญ์รัศม์ กล่าวขอบคุณ นายธงชัย และได้ชวนพุดคุยถึงงานวิจัยของเรา ลองช่วยกันเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันจากการทำนา

สรุปต้นทุนในการทำนาทั้ง 3 รูปแบบ ของตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี					
แบบเดิม	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบอินทรีย์	ต้นทุน (บาท/ไร่)	ผสมทั้ง 2 อย่าง	ต้นทุน (บาท/ไร่)
ค่าเมล็ดพันธุ์	420	ค่าเมล็ดพันธุ์	-	ค่าเมล็ดพันธุ์	-
ค่าปุ๋ย	700	ค่าปุ๋ย	700	ค่าปุ๋ย	2,200
ค่ายา	3,500	ค่ายา	500	ค่ายา	500
ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500
ค่าขนเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนเมล็ดพันธุ์	120
ค่าวิดน้ำ	100	ค่าวิดน้ำ	100	ค่าวิดน้ำ	100
ค่าจ้างแรงงาน	680	ค่าจ้างแรงงาน	250	ค่าจ้างแรงงาน	250
		วัตถุดิบทำนาหมักชีวภาพ	500	วัตถุดิบทำนาหมักชีวภาพ	500
รวม	6,020	รวม	2,670	รวม	4,170

ในประชุมบอกว่าถึงจะมีข้อมูลภาพรวมแต่ว่าแต่ละแปลงแต่ละพื้นที่ก็ไม่เหมือนกัน

- ถ้าเป็นพื้นที่นาลุ่ม ก็จะต้องเสียค่าวิดน้ำเพิ่ม เวลาที่ฝนตกน้ำจะท่วมข้าว ในช่วงที่ต้องแข่งกับหน้าฝนต้นทุนจะมาก
- นาตอาก็จะเสียค่าวิดน้ำมาก ถ้าหน้าแล้งที่ไม่มีน้ำต้องต่อท่อหลายจุดกว่าจะดึงน้ำได้
- ค่ายาที่ใช้ฉีดก็ไม่ได้คงที่ ขึ้นอยู่กับว่าตอานั้นจะพบเพลี้ย หรือหญ้า แต่ว่าที่คิดนั้นมาจากรวมๆ ประมาณการที่เราจดกันไว้ของ 2 ปีนี้
- ค่าจ้างแรงงานตอนนี้เริ่มแพงขึ้น คนทำก็เริ่มน้อยลงแล้ว

ปิดการประชุมเวลา 20.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

**สรุปการประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงานและจัดทำรายงานโครงการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**

วันที่ 11 เมษายน 2561 เวลา 17.30 – 20.00 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอเนงค์	หัวหน้าโครงการ
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
3. นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
4. น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5. นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
6. นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
7. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
8. นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
9. นายเฉลิมวิศว์	นิมอเนงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

เริ่มประชุมเวลา 17.30 น.

พี่เลี้ยงจาก สกว. มาพูดคุยถึงโครงการที่เราดำเนินการไปถึงไหนแล้ว มีกระบวนการอย่างไรบ้าง ทีมวิจัยว่าดำเนินการถึง ปัจจัย – เงื่อนไขในการทำนา และขั้นตอนที่ทีมวิจัยได้จดบันทึกข้อมูลการทำนาตั้งแต่การเริ่มเตรียมแปลงนา เมล็ดพันธุ์ วัสดุ หว่านปุ๋ย บันทึกรายการขั้นตอนในการทำนา และเริ่มหันมาใช้สมุนไพรชีวภาพแทนการใช้สารเคมี เพื่อลดต้นทุนในการทำนา พี่เลี้ยงจาก สกว. ว่าดีแล้วที่เราจดบันทึกข้อมูล เป็นผลดีกับตัวเราเอง หัวใจของงานวิจัย คือ ให้เรารู้จักตัวเองว่าเราทำแล้วได้อะไร เปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างไร เห็นคุณค่าของงานวิจัย ผลที่เกิดขึ้น เราทีมวิจัยต้องเข้าใจในข้อเกิดขึ้นกับตัวเราเอง มันจึงเกิดการพึ่งพาตนเอง เราพูดคุยถึงประวัติศาสตร์ในอดีตที่เรามีความรู้สึกละเลยอะไร ทีมวิจัยว่ารู้สึกสนุก เป็นกันเอง อบอุ่น พี่เลี้ยงว่านี่แหละคือจุดที่เราเริ่มเข้าถึงชุมชน และเกิดการรวมกลุ่มโดยใช้เรื่องราวในอดีต มาเป็นจุดเชื่อมโยงกัน แล้วทำงานวิจัยจนมีทีมงานเป็นนักวิจัยกันแล้ว

ผลที่ได้รับจากการทำงานวิจัย

1. รู้จักตนเองว่าขาดความรู้เรื่องอะไร / ต้องเติมอะไร
2. ประชุมพูดคุยกันบ่อยขึ้น เดือนละ 1 ครั้ง
3. รู้จักคนในชุมชนมากขึ้น รู้จักการทำงานร่วมกับคนในชุมชน
4. รู้จักทำงานเป็นทีม
5. รู้จักคิดก่อนลงมือทำ รู้จักการแบ่งปัน

พี่เลี้ยงถามว่าทำอย่างไรถึงได้ภาพรวมนี้ ทีมวิจัยว่า

1. ค้นหาโจทย์ ประชุมทีม วางแผน ดำเนินการ ถอดบทเรียน สรุปวาระประชุม
2. จัดเวทีสร้างความเข้าใจ
3. ไทมไลน์ประวัติศาสตร์ ย้อนอดีต – ปัจจุบัน
4. แผนที่ชุมชน – เส้นทางน้ำ – นาทุ่ง – นาดอน
5. เก็บข้อมูลการทำนา
6. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปงาน

ที่เลี้ยงว่าขอให้เราหันมานั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน นำปัญหาหรือสิ่งดีๆ ที่เราได้ทำมาพูดคุยกันอยู่เสมอ เป้าหมายของเราเดินไปถึงแน่ จากนั้นนางวิราวรรณ ธรรมวิจิต ขวนทุกคนมาร่วมสรุปการเปลี่ยนแปลงของตัวเอง

1. นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ บอกว่าตอนนี้ทำอะไรฟังคนอื่นมากขึ้น มีเหตุมีผล สามารถสรุปการประชุมได้ จัดบันทึกได้ และกล้าที่จะชวนคุยจัดเวที
2. นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต มีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น เกิดความสามัคคีในการดำเนินงาน ได้เพิ่มทักษะการสร้างความสัมพันธ์ชาวบ้าน รู้จักจัดบันทึกทุกขั้นตอนในชีวิตประจำวัน
3. น.ส.รุ่งเรือง จันทร์เพ็ญ ทำงานหลากหลายได้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสามารถประสานคนเข้าร่วมประชุมได้ดีขึ้น มีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น ฟังคนอื่นมากขึ้น
4. นางณิชา พันธุ์ชัย กล้าตั้งคำถามและกล้าพูดมากขึ้น แต่ยังพูดไม่เก่ง ได้รับรู้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น
5. นายธงชัย แสงพันตา ฟังและได้รับรู้ข้อมูลมากขึ้นทำให้นำไปปรับพฤติกรรมการทำงานของตัวเอง
6. นางกัญจน์ภัส พันธุ์ศรี รู้จักการแบ่งหน้าที่และเตรียมอุปกรณ์
7. นางฉวี มานพ กล้าพูดและนำเสนอ ได้รู้จักการทำงานกับชุมชน กล้าที่จะแสดงออก และไปชวนคุยในเวทีประชุม
8. นายเฉลิมวิทย์ นิ่มอนงค์ เริ่มลดต้นทุนการทำงาน มาใช้ชีวภาพ และได้รู้เรื่องราวต่างๆ มากขึ้น
9. นางลำดวน ดิษฐภูมิ เห็นความสำคัญของการจัดบันทึก การใช้ประโยชน์จากข้อมูล การทำงานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น สรุปการประชุมและจับประเด็นในการจัดบันทึกได้ รับฟังคนอื่นมากยิ่งขึ้นได้ดี ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ และตัวเองก็มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ถามต่อว่าแล้วทีมเราเป็นยังไงบ้างตอนนี้

- มีการพัฒนาตัวเอง เช่น กล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น กล้านำเสนอในเวที เขียนรายงานได้ดีขึ้นจากการฝึกบันทึกรายงานการประชุม
- ทีมวิจัยได้ทบทวนบทบาทของตนเอง มีการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น และแบ่งบทบาทหน้าที่ที่เป็นระบบชัดเจน ไม่เกี่ยงกัน
- การประชุมในแต่ละครั้งมีรายละเอียดที่มากขึ้น มีการสรุปประเด็นที่ชัดเจน
- ทีมวิจัยมีความสุขกับการทำงานที่ทำให้คนในชุมชนได้เปิดใจพูดคุยร่วมกันกล้าพูดและแสดงความคิดเห็น
- เราช่วยเหลือกันและเข้าใจกันมากขึ้น ฟังกันมากขึ้น
- เรามีการแบ่งบทบาทกันทุกครั้ง มีการวางแผน ลงมือทำแล้วมาสรุปทุกครั้ง

ส่วนชุมชนกับเรา

- คนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พูดคุยร่วมกันทุกคน และเข้ามาร่วมกิจกรรมและให้ข้อมูลทุกครั้ง
- คนในชุมชนได้มาเรียนรู้ร่วมกับเราทำให้เขาเริ่มปรับพฤติกรรม มีคนมาสีข้าวกินเอง มาเอาน้ำชีวภาพไปใช้ เราช่วยกันในชุมชน
- ชาวบ้านไม่หวงวิชาความรู้ เราลงไปขอความร่วมมือเขาบอกหมด ให้ความรู้กับเรามาก

ปิดการประชุมเวลา 20.00 น

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปประชุมเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 25 เมษายน 2561 เวลา 13.00 – 17.00 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐฤติ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
12.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
13.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
15.	นายคำรณ	นิมอณรงค์	

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

นายคำรณ นิมอณรงค์ พี่เลี้ยงได้มาชวนคุยกับทีมวิจัยถึงการทำงานที่ผ่านมาของเรา และเอาข้อมูลที่เราทำมาสรุปกัน และถามให้ทีมวิจัยคิดว่า เห็นข้อมูลแล้วทั้งต้นทุนการทำนา ข้อมูลประวัติศาสตร์ การจัดประชุม การไปดูเส้นทางน้ำ ถ้าต้องมาสรุปร่วมกันว่าการทำนาแบบมีส่วนร่วมบ้านเราต้องเป็นแบบไหน เราคิดเห็นกันยังไง ที่ประชุมบอกว่า

- ต้องมาคุยกันแบบนี้ทุกเดือน มีความรู้ดี ช่วยๆ กันคิด ใครมีอะไรดีๆ ก็เอามาบอกกัน
- ทุกคนต้องจดบันทึกต้นทุนการทำนาและจดการเติบโตของข้าว
- ทีมงานต้องลงไปตามชุมชนไปพูดคุยกับเขา จะได้ความรู้มากขึ้น
- ต้องทำน้ำหมักชีวภาพ แล้วช่วยกันนำไปใช้แล้วเอาข้อมูลมาสรุปด้วยกัน ทำให้เห็นว่าน้ำหมักชีวภาพช่วยลดค่าใช้จ่ายได้
- ต้องไม่ทำอย่างเดียว ไม่เร่งทำนา ต้องพักดินด้วย แล้วหันไปทำอาชีพเสริม
- ทีมวิจัยมีที่สีข้าวและเครื่องสีแล้ว เราจะต้องเริ่มทำเป็นสินค้าของชุมชน แต่ทุกคนต้องเริ่มจากกินก่อน อย่าไปคิดเรื่องขายก่อน
- ต้องทำบัญชีรายรับ รายจ่าย จะได้รู้ข้อมูล
- เราต้องประชาสัมพันธ์ด้วยการลงไปพูดคุยกับทุกหมู่บ้านและขอความรู้ใหม่ๆ ด้วย
- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวบ้านมะขามล้ม และให้มีการทำกิจกรรมด้วยกันทุกๆ เดือน
- บ้านนางวิราวรรณ ธรรมวิจิต จะจัดทำแปลงทดลองการทำนาที่เอาพันธุ์ข้าวต่างๆ มาทดลองด้วยชาวบ้านเอง โดยไม่ใช้สารเคมี จะทดลองปลูกในกระถางแล้วเก็บข้อมูล เดียวทีมจะไปช่วยกันทำ
- เราจะแปรรูปข้าวเป็นขนม และทำกล่องใส่ให้ดีแบบที่พูดกันในเวทีเครือข่ายนักวิจัยแนะนำเราไว้ เพื่อสอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0

พี่เลี้ยงตั้งคำถามกับเราว่าแล้วปัญหาอุปสรรคที่เราเจอระหว่างทำงานวิจัยมีอะไรบ้าง ทุกคนเงียบไปและคิดคำตอบ แล้วพี่เลี้ยงให้ทุกคนบอกมาคนละ 1 อย่างที่เป็นปัญหาของตัวเอง

1. ไม่ค่อยกล้าพูดชอบฟัง
 2. ไม่ค่อยมีเวลามาร่วม
 3. เข้ามาร่วมงานใหม่ ไม่เข้าใจงานตั้งแต่เริ่มต้น
 4. ขาวนาในหมู่บ้านไม่ค่อยสนใจที่เราไปพูด
 5. เขาบอกว่ากลุ่มเราจะไปไม่รอด คนลาออกหลายคนแล้ว
 6. มีคนที่เข้าใจกระบวนการไม่กี่คน นอกนั้นมาเข้าช่วงหลัง ไม่ได้เคยจัดเวทีในชุมชน
 7. หมู่บ้านได้รับโครงการมาก ทีมเราก็กินโด่งตัวไป จนคนหลายๆ ไม่ได้จัดเวทีวิจัย
 8. มีคนในหมู่บ้านได้รับเงินจากหน่วยงาน มาดึงขานากลุ่มเราไปกับเขาหมด เขาได้เงินง่าย
 9. แปลงนาที่เราทำนา ทำไม่ทันแปลงรอบข้างที่ใช้สารเคมีและพันธ์ข้าวระยะสั้น เหลือเราแปลงเดียวเจอทั้งหนูทั้งนก ทดลองลงมือทำจริงแล้ว 1 ไร่ ได้ข้าวแค่ 80 กิโลกรัม
 10. ลองใช้พันธุ์ข้าวหอม แต่ระยะเวลามันยาวกว่าข้าวปกติ เลยต้องเกี่ยวผสมไปกับข้าวปกติ เพื่อให้ขายได้ราคา
 11. เขียนหนังสือไม่ค่อยเป็น จดตามไม่ทันเวลาที่คุยกัน
- เมื่อแลกเปลี่ยนกันเสร็จสิ้น นางสาวดวง ดิษฐวุฒิ ชวนให้ทุกคนกินข้าวและปิดเวทีประชุม

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

สรุปการประชุมเวทีประชุมทีมและวิเคราะห์ข้อมูล
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 13 มีนาคม 2561 เวลา 17.00 – 20.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อสมาชิก

1) นางธัญญ์รัศม์	นิ่มอนงค์	หัวหน้าโครงการ
2) น.ส.รุ่งเรือง	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
3) นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	ทีมวิจัย
4) นางสุรีย์ฉวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
5) นางรัชชวี	จันทร์เพ็ญ	ทีมวิจัย
6) นางณิชา	พันธุ์ชัย	ทีมวิจัย
7) นายธงชัย	แสงพันตา	ทีมวิจัย
8) นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	ทีมวิจัย
9) นางฉวี	มานพ	ทีมวิจัย
10) นางสาวนวลละออง	นิ่มอนงค์	ทีมวิจัย
11) นายเฉลิมวิศว์	นิ่มอนงค์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

เริ่มประชุมเวลา 17.00 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิ่มอนงค์ ได้ชวนพูดคุยถึงงานวิจัยของเรา ลองช่วยกันเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันจากการทำนาที่ผ่านมาเราเคยวิเคราะห์แต่พื้นที่นาลุ่ม วันนี้อาจชวนทีมวิจัยวิเคราะห์พื้นที่นาดอนร่วมกัน ดังนี้

สรุปต้นทุนในการทำนาทั้ง 3 รูปแบบ ของตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (พื้นที่นาดอน)					
แบบใช้สารเคมีเต็มที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบหลีกเลี่ยงการใช้สาร	ต้นทุน (บาท/ไร่)	แบบผสมทั้ง 2 อย่าง	ต้นทุน (บาท/ไร่)
ค่าเมล็ดพันธุ์	420	ค่าเมล็ดพันธุ์	-	ค่าเมล็ดพันธุ์	-
ค่าปุ๋ย	800	ค่าปุ๋ยอินทรีย์	700	ค่าปุ๋ย+ปุ๋ยอินทรีย์	2,200
ค่ายา	3,800	ค่าสารชีวภาพ	500	ค่ายา+ค่าสารชีวภาพ	500
ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500	ค่าเกี่ยว	500
ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120	ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์	120
ค่าวิดน้ำ	500	ค่าวิดน้ำ	500	ค่าวิดน้ำ	500
ค่าจ้างแรงงาน	680	ค่าจ้างแรงงาน	350	ค่าจ้างแรงงาน	450
		วัตถุดิบทำนาหมักชีวภาพ	500	วัตถุดิบทำนาหมักชีวภาพ	500
รวม	6,820	รวม	3,370	รวม	4,770

ในประชุมบอกว่าถึงจะมีข้อมูลภาพรวมแต่แต่ละแปลงแต่ละพื้นที่ก็ไม่เหมือนกัน

- นาดอนก็จะเสียค่าวิดน้ำมาก ถ้าหน้าแล้งที่ไม่มีน้ำต้องต่อท่อหลายจุดกว่าจะดึงน้ำได้

- ค่ายาที่ใช้ดีก็ไม่ได้คงที่ ขึ้นอยู่กับว่าตอนนั้นจะพบเพลีย หรือหญา แต่ว่าที่คิดนั้นมาจากรวมๆ ประมาณการที่เราจดกันไว้ของ 2 ปีนี้
- ค่าจ้างแรงงานตอนนี้เริ่มแพงขึ้น คนทำก็เริ่มน้อยลงแล้ว
- การทำนาตอนต้นทุนในการดูแลแปลงนามีมากยิ่งขึ้น

ปิดการประชุมเวลา 20.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 15 มิถุนายน 2561 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประภาพร	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาตี	จันทร	สมาชิก
22.	นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ชวนทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปค่าใช้จ่าย / ต้นทุนการทำแปลงทดลอง ว่ามีการใช้จ่ายอะไรบ้าง เพื่อแจ้งให้ทีมวิจัยได้ทราบร่วมกัน โดยมีรายละเอียด คือ

เดือน	การทำนา (แปลงทดลอง)	
	วิธีการ	ต้นทุน
พฤษภาคม	ไถ เตรียมดิน วิธีที่ 1 รถไถใหญ่ 7 ผาน ลงไถตากแดด วิธีที่ 2 ตีเทือกปั้นดิน วิธีที่ 3 ไถเดินตาม	วิธีที่ 1-2 300 - 600 บาท/ไร่ วิธีที่ 3 100 บาท/ไร่
มิถุนายน	• เอน้ำเข้านา • เอาเครื่องสูบน้ำเข้านาให้มิตรอยไถ	ค่าน้ำมัน 300 บาท/วัน/ไร่

มิถุนายน กรกฎาคม	เตรียมพันธุ์ข้าว • วิธีที่ 1 ซื้อมา • วิธีที่ 2 เก็บไว้เอง • วิธีที่ 3 ทั้งเก็บและซื้อ (ส่วนใหญ่เป็นข้าวเบา อยู่ที่ 90 – 100 วัน)	พันธุ์ข้าวถึงละ 250 บาท/ไร่ พันธุ์ข้าวถึงละ 100 บาท (เก็บเอง)
มิถุนายน กรกฎาคม	เพาะพันธุ์ข้าว • แห่เมล็ดข้าวไว้อย่างน้อย 24 ชั่วโมง • บางคนก็เอาออกกระสอบเทใส่อ่างขนาดใหญ่เพื่อเอาข้าวรืบออก	ไม่มีต้นทุน
	นำข้าวขึ้นจากน้ำ อบไว้ 2 วัน 1 คืนเพื่อให้ข้าวงอก	ไม่มีต้นทุน
มิถุนายน กรกฎาคม	หว่าน • นำข้าวที่งอกแล้วมาหว่าน • วิธีที่ 1 หว่านเองหรือจ้างหว่าน • วิธีที่ 2 หว่านด้วยเครื่อง	จ้างหว่านไร่ละ 40 - 50 บาท/ไร่ หว่านด้วยเครื่อง 60 - 70 บาท/ไร่
มิถุนายน กรกฎาคม	เอาน้ำออกจากนา • วิธีที่ 1 ลอกรองออกไปเองตามที่ต่ำ • วิธีที่ 2 ใช้เครื่องดูดน้ำออกจากนา	ไม่มีต้นทุนเพราะทำเอง ค่าน้ำมัน 200 บาท/วัน/ไร่
สิงหาคม	ฉีดยาคุมวัชพืช ฉีดพ่นให้ทั่วนา ระยะข้าว 7 วันหลังจากหว่าน	ค่ายาไร่ละ 400 บาท
สิงหาคม	ฉีดยาฆ่าแมลง ฉีดยาเดือนละ 1 ครั้ง (จำนวน 4 ครั้ง) อาจจะมากกว่าตามสถานการณ์	ค่ายาไร่ละ 400 บาท
กันยายน ตุลาคม	<u>ใส่ปุ๋ย</u> • ใส่ปุ๋ยครั้งแรก 25-30 วัน ปุ๋ยสูตร 16-20-0 • ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 60-70 วัน สูตร 41-0-0	ค่าปุ๋ยไร่ละ 50 กก. 790 บาท ค่าปุ๋ยไร่ละ 50 กก. 790 บาท
กันยายน ตุลาคม	เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยว นายทุนเจ้าประจำที่สามารถค้ำค่าจ้างได้ก่อนช่วงรอเงินข้าว	ค่ารถเกี่ยว ไร่ละ 550 บาท
	ขายใช้รถบรรทุกไปขาย (ส่วนใหญ่จะจ้างรถบรรทุกที่ผูกขาดประจำ)	ค่ารถตันละ 100 – 200 บาท
รวมค่าใช้จ่าย		2,380 – 2,780 บาท / ไร่

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 19 สิงหาคม 2561 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	สมาชิก
3. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5. นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6. น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7. นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9. น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11. นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12. นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14. นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15. นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16. นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17. นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18. นางสาว	แซ่ฉิน	สมาชิก
19. นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20. นายประภาท	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21. นางสาวลี	จันทร์	สมาชิก
22. นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ขวนที่มีวิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปบทเรียนจากการทดลองปฏิบัติการด้วยกัน โดยวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน ดังนี้

- มีปัญาตามธรรมชาติที่มากับน้ำท่วมขัง ทำให้ดินตมมีธาตุอาหารสมบูรณ์
- อยู่ใกล้ชลประทานมีน้ำตลอดทั้งปี (ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่ปล่อย)
- เป็นพื้นที่ราบลุ่มสามารถเก็บน้ำได้ดีเหมาะกับการทำนา
- สภาพดินเป็นดินเหนียวผสมดินร่วนซึ่งเหมาะกับการทำนา
- มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำนาตลอดทั้งปี
- วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการทำนาดั้งเดิมยังคงอยู่ช่วยให้เกิดการทำนาพึ่งพิงธรรมชาติได้จริง
- ชาวบ้านมีประสบการณ์การทำนามาอย่างต่อเนื่องและปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
- ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำนา และค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- ชาวบ้านมีที่ดินเป็นของตนเองและพร้อมลงมือทำนาต่อเนื่อง

- เป็นพื้นที่ราบลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม
- ศัตรูพืชมาก เช่น นก หนู แมลง เป็นต้น
- มีน้ำเสียจากบ่อปลาไหลมาลงในพื้นที่นาบางแปลง
- การทำนาต้องใช้สารเคมีทุกขั้นตอนเพราะเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อจากภายนอกซึ่งมีความต้องการสารอาหารมากและอ่อนแอ และมีความเชื่อว่าการใช้สารเคมีจะช่วยให้ได้ผลผลิตสูง
- ชาวนาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ต้องจ้างแรงงานเข้ามาช่วย
- ชาวบ้านบางกลุ่มมีทัศนคติต่อการทำนาแบบพึ่งพาตนเองว่าไม่สามารถทำได้จริงทำได้ก็ในปริมาณไม่มาก ผลผลิตได้น้อย
- ความคิดของชาวนาที่ว่า การทำนาเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยและไม่สนับสนุนให้ลูกหลานกลับมาทำนา

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 7 กันยายน 2561 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประภท	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาตี	จันทร	สมาชิก
22.	นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ขวนที่มีวิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปบทเรียนจากการทดลองปฏิบัติการด้วยกัน โดยวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนต่อจากครั้งก่อน โดยมีข้อมูลดังนี้

- ทำนาได้ตลอดทั้งปีเนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้คลองชลประทานมีน้ำเข้าถึง (ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่ปล่อยมาจากประตูน้ำ)
- ทำนาได้ผลผลิตดี เนื่องจากเป็นสภาพพื้นที่ลุ่ม
- ข้าวจะเจริญเติบโตอย่างมากในช่วงหลังจากน้ำท่วม ที่มีการสะสมของดินตะกอนที่เป็นปุ๋ย
- ชาวนาบางกลุ่มเริ่มหันมาสนใจการทำนาข้าวลดสารพิษ และเริ่มหันมารวมกลุ่มค้นหาวิธีการที่เหมาะสมร่วมกัน
- ชาวนาได้รับความรู้จากหลายหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงานในพื้นที่
- มีบ่อปลาในพื้นที่พร้อมที่จะช่วยปล่อยน้ำมาช่วยชาวนา (ชาวนาขอซื้อ)
- อยู่ใกล้กับที่ตั้งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชาวนาทำให้สามารถเข้าไปขอความปรึกษา/ขอการสนับสนุนได้ไม่ยากนัก

- น้ำท่วมช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ของทุกปี (ยกเว้น 3 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2556) ทำให้ไม่สามารถทำนาได้
- เกิดปัญหาน้ำแล้งในปี พ.ศ.2557 – 2558 ทำให้ไม่สามารถทำนาได้
- เนื่องจากสภาพพื้นที่ดี ชาวนาจึงทำนาอย่างต่อเนื่อง ไม่พักที่ดินใช้ดินอย่างต่อเนื่องทำให้สภาพดินเสีย ผลผลิตลดน้อยลง
- แมลงศัตรูข้าว เช่น เพลี้ยกระโดด หนู มากอยทำลายและกัดกินข้าวในแต่ละช่วงเวลา ทำให้ชาวนาต้องพึ่งพาสารเคมี
- ทักษะของชาวนาบางส่วนที่ไม่เชื่อมั่นต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนา
- มุมมองของชาวนาบางส่วนที่ถูกกดทับจากหน่วยงานภายนอกมาตลอด โดยเฉพาะการต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐมากกว่าการพึ่งพาตนเอง

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 19 พ.ย. 2561 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอเนงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอเนงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอเนงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประเทพ	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาตี	จันทร์	สมาชิก
22.	นางสาวนวลละออง	นิมอเนงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอเนงค์ ขวนที่มิวิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการใช้เครื่องสีข้าวในปี 2561 โดยให้นางสมบุญ มาตรวิจิตร นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์มานำเสนอให้สมาชิกได้รับทราบ

ข้อมูลการใช้เครื่องสีข้าวชุมชนปี 2561

เดือนที่สี	จำนวนที่สีข้าว (ถัง)	ค่าสีข้าว ถังละ 9 บาท	ค่าตอบแทนผู้สีข้าว ถังละ 5 บาท
มกราคม	31	279	155
กุมภาพันธ์	57	513	285
มีนาคม	76	684	380
เมษายน	61	549	305
พฤษภาคม	73	657	365
มิถุนายน	47	423	235
กรกฎาคม	87	783	435

สิงหาคม	71	639	355
กันยายน	107	963	535
ตุลาคม	66	594	330
พฤศจิกายน	97	873	485
ธันวาคม	92	828	460
รวม	865 ถึง	7,785	4,325

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์
ผู้สรุปรายงานการประชุม
นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต
ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 11 มกราคม 2562 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4. นางลำดวน	ดิษฐ์วุฒิ	สมาชิก
5. นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6. น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7. นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9. น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

กิจกรรม	วิธีการ/รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้ม และจัดประชุมทุกเดือน	- ทีมวิจัยเป็นแกนหลักในการจัดตั้งกลุ่ม - เปิดรับคนในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรชาวนา (ไม่ได้จำกัดเฉพาะชาวนา) ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม 22 คน โดยมีนางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ เป็นประธานกลุ่ม นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต นางลำดวน ดิษฐ์วุฒิ และนางสมบุญ มาตรวิจิตร เป็นเลขาธิการกลุ่ม และมีนายวินัย มาตรวิจิตรและนายเฉลิมวิศว์ นิมอณรงค์ ทำหน้าที่เป็นคนดูแลโรงสีชุมชน / สีข้าว - กติกากลุ่ม คือ การมาประชุมร่วมกัน 2 เดือน/ครั้ง โดยทีมวิจัยจะกำหนดวันประชุมและแจ้งก่อนล่วงหน้า 7 วัน ประเด็นการพูดคุยจะเน้นไปที่การนำบทเรียนในการทำนาของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน / นำเสนอข้อมูลที่ได้ฟังจากการประชุมเครือข่าย / การทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันตามความสนใจ เช่น การจัดทำปุ๋ยชีวภาพ / จุลินทรีย์จาวปลวก เป็นต้น	- เกิดกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มชาวนา ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ตลอดจนเป็นพื้นที่กลางในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการทำนาที่ลดการใช้สารเคมี - เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่คนในชุมชนมีพื้นที่ให้พูดคุยเรื่องราวการทำงานร่วมกัน - สร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม / คนในชุมชน เป็นพื้นที่ๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของชุมชนที่ได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยไม่ได้หวังผลประโยชน์

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมอณรงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 28 มกราคม 2562 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิชิต	สมาชิก
3. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5. นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6. น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7. นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9. น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11. นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12. นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14. นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15. นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16. นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17. นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18. นางสาว	แซ่ฉิน	สมาชิก
19. นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20. นายประเทพ	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21. นางสาวลี	จันทร์	สมาชิก
22. นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

กิจกรรม	วิธีการ/รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
การ ทำ แปร ลง นา ทดลองร่วมกันลด สารเคมีเพื่อสร้างการ เรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน	- จัดทำแปลงนาทดลองจำนวน 3 ไร่ (ปี 2561) โดยที่สมาชิกกลุ่มมาทำนาร่วมกัน โดยเป็นแปลงนาของนายเฉลิมวิศว์ นิมอณรงค์ - การทำนาในแปลงทดลองจะหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิต และเน้นไปที่การใช้สารชีวภาพโดยสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวนาจะมาร่วมเรียนรู้ร่วมกัน - รูปแบบการทำนา เป็นนาหว่านข้าวออก หว่านน้ำตม โดยการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมนิลและหอม	- ได้ข้าวจากการผลิตทั้งสิ้น 270 ถึงเฉลี่ยไร่ละ 90 ถึง หรือประมาณ 2,700 กิโลกรัม - สมาชิกในกลุ่มทั้ง 22 คน ได้รับการแบ่งข้าวคนละ 6 ถึง รวมทั้งสิ้น 132 ถึง เหลือข้าวเข้ากองกลางกลุ่มจำนวน 138 ถึง - ข้าวทั้ง 138 ถึงที่เหลือจากการแบ่งให้สมาชิกจะถูกนำเข้าพิธีการขนข้าวเข้ายุ้งและการทำขวัญข้าว

	ใบเตยที่ถูกเพาะให้งอก มีขนาดตุ่มตา (มีรากงอกประมาณ 1-2 มิลลิเมตร) 4. มีการปรับพื้นที่นาให้เรียบสม่ำเสมอ และมีคันนาล้อมรอบและสามารถควบคุมน้ำได้ (เป็นแปลงนาติดทางรถไฟมีคันดินล้อมรอบ) 5. การเตรียมดินหลังการเก็บเกี่ยวข้าวรอบเก่าแล้ว มีการพักดิน 3 เดือน และปล่อยให้เมล็ดข้าวที่ร่วงหล่นในนามีเวลางอกเป็นต้นข้าว เพื่อลดปัญหาข้าวเรื้อ หรือข้าววัชพืชในนา แล้วจึงไถดะ 6. ปล่อยน้ำเข้าพอให้ดินชุ่มอยู่เสมอ ประมาณ 5-10 วัน เพื่อให้เมล็ดวัชพืช งอกขึ้นมาเป็นต้นอ่อนเสียก่อนจึงปล่อยน้ำเข้านา แล้วทำการไถแปรและคราด ทำแบบนี้ 2 ครั้ง โดยทิ้งระยะห่างกันประมาณ 4-5 วัน หลังจากไถดะไถแปร และคราดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชังน้ำไว้ประมาณ 3 สัปดาห์ เพื่อให้ลูกหญ้าที่เป็นวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา ขาเขียด แห้วทรงกระเทียม ผักปอดและกกเล็ก เป็นต้น งอกเสียก่อน จึงคราดให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ลูกหญ้าจะหลุดลอยไปติดคันนาใต้ทางลม ก็จะสามารถข้อนออกได้หมด เป็นการทำลายวัชพืชวิธีหนึ่ง เมื่อคราดแล้วจึงระบายน้ำออกและปรับเทือกให้สม่ำเสมอ 7. ย่ำฟางข้าวให้จมลงไปดินแทนการไถ หลังจากย่ำแล้วเอาน้ำแชไว้ให้ฟางเน่าเปื่อยจนหมดความร้อนเสียก่อน 2 อาทิตย์ แล้วจึงย่ำใหม่ 8. เมล็ดข้าวที่ใช้เป็นเมล็ดข้าวหอมนิลและหอมใบเตยจากการทดลองผลิตครั้งก่อน 9. เนื่องจากพันธุ์ข้าว เป็นพันธุ์ข้าวนาปีซึ่งมีลำต้นสูง จึงทำการหว่านข้าวให้ต่ำ ให้อายุข้าวจากหว่านถึงออกดอกประมาณ 70-80 วัน เนื่องจากความยาวแสงจะลดลง จะทำให้ต้นข้าวเตี้ยลง เนื่องจากถูกจำกัดเวลาในการเจริญเติบโตทางต้นและทางใบ ทำให้ต้นข้าวแข็งแรงและไม่ล้มง่าย 10. การควบคุมระดับน้ำจะเริ่มตั้งแต่เริ่มหว่านจนข้าวแตกกอ ระดับน้ำจะอยู่ที่ไม่เกิน 5 เซนติเมตร เมื่อข้าวแตกกอเต็มที่ ระดับน้ำอาจเพิ่มสูงขึ้นได้ (ทีมต้องสังเกตทุกวัน) เพื่อจะได้ไม่ต้องสูบน้ำบ่อยๆ	4. ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ร่วมทุกข์และร่วมสุขด้วยกัน 5. เกิดความรู้ในการทำนาแบบลดใช้สารเคมีที่นักวิจัยแต่ละคนสามารถนำมาปรับใช้ในแปลงนาของตนเอง 6. ทีมวิจัยได้รับความสุขและเกิดความสัมพันธ์จากการได้มีพื้นที่พูดคุยและรับผิดชอบร่วมกัน 7. ทีมวิจัยได้เรียนรู้การแบ่งปันเนื่องจากไม่ได้นำตัวเงินมาเป็นตัวตั้งแต่นใจไปทำการได้ทดลองทำร่วมกัน ผลผลิตที่ได้จะถูกจัดสรรเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่ใช่เป็นจำนวนเงิน 8. ทีมวิจัยและคนในชุมชนมีต้นแบบและเห็นรูปธรรมในการทำนาแบบลดการใช้สารเคมี
--	---	--

	แต่ไม่ควรเกิน 1 ฝ่ามือ (ประมาณ 10 เซนติเมตร) เพราะถ้าระดับน้ำสูงจะทำให้ต้นข้าวที่แตกกอเต็มที่แล้ว เพิ่มความสูงของต้น และความยาวของใบโดยใช้เหตุ 11. การจัดการวัชพืชที่มิจัยใช้การปล่อยน้ำคุมวัชพืช ถ้าคุมไม่อยู่ทีมจะช่วยกันเดินเก็บอาจจะดูแลได้ไม่หมดแต่ก็พยายามไม่ใช่สารเคมี 12. การใส่ปุ๋ยจะไม่ใส่ปุ๋ยเคมี แต่จะใส่เพียงปุ๋ยขี้ค่างควและขี้ไก่ ส่วนหนึ่งมีปุ๋ยจากเศษฟางข้าวซึ่งการทำนาครั้งนี้ไม่ได้เผาฟาง/ตอซังข้าว 13. การเก็บเกี่ยวต้องจ้างรถเกี่ยวมาเกี่ยวโดยทีมวิจัยจะช่วยกันเกี่ยวข้าวข้างคันนาที่ตกหล่นร่วมกัน 14. ข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวจะไม่นำไปขายเข้าโรงสี แต่จะนำไปเข้าพิธีชนข้าวขึ้นยุง และแจกจ่ายให้กับสมาชิกในทีม 15. ข้าวที่เหลือจากการแจกให้กับสมาชิกจะเก็บไว้เป็นกองกลางของกลุ่มเกษตรกรชาวนาในกรณีที่สมาชิกเกิดข้อจำกัดเรื่องพันธุ์ข้าวฉุกเฉินสามารถมาขอยืมไปปลูกได้ 16. ต้นทุนในการผลิตแปลงนาทดลองอยู่ที่ไร่ละ 2,420 บาท โดยที่แรงงานการผลิตจะเป็นการลงแรงกันในกลุ่มมากกว่าการจ้างแรงงาน (สมาชิก 22 คน ออกเงินเฉลี่ยเท่ากันทุกคน)	
--	---	--

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอญงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตริจิต	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัฏชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอญงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอญงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางสาวนวลละออง	นิมอญงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการและสรุปรูปแบบการทำนา

กิจกรรม	วิธีการ/รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
1.จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบลดใช้สารเคมี	1) ทีมวิจัยประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบข้อมูลการนำเสนอ 2) แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยและมอบหมายการประสานงานการจัดเวทีแต่ละหมู่บ้าน 3) ทีมวิจัยประชุมวางแผนการจัดเวทีชุมชนในการนำเสนอข้อมูลรายหมู่บ้าน 4) ทีมวิจัยและลูกหลานเยาวชนรุ่นใหม่เตรียมเอกสารการนำเสนอข้อมูล 5) จัดเวทีประชุมในแต่ละหมู่บ้านร่วมกัน 2) มีการสรุปบทเรียนการประชุมและนำข้อเสนอจากเวทีประชุมมาคุยกันในทีมวิจัย	1) คนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลและผลลัพธ์ในการดำเนินโครงการ โดยมีรูปธรรมจากการทดลองปฏิบัติช่วยยืนยันผลลัพธ์จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนา 2) เกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวหันกลับมาทำนาแบบลดใช้สารเคมีและหันกลับมาปลูกข้าวไว้ทานของตนเอง โดยที่การปลูกเพื่อขายก็ยังคงไว้แต่กระตุ้นให้มีการแปลงนาไว้ 1-3 ไร่ สำหรับการปลูกข้าวสำหรับการบริโภคในครัวเรือน 3) ทีมวิจัยเกิดการพัฒนาทักษะในการนำเสนอและเกิดความมั่นใจและความภาคภูมิใจในการบอกเล่าข้อมูลผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการและการทำแปลงนาทดลอง

2.ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี	1.ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวนา แบ่งแปลงนาข้าวของตนเองออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 2.ส่วนที่ 1 การทำนารูปแบบเดิมที่เน้นการปลูกไว้เพื่อขายเป็นเงินก้อน 3.ส่วนที่ 2 การทำนาข้าว 1 – 2 ไร่เพื่อปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี โดยเป็นพันธุ์ข้าวที่มีคนมาติดต่อขอซื้อ ทั้งพันธุ์หอมนิลและพันธุ์หอมใบเตย (ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ รพ.สต. / ครู / พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และใช้เป็นของขวัญฝากในช่วงเทศกาลต่างๆ) 4.ส่วนที่ 3 ปลูกข้าวไว้ทานเอง คนละ 1-3 ไร่ เพื่อบริโภคในครัวเรือนเหลือแล้วจึงขายให้คนในหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะเป็นข้าวพันธุ์หอมปทุม ซึ่งเป็นข้าวที่ชาวนาบ้านมะขามล้มนิยมรับประทาน (จากการสอบถามร้านขายข้าวสารในหมู่บ้าน)	1.ทีมวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนามีข้าวไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายในการซื้อข้าวสาร / ชาวนาก้าวข้ามความเชื่อเรื่องการไม่บริโภคข้าวของตนเองเพราะมีสารเคมีและรสชาติไม่อร่อย 2.ทีมวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนามั่นใจได้ว่าข้าวที่ตนเองรับประทานในครัวเรือนมีความปลอดภัย เนื่องจากลงมือปลูกด้วยตนเอง
3.การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำขวัญข้าวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น	1.ทีมนักวิจัยและกลุ่มเกษตรกรชาวนา จะนำข้าวที่เหลือจากการจัดสรรให้กับสมาชิกมาเข้าร่วมพิธีกรรมการชนข้าวขึ้นยุง / การสวดขวัญและรับขวัญข้าว โดยมีการเชิญหมอขวัญจากบ้านโคกโก ซึ่งเป็นหมอขวัญคนสุดท้ายของตำบลมาทำพิธี 2.เชิญผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมาร่วมกิจกรรม โดยจะมีการทำบุญเลี้ยงเพลพระ (อาหารกลางวัน) ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งค่าใช้จ่ายจะมาจากการบริจาคร่วมกันของคนในชุมชน และอาหารที่ใช้เลี้ยงพระและเลี้ยงผู้เข้าร่วมพิธีมาจากการถือปิ่นโตมาของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3.ทีมวิจัยจะเน้นเชิญกลุ่มเป้าหมายจากหลายช่วงวัยเพื่อช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้ใหญ่ 4.เมื่อเสร็จกิจกรรมทีมวิจัยจะกลับมานั่งสรุปความรู้ร่วมกัน	1.เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและประเพณีการชนข้าวเข้ายุงและการทำขวัญข้าวร่วมกัน 2.เกิดความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัย คนในชุมชนที่ได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมาจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน 3.คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนา 4.ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจจากการได้เป็นผู้รู้แนะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมในชุมชน 5.เกิดการรื้อฟื้นคุณค่าและความหมายของข้าว ที่เลือนหายไปจากชุมชนทั้งการเคารพพระแม่โพสพ / การขอบคุณเครื่องมือการทำนา / การขอบคุณพระแม่ธรณี / การรื้อฟื้นวิถีชาวไทยพวนบ้านมะขามล้ม
4.การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง	1.ได้รับงบประมาณจากสถาบันทิศทางไท ในการซื้อเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก 2.สนับสนุนให้ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวนาสีข้าวกินเองในชุมชน 3.มีการจดบันทึกการสีข้าวทุกครั้งเมื่อมีคนมาใช้เครื่องสีข้าว และนำข้อมูลมาพูดคุยกันประจำเดือน 4.นำข้อมูลมาสรุปร่วมกันและผลักดันข้อมูลไปสู่การเขียนแผนการซื้อโรงสีข้าวชุมชน (ขนาดกลาง)	1.เกิดโรงสีข้าวชุมชนที่ช่วยให้คนในชุมชนไม่ต้องไปสีข้าวที่โรงสีขนาดใหญ่ โดยราคาไม่แพง 2.ทีมวิจัยและคนในชุมชนหันมาบริโภคข้าวของตัวเอง 3.ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกิดทักษะการบริหารจัดการร่วมกัน 4.คนในชุมชนได้ข้าวที่มีคุณภาพและลดการการใช้สารเคมีไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน

	5.มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การดูแลการสีข้าว ค่าใช้จ่ายในการสีข้าวและการบริหารจัดการทั้งการจ่ายค่าไฟฟ้าและการซ่อมบำรุง โดยตั้งเครื่องสีข้าวไว้ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 6.มีการแปรรูปข้าวโดยมีเครื่องสีของชุมชนที่สมาชิกสามารถมาใช้ประโยชน์ได้ หากต้องการขายข้าวสาร 7.มีการนำข้อมูลการสีข้าวในแต่ละเดือนมาสรุปและจัดระบบข้อมูลร่วมกัน	
--	---	--

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.30 – 13.30 น.

ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำตวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13.	นางลำตวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจักคี่	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประเทพ	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาถี	จันทร์	สมาชิก
22.	นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมอณรงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปรูปแบบการทำนาฯ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2. นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3. นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4. นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5. นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6. น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7. นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8. นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9. น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10. นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11. นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12. นายอาตุลย์	บารมี	สมาชิก
13. นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14. นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15. นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16. นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17. นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18. นางสาว	แซ่ฉิน	สมาชิก
19. นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20. นายประภาท	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21. นางสาวลี	จันทร์	สมาชิก
22. นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย กิจกรรม 6 อย่าง คือ 1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรชาวนาบ้านมะขามล้มและจัดประชุมทุกเดือน 2. การทำแปลงนาทดลองร่วมกันลดสารเคมีเพื่อสร้างการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน 3. จัดเวทีประชาสัมพันธ์โครงการในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการทำนาข้าวแบบลดใช้สารเคมี 4. ปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาโดยใช้สารชีวภาพและลดการใช้สารเคมี 5. การดำเนินงานโรงสีชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนให้หันกลับมาบริโภคข้าวของตนเอง และ 6. การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำขวัญข้าวและจัดกิจกรรมประจำปีเพื่อสืบสานประเพณีพื้นถิ่น ซึ่งจะพบว่า เมื่อผ่านกระบวนการก้าวข้ามเรื่องการทำนาด้วยสารชีวภาพ มีทางรอดทั้งเรื่องสุขภาพและความภาคภูมิใจที่ได้กินข้าวที่ปลูกเองปลอดภัย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีคนทำนาด้วยสารชีวภาพไม่มาก แต่ก็มีเพิ่มขึ้น เห็นได้จากการนำข้าวมาสีในโรงสีชุมชนเพิ่มขึ้น เป็นตัวชี้วัดว่า มีแนวโน้มการทำนาปลอดภัยเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2561 – 2562 นอกจากนี้ชาวนาก็มีความรู้เรื่องการทำสารชีวภาพไว้ใช้เองเพิ่มขึ้นตามลำดับด้วย

อย่างไรก็ตาม พบว่า สุดท้ายการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเอง คือ ชาวนาต้องมีการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ต้นทุน ผลผลิต และนำไปสู่การวางแผนในแปลงทดลอง โดยการแบ่งดำเนินการ 1 ส่วน

จากพื้นที่ทั้งหมด 3 ส่วน เพื่อวิเคราะห์ผลการทำนาคด้วยสารชีวภาพร่วมกัน และได้ข้อสรุปว่า การทำนาคด้วยสารชีวภาพมีต้นทุนน้อยและมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ เหลือจึงจำหน่าย เป็นการพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง เมื่อชาวนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ ก็ขยายผลไปสู่การสืบทอด และจัดจำหน่ายในรูปแบบกลุ่มที่รวมกันทำ ทำให้เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาในการทำนาคแบบดั้งเดิมกลับมาด้วย เกิดการรวมกลุ่มกันทำนาคด้วยสารชีวภาพสามารถทำได้ทั้งในพื้นที่ลุ่มและพื้นที่ดอน เกิดองค์ความรู้จากการลงมือทำนาคร่วมกันจนเกิดความมั่นใจก่อนที่จะขยายผลการทำนาค เมื่อเกิดการรวมกลุ่มของชาวนาเป็นการสร้างความเข้มแข็งจนหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนอุปกรณ์ ความรู้ และโรงสีข้าวชุมชนมาให้ชาวนาได้ทำนาคครบวงจร เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาวนาบ้านมะขามล้มอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิมนงค์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางวิภาวรรณ ธรรมวิชิต

ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

เวทีสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ
โครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน
ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
วันที่ 21 ธันวาคม 2562 เวลา 09.30 – 13.30 น.
ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ 3 ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นางธัญญ์รัศม์	นิมอณรงค์	หัวหน้าโครงการและประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านมะขามล้ม
2.	นางวิราวรรณ	ธรรมวิจิต	สมาชิก
3.	นางสมบุญ	มาตรวิจิตร	สมาชิก
4.	นางลำดวน	ดิษฐวุฒิ	สมาชิก
5.	นางฉวี	มานพ	สมาชิก
6.	น.ส.ณัชชา	พันธุ์ชัย	สมาชิก
7.	นายธงชัย	แสงพันตา	สมาชิก
8.	นายเฉลิมวิศว์	นิมอณรงค์	สมาชิก
9.	น.ส.ณัฐจิรา	นิมอณรงค์	สมาชิก
10.	นางกัญจน์ภัส	พันธุ์ศรี	สมาชิก
11.	นายบุญช่วย	จันทา	สมาชิก
12.	นายอาตุลย์	บาระมี	สมาชิก
13.	นางลำดวน	มาตรวิจิตร	สมาชิก
14.	นางสมบุญ	พึงจักกลี	สมาชิก
15.	นางแสง	มาตรวิจิตร	สมาชิก
16.	นางนงลักษณ์	มาตรวิจิตร	สมาชิก
17.	นางสมัย	หอมสุวรรณ	สมาชิก
18.	นางสาย	แซ่ฉิน	สมาชิก
19.	นายมานะ	จันทร์เพ็ญ	สมาชิก
20.	นายประเทพ	ฮวดโพธิ์พันธุ์	สมาชิก
21.	นางสาตี	จันทร์	สมาชิก
22.	นางสาวนวลละออง	นิมอณรงค์	สมาชิก

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางธัญญ์รัศม์ นิมอณรงค์ ขวนที่มิวิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการใช้เครื่องสีข้าวในปี 2562 โดยให้นางสมบุญ มาตรวิจิตร นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์มานำเสนอให้สมาชิกได้รับทราบ

ข้อมูลการใช้เครื่องสีข้าวชุมชนปี 2562

เดือนที่สี	จำนวนที่สีข้าว (ถัง)	ค่าสีข้าว ถังละ 9 บาท	ค่าตอบแทนผู้สีข้าว ถังละ 5 บาท
มกราคม	227	2,043	1,135
กุมภาพันธ์	171	1,539	885
มีนาคม	163	1,467	815
เมษายน	113	1,017	565
พฤษภาคม	167	1,503	835
มิถุนายน	98	882	490
กรกฎาคม	114	1,026	570

สิงหาคม	153	1,377	765
กันยายน	192	1,728	960
ตุลาคม	104	936	520
พฤศจิกายน	97	873	485
ธันวาคม	131	1,179	655
รวม	1,730 ถึง	15,570	8,650

ปิดการประชุมเวลา 13.30 น.

นางสาวนวลละออง นิ่มอนงค์
ผู้สรุปรายงานการประชุม
นางวิราวรรณ ธรรมวิจิต
ผู้ตรวจทานรายงานการประชุม

ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ

เวทีสร้างความเข้าใจ

เวทีประชุมทีมวิจัย

เวทีเก็บรวบรวมข้อมูล

เวทีจัดทำแผนที่ชุมชน

เวทีเก็บข้อมูลวิถีชีวิต

การสรุปบทเรียน

เวทีเก็บข้อมูลการทำนา

เวทีวิเคราะห์ปัจจัย เงื่อนไข

ก.พ. 63	
1 ก.พ. 63	3.629
2 ก.พ. 63	3.634
3 ก.พ. 63	3.639
4 ก.พ. 63	3.644
5 ก.พ. 63	3.649
6 ก.พ. 63	3.654
7 ก.พ. 63	3.659
8 ก.พ. 63	3.664
9 ก.พ. 63	3.669
10 ก.พ. 63	3.674
11 ก.พ. 63	3.679
12 ก.พ. 63	3.684
13 ก.พ. 63	3.689
14 ก.พ. 63	3.694
15 ก.พ. 63	3.699
16 ก.พ. 63	3.704
17 ก.พ. 63	3.709
18 ก.พ. 63	3.714
19 ก.พ. 63	3.719
20 ก.พ. 63	3.724
21 ก.พ. 63	3.729
22 ก.พ. 63	3.734
23 ก.พ. 63	3.739
24 ก.พ. 63	3.744
25 ก.พ. 63	3.749
26 ก.พ. 63	3.754
27 ก.พ. 63	3.759
28 ก.พ. 63	3.764
29 ก.พ. 63	3.769

1 ก.พ. 63	3.629
2 ก.พ. 63	3.634
3 ก.พ. 63	3.639
4 ก.พ. 63	3.644
5 ก.พ. 63	3.649
6 ก.พ. 63	3.654
7 ก.พ. 63	3.659
8 ก.พ. 63	3.664
9 ก.พ. 63	3.669
10 ก.พ. 63	3.674
11 ก.พ. 63	3.679
12 ก.พ. 63	3.684
13 ก.พ. 63	3.689
14 ก.พ. 63	3.694
15 ก.พ. 63	3.699
16 ก.พ. 63	3.704
17 ก.พ. 63	3.709
18 ก.พ. 63	3.714
19 ก.พ. 63	3.719
20 ก.พ. 63	3.724
21 ก.พ. 63	3.729
22 ก.พ. 63	3.734
23 ก.พ. 63	3.739
24 ก.พ. 63	3.744
25 ก.พ. 63	3.749
26 ก.พ. 63	3.754
27 ก.พ. 63	3.759
28 ก.พ. 63	3.764
29 ก.พ. 63	3.769

เวทีทดลองปฏิบัติการ

การค้นหารูปแบบในการทำอย่างมีส่วนร่วม